

אסיפת גליזנות

פרשת תצוה

מיועד לבתי כנסיות
נא ונא לא להוציא מבית המדרש
בשופ"א עד מוצאי שבת

הזכר הנצי"נים

- 3 ..... אבני אפד - מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
- 7 ..... אור מופלא - מאור תורת מרן הבעש"ט הקדוש ותלמידיו זי"ע ועכ"א
- 9 ..... זכר צדיק לברכה - מרן הגה"ק רבי יהודה הורביץ מדז'יקוב זי"ע
- 11 ..... מפתורא דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אמונת אברהם' מפיטסבורג זי"ע
- 13 ..... מאורי הגולה - מרנן האדמורי"ם מאורי גולת ארה"ב זי"ע
- 21 ..... מחשבת חיים - מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך
- 23 ..... נטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע ציינווירט זצ"ל
- 25 ..... עמק הפרשה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
- 28 ..... ויטע אשל - הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן לידר זצ"ל
- 29 ..... בית ארזים - חכמי רומניא וגאוניה
- 31 ..... מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א
- 35 ..... מרקחת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר
- 37 ..... קול דודי - הרה"ג רבי דוד פראנד שליט"א
- 39 ..... אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א
- 41 ..... חמידא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
- 43 ..... במשעולי החסידות - להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק
- 45 ..... פניני הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א
- 47 ..... הלכה למעשה - הרה"ג רבי שלום געשטטנער שליט"א
- 49 ..... אוצר ידיעות התורה - הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א
- 51 ..... היכל הוראה - הגאון הגדול גאב"ד היכל הוראה שליט"א
- 53 ..... לב ההלכה - מפעל שונה הלכות
- 55 ..... הוי זהיר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
- 57 ..... דורשי יחודך - הגה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א
- 59 ..... פניני הלכה ומנהג - הרה"ג רבי פנחס אהרנסון שליט"א
- 61 ..... פניני הכהן - המשפיע הרה"ח רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א
- 63 ..... כיבוד אב ואם

ניתן להזמין מניי עד הבית וכן לשלם על חוברת בודדת
דרך נדרים פון קופה 2905 או בטל': 079-969-7799

***

המעוניינים להפיץ בבתי כנסת ניתן להרשם בטל': 0733-57-50-59

***

ניתן להשתתף בהוצאות הגדולות דרך נדרים פון קופה: 5294 או בטל': 0799697542

***

למענה אנשי לגבי הפצה ומנויים ניתן להתקשר לטל': 053-417-8885
ליצירת קשר לכל נושא אחר ניתן להתקשר לטל': 050-4186-860

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

ממקור ישראל והלכות רבינו ישראל בעל שם טוב ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי שזאב מבראם והשקה את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זע"א רב ביהמ"ד דחסידיו בעלזא בלאנדאן

אבני אפד

פרשת תצוה תשפ"ד

והעושה כמזאתו אף צפניו ולא יגבה לצבו צקרבו לשום פניה אחרת לא הוא ולא העושים רק שניהם כאחד טובים יעשו לכבוד השם יתברך. וזהו ואמת, דויו הוא המוסף על הענין, דהיינו אמת עם כל בחינותך כנ"ל תזוה את בני ישראל על דרך דאיתא בגמרא (ירושלמי ברכות פ"ג ה"ה) וד' הוא וצית דינו, דהוי"ו הוא המוסף על הענין. וכמו כן הפירוש כאן. ואמת תזוה, צטוב שזו נקרא ז'וה על דרך דאיתא בספרים מצוה צטוב ומוהיר צרע, ואם תזוה עליהם אף כל הבחינות שלך כנ"ל תפעול שלא תצוה לדי פניות אחרת לא אמת ולא הם:

וזהו ויקחו אליך שמן זית, דהיינו כל התשובות והמלות שיעשו זהו רמז שמן זית זך: כמת למאור, כדאיתא באלשיך הקדוש פירשו בצורך שרץ האדם לכתת ולשצר עלמנו צענויים וסיגופים צצביל עבודת הצורה יתברך עיין שם. וכל זאת גם אם יעשו צפניך לא תזוה אמת לדי פניה אחרת חלילה. וזהו ויקחו אליך, רצה לומר צפניך שאתה רואה עשות כמזאתך על ידך ולא תפנו לשום פניה רק לימוד שמו יתברך. להעלות נר תמיד, רצה לומר שלא תהיה כוונתם רק להעלות הקדושה והאור העליון הנקרא נר.²

ספה"ק נועם אלימלך הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע

אין יאמר, דהמורה הקדושה מלמדת אותנו דרכי מוסר ותוכחה אין יוכיח אדם את חברו דהנה האדם הרואה להוכיח בני אדם רצין להיות קדוש וטהור בכל בחינותיו, דהיינו נפש רוח נשמה הוא טהור וגופו טהור ואז הוכיח תוכיח את עמיתך ולא ישא עליו חטא (ויקרא יט, יז), דלא לאו הכי שיהיה נצחן עם כל אופניו בקדושה וצטהרה אזי צלתי אפשרי שמוכחתו יעלה כהוגן אף אם יזוה צטוב לצני אדם ויעשו על פיו גם שניהם אינם יכולים שיהיה מעשיהם צשלימות ויפנה לצצם זה צכה יאמר לצבו להתפאר צצבו אף מעלתו גדולה שזיכה את חברו צמזמת ה' לעשותה ותועבת ה' כל גבה לצ (משלי טו, ה) א:

וזה יאמר צצבו גם כן בהתפארות להתפאר צפני בני אדם ולא יעשה המצוה צשלימות לכבוד השם יתברך, רק שיצא לו פניות צבות צצבו וכל זה הוא ממתת שזו המצוה לו צטוב אין שלם צצקו בכל בחינותיו כנ"ל, אצל הדקיק השלם לו ראוי והגון להוכיח

כתפת האפד

ואין הוא האיש שיוכל לעזור בזה, כיון שהוא אינו בעליו של הבאק ואינו כי אם עובד הבאק א' איינגעשטעלטעט, אמר לו האהב", "הוא אשר דברתי, בידעי שלא תשמע אלי, ולכן לא רציתי לומר דבר שאינו נשמע", ולשמע המנהל דברים הללו אזר עוז וסידר את הדבר.

ובדרך זה ביאר רבינו ה"אהבת ישראל" מאמרם ד"ל "מילה בסלע", כי כאשר יוכיח את הטעון תוכחה יקיים מצוה אחת וזהו "מילה בסלע", אמנם כאשר ישנו דבר הטעון תוכחה, והוא רוצה להוכיח ולקיים מצות תוכחה, אלא שנמנע עקב אמרו ד"ל אשר אם הוא דבר שלא נשמע מצוה שלא לומר, אדם הזה השותק מקיים ב' מצוות, הא' אשר רוצה להוכיח ולקיים מצות תוכחה, והב' מצות מניעתו שלא לומר דבר שאינו נשמע, וזהו "שתיקא בתרין".

ב. שמעתי מהגה"ח רב וורנר צ"ל מטבירא שיספר על אביו של הרה"ק רבי [מדרכי חיים] מאטיל סלאנימער ז"ע, הגאון החסיד רבי יהודה לייב צ"ל שהיה אדם גדול מאוד מגדולי חסידיו ותלמידיו של הרה"ק רבי משה מקאברין והרה"ק רבי אברהם מסלאנימא בעל ה"יסוד העבודה" ז"ע [והיה כותב התורות של רבו הק"ל בעל "יסוד העבודה"].

בימים ההם בתקופה שקדמה מלחמת עולם הראשונה, התגוררו בטבריא חסידים ואנשי מעשה מורמים מעם מחסידי קמאי, וזאת היתה דרכם של אותם אברכי משי שבמשך כל השבוע עזבו את ביתם וישבו בבית המדרש של התנא קדישא רבי מאיר בעלי הגס ונסקו בתורה ועבודת הבורא, ולא היה להם שום שייכות וקשר בכל בעלי העולם הזה השפל. - ואין לתאר הקדושה והרוממות ששררה שם, - ורק לקראת שבת חזרו לביתם, ובלי שבתות נהגו פעמים רבות להתכנס אצל זקני החסידים לקבל מהם תורה וחסידות להורות הדרך לכו בה

א. עובדא הוה אצל הרה"ק בעל "אהבת ישראל" ז"ע בעת התגוררו בגראסווארדיין, שביקש ממשמשו בקדוש שרוצה לילך לאיה באנק דירעקטאר (מנהל באנק) אשר היה רחוק מיהדות, וכשבאו לביתו וראה את האדמו"ר מוויז'ניץ בכבודו ובצעמו בא אליו, והזמין בכבוד גדול ליכנס ולישב, הוא עצמו הבין שלא יוכל להביא כיבוד לרבי, וע"כ הושיבו בחדרו המכובד ברוב פאר והמתין שיגיד לו הרבי סיבת בואו. הרה"ק ישב עם לזמן קצר ללא אומר ודברים ומיד לאחמ"כ קם וביירו בברכת "ערב טוב" ויצא כלעומת שבא.

הלה השתומם ע"כ ששהרבי כבר יוצא ועדיין לא הסביר מטרת ביאתו, פתח את פיו ושאל "כל זמן שהרבי היה בבית לא היה נאה לשאול על מה בא, אחרי שזכיתי בכזה זכיה שייקרני הרבי, אך כעת יאמר נא הרבי מה רצה בזה", השיבו האהב"י ואמר: "הכמינו ד"ל אמרו (במות סה) 'כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע', והיינו בדברי תוכחה, והנה כשיש לאדם מה להוכיח ויושב בביתו ואינו אומר היאך מקיים בזה המצוה 'שלא לומר דבר שאינו נשמע', אולם אם הולכים אליו ושותקים אז מקיימים מצוה הנ"ל, וזה היה מטרת ביאתי, שיש לי דבר מה להוכיח אותך אך מכיון שידוע אני שלא תצייט לי, לכן באתי ולא אמרתי כלום".

לשמע הדברים שאל הבאנק דירעקטאר במה הדברים אמורים, סירב הרה"ק לומר באמרו, "כבר אמרתי שאינו אומר כי לא תשמע", מיד הבטיח הלה שימלא את בקשת הרבי ויצייט לו, נענה לו הרבי כי המדובר הוא באשה אלמנה אשר דחוקה לה שתעת, והבאנק רוצה להוציא מביתה בגין חובותיה הגדולים, והוא מבקשו למנוע מהם להפק זממם כי דבר זה אסור.

והי בשמעו בקשת הרבי, נענה מנהל הבאנק, כי דבר זה לא יוכל לעשותו,

יחברך רק טוב ומטיב, ואינו מיחס שמו על הרעה, כי מפי עליון לא תלא הרעות, ואף גבי אומות העולם קשה לו הרעה שמציא עליהם. לכן כשרעה להכות פרעה אמר לו לשון 'לכה' פירוש מענמך, שאין זה כבוד ליחס שמו על פרעה". ומה נלמד שקשה לפניו דבר רע ועונש אפילו לאומות העולם, מכל שכן נגד זרע ישראל. לכן אמרו רבותינו ז"ל דלעמיד לזוא יהיו ישראל ראויים לעשות עבודה ככהן גדול. אך עמה צשעה שעשו את המשכן אז היה ראון השם יחברך להיות עבודה צכהיים דייקא, לכן לא רצה ליחס המצוה זו לעצמו, ליחס שמו, רק אמר לו 'ואתה' תצוה את בני ישראל:

ודבר זה אינו תלוי בשום קנה רק צעם האדם אם יתפלל ויטה את לבו אל השי"ת. וזה קחו מעמכם, פירוש עם צחי' עממותים ודו"ק והבן היטב":

ספה"ק קדושת לוי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע

אז יצואר, ואתה תצוה את בני ישראל. משום דהאר"י ז"ל (ליקוטי מורה"פ' שמות ד"ה ועמה לכה) כתב, לכן מנינו גבי משה שאמר לו הקדוש ברוך הוא 'לכה ואשלחך אל פרעה' (לעיל ג, ה), דהוא

כתפת האפר

לכאורה כפילות הלשון "מי אשלח ומי ילך לנו", ומבאר האר"י ז"ל שבישק הקב"ה מהנביא שיאמר שני שליחות, א' שיעודם בדברי נחמות ובשורות טובות, וב' שיהיה שם חלילה לא ישמנו אל מצוות ה' לקבלו עונשם.

והנה לטובה ידענו שהש"ת עושה לבד בבחינת ה' נתן" (איוב א, כא), אולם כשהוכרח לענוש את האדם אזי מאיתו לא תצא הרעות ואין הקב"ה מייחד שמו על הרעה, ורק הוא בבחינת 'הו' לקח" (שם), כל מקום שנאמר הו' - הוא ובית דינו (בראשית א, ב), והיינו שבזה כבר איננו מייחד שמו לבד.

ומבאר לפי זה האר"י הקי' זי"ע דכיון שרק לטובה מייחד הקב"ה שמו, אזי כששולח הקב"ה את מלאכו לעשות טובה נקרא שמו של השליח על שם המשלח שמו של הקב"ה מה שאין כן כששולחו לענוש אין השליחות מתייחס על שמו של הקב"ה והשליח אינו נקרא בשם "שליח" אלא בשם "הולך", והוא כוונת הכתוב "את מי אשלח" היינו להיות מבשר טוב לבני ישראל שיחול על מעשיו שם שליחות, ומי ילך לנו" שיאמר לבני ישראל שאם ח"ו לא ישובו מדריכהם אזי יענושו, ועל זה לא הזכיר שם שליח רק "ומי ילך לנו", ותבין "לנו" שכולל בזה הוא ובית דינו שהרי הקב"ה אינו מייחד שמו על הרע כנזכר, ועל זה השיב הנביא ישעיהו "הנני שליח", שברצוני רק להיות שליח לבשר טוב ודברי נחומים לישראל - דברים שייך עליהם שם שליחות - דעל הדברים שאין רצונו של הקב"ה ליחד שמו עליו על זה אין ברצוני להיות הווא החיוב, שמגלגלין חובה על ידי חיוב וזכות על ידי זכאי" (ספרהדר"ק ח).

ובדברי קדשו של רבינו האריז"ל יומתק ביתר שאת מאמר קדשו של ה"חתי סופר" ומדויק הוא בכתבו, שאמר משה רבינו ע"ה "מי אנכי כי אלך אל פרעה" היינו להיות השליח להרע, שאינו נקרא על שם שולחו ואינו אלא בבחינת "הליכה" כנ"ל, וזה לא רצה משה להיות שמגלגלין חובה על ידי חיוב, ועל בקשה השניה להיות המבשר טוב לישראל על גאולתם על זה הוסיף לומר "וכי אוציא את ישראל ממצרים", שהרגיש שאינו ראוי לזה, שבשפלותו לא הרגיש שהוא ראוי לדבר גדול כזה, להיות הזכאי שמגלגלין זכות על ידו. אולם תשובת הקב"ה אליו היתה שאין זה בשורה רעה, ואם הקב"ה שולחו ודאי לטובה הוא ושליח מקרי, כמבאר בדברי קדשו של רבינו ה"חתי סופר" הנזכר לעיל, עיי"ש ביאור הטובה שבדבר.

יש להוסיף בזה את אשר היה מרגלא בפומיה של הרבי ר' הירש מרימינוב זי"ע שדיבר בקדשו (אפשר שטקורו ענד מדיקומוס) שכל מכה שניתן למצריים היתה הכנה לדיבור אחד מהעשרת הדיברות, וכמו כן בכל מכה שניגף הקב"ה למצריים זכו ישראל להשיג אחד מהעשרה מאמרות שנבראו העולם בהם.

ולפי דברי קדשו אפשר לומר תוספת ביאור בדברי קדשו של ה"חתי סופר" למה שביאר תשובת השי"ת למשה שבאמת טובה גדולה איכא בשליחות הווא שמשלחו הקב"ה למשה ליתן העשר מכות למצריים, שהיו בדרך זה יזכו כלל ישראל לקבל את עשרת הדיברים, ומרומם דברי קדשו במה שאמר "ואימר וגו' זה לך האות כי אנכי שלחתיך", וגו', "אנכי" רומז לעשרת הדיברות שמתחילות בהן "אנכי ה' אלקיך", והיינו ששלחתיך והשליחות מתייחס לגמרי אלי בלחוד, ואין בזה חובה רק אדרבא כל כולו גדולה שאין כדוגמתו, שהרי בזה יזכו לקבל את העשרת הדיברות.

ד. הרה"ק רבי אברהם זי"ע המגיד מטריסק היה אומר בשם אביו הרה"ק ר' מאטעלע טשערנאבלער זי"ע משמיה דמון הבעש"ט הק', שלפעמים יש אשר יהודי עומד בשוק ועוסק במשא ומתן במשך כל היום כולו, וראשו ורובו שקוע במסחר, וכמעט שנשכח מליבו מצויאותו ית"ש, והנה פנה יום והוא נזכר שעדיין לא התפלל תפילת המנחה, ומיד משימע אנחה מעומק הלב: "אוי, עדיין לא התפללתי מנחה!", ונעמד לו בקרן זוית באמצע השוק ומתפלל לו בחיפזון, ובכל זאת מתפילה חטופה זו והאנחה שקדמה לו, ורועים מלאכים שרפים ואופנים ומכל שכן תפילה של יהודי המתפלל כראוי ובכוונה כדבעי, בוודאי כוחו גדול מאוד.

אך חייבים להוסיף בכאן הערה חשובה מאת הרה"ק בעל "דברי יואל" מסאטמאר זי"ע, שהיה רגיל לומר על אמרי צדיקים כגון זה, שכל זה טוב ויפה טרם שידעו ממאמר זה, דאז כשהוא במצב זה שמתאנה על מצבו ובלב נשבר פולח מליבו אנחה: "אוי לי שלא התפללתי" וכדו', לאיש כזה יש לחזקו ולעודדו שבאמת תפילתו בוקעת רקיעים, לא כן לאנשים שכבר יודעים מזה, וסומכים לכתחילה על זה ומשתמשים בזה כתיורין, לאיש כזה ודאי אין שום מעלה בזה.

עוד יש להוסיף מה שכתב בעל ה"פנים יפות" (פני ותי ד"ה נפתלי אילה שלוחה"), שאם אחד מתפלל ומכוון רק פירוש המילות, אז זו תפילה אלא לימוד, שהוא לומד את התיבות ומפרשו, וכדכתב (ישעי' כט, ג) "ענין כי גיש העם הזה בפיו ובשפתיו כידבנו ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", והיינו מלשון לימוד, אבל תפילה נכונה פירושו שיהיה מכן את עצמו לתפילה ומרגיש בעצמו כאילו יש לו מחסום בתוך לבו, עד שמילות התחנונים פורצים מתוך פיו אל אביו שבשמים, שאז כיון שהמחשבה הוא יותר מן הדיבור, הרי שהמחשבה מעלה את הדיבור כרוח הנושא את הדיבור, אבל כשיש תיבה בלי מחשבה, הרי שהוא מוטל על הארץ כמות, ועל"ש שהארץ.

פעם ראיתי את הרה"ק ר' אברהם מסלאנים זצ"ל בעל "ברכת אברהם" בעת שעמד בתפילתו בביהמ"ד שבטבריה (שהייתה בניין התלמוד תורה") קודם שנתמנה לאדמו"ר, והדבר היה בתפילת שחרית בחול המועד, ובעת אשר התחיל לומר "הודו לה' קראו בשמו", המילות נתפרצו מפיו בהשתפכות הנפש, כאב שיש לו געגועים לבנו יחידו, שלא כמו שלפעמים יש אשר אדם נתלהב באמצע התפילה, אלא מיד בתחילתה התחיל במלוא ההתלהבות...

ה. ראיתי ביאור יפה על הכתובים (תהלים קיח, א) "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו", דהיינו, יש להודות לה' אף באם כפי הנראה לעינים אינו טוב, אך על האדם להאמין דכל מה דעבדי רחמנא לטב עביד, וא"כ דאי לטובה הוא, ואף שלא נראה לו כן, אך בעל כרחך כן הוא לפי האמת, דהרי מאת לו תצא הרעות ולעולם אין מצוי מאתו רק חסדו. ואין יוכל האדם לחזק את עצמו להגיע למצב כזה, העצה לזה הוא על ידי "יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו", שיחזור כן תמיד בפיו, ועי"ז יזכה לראות בעיניו חסדים נגלים, וכמוזכר דבר זה ב"תולדות" הק' פעמים רבות, וזהו כוונת ה"מי השילוח" שהעולם הזה הוא כמו חלום, ומוטל על האדם לפתרו לטובה, ואז אכן הולך החלום אחרי פיו.

ו. מצאנו ביאור מהאריז"ל על הכתוב בישעיהו (ח, ה) וְאֶפְשָׁעֶנּוּ אֶת קוֹל אֲדֹנָי-יְיָ אֱמַר אֶת מִי אֶשְׁלַח וּמִי יֵלֵךְ לִנוּ וְאֶמְרָה הֲנִי שְׁלַחְנִי, שבמאמרו של השי"ת נמצא

זי"ע ואמר, כי הרי אין זה דבר נדיר שמעלים את החידושים על הכתב, ועם כל זה הם נאבדים ברבות הימים.

אלא שדברים אלו היו כשגגה היוצאת מפי השליט, ונתקיימו הדברים בהגאון רבי איצ'לה זצ"ל, כאשר לא חלפו ימים מועטים ופרצה דליקה שכילתה את כל כתביו שמילאו ארון ספרים שלם [ולא הצליחו אחר כך להוציא מכתביו אלא ליקוט של תשובות ששלח לגאוני דורו בשם 'זכר יצחק'], ופשוט שלא היה כוונת הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע לקללו, אך היה בדבריו כעין קפידה על שמהרהר אחר מטתו של הבעל שם טוב הקדוש זי"ע.

(ו) שמעתי מעד ראייה שנכח כאשר הגיע הרה"ק האמרי אמת מגור זי"ע אל הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע, ובין השיחים ביקש הימנו שיראה לאכול יותר עבור צרכי קיום גופו, כידוע רוב תעניותיו וסגופיו. אך הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע השיב ביראת הכבוד, כי אכן הרה"ק האמרי אמת זי"ע בהיותו בן של קדושים אינו צריך כל כך לסגף את גופו, אמנם הוא שאינו בן קדושים, אין לו עצה אלא לסגף עצמו בסיגופים ותעניות.

פעם אחת ישב הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע באסיפת רבנים, וכל אחד מהנוכחים הזכיר אמרה או הנהגה מאבותיו בקודש, אמנם כאשר פנו אל הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע שיאמר איזה הנהגה מאביו, פתח ואמר, כי אביו היה אופה, ולימד אותו כי לחם טרי טוב הוא יותר מלחם ישן, כשהוא מרמז להם, כי העיקר הוא להסתכל במעשי האדם עצמו, ואין תוחלת להביט רק במעשי האבות. פעמים שהיה הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע מנגן ניגון דביקות, שהיה אביו נוהג לזמר בהיותו רודה את הפת מן התנור.

(ז) הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע היה מרבה בצדקה ביותר, ופעם ראו אנשי העיר איך הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע יוצא מביתו ורודף אחר המשמש, הבורח ממנו והלאה, כשהיה הדבר לפלא בעיניהם.

אחר שביירו את הדבר נודע להם, כי הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע הפקיד ביד משמשו סכום כסף הנצרך לו עבור צרכי שבת, אלא שביים שישי הגיעו הרבה עניים לבית הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע להתרימו עבור צרכי שבת, ואחר שתם כל כספו, ביקש מן המשמש שיתן לו מהכסף שהפקיד אצלו, בכדי שיוכל ליתן לעניים. אחר שחזר הדבר כמה פעמים, וכמעט לא נותר ביד המשמש די מעות עבור צרכיו ההכרחיים של הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע על השבת, לא אבה ליתן לו יותר, ומשלא הניח לו הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע יצא מן הבית להשתמט ממנו, אך לא הועיל לו מאומה, כי הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע יצא לרדוף אחריו, וזאת בכדי שיוכל ליתן עוד מעות עבור צדקה.

(ח) בלווייתו אמר אחר מטתו הרה"ק רבי אהרן מנחם מענדיל מראזימין זי"ע, כי אם היתה הארץ יודעת את מי היא הולכת לקבל אליה, היתה אומרת שירה... זי"ע ועכ"א

הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע

י"ד י"ט אדר א' תרפ"ח

(א) אחר שהתחיל הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע בהנהגת העדה, התנהג כדרך האדמור"ם בקבלת קהל לברכה ולישועה, וכמובן שהדבר מנע ממנו להתעסק בלימוד תורתו בכל שעות היום. כאשר העיר לו אחד שלא היה מבין חסידיו, איך הוא בהיותו 'גברא רבה' מבטל מתורתו עבור קבלת פני היהודים הבאים ליטול הימנו עצה ותושיה, השיב ואמר, כי הגדרת 'גברא רבה' אינה משום ריבוי הלימוד, אלא משום נשיאת העול עם חבירו, ולהשתדל להקל מעליו את מכאוביו, והוכיח לו מדברי הגמרא (מכות כב:): "אמר רבא, כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בספר תורה כתיב (דברים כה, א) 'ארבעים יכנו', ואתו רבנן בצרו חדא", ולכאורה למה הביאו דווקא דרשה זו של חכמינו ז"ל בכדי להורות על מעלתם, אלא בהכרח כי בכך ניכרת היות האדם 'גברא רבה' על ידי שיכול להוריד מכה מיהודי..."

(ב) פעם פתח אחד מן היהודים המתבוללים שהתגורר באוסטרובצא את חנותו בעצם יום השבת רח"ל, הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע קרא לו והוכיחו על הדבר, אמנם הלה אמר, כי הרי אף הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע בעצמו אינו מוהר בשמירת השבת כראוי, כי הוא מתענה ביום השבת, כידוע שהיה מרבה להתענות ואף בעצם יום השבת היה מתענה מפעם לפעם, ועל כן מותר גם לו שלא לקיים את שמירת השבת כראוי. השיב לו הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע בפקחותו, כי ממנו לא ילמד אף אדם לעשות כמוהו להתענות ביום השבת, ואילו מפתחית התנות על ידו יש לחוש שמא ילמדו מכך אחרים לעשות כמוהו..."

(ג) במכתבי תורה של הרה"ק האמרי אמת מגור זי"ע, מופיע פעמיים התואר 'קדוש יאמר לו', כאשר אחד מהם הוא על הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע.

(ד) פעם אחת האריך לפלפל באופן מחודש, כידוע עוצם עומק רעיוני פלפולו, ולאחר סיום דבריו, ניגש אליו אחד מתלמידי החכמים שהיו במקום, כשהוא אומר להרה"ק מאוסטרובצא זי"ע ברוב התפעלות, כי מסתמא לא נדרש לו להכנת הפלפול יותר מכמה דקות. נענה הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע ואמר, חס ושלום, עבור פלפול כזה אין הוא מקדיש אף לא כמה דקות..."

(ה) פעם אחת איקלע הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע לביתו של הגאון רבי איצ'לה פוניבז'ער זצ"ל ודיבר עמו בלימוד, וכמובן שהגאון רבי איצ'לה זצ"ל התפעל עמוקות לנוכח עוצם כח עיונו, והיה לו הדבר לפלא שיהיה בין החסידים תלמיד חכם עצום כמוהו, על כן שאלו, האם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ידע גם כן ללמוד כמוהו, השיב ואמר הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע, כי פשוט וברור ללא ספק שהיה הבעל שם טוב הקדוש זי"ע בקי בכל חדרי תורה. הגיב לעומתו הגאון רבי איצ'לה זצ"ל, כי אם כן איה הם חידושי. השיב הרה"ק מאוסטרובצא

אור מופלא

לרעות בנגים לאור תורת מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב ותלמידיו הק' זיע"א

נראה אור

אמרת קודש ופנינים קידם על פרשת השבוע

ואתה תצא את בני ישראל ויקחו אליך שמן ויתן לך תחת לאמאור להעלות את המד (כ.ו.כ.)
לדעתי שכל ירידה היא לצורך עליה

כי הגה בעבודת הש"י יש לפעמים אשר האדם נופל ממדרגתו ועכ"ל לא ימס לבבו בקרבו כי זהו ירידה לצורך עליה כדי שאח"כ יתעלה יותר ויתן תענוג למעלה, וזהו תכלית למאור אף שהאור התורה והמצוה הוא כתיבת וכתש היה בחינת ירידה, עכ"ל ידע להעלות נר תמיד שמעלה התענוג למעלה תמיד, ואף בעת הירידה כי הירידה לצורך עליה. (עטרת שיעור)

לעשות עיקר העבודה בפנימיות

ונכל לומר על דרך המוסר, דהנה עיקר עבודתו הוא בפנימיות הלב. ומאוד מאוד צריך ליהור שלא יהיה עבודת האדם בהתגלות האברים יותר מן העבודה הפנימית שהוא בלב.

ונכל לומר שזה מרומם בפסוק ויריכם (י.א) כל יהיה לך בביתך אבן ואבן ג'זולה וקטנה, פירוש חז"ל גדולה במחוק קטנה מבפנים, היינו שלא יהיה העבודה שמבחוץ שהוא בהתגלות האברים יותר מן העבודה הפנימית. ונכל לומר שזה כוונת הגמרא שאמרו שעונשן של מדות שאינן שוין מבחוץ כמבפנים קשה מאוד.

על כן צריך ליהור מאוד מאוד שתמיד יהיה דבוק עבודה בלב שהוא העיקר.

ונכל לומר שזה כוונת תיקוני זוהר בראשית"ת ר"ש ב"ת, פירוש שזה הבחינה מוכנה בשם ר"ש ב"ת, שעבודה שהוא במוח ובלב נקראת ראש, שהוא עיקר וראשית העבודה שהוא בהתגלות האברים נקרא ב"ת, שהוא כמו לבוש שזית העבודה הפנימית. וצריך לראות שתמיד יהיה דבוק בחינת ב"ת לבחינת ראש"ש.

זה וא"תה גימטריא ב"ת, תצו"ה גימטריא ר"ש, פירוש שתצוה את בני ישראל שתמיד יהיה דבוק בחינת ב"ת לבחינת ראש"ש, ויקחו אליך שמן ויתן לך להעלות נר תמיד, חיבת תמי"ג גימטריא חות"ם, פירוש לראות תמיד להעלות העבודה הפנימית שהוא חות"ם, לילך מדרגה לדרגה. אבל עבודה חיצונית שהוא בהתגלות האברים, אדרבה צריך להסתיר מאוד מאוד, רק מה שאי אפשר בשום אופן בלא זה, אמרן כן יהי רצונך.

חוקי עצמו בשפלות אך יתחוק מלכבו ויעשה תשובה

פירוש ולא כתיב למנחות וכבר פרשנו זה מה, שהעיקר הוא להיות האדם בגודל השבלות ובגודל הנהגה, אך שעם כל זה ההכרח הוא להיות הענוה בהשכל ובדעת, שיש לאי שאלת האדם על ידי זה מלשבו ח"ו, שיאמר בלבבו ח"ו אין לי עוד תקוה ח"ו, אל אמן, כי הש"י הוא רחום וחנון ומרבה לסלוח, וכשיקבל עליו מהיום באמיתות גמור לבל ישוב עוד לסלסה, בוודאי אין לך דבר שעומד

בפני התשובה. והש"י ב"ה אינו מבקש מאיתנו כי אם לפתוח בתשובה, ואז הש"י יגמור בעדנו לטובה, וכמו שאמרו חז"ל (שה"ש ה.ב) פתחו לי פתח כחודה על מחט כו'. וזהו מאמר הכתוב. כתיבת למאור, שיהיה האדם כתיבת בלב בשבר ונדכה, למאור, בכדי שעל ידי זה יאיר עוד יותר בגודל האהרה. ולא כתיבת למנחות, שלא יהיה ח"ו מונח בעצבות, ע"ה הענוה והשפלות, ויתייאש על ח"ו מלשבו עווד. (הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאנז' זיע"א)

הקב"ה הפך שנעלה הנשמיות לרוחניות

הנה מבואר בספר תפארת ישראל שחכמי האומות סוברים שהאדם יקנה לעצמו השלימות ע"י שמושיג המושכלות אבל האין יתכן שע"י המצות שנעשים ע"י דברים הגשמיים יקנה האדם שלימות לנפשו. אבל האמת אינו כן כי האדם יוכל לקנות לעצמו השלימות ע"י שעושה רצונו יתברך, ורצונו יתברך הוא המצות שבתורה וע"כ מהפך כל דברים הגשמיים לרוחניים, וזה הוא עיקר מעלתו של ישראל ולכן נקראו אדם על שנעשה מאדמה מגוש עפר אדמה לעליון. והנה שמעתי בשם המדרש שארז צייר צורת משה רבינו ע"ה לפני המלך רוצה המנוח להרגו על שהיה צורתו מראה על מדות גרוניות והמשלב שבאמת זהו גופא היה מעלה משה רבינו ע"ה שהיפך הרע לטוב ולכן גם מעניני הגשמיים נענשה מצותיו יתברך הוא עיקר השלימות. וכן ג'כ גבי שמן זית מצינו (הר"ת י.ג. ב) סודות גורם השכחה והשכחה גורם הזכרון, והנה המנוח רומז על התורה והמצוה לכן אמר לו הש"י ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך הדיעות כמו שאתה הפכת מרע לטוב וגם שמן זית זהו להעלות נר תמיד שזה מעיל להשארות הנפש ולא כדעת אומות העולם ח"ו וד'ק.

זה שאמרו במד"ר (שג"ר לו. ד) ואתה תצוה. הדה הוא דכתיב (איוב י.ט) תקרא ואנכי אענה למעשה ידך תכסוף וגו' ואמר לישראל ויקחו אליך שמן זית זהו הוי למעשה ידך תכסוף הדינו שרצה הש"י שאנו נתקן כל כל הדברים כמו משה רבינו ע"ה שתיקן עצמו בכל וכו' שמן זית שמתוק ע"י בני אדם. (אך פרי תבואה)

שפה יהיה לפי סכני (כח.לב) כששומר על פיו הוא במדרית אדם

שפה צריך להיות לפי - שלא לדבר מה שאינו נצרך. ועל זה רמזו חז"ל (תמיד י.ב) מצאו נעול - בידוע שיש שם אדם, מצאו פתוח - בידוע שאין שם אדם. כשפי נעול - כימון שהוא אדם, במדרגה. ולא כשפי פתוח לדבר הרבה. (מקור היהודי הקדוש זיע"א)

הדה על מצוה תמיד (כח.לח) אסור להסיר דעות מביה"ש

איא בגמרא (שבת י.א) חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה, קל וחומר מציץ, מה ציץ שאין בו אלא אצורה אחת, אמרה תורה והיה על מצוה תמיד שלא יסיח דעתו מפתח - תפילין שיש בהן אצורה הרבה על אחת כמה וכמה, ויש לומר מזה קל וחומר, דכשהאדם אינו לבוש תפילין בוודאי שאסור לו להסיח דעתו, דאם שכלב שכלב תפילין שמסייעים אותו לחשוב בעבודתו יתברך כל זאת אסור להסיח דעתו, כל שכן כשאינו לבוש תפילין שאסור להסיח דעתו. (הרה"ק החדושי היר"מ זיע"א)

אור חדש

אמרת קודש מרועי הדעות בדורינו

מכ"ק אדמ"ד משאין דדאהביטש שליט"א

כתב הרמ"א (או"ח סי' תרצ"ג) **יש** אומרים שחייב להרבות במשחה ושמחה ב"ד שבאדר ראשון. ומקור הלה הוא מדברי הר"י מפריז שהובא בב"י, שלדעתו אין בין אדר הראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה ומתנות לאבינוים, ומשמע מזה דמשחה ושמחה חייב גם באדר הראשון, ולכן כתב שיש להרבות במשחה ושמחה ולהזמין אנשים אצלו משום משלוח מנות, והרמ"א פסק ע"ז שאין נוהגין כן, ומ"מ ירבה קצת בסעודה.

ויש להבין משמעות הענין מפני מה יש להרבות קצת בסעודה, אם אין נוהגין כדעה זו שיש חיוב משחה ושמחה באדר הראשון.

ונראה לבאר בס"ד על פי הידוע מה שאחז"ל (שבת פח. עה"פ במגילת אסתר (כ.ו.כ) **קימו וקבלו עליהם ועל זרעם וגו'.** שיבמי אחשוורוש הדר קבלוה בני ישראל את התורה מאהבת הנס. ויש להבין מה הביא את כלל ישראל לקבל את התורה באהבה בימי אחשוורוש, יותר ממה שקיבלו בשעת מתן תורה.

והענין יובן על פי הידוע, שכדי לקבל את התורה נדרש מכלל ישראל להיות באחדות אחד עם השני, וכמו שפירש רש"י עה"פ (שמות ט. ב) **ויחן שם ישראל כנגד ההר.** ראש אחד בלב אחד, שבכוון אחדותם זכו לקבל את התורה.

והדרך לבוא אל האחדות בין איש לרעהו שיהיו כולם בלב אחד לאבינו שבשמים, הוא ע"י משלוח מנות את לרעהו, שע"י שהאחד נותן לרעהו מנה יפה, אזי **מיים הפנים לפנים כן לב האדם** וחיבורו חושב גם עליו מחשבות טובות, שהרי ידיד ורעי הוא, והוא חושב עליו ועל צרכי, ומתבונן בהצטרפותו ושולח לי משלוח מנות. והרי זה מוסיף באהבה ואחוה ורעות בין אנשים, ומוסיף איחוד הלבבות.

ועי"ז אפשר לקבל את התורה באהבה, להיות קיימו וקבלו הדר קבלוה באהבה דוקא, שע"י התאחדות לבות בני ישראל נהיה אהבה נפלאה לאבינוים, ולכן קראו רז"א את האחדות והאחוה בין בני ישראל, הבה"ה ממשין להם מטובו שיוכלו להחזיק מעמד ולהישאר באחדותם ע"י התורה.

ובה מובן דעת הפוסקים שגם באדר ראשון יש ענין להרבות בסעודה ולהזמין אורחים למשלוח מנות, משום שגם באדר ראשון נפעל הענין של קיימו וקבלו, הדר קבלוה מאהבת הנס, דאין בין אדר ראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה ומתנות לאבינוים, ולכן לגודל הנס וכדי לקבל התורה מאהבה דוקא, יש להרבות במשלוח מנות, אבל להלכה לא נקטינן כדעה זו, ולדברי הרמ"א שכתב, ואין נוהגין כן, ומ"מ ירבה קצת בסעודה **המשך בעמוד ב'**

זכר צדיק לברכה

ד"ר אהרן ועובדין טבין מאת האי עיר וקדיש
הגהק רבי יהודה הורוויץ מד"ר יקוב ז"ע ועכ"א

עובדות קודש

גליוני מהר"י | ספרה"ק חתם סופר

המשך ענינים מבעל חתם סופר זי"ע ועכ"א

היה משתעשע כל כך בדברי החת"ס עד אשר היה רגיל לעבור על דבריו עשרות פעמים באשר היה מוצא בהם בכל פעם טעם חדש, ויושב היה לפעמים כמה שעות מתבונן ומתעמק ברעיון מרעיונותיו. (זכר צדיק לברכה)

כשיצא לאור עולם כרך א' מהחתם סופר היה סוגר עצמו בחדרו איזה ימים עד שעבר על כל הספר עד תומו.

(מר' אהרן ישראל גארעלניק שליט"א)

זכרוננו כשר' יוסף נפתלי שטערן הדפיס חלק א' מחת"ס, כשקיבלה רבינו הוא סגר עצמו בחדרו למשך ג' שבועות שלימות עם הספר, ולא הניח לאף א' ליכנס אצלו, והייתי אז אלטער בחור, ודיברו אז עבורי איזה שידוך, והלכתי לביתו לשאול דעתו, והרבנית ביקשה ממנו מעבר לדלת לפתוח דלתו כי מנחם הגיע אודות שידוך, וכיון שהיה לו כבוד עבודה נגיש להדלת ופתחה ומיד חזר ונתיישב אצל ספרו עו"פ, וחכתי שם ליד שולחנו כמו ב' שעות עד שפנת אלי ודיבר אתי, כי כשהוא הי' צריך ללמוד לא הי' שום דבר עסק אצלו.

(מנחם משיב נפשי - מהרה"צ ר' מנחם מונדרר זצ"ל)

הרה"ק רבי יהודה הורוויץ זצוק"ל היה בקי נפלא בכל ספרי החת"ס. זכיתי להיות נוכח באחד הביקורים שהגיע הגאון יוסף נפתלי שטון זצ"ל המהדיר והמוציא לאור של ספרי זקינו החת"ס, שהיה גם הוא ידען ומומחה גדול בכתבי החת"ס, ובין השאר הראה הגרי"נ דברי החת"ס בפרשת אחרי (ד"ה ובא אהרן אל אהל מועד), שם דן באריכות איך הדרך שצריך האדם להתבודד, לפי משנת החובות הלבבות, שאף שכתב הרבה בגודל מעלת הבדידות מ"מ 'ותר מזה הוא ההתחברות עם עובדי ה', להורות הדרך ילכו בה וזכותם יהיה תלוי בו וכו', וכתב 'בשער הפרישות' שיהיה צהלתו בפניו ואבלו בלבו, פי' מ"מ לבבו יהיה בודד לה'. כשמעו רבי יודעלע את הדברים הגיב על אתר בבטחה 'קטע זה לא כתבו החת"ס עצמו', התפלא הגרי"נ

העליון הוא לשון קדשו של החתם סופר והעדות הם גליוני מהר"י

ד"ה ואתה תצוה (תצד"ק וכו') אלא שהת"ח א"א לו לעסוק בפרגמטיא שא"כ יתבטל מתורתו וע"כ להתפרנס משל אחרים אך זה מר לו יותר מזית שאפילו מרור קזית ע"י גיע כפו עדיף ממתוק כדבש ע"י ב"ו נמצא אינו נהנה מן התורה בעה"ז אפילו מתפרנס בריוח וכבוד ע"י אחרים מ"מ מר לו מר ב' הרי אינו נהנה ואינו נוטל חייו מהעולם אבל מי ששמח במתנות הללו בודאי נוטל חייו מהעולם".¹

***

ד"ה מסכת שבת פ' במה מדליקין וכו'. אבל יאמר כי ענין כה"ג הוא דבר נפלא מדותיו של אהרן קדוש ה' כי ממש לא יצוייר אדם המולך ומתנשא לכל ראש להיותו ענוותן ושפל ברך לפני כל, כי אלו סתרי אהדי כאמור מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ואם כי הקב"ה התפאר בעמו ישראל שיותר שמשפיע להם גדולה הם משפילים עצמם משא"כ או"ה כמו שדרשו על פסוק לא מרובכם מכל העמים כי אתם המעם (חולין פ"ט) מ"מ זהו בכללות האומה הקדושה וגם במלכם להיותו נכנע לפני אלקיו וע"ל ר"פ צו [י' טור ב' ד"ה צו את אהרן וז"ל אך הרמת הדשן והוצאתה עיקרה בא ללמוד מידת ענוה כ"כ חובות הלבבות בשער הכניעה פ"ו לומר שאין גבהות לפני הקב"ה ונראה שזה דעת חז"ל שאמרו זאת תורת העולה המתגאה על מוקדה שכל המתגאה נשרף ולכאורה מאי שייטי' הכא אע"כ דהוראת הפרשה באה להזהיר על מדת הגאווה ולהרגיל במדת ענוה וע"כ הזהיר את אהרן יותר לרוב גדלו

- א. וע"ל קרח פ"ב טור ב' ד"ה המעט כי העליטנו (בתנ"ד: והנה לכן נ"ל מאת ה' היתה זאת להזמין לת"ח עשירי עם המשיאים בתם להם ומאכלם כאכילת המן כי הוא קצת כסופא וצמצום כסמוך על שלחן אחרים ועי"ז לא יגבה לב הת"ח וישכח אלקיו מ"מ מרויח שלא יהי' לו עינים לראות בעה"ז כלל וישגי בשכליות וזהו שאמר משה ליתרו והיית לנו לעינים דייקא שיתרו השיא בתו למשה והי' לו לעינים להאכילו מלחמו ולכן גם זה נקרא אכילת מן ולא נתנה תורה אלא לאוכלי מן ר"ת מיין נוקבין הסמוכין על שולחן חמיהם וזהו שאחז"ל כל הנביאים לא נתנבאו אלא למשא בתו לת"ח שיהי' להם רוחה בפרנסתם להחזיק חתנם ות"ח עצמן עין לא ראתה לא יראו בעיניהם בעה"ז כלל כנ"ל)
- ב. וע' חי חולין מ"ד ד"ה איזהו שונא מתנות ת"ל ע"כ נלע"ד דרוב חכמי ישראל מתפרנסים מאחרים על כרחם שלא בטובתם והם שונאים המתנות והמה על אפם ועל חמתם אך משום חיותם וחיות תורתם צריכים ליקח מתנות מאדם ועליהם נאמר שונא מתנות יחי'
- ג. ע"ל ח"ג קכ"ח פרקי אבות פרק שני מ"ב יהי ממון חברך חביב עליך וז"ל אולי יאמר שיעסוק בתורה אע"ג שצריך להיות יושב ומצפה על שלחן אחרים עי"ז כאילו המכתתים רגליהם ללמוד תורה מ"מ לאהבתך התורה יהי' חביב עליך כאלו נתפרנסת משלך וכו'

גלינוי מהר"י - המשך

ובכל מקום שאתה מוצא גדולה צריך למצוא ענוה ודו"ק שם ***

בא"ד: ובדוד המלך כתיב דוד הוא הקמן אחז"ל מגילת י"א ודוד הוא הקטן הוא בקטנותו מתחילתו ועד סופו כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה שינו חז"ל בתחלה אמרו בתורה ואח"כ בחכמה דמשמלך לא היה כ"כ ענוותן להקטין לפני מי שגדול ממנו בתורה פי' שיועד דבר או דברים יותר ממנו אך דוקא לפני מי שגדול ממנו בחכמה נפלאה לא זולת זה.

ע' חי' כתובות י"ז ד"ה כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא וז"ל יראה דלר' אמי ור' אסי הזהירו שאם יבואו הם לסמוך אחרים לא יסמכו אלא צדיקים וחכמים כיוצא בהם אלא היות כל א' מהצדיקים הי' מחשב על עצמו בענותותו כי קטן הוא ע"כ אמרו לר' אמי שלא יסמוך כ"א חכם כמו ר' אסי ולר' אסי הזהירו שלא יסמוך כ"א כעין רב אמי והיינו כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא ולכל א' אמרו כל מן דין נגד חברו וק"ל.

חיים שנעבאלג ז"ל וז"ל "איני זוכר אם כבר סיפרתי לך אשר בעת לקחתי ברכת פרידה מזקינך ז"ל בעהמ"ח הנ"ל (בית פנחס) לפני נסיעתי לקלז"ב לקבוע שם דירתי, והבין את עגמת נפשי, וחזיק אותי וצוה לי לעיין בתולדות יעקב יוסף הנ"ל (דברי התו"י ריש פרשת צו, דמבאר בזה אדם כי יקריב מכס שנתעורר להקריב מצד עצמו ולא מזולתו זהו קרבן לה, לאפוקי מי שאינו מתעורר מעצמו שהוא אינו מכס רק מזולתו ע"ש), ותאמין לי ידידי כי מעת עיינתי שם רוח אחרת עמנו בעינינום כאלו, ודל"ב, עשה גם אתה ככה ויהי' לך למשיב נפש בעז"ה. (מכתב רבינו - יהודה מחקקי)

בעיר קלויזנבורג

הרה"ק זצוק"ל נתקבל לדיין בקלויזנבורג באמצע ימי הספירה שנת תרצ"ו, כמה שבועות לפני פטירת אאזמו"ר זי"ע, אך התיישב שם בקביעות בסוף השנה כבר אחרי הפטירה, ונשאר שם עד המלחמה. באמצע המלחמה חזר לגרויסווארדיין ונשאר שם מחמת החלום הידוע שהי' לו, אף שבקלויזנבורג הי' סמוך להגבול והי' קל יותר להנצל. [והרה"ק מסאטמאר זצוק"ל ניצל מחמת שברח לקלויזנבורג].
(כ"ק אאזמו"ר בעל תורת מרדכי מוויזניץ זי"ע)

לקראת נסיעתו לקלויזנבורג לשמש שם כדומ"ץ, כשביקש לחזור על כל דיני ממונות שבחלק "חושן משפט", קבע עם הגה"צ בעל מנחת יצחק שיעור מיוחד, ובמשך מחצית השנה עסקו יחד בשש שעות ברציפות - דבר יום ביומו - בחדר הבידי"ץ שבעיר גרויסווארדיין, (ששם התגורר גם הגה"צ), והיה הגה"צ מציין תמיד את הגאונות והחריפות של רבינו, חוץ מרוב דקותו ופרישותו כידוע. לאחר כמה שנים, בשנת תש"ב, כאשר הגה"צ נאלץ לעזוב את העיר גרויסווארדיין מחוסר תעודות של מדינת אונגארין, התחבא במשך מספר שבועות בעיר קלויזנבורג בבית ידידו רבינו, שם עסקו בתורה יומם ולילה במשך כל התקופה.
(בית ישראל, ח"ו ע' קאא - ספר ז"ל)

שמעתי מהרה"ק רבי יהודה מדזיקוב זצוק"ל מה שבדידיה הוה עובדא, שבאותו שנה אחרי הסתלקות ה"אהבת ישראל" קבלו אותו לכהן כדיין בעיר קלויזנבורג, משום כך הלך לקבל היתר הוראה מאת ה'מנחת אלעזר', כשהגיע אליו שמש אתו מאד, וציוה להכין סעודה לכבוד האורח החשוב, ומפני היותם קרובים, כי שניהם היו נכדי הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע. וסיפר רבי יודעלע שכל הזמן ביאר לו המנח"א את המעלה הגדולה להסתלק בתאריך ב' סיון, משום שלבד מה שעולים לשמים לעת קבלת התורה, גם נמצאים שם בעת ההכנה לקבלת התורה, וכה אמר ושנה כמה וכמה פעמים, ואכן כאמור גם הוא נסתלק בב' סיון.
(מפי ספרים וסופרים - הגדה של פסח)

רבינו כתב באמצע במכתב להרב

מנין לו זאת, ואמר לו שהוא עצמו העתיקו מעצם כתי"ק. כשיצא הגרי"נ מביתו אמר לסובביו בסערת רוח "וכי הוא יאמר לי שדבר זה לא כתבו מרן החת"ס זי"ע, הלה אנכי העתקתיו מלה במלה מתוך הכתב, ואיך יתווכח עמי בזה". והי כשהגיע לביתו בדק ואשכח וראה שהצדק עם רבי יודעלע, ואכן בתוך תכריך כתביו של החת"ס היה מונח כתי" של תלמיד אחד, ושם כתב דבר זה ששמעו מרבו, ורבי יודעלע בבודל ידיעתו ובקיאותו בלישנא של החת"ס הבחין בעינו החדה שאי"ז לשונו.

(מפי ספרים וסופרים - הגדה של פסח)

פעם שאל אחד רבינו וכי סובר הרבי שהחתם סופר הי' גדול כמו תלמידי הבעש"ט הק', הביט אליו רבינו קשות וחרה לו על ששאל דבר כזה ולא דיבר עמו עוד כל ימי חייו, שלא היה יכול להביט אליו.

(מהרה"צ ר' מנחם מונדרר מקאסוב זצ"ל)

פעם אמר בשם החתם סופר כי מה שחזר יעקב אבינו על הפכים קטנים במעבר יב, היה משום חלקי הקדושה שבהם שהיו שייכים לשורש נשמתו, כמובא בכתבים שכל החפצים השייכים לאדם הינם מניצוצין קדישין דיליה. שאלתי: הלא דברים כאלה תואמים לתלמידי הבעש"ט או המגיד ממזריטש, ענה לי "כל צדיק מתחיל ממקום אחר אבל סוף סוף מגיעים כולם לאותו המקום".

(רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א - זכר צדיק לברכה)

הרה"ק רבי יהודא'לע זי"ע היה אומר תמיד שמי שלומד בספרי החתם סופר על ראש השנה כמעט שאינו מרגיש שראש השנה הוא יום הדין, כיון שראשו ורובו מונחים בקבלת עול מלכות שמים ולא באימת הדין.

(ילקוט דברות קודש)

הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זצוק"ל היה משתעשע בדברי החתם סופר בפר' שופטים (שנת תצד"ק) עה"פ והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אלה כהן העומד לשרת שם וכו' [בעינינו: חסידים תורתן משתמרת ומתברכת - אע"פ שעוסקים בתפלה ועבודת ה',] כי הרבה לימוד המה צריכים.

(מפי ספרים וסופרים)

מפתורא דאבא

ניצוצי אור מאצרי תורת של
ב"ק מרין אדמו"ר הגד"ק רבי אברהם אבא זי"ע
בעל האמונת אברהם מפיטסבורג

י"א בסיון תרע"ט
ר"ד בנימין מאיר ווינברגר זי"ו
ומשפחתו שייחו
בארק"ן נ"י

פרשת תצוה 'פורים' קטן תשפ"ד

ג'תמוז יא

מייל דג'יון

מכת"ק רבינו זי"ע על ג'יונות הספרים

'מסילות ישראל' פרק ט'

ואמנם צריך שידע האדם כי לא למנתוה הוא בעולם הזה, אלא לעמל וטוורת. ולא ינהג בעצמו, אלא מנהג הפועלים העושים מלאכה אצל משכיריהם וכענין מה שהיה אומר (עירובין סה, א) "אגירי דיומא אנן", וכדרך יוצאי הצבא כמערכותיהם אשר אכילתם בחיפזון ושינתם עראי ועומדים תמיד מוכנים לעת קרב. ועל זה נאמר (איוב ה, ז) כי אדם לעמל יולד. וכשירגיל עצמו על זה הדרך, ימצא העבודה קלה עליו ודאי, כיון שלא יחסר בעצמו ההזמנה וההכנה אליה.

וכתב רבינו על הגליון:

ודוד המע"ה אומר (תהלים כג, ו) **עוֹרֵךְ לִפְנֵי שַׁלְחָן נֶגַד צוֹרְרֵי...**^א [וזהו הרמז בקרא] "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'" (יחזקאל מא, כב), **אלי"ר** ר"ת **א' א' ד' ל' עמל יולד**.^ב **אלי"ך** ר"ת **כ' א' ד' עמל יולד**. וזה שאה"כ (שמות כ, כז, ועוד) **יקחו אליך**.

^אר"ל שעורך שלחנו באופן כזה שיהא מוכן תמיד לקרב נגד צורריו.
^בר"ל שהשלחן לפני ה' הוא באופן שהוא מוכן לעמל וטוורת כדרך יוצאי המלחמה.
^גר"ל שיקחו מדה זו שידעו כי האדם לעמל יולד.

מייל יקרא

קיום ההלכה כפשטה

אם רוח המושל תעלה עליך מוקמוך אל תנח כי מרפא יניח חטאים גדולים (קהלת י, ד). בס"ד אפשר לפרש הפסוק על דרך זה, **דגם כשהלב מלא בעגושים להתרוממות הנפש ולדבוקות, גם אז צריך לקיים את ההלכה כפשטה**, בכל פרטיה ודקדוקיה ולא לסור אפילו כמלוא נימא כי רפיון בפשטות התורה והמצוות יניח ויגרום לחטאים גדולים רח"ל.

מכת"ק

עניני דיומא

יטע בהן אדר

לבליל שב"ק וקהל (כ"ב אדר א') [תחם יהושע בן נון את הארץ וכשהשמיים נכנסים עמוק אי אפשר להבריא את הגבול, מקווה בדברי החת"ס בדרשות (ח"א קסב ע"ז), ובתורת משה (פר' תצוה ד"ה שמן זית), עפי' הגמ' בב"ב (נו ע"א), ועיי"ש בהערות שער יוסף] **וכן בחודש אדר כשניטעת בו השמחה היא מושרשת ולא תיעקר לעולם**. [מרש"ת הרה"ר ח"א אלימלך בנט הי"ו]

עניני הפרשה

בגדי הכהונה כדי שיזהרו בכבודם של הכהנים

אשר לא יגש להקריב את אשי ה', ולכן נשתנו גם בגדי כהן הדיוט מבגדי הכהן הגדול, למען יהיו ניכרים לעין כל וינהגו בהם בכבוד ובמורא כראוי לכל אחד ואחד לפי מעלתו. ושפיר אמרו חז"ל דאלמלא בגדי כהונה לא נשתתף שריד ופליט משוונאיהם של ישראל, כי לולא שהיו הכהנים לובשים בגדי כהונה, יתכן שבני אדם יזלזלו בכבודם ח"ו ואף יתכן שהיה זר עובד עבודה ומקריב קרבנות על גבי המזבח, וחלא כתיב (במדבר ג ט) והזר הקרב יומת, אך עתה שהם לבושים בבגדי כהונה, וודאי ינהגו בהם כבוד ומורא ולא יגש זר להקריב ולשרת בקודש.

אולם משה רבינו ע"ה אשר שימש ככהונה בשבעת ימי המילואים, לא הוצרך ללבוש בגדי כהונה, אלא היה משמש בחלוק לבן שאין לו אימרא, וכדאיתא בגמרא (תענית יא ע"ב), וטעם הדבר כי הוא הרי זכה לקרני הוד כנאמר כי קרן עור פני משה, וכל ישראל הכירו על תואר קלסתר פניו את רב כוחו וגודל צדקתו ונתייראו ממנו, ולא היה צריך ללבוש בגדי כהונה כדי שיכירו גדולתו ויהיו זהירים לנהוג בו כבוד, כי גם בלתי הבגדים היו כל העם מכירים תוקף גדולתו וכה צדקתו, ובוודאי שאלמלא היה כוחו רב כל כך, היה גם הוא מצווה ללבוש בגדי כהונה כמו שאר הכהנים.

וזהו שאמר הכתוב **'ועשית לאהרן ולבני ככה ככל אשר ציוית אותה'**, ונקט לשון נקבה, דרצה לומר שלאהרן ולבניו תעשה את הבגדים כהלכתם, כדי שיהא ניכר לכל ישראל מעלתם וחשיבותם וינהגו בהם כבוד ומורא, כי כך הייתי מצוה גם אותך אילו היה כוחך תש נקבה, ורק עתה שרב וגודל כוחך במאוד מאוד, שכולם מכירים גדולתך גם בלתי הבגדים ויראים מפניך, לפיכך הרשות בידך לשים בכהונה בחלוק לבן וללא בגדי כהונה.

אמונת אברהם

ועשית לאהרן ולבני ככה ככל אשר ציוית אותה שבעת ימים תמלא ידם (כט, לה). וראוי להבין מפני מה אמר קרא **אותה** שהוא לשון נקבה, ולא אמר אות"ך בלשון זכר. ונקדים לבאר מה דאיתא בגמרא (יומא עב ע"א) **א"ר חמא בר חנינא מאי דכתיב (שמות לו ט) את בגדי השרד לשרת בקודש, אלמלא בגדי כהונה לא נשתתף משוונאיהן של ישראל שרדי ופליט**, ופירש רש"י שעל ידיהו מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל, ע"ש. ולכאורה הוא תמוה דאם כן הוי ליה למימר דאלמלא הקרבנות לא נשתתף שרדי ופליט, דהלא הקרבנות היו מכפרים ולא בגדי הכהונה.

ונראה דאיתא בגמרא (שבת קמה ע"ב) מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינין לפי שאינן בני תורה, ופירש רש"י מצויינין, מצויינין עצמן בלבושים נאים, מפני שאינן בני תורה, כל כך, לכבדם כבני ארץ ישראל מחמת תורתם, מכבדים אותם מחמת לבושיהן, שגראין חשובים. כי בארץ ישראל אשר אמרו חז"ל בגמרא (ב"ב קנה ע"ב) דאירא דארץ ישראל מחכים, וודאי היו יותר תלמידי חכמים, הן בכמות והן באיכות. ועוד נראה דבני ארץ ישראל ידעו להערך ולהחשיב את כל בן תורה מצד עצמו מבלי שילבש איצטלא דרבנן, אך בבבל שלא היו כולם בדרגה נשגבה, והיה מקום לחוש שמא יכשל מאן דהוא בב"ד תלמידי חכמים, על כן הוצרכו התלמידי חכמים להיות מצויינים ומלובשים בגדים מיוחדים למען יכירו כולם שהם חשובים וצריך לנהוג בהם כבוד.

וזהו הטעם שצטוו הכהנים ללבוש בגדי כהונה מיוחדים, כדי שיהא ניכר לעין כל מי הוא הכהן הראוי לעמוד ולשרת בקודש ומי הוא איש זר

דיוקנו של אבא

עבודת מראיכותיו בקודש של רבינו זי"ע

הכנה דרבי

כ"ק מרן אדמו"ר התפארת מרדכי זי"ע כותב במאמרי שבת קודש (זמירות 'פתגמי אורייתא' מאמר א' אות ז) ז"ל: "ומדי דברי בו זכור אזכור מה שבעיני ראיתי כד הוינא טליא, איך היתה הכנתו של כ"ק אאמו"ר זצוק"ל לקראת שבת המלכה... ואמרת אספרה נא לאחי למען ידעו דור אחרון וישכילו להבין ולהשיג באפס מה את תורת ההכנה לקראת יומא דנשמתא.

ומעשה ושהיה כך היה: כאשר שהינו פ"א בשב"ק מחוץ לביתנו לרגל שמחה במשפחתנו [אצל אחד מבני הרה"ק רבי איתמר מנדבורנא זי"ע - חמיו של רבינו זי"ע - ובאו ונקבצו לשבת זו כל הצדיקים בני וחתניו זצוק"ל], והיו ביום השישי בצהריים נפגשו כל בני המשפחה ותנועו ויחידו לשוחח על דא ועל הא כדרך העולם, ולפתע הבחינו כי כ"ק אאמו"ר זצוק"ל חמק עבר ואיננו, ויבקשוהו בכל אתר ואתר ולא מצאוהו, אולם אנכי לא הרפיתי והמשכתי בחיפוש אחריו עד אשר מצאתיו והנה יושב הוא על כסא שבור מאחורי הדלת בתוך חדרון קטן וצר ופניו בוערות כלפדי אש וקולו גועה בבכי מאין הפגות, ונפשי נבללה מאוד מה פשר הבכיה הזאת בעידן חדוונא, וכראותו כי התנהגותו הוא לפלא בעיני, פנה אלי בנוגע שיחו ואמר: 'בני יקירי, הלא תדע כי עוד זמן קט ניטו צללי ערב ושבת קודש קרובה לנו והנאמת על הפתח, ואיך זה יתכן לקדם פניה בהעדר הכנה נאותה והזדככות הגוף בתשובה שלימה ואמיתית?'

רשפי אש שלהבת

ובהקדמת הספה"ק 'אמונת אברהם' כותב כ"ק מרן התפארת מרדכי זי"ע בזה"ל: "שבתא דכולא שתא" היה מרן אאמו"ר זי"ע, כי רוב תשוקתו וגעגועיו אל השבת לא הסיח דעתו ממנה, והיו עשתונותיו ורעיוניו דבוקים בנוגע השבת כל ימות השבוע... ועל אחת כמה וכמה ביום ערב שבת קודש היה כולו ליקוד אש, ובעת עסקו בהכנת צרכי שבת היו פניו אדומים ונוטפים אגלי יצהה וכאילו היה מתאמץ ונוטל משא כבד, וראו בחוש שרגשי שלהבת י-ה אחזוהו בשעה זו עד שלא יכל להסתיר זאת.

טהורים ירשוהו

בערש"ק פר' תולדות תש"ן שימש רבינו בסנדקאות בבית אצל רמ"ל רוזנבוים ה"ו בכלל גור אשדוד, לאחר הברית פנה מיד ללכת ואמר לבעלי השמחה בזה"ל: "והיה ביום השישי והכינו כו". צריך להקין על יום השבת ואני טרוד וממהר, 'הכינו להקין גם את עצמו... ואחר כך הוסיף ואמר: "אומרים (בזמר כל מקדש) 'טהורים ירשוהו ויקדוהו במאמר כל אשר עשה', ולכאורה היכן מוזכר בקידוש 'כל' אשר עשה, הרי לא נאמר רק 'מלאכתו אשר עשה' ולא מוזכר שם תיבת 'כל'. אלא נראה הכוונה על מה שנאמר בביראת יום השישי (בראשית א, לא) 'ורא אלק' את כל אשר עשה כו', ורצה לומר שהטהורים מקדשים את השבת עוד מיום שישי שנאמר בו 'כל אשר עשה'... [מרשימות הרה"ר א' אילמלך בנט ה"ו]

נרבות אביר

שהשי"ת יעזור שנוכל לפעול בפורים מה שיהודים יכולים לפעול, 'אשר יטלטלו היהודים המה בשונאיהם', השונא הכי גדול הוא היצה"ר כמ"ש בגמ' (ב"ב טז ע"א) עולה ומשטין, והשי"ת יעזור שנתגבר עליו ונזכה עוד השנה לגאולה ועד אז נזכה לישיעה ורפואה וגאולות פרטיות, כל אחד במה שצריך לו וגם לגאולה כללית...

רעוא דרעוין פר' תצוה-זכור תשמ"ח

מילי דחסידותא

הכנה לשבת קודש

מילתא' [ולפ"ז יום השישי הוא כבר 'קודש'].

ומכל זה נמצינו למדין שזמן האחרון של הכנה לשבת קודש הוא בליל ששי, והוא הזמן המובחר למארי דחושבנא.

כתי"ק

הטרחות לכבוד שבת
מיבא שפע פרנסה

כל מה שטורחין בימות החול להכין צרכי שבת, ונמנע להתעסק באותו זמן על חיי שעה, לא יביא ח"ו חסרון בעניני הפרנסה ובשאר מלאכה, וכו', ואדרבה דבר זה גופא שמתעסקים בהכנות לכבוד שבת קודש מתוך שמחה וחדוה דקדושה, מסוגל להביא שפע ברכה והצלחה, דאמרו חז"ל (עי' תענית ה ע"א, וע"ז בחנוכת התורה פ' יתרו בשם מדרש) 'איך ישראל ניזונין בעולם הזה אלא בזכות האמונה, וההכנה לכבוד שבת הלא שרשה באמונה טוהרה במעשה בראשית, וכוחה רב להמשיך מזון ומחיה בהרחבה לכל המתעסקים בה, שתשרה ברכה בכל מעשה ידיהם, ומיום ליום תגדל הברכה ככפלים מיום אתמול, ויתרבה השפע מאד.

והוה שאמר הכותב (שמות טז, ה) 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו', דהנה אמרו חז"ל במדרש (תנחומא שמני ט) אין והיה אלא לשון שמחה, ורצה לומר שמצוה להתעסק בהכנות לכבוד שבת בשמחה ובחדוות הלב, וכמבואר בגמרא (שבת קט ע"א) ובשו"ע (או"ח סי' ר"ג) גדול החיוב המוטל על כל אדם להכין צרכי שבת בעצמו, ואפילו אם הוא אדם נכבד ויש לו עבדים ומשרתים ישתדל להכין איזה דבר בעצמו, ע"ש, ואל יחשוש שכוח מתוך שלא יאה פנוי לעסוק במלאכתו לצורך פרנסתו בשאר ימי החול יגרע ממנו דבר, כי עבודת ההכנה הזאת בכוחה להשפיע שפע רב ממרום ומסוגלת להניח ברכה מרובה בתוך ביתו, 'והיה משנה על אשר ילקטו יום יום', כלומר הטירחא לכבוד שבת תביא לחם משנה ומכופל מדי יום ביומו, שבכל יום יוכל הברכה על של אתמול.

אמונת אברהם (פר' בשלח ד"ה והיה) מילתא' [ולפ"ז יום השישי הוא כבר 'קודש'] ומכל זה נמצינו למדין שזמן האחרון של הכנה לשבת קודש הוא בליל ששי, והוא הזמן המובחר למארי דחושבנא. כתי"ק הטרחות לכבוד שבת מיבא שפע פרנסה כל מה שטורחין בימות החול להכין צרכי שבת, ונמנע להתעסק באותו זמן על חיי שעה, לא יביא ח"ו חסרון בעניני הפרנסה ובשאר מלאכה, וכו', ואדרבה דבר זה גופא שמתעסקים בהכנות לכבוד שבת קודש מתוך שמחה וחדוה דקדושה, מסוגל להביא שפע ברכה והצלחה, דאמרו חז"ל (עי' תענית ה ע"א, וע"ז בחנוכת התורה פ' יתרו בשם מדרש) 'איך ישראל ניזונין בעולם הזה אלא בזכות האמונה, וההכנה לכבוד שבת הלא שרשה באמונה טוהרה במעשה בראשית, וכוחה רב להמשיך מזון ומחיה בהרחבה לכל המתעסקים בה, שתשרה ברכה בכל מעשה ידיהם, ומיום ליום תגדל הברכה ככפלים מיום אתמול, ויתרבה השפע מאד. והוה שאמר הכותב (שמות טז, ה) 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו', דהנה אמרו חז"ל במדרש (תנחומא שמני ט) אין והיה אלא לשון שמחה, ורצה לומר שמצוה להתעסק בהכנות לכבוד שבת בשמחה ובחדוות הלב, וכמבואר בגמרא (שבת קט ע"א) ובשו"ע (או"ח סי' ר"ג) גדול החיוב המוטל על כל אדם להכין צרכי שבת בעצמו, ואפילו אם הוא אדם נכבד ויש לו עבדים ומשרתים ישתדל להכין איזה דבר בעצמו, ע"ש, ואל יחשוש שכוח מתוך שלא יאה פנוי לעסוק במלאכתו לצורך פרנסתו בשאר ימי החול יגרע ממנו דבר, כי עבודת ההכנה הזאת בכוחה להשפיע שפע רב ממרום ומסוגלת להניח ברכה מרובה בתוך ביתו, 'והיה משנה על אשר ילקטו יום יום', כלומר הטירחא לכבוד שבת תביא לחם משנה ומכופל מדי יום ביומו, שבכל יום יוכל הברכה על של אתמול.

אמונת אברהם (פר' בשלח ד"ה והיה) מילתא' [ולפ"ז יום השישי הוא כבר 'קודש'] ומכל זה נמצינו למדין שזמן האחרון של הכנה לשבת קודש הוא בליל ששי, והוא הזמן המובחר למארי דחושבנא. כתי"ק הטרחות לכבוד שבת מיבא שפע פרנסה כל מה שטורחין בימות החול להכין צרכי שבת, ונמנע להתעסק באותו זמן על חיי שעה, לא יביא ח"ו חסרון בעניני הפרנסה ובשאר מלאכה, וכו', ואדרבה דבר זה גופא שמתעסקים בהכנות לכבוד שבת קודש מתוך שמחה וחדוה דקדושה, מסוגל להביא שפע ברכה והצלחה, דאמרו חז"ל (עי' תענית ה ע"א, וע"ז בחנוכת התורה פ' יתרו בשם מדרש) 'איך ישראל ניזונין בעולם הזה אלא בזכות האמונה, וההכנה לכבוד שבת הלא שרשה באמונה טוהרה במעשה בראשית, וכוחה רב להמשיך מזון ומחיה בהרחבה לכל המתעסקים בה, שתשרה ברכה בכל מעשה ידיהם, ומיום ליום תגדל הברכה ככפלים מיום אתמול, ויתרבה השפע מאד. והוה שאמר הכותב (שמות טז, ה) 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו', דהנה אמרו חז"ל במדרש (תנחומא שמני ט) אין והיה אלא לשון שמחה, ורצה לומר שמצוה להתעסק בהכנות לכבוד שבת בשמחה ובחדוות הלב, וכמבואר בגמרא (שבת קט ע"א) ובשו"ע (או"ח סי' ר"ג) גדול החיוב המוטל על כל אדם להכין צרכי שבת בעצמו, ואפילו אם הוא אדם נכבד ויש לו עבדים ומשרתים ישתדל להכין איזה דבר בעצמו, ע"ש, ואל יחשוש שכוח מתוך שלא יאה פנוי לעסוק במלאכתו לצורך פרנסתו בשאר ימי החול יגרע ממנו דבר, כי עבודת ההכנה הזאת בכוחה להשפיע שפע רב ממרום ומסוגלת להניח ברכה מרובה בתוך ביתו, 'והיה משנה על אשר ילקטו יום יום', כלומר הטירחא לכבוד שבת תביא לחם משנה ומכופל מדי יום ביומו, שבכל יום יוכל הברכה על של אתמול.

אמונת אברהם (פר' בשלח ד"ה והיה)

כ"ל שיישי הוא הונו המוכרח לקיים מארי דחושבנא לקראת שבת

"מארי דחושבנא", אם באמת עושה כן אז בטבע הדברים שמוכרח להטהר ולהתעלות. ואם הוא עושה זאת מדי יום ביזמו עאכ"ל שטוב ונחוץ לעשות כך בסוף השבוע, בכדי שיהי מוכן לקבל את הקדושה שבאה אל האדם באיתנותו דלעילא ביום השבת. והזמן היותר מוכשר הוא ליל ששי.

ואע"פ שלכאורה יש פנאי במשך כל יום השישי, מ"מ הזמן מוכשר יותר בליל ששי, מפני כמה טעמים:

(א) ביום השישי טרוד הוא [בהכנות צרכי שבת].

(ב) ביום השישי יש כבר התחלת טעם שבת, כמבואר בפר' המון ב' ויהי ביום השישי לקטו לחם משינה, והי' טעם שבת גם במן של יום השישי.

(ג) כי גם לעבודת יום השישי צריכים הכנה, כי מצוה רבה מן התורה הוא כמ"ש והי' ביום השישי וגו'. ובפסחים מ"ז [ע"ב] ילפינן מזה מוקצה מדאורייתא.

והרי כל מצוות וכל דבר שבקדושה צריך הכנה, ולכן היות הכנת שבת מצוה הוא, לכן גם הכנה זו צריך הכנה, ולכן תיקן עזרא שביום החמישי כבר יתחילו בהכנת כמה דברים לשבת, כמבואר בב"ב פ"ב ע"א.

- אמנם שגם מצוות דרבנן הם מצוה וקדושה, והראי' שמבכרים עליהם וקדושו במצותיו וצונו', ולכן גם יום החמישי [שישי בו מצות הכנה לשבת מדרבנן] צריך הכנה, ולכן מתחיל התנוצצות של שבת קודש כבר ביום הרביעי.

וכמוכן שיימים האלו הם דרגות זה למעלה מזה ומקורב לקדושה זה מזה, אך ביום השישי יש בו ממשות של שבת קודש, מדאורייתא, מב' טעמים: (א) מטעם שמוסיפין מיום השישי מחול אל הקודש, וקיימ"ל (פסחים ד ע"א) מקצת היום ככולו. (ב) דמדאורייתא הוא יום הכנה כמ"ש והי' ביום השישי והכינו, וההכנה הוא לקדושה ככתוב בתורה"ק כמה פעמים ששבת, קודש הוא, וקיימ"ל בקדושה ד'הזמנה

מתאורי הגבלה

מדינת ישראל צריכה להיות הארצו וז"ל עינינו וז"ל שאלתנו מושבם היה
בגלות ארד"ב והאירו פני רבל באור הורתם קרושתם ועבודתם

מ"ק ארמו"ר מטאהשי זי"ע

עובדות והנחות - עניני צדקה

צדקה ע"ד נאונות

רבינו ז"ל העניק תמיד המעות לצרכים בחכמה ובערמימות יתירה, באופן שלא יתוודע מזה לשום איש בעולם, ע"ד שמצינו בקרא 'הצנע לכת עם ה' אלהיך', ואין לשער בגודל התענוג והשמחה שלו כאשר זכה להחיות נפש העני בהצנע לכת, ובפרט כאשר הגיע אצלו ת"ח ובנש"ק, היה מעניק לו אלפי אלפים דאללע"ר בצהלת פנים.

הנה לפני כמה שנים הגיע לבית רבינו ז"ל איזה תלמיד חכם מארץ ישראל, ונכנס אל הקודש פנימה לרבינו, ונמצאו אז חדר רבינו עוד ב' אנשים, רבינו שאל אותו מה מעשהו, וע"ז ענה שהוא ראש ישיבה, ודרכו להרצות שיעורים לתלמידים, ושאל אותו רבינו מי הוא מנהל המוסד, וע"ז ענה שם המנהלים, ואח"כ שאל רבינו ז"ל כמה מעות עולה להחזיק המוסד, וע"ז ענה כך וכך, ובין הדברים שאל אותו רבינו בתוכן לימודו, וע"ז ענה שלומד כעת מס' ביצה, ושאל אותו רבינו אם יכול לחזור על איזה חידוש, והלה חזר ברבי איזה על איזה חידוש, והקשיב היטב רבינו ז"ל לדבר החידוש, והעיר לו רבינו דכפי הנראה ימצא ביאור נכונה על ענין זה באיזה תוס' במס' ברכות, והיה לפלא גדול שרבינו ז"ל חזר באריותו נפש דברי תורה בהם קבלת פתקאות, שלא היה רגיל בה רבינו מעולם.

ויהי אחרי כמה מינוט"ן, הלך רבינו להתפלל תפלת מנוחה, ולפני הליכתו צוה רבינו ז"ל להראש הישיבה שימחול לעינין בחדרו דבריו הגמרא במס' ברכות, ויהי כאשר נתרקן בית רבינו, נכנס הראש ישיבה לחדר רבינו, וכאשר פתח אותו הגמרא שצוה לו רבינו לעינין, נפל אז מהגמרא מעטפה שהיה נכתב שם: 'הצנע לכת עם ה' אלוך, ונא אל תספרו לאיש אחד... ויהי כאשר פתח את המעטפה האירו עיניו, שמצא שם כמה אלפי"ם דאללע"ר!!! וכאשר ראש ישיבה זו חזר לארץ ישראל אמר בדרשה, דאין השגה לבני אדם בגדלותו הנפלאה של רבינו שהוא צדיק, האון וחסד ביתו, ע"כ (הרה"ק ר' מנחם מענדל סאבאוויטש שליט"א אצל העצרת הספד על רבינו באו"מטראלע).

יש סדר לצדקה...

דרכו של רבינו היה דכאשר הגיע אליו איזה צורך נתן לו את כל אשר לו, אלפי אלפים דאללע"ר, ויהי כאשר תם את כל הכסף אשר

באמתחתו, הלה רבינו מעות כדי שיוכל להמשיך בחלוקתו, ונעשה מזה בעל חוב עצום, ועל כן ביקש הרה"ח ר' אלימלך קליין ז"ל, משב"ק, את רבינו ז"ל, דמהיום והלאה יעשו סדר מעולה בענין זה, ויקבעו מראש סכומים קבועים, לבגן של קדושים כך וכך, לצורכי הכנסת כלה כך וכך, משולחים כך וכך וכדו', והיה נראה שרבינו ז"ל הסכים לסדר זה.

ויהי היום, הגיע איש אחד לביתו של רבינו ז"ל ושפך לפניו את מר לבבו שאין לכסף מוצא, רבינו לא חשב הרבה, ומחמת אהבת ישראל העצומה שבער בלבו הזהב העניק לו את כל הכסף הנמצא בכיסו ועל שלחנו, וכו' וכו', ולפני שיצא ממנו אמר לאיש זה במטותא ממני אותה אבקש ממך שתלך להגבאי והוא יוסיף לך עוד שלש מאות וששים דאללע"ר... ויצא מזה שהנצרך קיבל כפל! וכל סדר הג"ל נפל בבירא.

וכאשר הרגיש הר"ר אלימלך ז"ל את עז רצונו של רבינו ז"ל להמשיך בדרכו הסלולה, אמר לרבינו שיכול להמשיך בחלוקתו כאוות נפשו הטוהרה, נחלה בלי מצרים, וכל כוונתו בזה היה לטובה להקל עולו הבדל של רבינו, ולא להיפוך לגרום לו צער ר'... (מפי הרב ר' יעקב קליין שליט"א מקרית טאהש יצ"ו, ששמעו מאביו הר"ר אלימלך ז"ל).

הדרכה נפלאה

רבינו צוה פעם באמצע הלילה [בשעה 2:00] להרה"ג ר' אפרים שטיין שליט"א אב"ד פאלטישאן, שיקרא איזה עורכי דין [ליוע"ט] לצורך פדיון שבויים, והרב ר' אפרים שאל את רבינו ז"ל רבי ווייסל וויפלא או ייגעו איז יעצט את (הרבי יודע מה השעה עכשיו?)... ואמר לרבינו דפליאה גדולה הוא בעיניו דלאיזה סיבה לא יוכל רבינו להתמין בענין זה עד שיאיר עמוד השחר, ועז"ל אמר לו רבינו הורכב נפלאה בה"ל: 'איר זענט נאך א יונגעראמן, איר הייבט יעצט אן צו טוהן אין שתדלנות [בענין פדיון שבויים], לאז מין אייר פעעס אויסלערנען, א איז אז עד זיצט אין שעה אין תפיסה, איז עד געזיצן צו לאנג, א איז טאר נישט זיצן אין תפיסה! מ'דארף איבערקערן די וועלט אז א איז זאל נישט זיצן אין תפיסה!' (יהודי שיושב בתפיסה שעה אחת זה כבר הרבה

מדי צריך להפוך את העולם שלא ישב בתפיסה), ע"כ (מפי הרה"ג אב"ד פאלטישאן שליט"א). זה לשונו הזהב של הרמב"ם (מתנת עניים פ"ח ה"י): 'פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים, שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים, ועומד בסכנת נפשות, והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך, ולא תקפוצ את ירך, ועל לא תעמוד על דם רעך, ועל לא ירדנו בפרך לעיניך, ובטל מצות פתוח תפתח את ירך לו, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות, והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים', ע"כ.

***

רבינו אהב את כל איש מישראל יותר מגופו, וכאשר עשה איזה יהודי מעשים אשר לא יעשו, ועל כן המתין עליו משפט קשה, או מצד אחד הוכיחו רבינו שבט מישור על המעשים שלא כדת שלא יחזור לסורו, אבל מצד אחר בהיותו אוהבן של ישראל בה"ח הידועה, נפשו העדינה לא מצאה מנוח, ועשה כל מה שביכלתו בכל מיני השתדלות שבעולם, ובריות וחריצות נפלאה, שלא להניח איש מישראל בבית האסורים אפילו לשעה כל שהוא.

וכמה פעמים עמד רבינו ז"ל כתנא דמסייע לאנשים שהיו מלויין עליהם שעושין מעשים אשר לא יעשו, לפדותן ולהוציאן ממסגר, והתאספו אז איזה אנשים במעון קדשו של רבינו ז"ל לבקש ממנו ברחמים ובתחנונים שלא יעמדו לימין אלוש כוז, רבינו ישב בדממה כל העת ולא אמר כלום, ואחרי שגמרו את דבריהם שאל מהם רבינו: 'וועם מיינט עטס האט ר' משה לייב סאסבו'ער ארויסגענומן פון תפיסה?' והיה לו נעניין וכיסוף קודש לנבון את הבורא יתברך מן המלודי הנבל עם טוב חק"ו ז"ע (הרה"ק ר' יצחק אבא ארבעל נ"י ממאנטראל).

כמה פעמים נפדו אנשים מבית האסורים ע"י רבינו ז"ל, אבל אח"כ חזרו לסורן לעשות מעשים אשר לא יעשו, ונתפסו עוה"פ ע"י השלטון, אמנם רבינו הוכיחן עוה"פ על מעשההן המקולקלים, וחזרו ופעל להוציאן מעבודת לחירות כמו בפעם הראשון, ובכגון דא אמר רבינו ז"ל: 'אונז זאגן מיר דאך אויך יעדן טאג "טלח לנו"... ע"כ (הרה"ג ר' יודל כ"ץ שליט"א).

א. מובא בליקוטי חידושי הרמ"ל (תהלים אות נ') בה"ל: 'ולך ה' חסדי כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים ס"ב י"ג) פעם אחת פיזר (הרה"ק ר' משה לייב מסאסבו ז"ע) צדקה לאיש אחד רע מעללים, והניח עצמו ריקן בלא פרוטה, ושאלו אותו אנשי רבינו מפני מה אתה מפור כל הונך לצדקה לאיש אשר לא טוב, והשיב גם אני לא טוב, ואם אני נותן צדקה לאיש אשר לא טוב הקב"ה ידון אותי מידה כנגד מידה ויתן לי גם כן מה שאני לא טוב. והוא שכתוב (פ"ט א) עולם חסד שואדם עושה כן בינה ויוסד העולם, והוא שכתוב "ולך ה' חסד" כי החסד עולה לה' ונבחר לה' מנחה, ולך ה' עולה החסד, ומה טעם החסד ישוב כל כך בעיני ה', לזה אמר "כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" כי הוא יתברך משלם לאיש כפי מעשיו מידה במידה, ואם האדם עושה חסד גם ה' יתן הטוב ועושה עמו חסד, והו' כי רצונו לעשות חסד עם הבריות, כי ברא את העולם להיטיב עם הבריות, ע"כ, ונראה מזה דשפיר כיון רבינו ז"ל לדעתו הגדולה של הרה"ק ר' משה לייב ז"ע לשיעור אפי' לישע רע מעללים. ופעם כאשר איזה עשיר לא רצה לבא לעזרת אסיר אחד בטענה דהלא עשה הלה מעשים אשר לא יעשו, לא קיבל רבינו ממנו טענה זו בשום אופן, ושאל ממנו רבינו שיראה לו באיזה מקום שבלחן ערוך מצינו שאין צריכין להוציא אסיר כזה מבית האסורים, ואח"כ שאל עשיר זה בודעת הגאון הגדול אב"ד דברעצין זצ"ל כדת מה לעשות, ופסק לו שהחובה מוטלת לפדות את כל איש מישראל בלי שום יוצא מן הכלל (הגה"צ אב"ד פארשע-קאסאני שליט"א אב"ד דברעצין זצ"ל רבינו ממאנטראל).

ב"ק ארמיו"ר מטארת ז"ע

שיחות קודש

הק' בצער, והיאך אפשר לאדם לבקש בעת כזאת על צרכי עצמו, אף על פי שבודאי ימלא הקב"ה בקשתו, כי קרוב ה' לכל קוראיו, אבל מי שיש לו השגה בצער השכינה, אין לו לב לבקש בעת כזאת על צרכי עצמו רק על הרמת כבוד השכינה, וכל תפלתו ודאגתו היא לאוקמא שכינתא מעפרא, רק כאשר נזכה אל הגאולה שלימה במהרה בימינו, והשכינה תיגאל מגלותה, או נוכל לבקש שיתמלאו גם משאלותינו הגשמיים, ולא יחסר לנו כלום.

התלמיד הנחה מאוד שזכה לשמוע דיבורי קודש כאלה מפי הרבי רבי מיכל'ע, ולמוד בזה יסוד גדול בדרך הבעש"ט הק', שכאשר האדם כבר זכה להשגה אמיתית, אינו מבקש כלום לעצמו, אלא כל כוונתו בכל עבודותיו רק לאוקמא שכינתא מעפרא. כאשר נפרד התלמיד מהרבי רבי מיכל'ע, בירכו רבי מיכל'ע שיצליח בכל דרכיו, וזכה אז להצלחה מרובה במסחריו למעלה מדרך הטבע, בכח ברכת קדשם של הבעש"ט הק' והרבי רבי מיכל'ע.

לכן יהי רצון שבזכות הצדיקים הללו, נזכה גם אנו הן להשגה רוחנית, שזוכה לעשות כל מעשינו לכוונה זו, לאוקמא שכינתא מעפרא, ובכח זה נזכה להצליח גם בעסקינו הגשמיים למעלה מדרך הטבע, ונזכה לשמוע תמיד אך שובע שמי חות. ובפרט בחודש הזה, חודש השמחה, נזכה כולנו לשמוע רק בשורות טובות, ונזכה לרפואות וישועות, כי אד"ר נוטריקון א"י ד' ר'זפאין. וצירוף השם של חודש אדר הוא ההי"ו, וידוע (זוה"ק ח"ב קנ"ח. ועוד) כי בכל מקום אשר הה' קודם ל' או ל' ההי זה מורה על דינים, ורק כאשר האותיות כסדרן י"ה ו"ה מורה לרחמים, אבל בחודש אדר, מה ששתי ההי"ן קודמין, אין זה מורה על דינים, אלא זהו מחמת רוב השמחה שמתאגף לה בחודש הזה, שעל ידי רוב שמחה יוצאין ההי"ן ממקומן וסדרן, וקופצין בראש יוצאין לה בחודש הזה, אף אם מצד הדין נגזרו ח"ו ה' והו', כי אהבה מקלקלת את השורה. לכן בחודש הזה, אף אם מצד הדין נגזרו ח"ו דינים על האדם, הן משתנים מדרך וסדרן הרגיל, ומתהפכין לששון ולשמחה, מחמת השמחה המתגלה בחודש הזה, וכמו שנאמר במגילה, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם.

(עבודת עבודה שיחה שנאמרה במוצש"ק בחודש אדר)

כאשר ראה התלמיד שהצליח ליכנס עמו בדברים, לא רצה להפסיד הזדמנות יקרה זו, והמשיך את השיחה עוד, ואמר לרבי מיכל'ע, יש לי שאלה קשה לשאול אתכם, למה כבודכם דר בחורבה כזו, בחלונות ודלתות שבורים, ובעניות גדולה כל כך, הלא בודאי בכחכם לבקש מהש"ת שיתן לכם דירה רחבה ופרנסה בהרחבה, כך שכאשר תרצו לכבדני בסעודה, לא תצטרכו לתת ספר למשכון עבור זה, ולמה לא תבקשו זאת מאתו יתברך.

השיב לו רבי מיכל'ע יפה שאלת בני, ואסיר לך הדבר בדרך משל, למלך שהיה לו בן יחיד אשר השתעשע עמו מאוד, וכאשר הגיע הזמן להשיאו אשה, גדלה שמחת המלך מאוד, וצוה להכריז בכל מדינות מלכותו, שהוא מזמין את העם לבוא להשתתף בשמחתו, ומי שישתתף בה, הרשות נתונה לו לבקש מאת המלך כל מה שלבו חפץ, גם יחלק המלך מתנות רבות, ולכל המשתתפים יותר על המכס אשר חייבים לו. וכבר ימים רבים לפני הנשואין באו אנשים רבים, וכל אחד מבוקשו בידו, והמלך מילא את רצון כל אחד ואחד.

כאשר הגיעו ימים ספורים לפני הנישואין, נחלה פתאום הבן היחיד של המלך, ושכב על ערש דוי בצער ומכאובים, וכולם השתדלו לרפואת בן המלך, אבל מצבו לא הוטב, בינתיים הגיע יום החתונה, ובעל כרחך הוצרכו לעשות החתונה בעת שהחתן מרותק אל מטתו ומדוכא בחליו, והחתונה נערכה בכביה ובצער גדול.

בעת החתונה בא איש אחד, ורצה לגשת את המלך לבקש בקשתו, כמו שהכריזו כי כל מי שישתתף בשמחת המלך יוכל לבקש כל מה שרוצה. אמרו לו האנשים, וכי בעת כזאת תגש אל המלך לבקש צרכי עצמך, הלא עת צרה עתה, שהמלך שרוי בצער ממצב בנו יחידו. אבל זה האיש לא הבין גדולת המלך, ולא השיג את צער המלך, לכן לא פנה לכל הדברים שאמרו לו, אלא ניגש אל המלך לבקש בקשתו הפרטית, והמלך מילא בקשתו כמו שהבטיח, אבל מי שהיה לו השגה מועטת בצער המלך, לא עלתה על דעתו לבקש מאת המלך צרכי עצמו בעת כזאת, כי הלא עת צרה היא למלך.

כן הדבר בעניינינו, ביאר הרבי רבי מיכל'ע לאותו תלמיד, הלא בזמן הגלות השכינה

ידוע כי הבעש"ט הק' הבטיח שאם יספ'רו עובדא ממנו במוצאי שבת, יהא מסוגל לכל דבר טוב, ואמר כי כל מה שיספרו ממנו יקוים, אם יספרו מענין השפעה רוחנית, מגודל כח תורתו ועבודתו, יזכו להוושע בעניינים רוחניים, ואם יספרו מענין השפעה גשמית, יזכו להוושע בהשפעה גשמית, לכן נספר מהבעש"ט הק' עובדא כזו, אשר מסוגלת לשתיים, לעניינים רוחניים וגשמיים גם יחד.

אחד מתלמידי הבעש"ט הק', נסע מזמן לזמן ליריד לצורך מסחרו, ובכל פעם נסע נטל רשות וברכת פרידה מרבו הבעש"ט הק', אשר ברכו שיצליח בכל דרכיו. פעם אחת אמר לו הבעש"ט הק', הלא בדרכך אתה עובר דרך עיר יאמפלא, תעמוד נא שם, ותדרוש בשלום תלמידי הדר באותה עיר, ושמו רבי מיכל'ע. זה היה המגיד הק' רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע, שדר בעיר יאמפלא בהיותו אברך.

התלמיד נסע לדרכו, וכאשר הגיע לעיר יאמפלא, חקר אצל אנשי העיר אם יש כאן איש בשם רבי מיכל'ע, אבל בני העיר לא הכירו איש בשם כזה, חקר התלמיד ודרש עוד, עד שאמר לבני העיר, כי הבעש"ט הק' שלחו לכאן לדרוש בשלום תלמידו רבי מיכל'ע, אז נזכרו אנשי העיר כי אפשר כוונה אל אותו רבי מיכל'ע הדר בקצה העיר, שמתפלל שעות רבות, ומכה ראשו בכותל בעת התפלה, ואמרו לו האנשים, תדע כי פומיה אינו פוסק מתורה ותפלה, ואי אפשר לדבר עמו אף דיבור אחד, רק עצה אחת יש לך, שתיכנס לביתו ותאמר לו כי אתה רעב מאוד, אז ירוץ להביא לך אוכל, ובינתיים תוכל לשוחח עמו.

הלך התלמיד לבית רבי מיכל'ע אשר בקצה העיר, וראה שדר בחורבה אשר החלונות והדלתות שבורים ורצוצים, נכנס אליו ודרש בשלומו, אבל הוא לא שמע דבריו, כי היה דבוק בלימודו, אמר התלמיד: אני רעב מאוד. אז שמע רבי מיכל'ע את דבריו, ומיד קפץ ממקומו, ולקח ספר אחד ונתנו למשכון אצל אחד משכניו כדי ללוות ממנו מעות, וקנה פת לחם ודג מלוח (הערינג), והכין לו סעודה, ובעת ההכנה אמר לו התלמיד, שבא לכאן בשליחות רבו הבעש"ט הק', שצוה לו לדרוש בשלומו בשמו, והרבי רבי מיכל'ע שמח על זה עד מאוד.

ב"ק ארמו"ר בעל תורת מרדכי מויז'ניץ זי"ע

עוברות והנהגות - שנות הבחירות של רבינו זי"ע א"ה (ח"ג)

"תחילה נסיים את דברי התוספות, ורק אה"כ נמחר להתחבא" אך ר' יצחק אמר לרבינו "הרי אנו בסכנה", אולם רבינו נשאר בשלו שתחילה יש לסיים את דברי התוספות, ורק כשסיימו מיהרו להתחבא, וסיפר ר' יצחק שרבינו למד עם כזה שלוות הנפש!

עבודה

כן מספרים הזקנים על תפילותיו של רבינו, שתפלתו היתה יוקדת אש, "א וויניצער דאווענען" עם הברען וההתלהבות, "ער האט זיך געווארפן ביים דאווענען".

סיפר הרה"ח רבי משה יוסף פאשקעס ז"ל שפעם באישון לילה התעורר רבינו ומינתו ורצה לשתות קצת מים, והלביש את עצמו "פון קאפ ביז ע"ל", וכה עמד לברך ברכת "שהכל נהיה בדברו" באמצע הלילה, וכן סיפרו עוד זקנים שאם היה צריך לצאת להכנות באמצע הלילה, הלביש את עצמו עם כל בגדיו לברך ברכת אשר יצר.

סיפר הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנער זצ"ל שבעת שלמד רבנו בשיבה נחלה במחלת ה"מאמפס" לתקופה של שש שבועות, ובהיות המחלה מדובקת אסרו עליו לטבול במקוה עם כל הבחורים, ולכן היה הולך בלילה להנהר שעל יד העיר ושבר את הקרח וכך טבל את עצמו במסירות נפש.

סיפר הר"ר אברהם יעקב וועבער ז"ל, שפעם בליל שבת קודש בשעה מאוחרת נכנס רבינו לתוך חדר השינה, תפס בידי והחל לרקוד עמו בהתלהבות עצומה בניגוני דביקות של שבת קודש במשך שתיים.

עוד סיפר שכאשר נשים עברו ברחוב ע"י חלון חדר האכסניא, והנשים דיברו ביניהן בקול, היה רבינו מכה בידי על השולחן ועל החלון וועשה רעש כדי שלא יכשל בשמיעת קול אשה.

גמילות חסדים

הרה"ח ר' מאיר צבי דייטש סיפר שרבינו התמסר עצמו הרבה להבחורים ולפשי קירבי אותם וחיזק אותם, וקבע שיעור פרטי בלילות התורה עם אלו הבחורים, עד שברבות הימים התהפכו להתלמידים המובחרים הודות התקרבותו של רבינו.

וכן הדבר ידוע שסיפרו הרבה תלמידים שלמדו עם רבינו בפאפא שהם ישנו על מיטתו של רבינו, כיון שלא היו מספיק מיטות, ורבינו שתן להם את מיטתו. (קונטרס 'מרדכי מתהלך')

אי אפשר להפריד ביניהם

ועפ"י יש לבאר מה דאינא בגמרא (שבת לג): "כשיצאו ר' שמעון ור' אלעזר מהמערה בהדי פניא דמעלי שבתא, חזו ההוא סבא דהוה נקיש תרי מדאנא אסא ורהיט בין השמשות, אמרו ליה וכו' חד כנגד זכור וחד כנגד שמור, אמר ליה לבריה חזי כמה חביבין מצוות על ישראל

התמדת התורה

הזקנים מתבטאים על גודל עוצם התמדתו, כולם נוקבים בסכום של שמונה עשרה שעות מעת לעת. סיפר הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנער זצ"ל שלמד עם רבינו בפאפא, שרבינו למד בעמידה על גבי שטענער שהיה בפנית הביהמ"ד (כמדומה שלמד בביהמ"ד דחסידי בעלזא בעיר, והרבה בחורים למדו שם), ולמד במשך ח"י שעות במשך היום ואי אפשר היה לבטלו מלימודו.

וסיפר שלאחר המלחמה פגש את רבינו ומצאו לומד בהתמדה רבה, ניגש אל רבינו ואמר לו שהבחין שהמלחמה השפיע עליו שירד ממדרגותיו, כי קודם המלחמה למד בעמידה על רגליו, ועתה נפל דרגה שלמד בישיבה.

הרה"ח ר' אברהם יעקב וועבער ז"ל מאנטווערפן אמר שרבינו לא ישן יותר מארבע שעה במעת לעת, ובדרך כלל ישן פחות מכך, הלך לישן בשה 3:00, וקם בשעה 5:30, והרבה פעמים היה ישן עם בגדיו חוץ מהשטייול, ואם היה קם בבוקר שוב לא ישן.

סיפר הרה"ח ר' פנחס ישעי' קארנבלי ז"ל שהרבה פעמים ראה בשעה מאוחרת בלילה שרבינו כבר היה עייף היה עושה כל מיני תחבולות שלא יישן בעת לימודו.

סיפר הרה"ח רבי משה יוסף פאשקעס ז"ל שפעם בשעה מאוחר בלילה ישבו כל הבחורים ושוחחו על מצב המלחמה ושרור בעולם, והיה אז איזה גרויסע געשעעניש, ורבינו היה הבחור היחיד שלא עניין אותו כל הענין, ולמד כשיגלו אחת מונח על כסאו והשני על הארץ כדי שלא ירדם בשינה.

סיפר הרה"ח רבי מאיר צבי דייטש שפעם בליל ניטל ראה שרבינו הולך לישון בשעה מוקדם, ובחצות הלילה - כשכל הבחורים היו עוד נעורים, ראה את רבינו יוצא מחדר שינתו והולך לביהמ"ד, ועמד על מקומו הקבוע, ובבוקר מצאו אותו באותו מעמד הוגה בתורה בהתמדה עצומה.

סיפר החברותא של רבינו בפאפא הרה"ח ר' יצחק דונאט ז"ל שפעם הופיעו פקדי הממשל לביקורת בישיבה, ולשניהם לא היה אישור לשהות באונגארן, והם היו באמצע לימודם, ופתאום בא איזה בחור והודיע להם שצריכים לברוח ולהתחבא מיד, ר' יצחק ביקש להימלט מיד, אך רבינו אמר לו בתוקף:

בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו', ע"ד שנתבאר הדאס צריך להכין את עצמו בכל ימי השבוע לקראת שבת, וכמו שאמרו ז"ל (ביצה טו) מחד בשבתא לשבתא. ואמרו שההכנה תהיה ע"י 'זשומר', היינו לסור מרע, ועי"ז יהיה בבחינת 'לעשות', פי' שע"י יקיים ועשה טוב.

עניני הפרשה

השפעת שב"ק בשית ימי הביעטה

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתוך לה' (לה. ב). ובקידוש ליל שבת אומרים, ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים וכו'.

יציאת מצרים בחינת סוד מרע

יש לומר הטעם בענין הזכרתם, דענין יציאת מצרים הוא בחינת סוד מרע, אשר בני ישראל יצאו מארץ מצרים, וסרו מהטומאה אשר היו משוקעים בה. וכמו שהיה ביציאת מצרים, שהיו שקועים כבר במ"ט שערי טומאה, והקב"ה הוציאם משם להכניסם לצד הקדושה, ואע"פ שלא היו ראויין להיגאל לפי מדרגתם שעמדו אז, אע"כ נגאלו על שם העתיד שהיו עתידין לקבל התורה, עדה"ל (לעיל ג. ב) בהוציאן את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הור הזה. כמו כן צריך האדם לדעת, שבל יבוא לידי יאוש לחשוב שהוא כבר שקוע מאד בהטומאה ואינו יכול עוד לשוב, אך יתחזק ויסיר הרע מלבו.

מעשה בראשית רומז לעשה טוב

וענין זכרון למעשה בראשית רומז על ענין עשה טוב, יען שהוא בבחינת התחדשות וכבראיה חדשה, שהו ענין בראשית שיקבל על עצמו מחדש עבודת הש"ת. וכמו שפירש שו"י (דברים ו) אשר אנכי מצוך היום, בכל יום יהיה בעיניך כחדשים, וכמאמר החכם אין חסידות כהתחלתה.

בשבת יש ענין סוד מרע ועשה טוב

יש לומר אשר שבת מרמז על שני ענינים אלו, דיש בשבת ענין של סוד מרע, כי כל המצוות של שבת הוא שביית מלאכה, שהו סוד מרע, ואף המצוות הוא מחמת הלא תעשה. וכן כידוע שעבר שב"ק צריך האדם לפשפש במעשיו על מה שחטא נגד כבודו יתברך בכל ששת ימי המעשה, ומסופר שאצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע היתה קדושת שבת גדולה כל כך, שבכל ערב שבת היו המשרתות מפייסות זו את זו.

וכמו כן יש בשבת ענין עשה טוב ע"י התחדשות, כי שבת רומז על התחדשות, כמבואר באור החיים הק' (פר' בראשית, עה"פ כי בו שבת מכל מלאכת) שהקב"ה ברא את העולם על ששה ימים, וע"י השבת מתחדשת הבראיה על עוד שבוע, ונמצא דשבת ענינו התחדשות.

ולכן מזכירים שני ענינים אלו, מעשה בראשית ויציאת מצרים, שע"י השבת אפשר להגיע לשני הענינים דסוד מרע ועשה טוב, ע"י התחדשות בעבודת הש"ת. ויכול לקבל על עצמו מחדש עול מלכות שמים, ולהיות כבריה חדשה.

ובזה יש לבאר הקרא (לעיל לא, טו) ושומר

ב"ק ארמו"ר בעל תורת מדרבני מייז'ניץ זי"ע

זמני ההילולה

אורות אהו הרה"ק רבי משה יהושע מייז'ניץ זצ"ל מה"ס שינוע משה

הקין כאשר נסעו בני המשפחה לנאות דשא, לנח ככפר נסעו לגרויסווארדין, כמעט לא הלך אחי ז"ל לשאוף אויר צה, רק למד בהתמדה כל הזמן.

ה. כ"ק אחי זצ"ל למד בחברותא עם הבחור משה אליעזר פראמאויטש, לימים אבד"ק ציילסהיים זצ"ל, יורה דעה חלק א'. והלך בכל יום על שעה אחת לשימוש חכמים, אצל הגה"צ רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל [שלימים הי' גיטו, ואבד"ק ירושלים ת"ו], והביאו לפניהם שאלות מביט השחטה, ועוד שאלות דמותא.

ו. בימי המלחמה, כשהרוסן נכנסו לבוקאווינע, והישיבה בעיר וויזניץ נסגרה, יסד כ"ק אחי זצ"ל בחורף שנת תש"א, ישיבה בגרויסווארדין, ועמד בראש הישיבה בזמן הראשון. אולם אח"כ נתקבל לכהן ברבנות בעיר ווילחאוויץ, וכיהן תחתיו הגה"צ רבי אברהם דוד הורוויץ זצ"ל אב"ד שטראסבורג, כראש ישיבה.

ז. כשנתייסדה הישיבה בבני ברק, היו הרבה מאנ"ש שהיו להם טענות לכ"ק אחי זצ"ל, למה מעמידים הישיבה בדרך קיצוני (עקסטרעם), וזה גורם שמוכרחים הם לשלח בניהם ליישיבות אחרות, ובאופן זה ממעטים השפעת החסידות מכמה מאנ"ש ובניהם. ומוטב שיעמידו הישיבה על הבעל הבתי'שן דרך, שאז יסיפו הרבה מאנ"ש ליתן בניהם ללמוד בהישיבה, ויהיה תועלת עד אין שיעור.

אמנם אחי זצ"ל עמד נגדם בתקיפות, ולא נתן אוון קשבת לרבניהם, העמידו בסיס חסידי להישיבה. ואמנם גם זכה להכניס הרבה מאנ"ש הנ"ל ובניהם, תחת כנפי השכינה.

א. כ"ק אחי זצ"ל נסע ללמוד בישיבה שבעיר וויזניץ, שהיתה בנשיאות דודי כ"ק אדמו"ר הדמשק אליעזר זצ"ל [גם אכל אצלו], ולמד שם בהתמדה נפלאה. אולם לא נשאר שם אלא זמן קצר, משום שלאחר שלמד שם בערך שנה, חלה. התמדתו היתה כה גדולה, עד שנפל למשכב. והסיעוהו משם למקום הבראה, ביישוב טענב-דשארדוש, שם נפש והבריא כמה שבועות, ולאחר מכן שב לגרויסווארדין.

ב. כ"ק אחי זצ"ל היה דבוק מאוד בכ"ק אאזמו"ר זצ"ל. בשנה אחת בימי חברותו, כאשר אאזמו"ר זצ"ל נסע על ראש השנה מגרויסווארדין לוויזניץ, והי' עז רצונו להיות אצל אאזמו"ר זצ"ל בראש השנה, אך לא היה לו כסף כדי לנסוע. טיכס עצה בזה, וניגש אל הגבאי שהיה מקיץ בימות החול את הנדרים והנדבות, שאנשים נדרו בעת עלייה לתורה בבית מדרשו של אאזמו"ר זצ"ל, וביקש ממנו למלא את מקומו במשך תקופה. אחי זצ"ל גבה את הכספים, וקיבל בשכר זאת כמה אחוים, וכך היה לו את הסכום שהיה צריך לו, כדי לנסוע לוויזניץ על ראש השנה.

ג. פעם במוצאי שבת שקלים, כאשר כ"ק אאזמו"ר זצ"ל זימר את הפיוט 'אליהו הנביא', כמנהגו במוצאי שבתות מיוחדות, הבחינו שאחי הרה"צ זצ"ל איננו נמצא במקום, והתפלאו על כך. נענה אחד מהנוכחים ואמר, שאחי לא היה יכול להגיע, משום שלא ישן כל הלילה שלפני כן, מחמת שהתמיד בתורה. נענה אאזמו"ר זצ"ל ואמר, "אי יא, ער איז נישט ווי אונז אלטע לייט".

ד. כ"ק אחי זצ"ל היה תמיד גדול. בימי חברותי ישנתי עמו בחדר אחד, וראיתי גודל התמדתו, שעמל ויגע בתורה בלילות. בימות

ייתיב דעתיה. ויש לדקדק מה טיבן של תרי מדנאי אסא, שע"ז יתיב דעתיה. ויש לומר על דרך מה שאומרים בלכה דודי, רזמו וכוור בייבור אהד'. ר"ל דשמו רזמו על ענין סור מרע, ענין דשמו אינו אלא לא תעשה. הוור רזמו על ענין עשה טוב, שהוא מצות עשה. וע"ז אמרו דביבור אחד נאמרו, שאי אפשר להפרידם זה מזה. וכיון שראו אותו סבא שניהם ביחד, בזה נחו דעתם.

ועל זה רומז ג"כ מה שאמרו חז"ל (עי' דעת זקנים, לעיל כ, א), אנכי ולא יהיה לך דביבור אחד נאמרו. שאנכי כולל כל המצוות עשה, ולא יהיה לך כולל כל מצוות לא תעשה, כי כל הלא תעשה הם חלק אלהים אחרים. ובא לרמו ששניהם תלויים זה בזה, ואי אפשר לעבור מן מצוות לא תעשה, ושיקיים המצוות עשה, און זיין א שיעבר איד', וכמו שכינה הפייטן (סליחות לערב ר"ה) עובד ליצרו וליוצרו. על כן מאד מאד יתרחק מן העבירות, שהם חלק אלהים אחרים, ורק אז אפשר לקיים המצוות עשה, ולבוא לידי דביקות הבורא, אנכי ה' אלקיך.

השבת מושפיע ונשפע מוששת ימי המעשה

והנה איתא בספח"ק צמח צדיק (פר' בראשית עה"פ ונח מצא חן), שהביא סתירת חז"ל (שבת קי"ה) שחוד אמר אלמלא שמרו ישראל שבת אחת מיד הם נגאלין, וחד אמר שתי שבתות. וביאר הדברים ששניהם לדבר אחד נתכוונו, דע"י ששומר שבת אחת כראוי מתברכן מנייה כל שיתא יומין, ועי"ז ממשך עליו קדושת שבת הגבה. נמצא שבשמיטת שבת אחת כראוי, הוא כהכנה על שבת הבאה, ועי"ז שומר שתי שבתות.

והביאר בזה י"ל, על דרך שמבאר בארוכה בספח"ק ראשית חכמה (שער הקדושה, פרק ב), שמדמה יום השבת וששת ימי המעשה כנקודת המרכז שעליה מסתובב עגולת ששת הימים. שכל ששת ימי המעשה יונקים מיום השבת, והשבת עצמו יונק מוששת ימי המעשה. נמצא דאי אפשר להרגיש טעם בשבת קודש, בלי הכנה כראוי בששת ימי המעשה, וששת ימי המעשה גופא מקבל השפעת מהשבת שעברו.

ולפי"ז ה"ל הטעם שהקדים הקב"ה שבת למלאכת המשכן (עי' רש"י, כא), לרמוז בזה דאי אפשר להשאת השכינה בלי עילוי בששת ימי המעשה ויזכה להשאת השכינה.

כפי ההכנה בתורה יוכל להרגיש טעם בשב"ק ולשמוח בו

ידידע מאמר אאזמו"ר זצ"ל, אשר שבתות והימים טובים המה רפואות טובות לישראל, אבל כמו שעם הרפואות צריכים לשימור, על דעט, שבין הרופה לתרופה צריך ידידע, להוור מלאכול דברים המזיקים להגוף, ולאכול רק דברים

המבריאים את הגוף, כמו"כ צריך האדם להזהר בששת ימי המעשה בסור מרע המזיק להנפש, ובעשה טוב המבריא את הנפש, לא לבלות את הלילות הארוכים, רק לעמול ולהתייגע בלימוד התורה הקדושה.

וכמבואר כמה פעמים בספח"ק אהבת שלום, שהרגשת הארת קדושת שבת, תלוי כפי ערך עוצם ההכנה בששת ימי החול, כי שבת לית לה מגרמה כלום, רק מה שמכין בששת ימי המעשה, ואח"כ השבת הוא בחינת מושפיע לששת ימי החול.

לכן צריך האדם להתדבק בתורה הקדושה בששת ימי המעשה, ואז יוכל להרגיש טעם בשבת ולשמוח עם השבת, והשב"ק מקדש ומטהר אותו. אבל אם לא מתנהגים כדבעי במשך השבוע, אז אי אפשר לשמוח עם השב"ק כראוי. ואם עורכים את ששת ימי השבוע בתורה ותפלה ועבודת ה', זוכים לשמוח עם השב"ק כראוי, מאחר ולשמהא אמיתית יכולים להגיע רק ע"י לימוד התורה הקדושה, דכתיב בה (תהילים ט. ט) פקודי ה' שירים משמחי לב, ואז מקדש ומטהר השב"ק את האדם.

קודם יתקן את עצמו ואח"כ ישיפיע על אחרים

ועד"ז יש לפרש הקרא (ויקרא ט. ט) איש אביו ואמו תירא ואת שבתותי תשמור וגו', וצריך להבין מהו השייכות בין שמירת שבת ליראה מאביו ואמו. ולפי מה שנתבאר י"ל, דכמו שהשבת מקבל ההשפעה מוששת ימי המעשה, וכן השבת היא בבחינת משפיע לעוד ששת ימים, כן צריך משפיע כדוגמת אביו ואמו שרוצים להשפיע על חינוך בניהם, קודם לתקן את עצמו, ועי"ז יוכלו להשפיע על בניהם.

וגו' יש לבאר הא דכתיב (דברים י. י) ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך וגו', דהנה כל איש ישראל רצונו וחפצו שבניו יהיו הגונים, תלמידי חכמים ויראי ה'. ברם על האב לדעת, כי ברצון בעלמא לא סגי, כי האב עצמו צריך להיות לדוגמא לבניו. וזהו מה שמזהיר הכתוב באמרו 'ושננתם לבניך', שאם ברצונך שבניך ילכו ויתנהגו בדרך התורה והיראה, עליך לדעת כי 'ודברת בם', שמקודם תהיה אתה להם למשל חי בכל תהלוכותיך, 'שבשבת בביתך ובכלתך בדרך' וגו'.

(גליין דכתיב של תורה, ישבת וויזניץ, בלומינגראו ג.)

ב"ק ארמו"ר מסקולען זי"ע

עוברות ואמרים נעימים מגדולי הדורות

ביצירתו ית' הנפלאה, בא יבא מעצמו לדעת ולהכיר מי ברא אלה, רק מאחר שהקב"ה אוהב את כל עמו בית ישראל, אשר ביניהם נמצאים גם פחותי השכל ומעוטי ההשגה, אשר לא יתעוררו מעצמם להתעמק ולהתבונן בגדלות נפלאות הבורא הטמונה בתוך הטבע, להם דייקא נצרכו כל האותות והמופתים, להוכיח כראי מוצק שבראשית ברא אלוקים.

ובזה ביאר הרה"ק רבי נחום בערניו זי"ע את קשר סיום התורה והתחלתה, דבסוף התורה כתיב לכל האותות והמופתים אשר עשה משה לעיני "כל" ישראל, ובפתיחת התורה כתיב בראשית ברא אלוקים, ובא לרמז שכדי ש'כל' כלל ישראל יכירו בהתחדשות הבריאה ע"י הבורא ית"ש, ויאמינו בכל לבם ש'בראשית ברא אלוקים', במיוחד לכן נצרכו 'כל' האותות והמופתים אשר עשה משה לעיניהם. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בהג"ה נוע"א פר' בראשית)

הרה"ק אדמו"ר הזקן מסאדיגורא זי"ע

עובדות וסיפורים

תואר פני מלך ישראל

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

שמעתי מפ"ק אדמו"ר מהרי"א זי"ע, שכל רואי הרה"ק אדמו"ר מסאדיגורא זי"ע העידו והגידו ראו זה 'מלך ישראל'.

עוד שמעתי מפי זקן אחד, שנכח בחתונה הגדולה בחאטין, שמחת נישואי הרה"ק ה'פחד יצחק' מבאנאן זי"ע, שנאספו שם המון רב לאלפים ורבבות סביב אבי החתן אדמו"ר מסא"ג זי"ע, וכשהופיע חותנו הרה"ק ה'בית אהרן' מקרלין זי"ע, לא היה שייך לפלס לו דרך מפני הדוחק הרב של החסידים, והכה הרה"ק מקרלין במקלו והרעים בקולו פנו מקום פנו מקום 'אני חותן המלך'. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - אגרות - כנפי יונה)

ברכת צדיק

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע א:

אא"ז מהרי"א זי"ע אבד"ק סקולען היה מקושר בכל לבו ונפשו אל מרן הרה"ק אדמו"ר מסאדיגורא זי"ע, ובכל עת מצוא היה נוסע לבקר בהיכלו קודש ולחסות בצל קדושתו, ובראשונה שימש ברבנות בעיר סטודינצא (הסמוכה לקאמעניץ פאדאלסק), ופעם בעת שביקר אצל רבו

עוברות והנהגות

כוונת המצוות

א. ידוע שרבינו זי"ע היה יחיד מומחה בחכמת כוונת המצוות, והמציא עוד ועוד המצאות לעשות ממעשיו מצוות. פעם שאלו אותו על איזה מצוה אומרים לשם יחוד ועל איזה לא, וענה בלש"ק: "יעדע מצוה, ווייסט מען דען וואס מ'טוהט אלעמאל? אבער א מצוה, ס'קומט צו א דאווענען זאגט מען לשם יחוד, פאר'ן לערנען קומט לשם יחוד, און אזוי פאר'ן עסן מעג מען אויך אינזינהן האבן להברות את גופי לעבודת קוני, אז מ'עסט וועגן דעם, צו זיין געוונט, צו קענען דינעם דעם אייבערשטן".

ב. ורבינו לא היה רק נאה דורש, וכמו שראינו בשעת האכילה האיך שהוא לוחש בשפתיו ואמר דברים סתומין והעיד בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים שהוא אומר את הלשון דלעיל, הריני אוכל להברות את גופי לעבודת קוני.

ג. כששאלו את רבינו זי"ע אם אומר לשם יחוד לפני שאומר סדר העקידה ואיזהו מקומן, ענה: "איך בין יוצא מיט די לשם יחוד פון פאר ברכת התורה".

ד. מובן מאליו שלפני כל תורה שאמר לרבים, כגון בעת רעוא דרעיון וכדו' אמר הלשם יחוד של לימוד התורה.

ה. אמר פעם רבינו זי"ע תחת אחד השיחים שאמר בלשונו הק': "לשם יחוד זאגט מען ביים לערנען און אפילו אז א צדיק האט עפעס געזאגט, זאגט מען לשם יחוד צו מקיים זיין לשמוע דברי חכמים".

ו. כמו כן בשידוכים שהיו בהיכל קדשו היה דורש ומבקש מהבחור: "מ'דארף וויסן וואס מ'טוהט, נישט סתם אויפהייבן די גארטל, מ'דארף אינזינהן האבן מקבל זיין אלע התחייבות'ן" והמליץ ע"ז "ס'איז דאך נישט התחייבות'ן, ס'איז דאך זכותים..."

ז. ובהשדוך של כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים אמר להחתן לפני קבלת קנין: "וויבאלד חז"ל האבן קובע געווען אז אזוי גייט צו א שידוך, מיט א קנין, קען מען שוין יעצט אינזינהן האבן די מצוה פון פרו ורבו".

ח. כל מי שהניח תפילין בהיכל קדשו, מלבד מה ששמע האיך ליחד קוב"ה ושכינת'ה בעת ההנהגה כשאת כל הלשם יחוד הסביר להבחור בהרחבה גדולה, עוד נחקק בזכרונו המחזה שהיה לפני שהניח הכריכות על האצבעות שאמר לבחור שילך ויטול את ידיו ויאמר את הפסוק דלהלן,

הרה"ק רבי שלום יוסף מסאדיגורא זי"ע

עובדות וסיפורים

גדולת רביה"ק מרזי"ן

ובנו הרה"ק רבי שלום יוסף זי"ע א:

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף ה'פאר ישראל' מבאהוש זי"ע הי' נקרא בשמו הק' על שם זקניו הקדושים, הרה"ק אור ישראל' וקדושו מרזי"ן זי"ע, ובנו בכורו הרה"ק רבי שלום יוסף זי"ע.

ושמעתי פעם מפ"ק הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף הנ"ל, שרבינו מרזי"ן זי"ע עם בנו בכורו הרה"ק רבי שלום יוסף זי"ע היו "נשמה אחת בב' גופים", ולכן הסתלקו לעולמם בשנה אחת, כי לא היו יכולים להיות שנה אחת זה בלא זה.

מתאים לזה, שמעתי מכ"ק אדמו"ר רבי יצחק מבאהוש זי"ע שמקובל בידו, שהרה"ק מרזי"ן ובנו בכורו הנ"ל זי"ע היו כמעט היו דומים בצורתם זה לזה וקשה הי' להבדיל ביניהם.

ואפשר שמפני זה נקרא הרה"ק ה'פאר ישראל' זי"ע ע"ש זקניו בצירוף שני השמות, כיון שהיו בבחינת נשמה אחת. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע א - כתי' מובא בנר ישראל ה"ו)

הרה"ק רבי נחום בערניו מסאדיגורא זי"ע

אמרות טהורות

ניסי יציאת מצרים נצרכו כדי להוכיח לפחותים מבני' התחדשות הבריאה ע"י הבורא ית"ש

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

שמעתי מפ"ק אדמו"ר מהרי"א זי"ע בשם הרה"ק רבי נחום בערניו מסאדיגורא זי"ע א, אודות הידוע מספה"ק שע"י האותות והמופתים דיציאת מצרים למעלה מדרך הטבע נתגלה לעין כל שה' הוא האלוקים בורא שמים וארץ.

וא' הרה"ק זי"ע כי ברור שלבעלי השגה מבני ישראל לא נצרכו אותות ומופתים להוכיחם שבראשית ברא אלוקים וגו', שכן מבשרי אחזה אלוקי (איוב יט, כו), ושאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה (ישעי' מ, כו), והאיש הנלבב הנושא עיניו למרום ומתבונן

ב"ק ארמו"ר מסקולטנו זי"ע

עוברות ואמרים נעימים מגרול הדורות - המשך

אדמו"ר הנוע"א זי"ע - נוע"א פ"ר יתרו

אך טוב לישראל

שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע א:

מרגלא בפומיה דהרה"ק אדמה"ז מסאדיגורא זי"ע לברך את ישראל, דער אייבישטער זאל העלפן משיח זאל שוין קומען, און פאר אידן זאל שוין איצטער זיין גוט, ואז יזכו להבחין בין טוב לטוב.

כי אם קודם ביאת המשיח יהי חלילה צרות יגון ואנחה לישראל, אזי כשנוכה לביאת המשיח ויתגלה הטוב האמיתי לא יהי רבותא להבחין בין טוב לרע, אכן באם יהי טוב ליהודים קודם ביאת המשיח, אזי כשיתגלה הטוב האמיתי בביאת המשיח יוכלו להבחין בין הטוב המדומה להטוב האמיתי. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - דב"ק)

העצה לגאות

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

כאשר שכב אאמו"ר מהרי"א זי"ע על ערש דור ר"ל בלימו האחרון, בל"ג בעומר תרע"ז שחל במוצאי שבת, לא דיבר מאומה, והיה שקוע כל כולו במחשבותיו הק', ונאספו סביב מטתו בעלי בתים ונשיאי פנים מעירו סקוליען, וא' מהם רצה כפי הנראה לעורר את אאמו"ר שידבר, ושאל את אאמו"ר, מה חושב עתה הרב, והשיב א' מהנוכחים, רבות מחשבות בלב איש, כאשר שמע אאמו"ר זי"ע שהזכירו פסוק זה התאמץ ואמר בזה"ל: הרבי זכרונו לברכה (וכוונתו על אדמו"ר הוקן מסדיגורא זי"ע, שאותו הי' קורא בשם "דבי" סתם) פירש "רבות מחשבות בלב", ווי קומט אין א אידיש הארץ אסאך מחשבות" והרי בלב האיש הישראלי צריך להיות רק מחשבה אחת לאבינו שבשמים, אלא הגורם לזה הוא "איש" דהיינו שמחשיב עצמו ל'יש ומציאות, ויישות האדם הוא הגרמא בנויקין לבלבול מחשבותיו, ועצת, ומהו העצה היעוצה לזה, 'ה' היא תקום, א איד זאל מקיים זיין "שוית' ה' לנגדי תמיד", ובוה יגרש וידחה מחשבות און, וכשדיבורי קודש אלו על פשתיו, עלתה נשמתו בטהרה ונסתלק לבית עולמו. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - נוע"א שחרי"ת)

הק' זי"ע, אזי טרם שחזר לביתו נכנס לקבל ברכת פרידה, ואף שלא הזכיר לרבו מאומה מעני רבנותו, בכל זאת בירך אותו רבינו זי"ע שהשי"ת יזמין לו מקום רבנות יותר נאה ומכובד. ואכן כך היה, באו אליו מעיר ליטנעוויץ, שהיתה עיר גדולה עם תושבים יראים ושלמים אשר החזיקו אותו בכבוד רב וגם פרנסתו היתה מצויה שם. (כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהקדמה לספח"ק שם ושארית ישראל)

אמרות טהורות

שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע א:

הרה"ק אדמו"ר הוקן מסאדיגורא זי"ע העיד פעם על אחד מצדיקי דורו שמכר רגל ועד ראש הוא כולו ראש, והיינו שקדש את החלק החומרי להיות בחינת ראש. (מבוא תהלים לט)

הקב"ה נותן כח הקיום לסבול גזירותיו

כותב כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

בעת שגברו עלינו חסדי ה' ונפלאותיו להשתחרר ביחד עם בני החשוב הרב שליט"א (ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע) מהמאסר הקשה תחת ממשלת זדון ברומניא, שאי אפשר לתאר את היסורים, יסורי הנפש ויסורי הגוף, שעברו עלינו, כאשר הרשעים עינו אותנו בחקירות ועינוים שונים ומשונים, וכאשר עזר השי"ת ונשתחררנו מידם, אמרתי שחייבים אנו להודות לה' הן על עצם הישועה שניצלנו מידם, ונוסף על זה אנו צריכים להודות לה' על חסדיו בעת הצרה עצמה, כאשר ראינו בחוש קיום הדבר שעמו אנכי בצרה, שהקב"ה לא עזב אותנו גם בתוך הצרה כאשר נתן לנו את כח הקיום שנוכל עמוד בתוקף היסורים הקשים, כי הרבה פעמים הרגשתי שעוד מעט הנני ח"ו מתמוטט מרוב העיניים, ובאותו מצב השפיע עלי השי"ת כחות חדשים, כשאר האיר לנו מן השמים ניגונים של שמחה וניגונים של דביקות, שחזקו את רוחנו ונתן בנו הכח שנוכל להמשיך ולהתקיים. ונזכרתי אז במה ששמעתי מאאמו"ר הרב זי"ע שאמר בשם הרה"ק אדמו"ר מהרא"י מסאדיגורא זי"ע ועכ"י, ומטו בה בשם הרה"ק הר"ב ממעזיבוזש זי"ע ועכ"י, בנוסח תפלתנו (בברכת ברוך שאמר) ברוך גורו ומקיים, דהכוונה בזה, דאף כאשר הקב"ה גורו גזירה על האדם, אולם "ומקיים", שבאותו מצב נותן לו גם כח הקיום, שיוכל לסבול ולקבל את היסורים ולהתקיים, ועל זה צריכים ג"כ להודות לה' הטוב. (כ"ק מרן

כשבשעת מעשה פותח רבינו פסוק ו' ומראה תהלים לקאפיטל כ"ו פסוק ו' ומראה את הפסוק "ארחץ בנקיון כפו ואסובבה את מזבחך ה'" שהרי אין נוטלים הידים חנים רק כוונה אית ביה".

ט. ובדבר זה היה רבינו זי"ע ג"כ נאה מקיים כשלפני כל תפילה נטל את ידיו ששה פעמים לסירוגין ואמר הפסוק ארחץ בנקיון וכו' והסדר היה שהיה אומר בכל שפיכה תיבה אחת וכשסיים את הנטילה סיים "השם", דהיינו התיבה השביעית של הפסוק. י. אם הלך לביה"כ לפני התפילה, אז כשיצא רחץ ידיו ואח"כ לבש את האבנט ואז רחץ ידיו עוד הפעם לקראת המשך התפילה.

יא. וכשמדברים מרחיצת ידיים של רבינו אי אפשר להתעלם ממה שראו אצל רבינו זי"ע שכאשר רחץ ידיו לאיכילה אמר בפיו את מאמר הגמ' בשבת: אנה משאי מלא חפני מיא ויהבי לי מלא חפני טיבותא.

יב. רבינו זי"ע אמר פעם כשדיבר על הענין מדוע לא אומרים לשם יחוד לפני כל ברכה "מ'קען עס נישט נאקומען, ס'איז אזא תמידיות פאר יעדע זאך, מ'קען זאגן איין מאל און אינזיהן האבן פאר אפאר מאל אז וואס איך טוה זאל זיין לשם יחוד קובה"ו". (כעין הגילוי דעת של הבטשטוש'ער רב זי"ע.)

יג. ומענין לענין באותו ענין ממש אמר לאחד ששאלו אם עושים לשם יחוד על לבישת ימין לפני שמאל: "מ'קען דאך נישט זאגן פאר יעדע זאך, דארף מען איין מאל אז וואס מ'זאגט אינזיהן האבן אלעס". שאלנו את רבינו: ועל כמה זמן חל הלשם יחוד, ענה רבינו: "ס'האט עפעס א שיעור? מ'קען זאגן נאכמאל, ביינאכט וואלסטו געקענט זאגן נאכמאל, אבער מ'קען דאך נישט מחייב זיין. זאלסט זאגן ביים לערנען, ביים דאווענען. בגדי שבת איז דאך אויך נאר איין מאל א וואך, ס'איז נישט יעדן טאג, דער עיקר איז נישט נאר דאס מויל, מ'דארף אינזיהן האבן".

יד. מנהגו של רבינו זי"ע היה שלפני שרחץ ידיו בבוקר לנטילת ידיים וברכת התורה שדף קודם מעט מים על ידיו כדי שיהיו ידיו נקיות בשעת הנטילה, ופעם הסביר: "ווייל איך דארף דארף מצוה הוא עושה וזה יכול להיות רק לאחר שכבר רחץ ידיו מעט.

ב"ק ארמו"ר מראהמאסטרווקא זי"ע

עבודות והנהגות - בין אדם לחבירו

שכשהיה בחור שאל איזה חפץ מא' מחבריו בישיבה, והחפץ נאבד, והוא היה שבור ורצוץ מזה מאוד, וכן חשש שחבירו יכעס עליו, ולכן נכנס אל רבינו זי"ע ואמר לו ששאל איזה חפץ מחבירו וזה נאבד והוא חושש שחבירו יכעס עליו וביקש ברכה שימצא את החפץ, ורבינו זי"ע ברוב ענוותנותו ירד לסוף דעתו של הבחור, והתחיל לומר לו אולי תנסה לזכור אם הנחת אותו באיזה מקום, ואמר הבחור שאינו זוכר, ניסה רבינו זי"ע לומר אולי תנסה להזכר איפוא השתמשת עמו בפעם האחרון, וכך ישב רבינו זי"ע עמו כמחצית השעה ונתן לו את ההרגשה כאילו ששאל שאלה חשובה ונכונה, ואח"כ אמר הבחור שהוא מתירא מגילגולים, השיב לו רבינו זי"ע שאינו מבין בזה.

***

סיפר א' מהמסידים שנכנס עם בנו הבחור לרבינו זי"ע להנחת תפילין, ורבינו היה בדר"כ מראה באצבעו בתוך הסידור לבחור הבר מצוה את מה שצריך לומר, וכשאמר הבחור את הברכה להניח תפילין היה רבינו זי"ע כדרכו מדגיש את המילה "תפילין" שיאמרוהו כדן, והבחין רבינו זי"ע שהבחור אינו קורא כ"כ טוב, התחיל רבינו זי"ע לומר את הכל בקול לפני הבחור קצת כדי שלא לביישו.

***

סיפר א' מהמקורבים שפעם היה אצל רבינו זי"ע ווארט של א' מהנכדים, והיה שם ילד אחד שטיפס על הארון וצעקו עליו שירד, ורבינו זי"ע הבחין שהילד מאוד נבהל מיד פנה אל עבר הילד בחיוך ואמר: "ער זאל עולה זיין".

***

סיפר א' מהנכדים שכשהיה ילד היה בחינה בסוף השנה בחיידער, והוא היה לחוץ מאוד מהבחינה, ולכן בדרך לחיידער בבוקר נכנס אל זקינו רבינו זי"ע וביקש ברכה להצליח בבחינה, ואמר שהוא מאוד מפחד מהבחינה שאולי הוא לא ידע, והתיישב עמו רבינו זי"ע על אף שכבר היה בשנותיו האחרונות, וחזר עמו על כל הסוגיא עד שהנכד היה רגוע ללכת לחיידער.

מבטלם, מאז הפסיק הרה"ק מאפטא זי"ע להתענות והתחיל בעבודת הקודש של אכילה לשם שמים, כידוע שהיה לו עבודה קדושה בעיני אכילה, וכן איתא במאור ושמש (הפסרת שבת שובה) שהרה"ק

סיפר א' מנכדי רבינו זי"ע שכידוע רבינו זי"ע לא עבר מעולם ברמזור אדום אף בשבת ואף מאוחר בלילה ואף כשהיה הרחוב ריק מרכבים, והוא היה חתן בשבת שבע ברכות וזה היה השבת הראשונה שנכנס לבית אחר זי"ע ועדיין לא ידע מזה, ובליל שב"ק אחר השוה"ט ליוו את רבינו זי"ע אל ביתו, והחתן ג"כ הלך בראש, וכשהגיעו אל הכביש המשיך החתן ללכת הלאה, והאנשים מסביב התחילו לרמוז ולקרוע בידים שיעצור, ורבינו זי"ע תפס ברגע כמימריה מה שעלול להיווצר מזה שהחתן יתבייש, מיד אמר "מלך פורץ גדר" והמשיך להלך יחד עם כל הקהל.

***

כידוע שרבינו זי"ע קיבל קהל בכל יום חק ולא יעבור ואפי' בשנותיו האחרונות, והיה לו כזה עבודה גדולה והכניס הרבה כח ומח בזה, והמקורבים מעידיים שהיו יכולים לראות - בעיקר בשנותיו האחרונות - כשהיה עולה לביתו אחר קבלת קהל היה מותש כח וכמעט שלא היה יכול להזיז שום אבר, והיה שואל את כל אחד מה שהוא עושה לפרנסה ונתן לו הרגשה טובה, וסיפר א' מהנכדים שפעם א' עמד בתוך החדר מן הצד וראה איך שרבינו זי"ע שואל את הנכנס מה הוא עושה לפרנסה, השיב הלה שהוא מלמד תינוקות בת"ת, אמר לו רבינו זי"ע בחיוך: "אה... אה... סאי" דאך אזא זכות דיא גאנצע עתיד פון די דור ליגט אין זיינע הענט" (כזה זכות כל דור העתיד מונח בידיי שלך), ונתן לו את ההרגשה שהוא ממש מקנא בו, וכן הנכנס אחר כך ושאלו רבינו זי"ע מה הוא עושה לפרנסה, השיבו הלה שהוא שו"ב, השיב לו רבינו זי"ע בחיוך: "סאי" דאך אשווערע אחריות, אבער בזכות דיר עסן דאך אידן כשר'ע עסן" (זה אחריות כ"כ גדולה אך בזכותך אוכלים יהודים כשר), וגם לו נתן בזה הרגשה טובה.

***

עוד דבר שהתבלט בעת קבלת קהל שהיה מקבל אף בחורים, ואפי' בשנותיו האחרונות היו בחורים יכולים להכנס אל רבינו זי"ע לשאל את מבוקשם, ורבינו זי"ע היה מקשיב להם ועונה להם במתינות מופלאה, וסיפר א'

לו הרבי ר' אלימלך זי"ע שאם יוכל אחר התענית לאכול מאכל קשה, "א קווארט קאשע", אזי רשאי להתענות, והוסיף ואמר: אילו היו עמי עוד שנים להצטרף אלי לבטל התעניתים, הייתי

פנינים מבעלי ההלולא מלוקט מתוך ספרי אמרות טהורות

י"ז באדר - הרה"ק רבי יצחק מבאיאן זי"ע א'

שמעתי מהרה"ח ר' יצחק דוד רויזנשטיין ז"ל שאמר בשם הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן זי"ע לפרש הפסוק "אם תיטיב שאת", שאם תתנהג על דרך הטוב, "שאת", וועסטו קענען א יעדען פארנעמען, "ואם לא תיטיב", אם לא תתנהג על דרך הטוב, "לפתח חטאת רובץ", שתמצא חטאים ועונות אצל פתחו של כל אחד, וועסטו ביי יעדעמ'ס טיר טרעפן שלעכטס. (ח"א עמוד ל"ב)

שמעתי מהרה"ח רבי משה בטלן ז"ל מעשה שהיה אצל הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן זי"ע שהאר"ך פעם בשולחנו, ולפני ברכת המזון שאל אם כבר עלה עלות השחר, השיבו לו שעוד זמן מועט יעלה השחר, התחיל תיכף לזרוז את עצמו מאוד והביאו לו מים אחרונים, נענה אחד מן הרבנים ואמר שעפ"י הלכה מותר להמשיך הסעודה גם אחר עלות השחר, השיב לו הרה"ק מבאיאן ואמר: "שיין וואלטן מיר אויסגעזעהן ווען מ'טוט אלעס וואס מ'מעג" (יפה היינו נראים אם היינו עושים את כל מה שמותר!) (ח"ג עמוד ש"א)

כ"א באדר - הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע א'

במאור ושמש (פר' אמור דיבור א') כתב בתו"ד אשר על כן בימים הקדמונים שלא היו נזהרים בטבילת מקוה לא היו יודעים מהות היראה האמיתית, ועל ידי כך באו לאפיקורסות רח"ל, כדוגמת כת ש"ץ שר"י שהיה מכח זה שלמדו ספרי קבלה בלי להקפיד על טבילה במקוה, והיה העולם שמם עד שבאו הבעש"ט הקדוש והרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע והם פתחו שערי לה' צדיקים יבואו בו, להזהר מאוד בטבילת מקוה, שע"י הזהירות ללמוד תורה בהטרה יכולים להשפיע קדושה וטהרה בכל העולם, וכתב שם בלשונו הק' כי עינינו הראות אשר עדיין זורח בעולם אור קדושות שני המאורות הנ"ל. (ח"ג עמוד ת"ב).

בעירין קדישין בפר' ויקרא ישנה שיחה מהרה"ק מרוזשין זי"ע בענין מיעוט תענית בדורות אלו, ומזכיר בתוך הדברים מה ששמע מהרה"ק מאפטא זי"ע שבימי נעוריו היה רגיל להתענות הרבה, ופעם אחת שאל על זה את רבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, ענה

ב"ק ארמו"ר מראהמאסטרווקא זי"ע

פניני שבת

סנהדרין עד, א), אם כן למה הוצרכו לימוד נוסף מושמרו להתיר לחלל את השבת להציל חיי החולה.

אמנם הענין הוא שישי הפרש בין שני היתרים אלו, כי הפסוק וחי בהם אינו אלא 'דחיה' על האיסור, היינו כיון ששמירת האיסור סותר ל'וחי בהם', על כן נדחה האיסור, אבל כל מה שאפשר להדר אחר היתרא מהדרין, כי אין כאן אלא דיחוי, וגם מטעם זה אם אפשר להעשות ע"י אחרים יניח לאחרים לעשות, כי יש לכל אדם להתאמץ לקיים כל מצוה כל עוד יש לו מציאות לקיימו, אמנם במצוה שבת בא לימוד חדש, חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, שהוא היתר גמור ו"מצוה" בקום ועשה שמוטל על כל יהודי, שיכל וישתדל בעצמו לחלל את השבת כדי שיוכל להשמר שבתות הרבה, ולא ישתמט מצוה זו אפילו אם יכול להעשות ע"י אחרים, כיון שאינו דיחוי אלא היתר גמור וחיוב מצוה בקום ועשה,

ועפ"י מבאר דברי האור החיים הק', כי מצוה מחודשת זו שחלה על כל יהודי לחלל את השבת בקום ועשה כדי שישתמרו שבתות הרבה, לא יתכן חיובה אלא באופן שאכן יש אפשרות שישמור החולה שבתות אחרות, אבל אם מסוכן כל כך שבודאי יוכל לחיות עד לחילול שבת הרבה, אודא לה מצוה זו ותו ליכא חיוב לחלל את השבת מצד לימוד זה, אבל ודאי עדיין מותר וצריך לחלל עליו את השבת מטעם וחי בהם, אלא שזה בגדר דחיה בלבד, ואם יכול להעשות ע"י אחרים יעדיף שיעשה ע"י אחרים, עכ"ל.

ותירוק זה מדייק היטב בלשון הראשונים, שהרי במשנה וגמ' שאמרו מפקחין את הגל כדי להציל נפש אחת מישראל אפי' לחיי שעה, כתבו התוס' (יומא פה, א ד"ה ולפקח) והרא"ש (שם פ"ח סט"ז) שהטעם הוא משום וחי בהם, ולא הוצרכו כלל טעם האחר האמור בגמ' ממה שנאמר ושמרו, ומוכח כתירוך הרה"ק מאוסטרווצא זי"ע שהלימוד של ושמרו לא מיירי בכה"ג שלא יוכל לחיות עד לשבת הבאה, והבן, (ח"ב עמוד שפ"ד)

עה"פ ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת (שמות לא, טז), כתב באור החיים הק' בא' מפירושו, כי הנה מצד ההלכה פיקוח נפש דוחה שבת, והטעם אמרו בגמרא (יומא פה, ב) רבי שמעון בן מנסיא אומר ושמרו בני ישראל את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, ע"כ, ולפי זה הנה הדברים אמורים רק באופן שע"י החילול שבת יתרפא החולה ויחיה ויוכל לשמור עוד שבתות, אבל אם הוא חולה מסוכן כל כך שבודאי לא יוכל לחיות אפי' עד לשבת הבאה, א"כ לא שייך אצלו טעם ההיתר כדי שישמור שבתות הרבה, ואין מחללין עליו את השבת.

והוא שאמר הכתוב, ושמרו בני ישראל את השבת, רצ"ל שיש לשמור על בריאות וחי בני ישראל אפי' אם תצטרך לחלל שבת כדי להצילם, אבל אימתי אמרתי לך ששומרין על חיי בני ישראל אפי' ע"י חילול שבת, זהו רק על מנת לעשות את השבת, כלומר שע"י שיצילו את חייו יוכל לחיות ולעשות השבת הבאה, אבל מי שבודאי לא יתרפא כל כך, וכל עסק הרפואה לא תועיל לו רק על איזה ימים, ועוד קודם השבת הבאה לא יהא בר קיימא, אין מחללין עליו את השבת, עכדה"ק.

והרבה תמנה על האור החיים הק', כי דבריו המה היפך גמרא מפורשת במס' יומא (שם, א). מצאוהו חיי מפקחין עליו את הגל אפילו לחיי שעה, ומבואר שם שאפילו על ספק חיי שעה מחללין את השבת, וכן איפסקא הילכתא בשו"ע (או"ח סימן שכ"ט ס"ד),

וזכרני שראיתי פעם בימי בחרותי בספר עמק יזעור אחרון (להגאון אב"ק קאנטיקוואליא זצ"ל) שהביא בתחילת הספר כמה חידושים מהרה"ק מאוסטרווצא זי"ע, וכתב שם תירוץ נאה ליישב דברי האוה"ח"ק, בהקדם מה שקשה לכאורה למה הוצרכו ללמוד להתיר להציל חיי החולה מדרשת חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, והלא גם בלאו הכי פיקוח נפש דוחה כל איסורים שבתורה, כנלמד מהכתוב (ויקרא יח, ה) 'וחי בהם', ולא שימות בהם (יומא פה, ב.

הרבי אלימלך זי"ע הורה שלא להרבות בתעניות יותר מן הצורך, כי אי אפשר להגיע אל השלימות על ידי תעניות, זולת אנשים מועטים המסוגלים לעבודה כזו. (ח"ג עמוד מ"ב).

שמעתי מהרה"ח רבי חיים הרש אייזנבאך ז"ל ששמע מהרה"ח רבי דוד סמילער ז"ל, אשר פעם אמר להרה"ק רבי יוחנן מראהמאסטרווקא זי"ע"א כי אומרים בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע"א שאילו ידעו חז"ל שבדורות האחרונים יהיה כ"כ קשה להתענות היו מבטלין כל התעניות, נענה הרה"ק בזה הלשון: "איך גלויב גישט אז דער רבי אלימלך האט אזוי געזאגט, די חכמים האבן דאך געווען אלע דורות ביז משיח וועט קומען, נאר עס קען זיין אז דער רבי ר' אלימלך האט אזוי געמיינט, אז תענית ווענדט זיך נאר אין דעם רצון, און א רצון איז דאך שוין א בחירה פון דעם מענטש, האט דער רבי ר' אלימלך געזאגט אז ווען די חז"ל וואלטן געוואוסט ווי בדורות האחרונים וועט זיין דער רצון שוואך צום פאסטן, וואלטן זייד אס מבטל געוועהן!" (ח"ג עמוד מ"ב)

במאור ושמש (פר' בלק דיבור א) מביא שהיה נוכח בעת שהרה"ק הרבי רבי זושא זי"ע שאל את אחיו הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע איך הוא פועל אותות ומופתים, והשיב לו שכלל הדבר הוא שהכל נפעל ע"י שיש אחדות אצל כלל ישראל והתחברות הצדיקים ואהבתם זה לזה, אמר לו הרה"ק הרבי רבי זושא זי"ע אמת נכון הדבר שכן הוא. (ח"ד עמוד קע"ח).

פנינים על פרשת תצוה (מלוקט מספרי אמרות טהורות)

יבוא למאור, שיוכל להאר ולהזריח אור על עצמו. (עמוד שמ"ו)

ד. כ"ק מו"ח זצוק"ל היה רגיל לומר בשם התפארת עזריאל (ד"ה ואת החלב) עה"פ "ואת החלב המכסה את הקרב" (כט, כב) חלב מרמז לתאוות גשמיות, והוא ואת החלב המכסה את הקרב, שהתאוות הגשמיות מכסין ומרחקין את האדם מלהתקרב אל הקב"ה.

ה. ויש גם חלב אשר על הקרב (עי' ויקרא ג, ג) כי יש כמה בני אדם שבאמת יש להם התקרבות אל הקב"ה, אלא שיש בהם גם גשמיות, וזה נקרא חלב"ב ע"ל הקרב"ב, וגם זה לא טוב, כי אי אפשר להיות שניהם יחדיו באדם אחד. (עמוד שס"א).

וזהו שרמזו הכתוב ואתה תצו"ה את בני ישראל, ואמרו ז"ל אין צו אלא מלכות, כי משה רבינו יהיה מלך המשיח לעתיד, ואמר הכתוב העצה לקרב ביאתו, ויקחו אליך שמן זית זך, היינו שיעסקו בתורה שנמשלה לשמן (דברים רבה פ"ו, ג. ועי' ברכות נו, א) ועי"ז יוכלו לקרב ביאת משיח צדקנו. (עמוד ש"ט)

ג. איתא בכל הספרים (נועם אלימלך, בית אהרן, ערבי נחל, עטרת ישראל, מגן אברהם, פלא יועץ, דברי אלימלך) רמזו הכתוב "כתית למאור", כי האדם צריך לכתו ולשבר עצמו, "מען דארת זיך כושטיסין", וגם מרמז על ענוה ושפלות רוח, כי כתיית היא מלשון ענוה, שצריך האדם להכניע עצמו בענוה ושפלות, ועי"ז

א. איתא א מורא דיגע נועם אלימלך (דיבור ב) עה"פ "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך", הכתוב מרמז על ענין אמירת מוסר ותוכחה, שאי אפשר לומר מוסר לאחרים אלא אם כן האומר עצמו הוא כבר נקי זך, אבל אם הוא עצמו אינו אויסגעוועט אינו יכול לומר מוסר לאחרים, וממשיך לפרש הכתוב "שמן זית זך" ... (עמוד שנ"ט)

ב. באור החיים הק' עה"פ "ואתה תצוה את בני ישראל" (ד"ה ובדרך רמז), כתב עפ"י מה איתא בזוהר תהיה (בראשית דף ט"ז ע"א) שגאלה העתידה תהיה ע"י משה רבינו ע"ה, והוא טעם אירכות הגלות כל כך, כי "אינו משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה",

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע ועניני דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת תצוה - שנה י' גליון שפ"ב (י"א)

מאוצר החיים

**בענין אמן על ברכת מקדש השבת ומדו'
אם הוא כאמן דשומע תפילה, וספר
שנאבד בביהמ"ד, אם אחר יכול לזכות
בו, וביאור דברי הר"ן בנדרים (כא, ב)**

בס"ד, יום ב' כ"ג תמוז תשמ"ז, ציריך יצ"ו
לכבוד האי צורבא דרבנן שיחי'

לנכון קבלתי את מכתבך היקר ובהם כמה שאלות
שראיתי מהם שאתה משתדל לדקדק בקיום במצוות
וההלכות כראוי, יעזור השי"ת שתזכה לראות ברכה
בעמלך ותמשיך לשקוד על דלתי התורה והיראה כל
הימים.

א. ע"ד שאלתך אם האמן על ברכת מקדש השבת,
או מקדש ישראל והזמנים שהם קודם תפילת רצה,
אם דינם כאמן על ברכת שומע תפילה שקודם שמו"ע
דחול.

הנה המקור לחשיבות האמן של שומע תפילה הוא
הירושלמי שהביא בתוס' ברכות (דף כ"א ע"ב), ומבואר
שם דמ"ד אמן של שומע תפילה איירי בחול, ומ"ד
אמן של האל הקדוש איירי בשבת. הרי מפורש שאמן
של מקדש השבת, או מקדש ישראל והזמנים אין להם
חשיבות של שומע תפילה. ובאמת לפי המבואר בביאור
הגר"א (סימן נ"א ס"ג) רק סיום של שתי הברכות יש לו
חשיבות, עיי"ש.

אלא דלפי"ז עכ"פ אמן של ברכת שופרות במוסף
דראש השנה, היה צריך להיות לו חשיבות של שומע
תפילה. אולם במג"א (שם בסעיף ו' סק"ז) כתב בענין אמן
של שים שלום, וז"ל: מאחר דהב"י כתב בשם הפוסקים
דאף לשני אמונים אלו לא יפסיק, א"כ הבו דלא לוסף
עלה, ומי יודע מאיזה טעם ייחד הירושלמי שני אמונים
אלו, עכ"ל. ועיי"ש במחצית השקל. וע"ע בסידור
הגריעב"ץ אחרי ברכת שומע תפילה שכתב וז"ל: כאן
הוא סוף י"ג ברכות האמצעיות שהם בסוד וכו', וי"ג
מדות הרחמים, ולכן הזהירו חז"ל (ירושלמי פ' ת"ה ה"ו)
מאוד על אמן שעונין כאן שהוא חמור ג"כ כקדיש
וקדושה עכ"ל, ודו"ק.

ב. וע"ד מה ששאל בספר שאבד בביהמ"ד, ויש בו
סימן בדרך כלל, ואח"כ נתייאש ממנו, אם הביהמ"ד זכה
בהספר, או שיכול אחר לזכות בו.

מבאר החיים

**השמטת שמו של משה הוא למעלתו
שהנרות ובגדי הכהונה נעשו רק למונתו**

ואתה תצוה את בני ישראל
ויקחו אליך וגו' (שמות כ"ז כ').
ובבעל הטורים לא הזכיר משה
בזה הסדר וכו', והטעם משום
שאמר מחני נא מספרך אשר
כתבת, וקללת חכם אפילו על
תנאי באה ונתקיים בזה, עכ"ל.
ומסר נפשו עבור כלל ישראל,
זכה לגדולה זו שכל ענין הנרות
ובגדי הכהונה נעשה רק לכוונתו,
וממילא גם בלי שנזכר שמו
בפירוש היה ניכר ומפורסם שכל
זה נעשה לכוונתו, כמו שנאמר
'ואתה' תצוה, ויקחו 'אליך', ואתה
הקרב אליך'.

ובעבודת ישראל שם בפרשת
ויחי העיר עוד, שבפרשת מקץ
ופרשת ויגש ופר' ויחי עד הפסוק
(בראשית מ"ט י"ח) לישועתך קוית
ה' לא מצינו שם הוי"ה נכתב במ
בפירוש, [וראה מ"ש בפרשת ויחי
שגם מסוף פרשת וישב מהתחלת
הפרשה של שר המשקים כבר לא
נזכר שם הוי"ה].

ולהנ"ל י"ל גם כאן, שאדרבא

מעת פרשת שר המשקים
וגילגולי ירידת בני ישראל
למצרים עד ברכתו של יעקב
אבינו, היתה הנהגת השי"ת כה
גלויה ומפורסמת [שהיא תכלית
גלויו של אורו של משיח כידוע],
עד שלא נצרך להזכיר דבר זה
בפירוש, שגם בלי שנזכר שם
הוי"ה היתה הנהגתו וישגחתו
ית"ש גלויה ומפורסמת לכל.

והנה גם במגילת אסתר לא
נזכר שמו הקדוש ית"ש, וגם כאן
י"ל שהוא מטעם זה [נוסף על
שאר הטעמים שנאמרו בזה],
דכל השתלשלות נס פורים [אף
שהיה מלוכב בדרכי הטבע] היה
באופן שנתגלה לעיני כל שהנהגת
ה' ית"ש היא שהנהיגה כל זה
מתחלה, באופן שגם בלי שנזכר
שמו ית" בפירוש הדבר גלוי
ומפורסם.

ואולי יש לומר, שאף שבאמת
לא נזכר שמו של משה רבינו
בסדר זה, מ"מ אין זה גריעותא
חי' אלא אדרבא מעלה גדולה,
שבשכר שאמר משה מחני נא

אבל לכאורה הדברים צריכים
ביאור, הרי ה' לא קבל כלל דבריו
ואמר לו (שמות ל"ב ל"ג) מי אשר
חטא לי אמתנו מספרי. ועוד,
הרי דוקא בפרשה זו שנאמר
ואתה תצוה וגו' ואתה הקרב וגו',
נתבררה גדולתו של משה רבינו,
שכל מעשה הנרות ובגדי הכהונה
אינם יכולים להעשות רק ע"י
משה, [עיי' ברמב"ן כאן, וז"ל
הקדושת לוי (בד"ה ואתה תצוה כו'):
והראיה שראה משה לא השיג
שום אדם, כמאמר (דברים ל"ד י')
ולא קם נביא עוד בישראל כמשה
כו', לכן נאמר ויקחו אליך דייקא,
כלומר לכוונתך, עכ"ל].

ואולי יש לומר, שאף שבאמת
לא נזכר שמו של משה רבינו
בסדר זה, מ"מ אין זה גריעותא
חי' אלא אדרבא מעלה גדולה,
שבשכר שאמר משה מחני נא

מאוצר החיים

הנה נראה דהבית מדרש לא קנה את הספר, מג' טעמים, א' דאין חצר להקדש. ב' דהוי חצר שאינה משתמרת. ג' כיון דבשעה שהגיע לחצר עדיין לא נתייאש, הרי זה כבא לידו באיסורא, וממילא לא קנה אף אחר שנתייאש, דלא עדיפא חצירו מידו כמבואר ברא"ש בפ"ב דב"מ (סימן ט') ע"ש.

ג. ומה ששאלת בביאור דברי הר"ן בנדרים (כ"א ע"ב) בד"ה רבא אמר וכו'.

הנה כשאחד אומר שזה נזיר והשני אומר שאינו נזיר, הרי הוא מוכרח שאחד משניהם טועה אף שכ"א בטוח שהאמת כמו שאמר, ועל כן אף שהוא בטוח שהשני הוא הטועה, מ"מ הוא רואה שאפשר להיות בטוח בדבר ובכ"ז אינו אמת, וא"כ בע"כ גם הפלאתו אינה גמורה, וזוהי כוונת הר"ן דכיון שבטל אצל זה בטל אצל זה, כלומר שגם אצלו שוב אין לו בטיחות והפלאה גמורה.

והנני דושה"ט ומברך אותך שתצליח לשקוד בתורה כאו"נ

משה חיים שמרלר

שיח חיים

ענין שובבי"ם ת"ת בשנת העיבור

שבאבני האפוד, שהוא ע"י מעשי בני אדם, [ואות ה' שהוא כנגד עולם הזה, ודו"ק], או ע"י י' של בנימין שקרא לו אביו שהוא כתולדותם, [ואות י' שהוא כנגד עולם הבא, ודו"ק].

והנה לכתחילה היה הציווי של מזבח הקטורת אחרי כל מעשי המשכן והמילואים ובגדי הכהונה עם אבני האפוד, שע"י מעשי בני אדם יזכו לכוח זה של מזבח הקטורת שאין אש של גיהנם שולטת אפילו בפושעי ישראל מחמת שמלאים מצוות כרימון, [וכמו שפסק הרמב"ם שיהוסף היה כתוב באבני האפוד, ודו"ק].

אולם במעשה [אחרי העגל] עשו מזבח הזהב מיד עם המנורה כיון שהקב"ה ברוב רחמיו נותן לנו כוח זה גם ע"י מילואו של י' של בנימין שקרא אביו כן, וכמ"ד בגמ' סובר כן, וכמו בשאר שנים שזמן התשובה הוא עד פרשת משפטים שהוא קבלת התורה מלעילא, ואח"כ יזכו לכוח של מטה של מעשי בנימין שיהיו בני ישראל לזכרון תמיד לפני ד', ויהיה אור הלבנה כאור החמה, בקרוב בב"א. (תשמ"א)

לשערי קדושה.

אמנם בשנה מעוברת מוסיפים גם פרשיות תרומה ותצוה, שבהם מובא הקמת המשכן ובגדי כהן גדול ומילואים ומזבח הזהב, וכבר הבאתי בשם השלה"ק [מובא גם בגליון נ"ג, במדור "פניני חיים"] שבשנת העיבור יש להרבות בתשובה משום שצריך להשוות מהלך הלבנה להחמה, דהיינו לתקן ולהשלים פגם הלבנה.

והנה כמו שמהלך הלבנה יש לתקן ע"י החודש הזה לכם, דהיינו ע"י ב"ד, דהיינו מעשי בני אדם, ה"ה גם תיקון הפגם צריך לתקן ע"י מעשי בני אדם, דהיינו ע"י הקמת ועבודת המשכן, ועל כן בשאר שנים שהולכים לפי מהלך שנקבע מלמעלה אז גם זמן התשובה הוא עד פרשת משפטים שהוא קבלת התורה מהשמים, אולם בשנת העיבור שמתקנים הפגם ע"י מעשי בני אדם הרי זמן התשובה הוא עד גמר ציווי הקמת המשכן והמילואים, ודו"ק.

וכבר כתבתי ששני הדרכים מרומזים במחלוקות האמוראים בגמ' סוטה (ל"ו ע"ב) אם בשם יהוסף שקידש שם שמים בסתר מלאו את החמישים אותיות

ועשית מזבח מקטר קטורת (שמות ל' א'). וכתב הרמב"ן וז"ל: הנה מזבח הקטורת מן הכלים הפנימיים היה, ראוי שיזכרנו עם השולחן והמנורה שהוא מזבח עמהם, וכן הזכירם במעשה בפרשת ויקהל וכו', עיי"ש ברמב"ן.

והנה בסוף חגיגה איתא אמר ריש לקיש אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל קל וחומר ממזבח הזהב, מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים, אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצוות כרימון דכתיב כפלח הרימון רקתך, אל תיקרי רעתך אלא ריקנין שבך, על אחת כמה וכמה, ע"כ.

אנו רואים מזה שבמזבח הזהב מרומז כוח זה של ישראל שאפילו ריקנין שבהם, מצוות מגינות עליהם, ואין אור של גיהנם שולט בהם, ולכאורה ע"י מה זכו ישראל לזה.

והנה פרשיות שמות עד משפטים מסוגלות לתשובה, כמבואר בספה"ק, כי מסופר בהם על ירידת ישראל במצרים, והיותם בכור הברזל, והקב"ה הוציאם ממ"ט שערי טומאה והביאם להר סיני ונתן להם את התורה, והכניסם

הגה"ה רבי נטע זצ"ל

נתייעה שנה שנתה

♦ לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמרות מהאי הסיידא זפרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינורט זצ"ל ♦

נטיעה של חיזוק

כי אין לך דאגות אחרות עתה
מספר בנו הרה"ח ר' אריה מרדכי שליט"א, בליל יום הכפורים כאשר כל קהל אנ"ש התאספו ובאו בקלויז בבתי הורנשטיין לפני אמירת כל נדרי, וכנהוג כולם עטופים בגדי לבן וטלית גדול וחבושים על ראשם ביארמולקע לבנה צחה כשלג, ואני בהיותי ילד אני מסתכל על אבא, ורואה כי הוא בט"ענות שכח ולבש את הכיפה השחורה של ימות החול.

כילד, התביישתי קצת מזה, כי אבא זצ"ל היה חובש לראשו בכל שבת קודש יארמולקע לבנה, אף שלא כולם לבשו כך, והנה בדיוק בליל יו"כ כש"כולם לבושים ביארמולקע לבנה הוא הולך עם הכיפה שחורה. והוא כמעט היחיד מכל הביה"כ, הייתי בטוח כי גם הוא יצטער אם יבחין בכך, ע"כ רצתי ועליתי אל הבית והבאתי במהרה את היארמולקע ונגשתי אליו בשמחה והגשתי לו זאת.

אולם בעת שהבאתי זאת אליו, הסת"כל עלי במבט תמוה, כאינו מבין, וכי בשעה קדושה ונוראה כזאת, כשמי"כינים עצמנו לאמירת כל נדרי וקבלת קדושת יוה"כ, אין לך דאגות אחרות כי אם איזה כיפה הולכים... וכי מה זה משנה, וכי ע"ז דנים אותנו במרום...

הבנתי, מוסיף ר' אריה, כי יותר מאשר לא הבין אותי, רצה פשוט לחנכני ולא לפני בינה, למען אדע ואבין להבחין בין העיקר לטפל ולדעת לשים את הדגש על העיקר ולא להיות עסוק עם הטפל יותר מדאי...

נטיעה של חינוך

לבנות שכידוע בירושלים לא אחזו מלהרבות בלימודים שונים והעדיפו ללמוד אומנות הבישול אפיה ונקיון הבתים, שתהייה הנשים עסוקות ביותר בזה להיות לעזר לבעליהם וכו', היה מספר בבדיחות הדעת על אימרתו השנונה של ר' יעקב בלוי, יהודי פיקח בירושלים, ששמע אותו אומר, אני מלמד את בנותי מקצועות רבות, קאכעלאגיע, שפאנדז'עלאגיע, וואשעלאגיע...

אהבת המצוות והמועדים

לפני חג הסוכות ישב עם הילדים ולימד אותם איך עושים קושיקל, מעשה אומן בפאר והדר הכשר והכנה למצות ד' מינים, כמו כן לימד אותם ועוד מקרובי המשפחה להכין ולעשות בעצמם "רויזן" "שושנה", עבודת יד, לפאר ולהדר את הסוכה, וכך באופנים אלו ודומיהם הנחיל והשריש בהם אהבה וחיבור למצוות ולמועדים בנעימות ובמתיקות ב"נועם יראתך".

כך הילדים הרגישו תמיד שיש להם "אבא", גם אם הוא רוחף במחשבותיו ועבודותיו בשמים ממעל, עכ"ז על הארץ מתחת הנהו אבא לכל דבר, ומתנהג עמהם בטבעיות במסירות ובאהבה כפי גילם והבנתם.

לחבב ולהחשיב את העבודות של בתי החינוך

כשהבנות הביאו הביתה חוברות וקונטרסים שהדפיסו או כתבו בבית חינוכם, היה לו "זמן" וישוב הדעת להסתכל בהם, לעבור על מה שכתוב שם, לדון עמהם יחד על הנאמר ועל המסופר שם, וכך לחבב ולהחשיב זאת בעיני הבנות.

מה המ"ב אומר לעשות כעת...

סיפרה א' הדודות, כשדמענות יורדים מעיניה כשנוכרת בסיפור זה, כי כשבאה לבשר לב"ב הבשורה הנוראה כי נזר המשפחה הורם ועטרת ראשם נפלה, בפטירת אביהם הק', נדהמה לראות כשאותה עת ישבה האלמנה הצדקנית עם בנותיה הצ' שיחי', ותיכף על אתר הגיבו בטבעיות ואמרו, עכשיו עלינו ליקח משנה ברורה ושו"ע לבדוק מה הם הדינים ההלכות והאיסורים שיש לנו עכשיו בשעה כזו.

ראו אז במוחש עד היכן אבי המשפחה חינוך והשריש לימוד וקיום ההלכה, עד שנכנסו הדברים ללבם ונהפך לחלק ממציאיותם וחיהם, בהבינם כי לא שייך להיות יהודי בלא הלכה ובכל זמן ומקרה, בעת שמחה או להיפך, בכל זמן וזמן, הדאגה והמחשבה הראשונה היא תמיד מה ההלכה אומרת כעת ומה עלינו לעשות, לפני כל ההרגשות ולפני כל הצרכים... כי אין שום ערך לכל החיים בלי זה, וזה נחוץ לכל א' בכל מצב באויר לנשימה לכל החיים בלי זה...

וכך מספר א' מבני המשפחה, שבעת הלויה, שמעו הנשים איך הבנות מדברות ושחות בינם לבין עצמם, כשכל השיחה נסובה סביב ה"הלכה" מה עלינו לעשות עתה ואיך לעשות וכו' וכו' עד שנדמו לעומדים מן הצד כאילו אין הן בנותיו של הנפטר או כאילו מדובר כאן בנפטר בן תשעים, וראו בעליל האיך רוחו של הנפטר הגדול והדגול חופפת ורוחפת באויר, כאילו בעל השמועה עומד לנגדם ומדריך אותם להתעסק ולהכניס את הראש ב"עיקר" ולא להיות שקוע בדברים טפלים וה"עיקר" הוא הרי לידע ולברר רצונו של השי"ת מה עלינו לעשות כעת.

להתחשב כטירחתם ועמלותם גם אם הם בנות...

יחד עם זאת נוכחו הילדים לראות עד

חינוך הבנות צ"ל הכי טוב

כשדיבר פעם ר' נטע אודות הבתי חינוך

כמה רגיש וחושש לטירחתם היתירה ולא להפריע להם, כשנכנס לבית כשהם באמצע השפאנדז'ע, היה נשאר

גם פעם כשהביאו שמלות עבור הבנות לרגל שמחה משפחתית, והבין שזה קצר מדי לפי כללי הצניעות המושלמת, אכן לא רצה בימי השמחה לגרום צער כזוה לא ממש לא צנוע, ע"כ שתק אז, אבל אחרי ימי השמחה פנה לאחת הבנות ואמר לה, במטותא מניך, קחי את כל השמלות יחד ותפני עמהם אל התופרת ובקשי שתאריך את כל השמלות בעוד כמה ס"מ ואני ישלם את כל ההוצאות... והכל היה בחשבון עמוק האיך ומתי יתקבלו וייתישבו הדברים היטב ויכנסו ללב...

לקנות שמלה חדשה בתשעת הימים לתוספת צניעות

עד כדי כך נגע הדבר בנפשו להוסיף ולהדר בצניעות, שאמר לבנותיו בתשעת הימים של חודש אב, שמי מן הבנות שרוצה לקנות שמלה חדשה אבל ארוכה יותר ממה שהולכת עכשיו, והיא לא תקצר זאת אח"כ, אזי הוא מתיר לחדש השמלה אפילו בתשעת הימים, כיון שזה תוספת צניעות אפשר להתיר [יש מספרים כי הגה"ק ר' הלל מקאלאמי ששאלוהו למה מחמיר בכל דבר ואינו מתיר כלום, אמר כי יכול להתיר רק כמה דברים וא' מהם הוא להלביש בגד חדש ליתר צניעות אפילו בתשעת הימים].

מתיקות לכל דבר רוחני

גם בענינים שבהם החמיר עד מאוד, כהלכות שבת, פסח, נט"י, אכן נוהר היה מאוד שאף פעם לא יורגש בבית שום מתח ועצבנות כל שהו בענינים אלו, אדרבה ואדרבה, הנחיל והשריש לבני הבית כולם מתיקות חביבות ונעימות מיוחדת בכל חומרא והידור ויגיעה של שבת ופסח וכדומ' וכל עניני אידישקייט, רבות מחשבות בלבו השקיע איך ובמה להמתיק ולהנעים זאת להם, לא הסתפק במה שהרגיש בעצמו מתיקות ועונג נפלא בכל ענינים, אלא עוד זאת השכיל וחישב האיך להנחילם ולהכניסם בלב הב"ב, כי ראה בזה עיקר ויסוד קדוש לחינוך הדורות.

ר' נטע וידידו דודו הגה"צ ר' וועלויל צ'צ'יק שחים ביחד, [וידוע לתהלה גודל החיבה האהבה הידיות ויופי שיחתם וכל אימת שנפגשו יחד ידעו כל הנוכחים שכדאי להמתין לראות ולשמוע נעימות שיחתם ודברי החכמה ויראה הנוטפים וקולחים מפייהם] ובין הדברים שח ר' וועלויל וסיפר, ברצותו להדגים איך כל גדול מדבר ומסתכל מנקודת מבטו ושניהם לדבר אחד מתכוונים, וכך סיפר, כי באו אל הגה"צ ר' ישראל סלנטר בעל תנועת המוסר וסיפרו לו על פלוני כי הוא "צבוע" שעושה עצמו כצדיק ועובד ה' ואינו כן באמת, הגיב ר' ישראל ע"ז וענה כי גם זה טוב וחשוב שבהר לעצמו צבע זה, [היינו שיש להחשיבו על שמבין שהעבודת ה' היא העיקר ומנסה לצבוע לעצמו צבע זה...]. וכשבאו וסיפרו כזאת להגאון ר' שמואל סלנט זצוק"ל, שהיה "רב" ו"פוסק", ענה בלשון של רב הדן דיני ממונות, בהגיבו בזה"ל: על צבע גם משלמים "כסף", דהיינו שגם ה"צבע" שוה כסף ויש להחשיבו... ושניהם לדבר א' נתכונו].

צניעות הבנות

ענין צניעות הבנות היה מהדברים שראו שהולך לו בנפשו, כל מאווייתו ותקוותו שילכו יותר ויותר בצניעות ומספר היה מן ה"באבע פייגאלע" שלגודל צניעותה לא ידעו אם היא הולכת גרביים או לא, כי יסתה עצמה בשמלה ארוכה עד הרצפה עד שלא ראו כלל את הרגלים.

וידעו כל הבנות כי השאיפה הגדולה ביותר שיש לו מן הבנות הוא אך ורק שילכו בצניעות בשלימות, ובשאר דברים לא עשה כ"כ עסק.

פעם הבחין באחת מן הבנות בקטנותה שהגרביים שקנו לה לא עבות כ"כ, לא הגיב ע"ז בפירושו, אך שמעו אותו מפזם בנעימות ובבדיחות הדעת מהולה בתקיפות ונחישות "איך הייס בעראלע איך האב א שעראלע" (שמי הוא דוב, בעראלע, ויש לי מספרים, שעראלע) ואח"כ ניגש אל הגרביים ולקח מספריים וחתך אותם לגזרים.

לעמוד בצד ולא המשיך לפסוע וללכלך את נקיון הבית שעליה עמלו כל כך... כמובן כשרואים כ"כ אכפתיות ורגישות לעבודתם ויגיעתם, הרי זה לבד כבר גורם אשר כל דיבוריו שדיבר והדריך אותם מצאו מסילות ללבותיהם ונתקבלו באהבה וחובה.

בתחבולות תהנך ותחבב

פעם ביום שב"ק כששיחקו הילדים בחוץ ור' נטע יצא לקרוא לבנו ר' ישראל שיכנס לשמוע קריאת התורה, כשהיה כבן 11 שנים, היה זה בשבת שחל בו ג' חשוון, יומא דהילולא דהרה"ק מרז'וין זי"ע, כשקרא לו אמר לו בנעימות לשונו, "ישראלק, בוא והכנס לביהכ"נ הלא ג' חשוון היום"...

תמיד מצא איזה קונץ ודבר מעניין ומושך, לחדש ולהנעים על הילדים את העבודה.

למה צוחק מזה שמאריך בשמו"ע

היה א' ממכריו שרח"ל ירד מהדרך, ולא נהג כלל לדבר מזה בבית, אכן דבר א' היה כן מספר, כי הכיר אדם אחד שראה פעם אברך אחד מאריך בתפילה שמונה עשרה וצחק ממנו בביטול וזלזול, באמרו "ס'איז שטיקעס" [ובשעת מעשה היה נראה כאילו אכן זה כל ה"בעיה" שלו, שאינו סובל שההוא אינו "אמיתי" לגמרי] אמנם לאחר תקופה קצרה סר הלה מהדרך ופרק עול תומ"צ ל"ע, ואזי נודע [פארוואס האט ער יענעם נישט גיקענט פארגינען] למה לא יכול היה לסבול האריכות של הלה בתפילה, ללמדך, שכשאחד סולד ואינו סובל את "אריכות" התפילה של הזולת מחמת שאינו "אמת", אל תחשדנו בעודף אמת ורגישות יתר לתנועה של שקר, אלא אולי ח"ו כי אין לו רגש דקדושה לתפלה ועבודה.

[כי ידוע שדרכם של כל הצדיקים היה לא כן, והעריכו והחשיבו כל תנועה של עבודה של הזולת גם אם אינו אמת לאמיתו, ורק מעצמם תבעו שיהיה באמת ובתמים, כי עצם העיסוק בעבודה ויראת ה' טובה היא, ויש לקוות שבמשך הזמן יהיה גם אמת.

מספר הג"ר חיים יצחק פקשר שליט"א ששמע פעם הני תרי ריעי חביבי ה"ה

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

המשכת כח הכהונה על ידי משה רבינו ע"ה

| א |

מה ענין השמן לפרשת הבגדים

בסדר הפרשיות העוסקות במלאכת המשכן וכליו ועניני עבודת הכהנים במשכן נוטלת פרשתנו פ' תצוה עיקר חלקה בעניני הכהונה עליהם מושתתים רוב פסוקי הפרשה, בראשית עוסקת הפרשה בציווי הקב"ה למשה רבינו על עשיית בגדי הכהונה, אחר כך נאמרו עניני הכשרת הכהנים לעבודה בעבודת ימי המילואים בלבישת הבגדים והקרבת הקרבנות, ואך בסוף הפרשה נאמרה פרשת מונח הקטורת עליה כבר עמד הרמב"ן לברר שייכותה לפרשתו. אך אשר צריך ביאור מדוע פותחת הפרשה בענין שמן הזית למנורת המאור, והלא לכאורה יותר היה ראוי לאמרה בפר' תרומה עם התרומות לצרכי המשכן וכליו ועם ענין המנורה בכלי המשכן.

'ואתה' - עשיית משה רבינו בעצמו

ובלשון הציווי נאמר (כז, ט) 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, וצריך ביאור מה רצון הכתוב להדגיש באמרו 'ואתה', וכן יש לדקדק בלשון ויקחו 'אליך', והרמב"ן ביאר שכיון שכל הציוויים אמר הש"ת בלשון 'ועשית', וכד' ובהם אין הכונה שיעשה משה רבינו בעצמו אלא חכמי הלב שעשו מלאכות המשכן בפועל הם קיימו העשיות ולא היתה הכונה באמור ועשית אלא שיצוה לעשות, ולכן אמר בכאן 'ואתה' לומר שמשה רבינו בעצמו יצוה על הנשיאים להביא את השמן למנורה ולא שיעשו אחרים את השמן כי לא היה באפשרות לעשות את השמן הראוי במדבר אלא הנשיאים היה להם שמן ראוי במשמרת, והטעם שהיה צריך להיות דוקא על ידי משה רבינו מבואר ברמב"ן שביאור האמור ויקחו אליך שמשה רבינו היה צריך להשיגו שהשמן שיביאו הנשיאים ראוי למנורה כדינו זך וכתית.

'ואתה' בהקרבת הכהנים ובגדי הכהונה

עוד שני פעמים נאמרו בפרשתן לשון 'ואתה' בציווי ה' למשה רבינו בעניני הכהונה נאמר (כח, א) 'ואתה תקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהן לי, ורש"י פירש שצוה הש"ת בזה שאחר גמר מלאכת המשכן ובגדי הכהונה יקריב משה רבינו את אהרן ובניו לקדשם לכהונה להש"ת, וחלוק עליו הרמב"ן שביאר שקודם עשיית הבגדים אמורים הדברים שיבשרם משה במעלה הגדולה שמקבלים קדושת הכהונה, ועל זה אמר הקב"ה שמשם בעצמו יאמר כן לאהרן ובניו. ובציווי על בגדי הכהונה נאמר (סג, א) 'ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו ואתה בגדי אהרן לקדשו לכהן לי, וגם בזה פירש הרמב"ן שצוה כן למשה רבינו שהוא בעצמו ידבר עם כל חכמי לב כי הוא יכיר את חכמתו של כל אחד ואחד וידע איזו מלאכה ראויה להמסר לכל אחד כפי חכמתו וכשרונותיו.

| ב |

משה בעצמו הקריב לכפר על ששלח את אהרן

אך מלבד פשוטן של דברים יראה להוסיף עומק נוסף בפנימיות הטעם שהיה משה רבינו בעצמו צריך לקיים לצוות ולדבר בעצמו על הכהונה ובגדי הכהונה, וכן ידוקדק שבשני פעמים בשן זית ובהקרבת

הכהנים לכהונה נאמר הלשון 'אליך'. ויבאר בהקדם דברי האור החיים הק' שכתב טעם הדבר שהיה משה רבינו בעצמו מקריב את אהרן ובניו לכהונה כדי לכפר על שבמצרים אמר להקב"ה שלח נא ביד תשלח ותחת אשר צוהו הש"ת ללכת לפרעה שלח את אהרן אחיו שהרי כוונתו על זה נעשה אהרן כהן ולא משה רבינו מחמת הפגם שכביכול נעשה לעילא על ידי זה, ועל כן הוצרך משה רבינו מצד עצמו להקריב את אהרן לכהונה לכפר על מעשהו.

עיקר הפגם דמשה היה שנפרד ממועלת הכהונה

כדי להבין מה תיקן משה רבינו בעשייתו בעצמו עניני הכהונה יש להקדים הבנת החסרון שהיה בזה ששלח את אהרן תחתיו כמה שבידינו להשיג. בגמ' זבחים (ק. ה) ברש"י פ' שמות) דרשו ממה שאמר הש"ת למשה רבינו 'הלא אהרן אחיך הלוי' (ז, ט) שמעלת הכהונה היתה מיועדת מתחילה להיות של משה רבינו לצד היותו מלך ישראל וכיון שנשמט משה רבינו ממילוי שליחותו בעצמו ושלח את אהרן במקומו הפסיד את מעלת הכהונה, ושתי המעלות שהיו מיועדים להיות דבר אחד נחלקו לשנים ונעשה אהרן הכהן ומשה נעשה לוי וקבל את המלכות בלבד.

ודבר נורא כתב האוה"ח הק' בפר' וארא (כט, א) שאילו היה משה רבינו עושה המצוה לבדו והיה הוא המלך והכהן כרצון הש"ת בייעודו לא היו עוברים על בני ישראל כל ההרפתקאות הקשות שעברו במדבר משה רבינו היה נכנס לארץ ישראל ובונה את בית המקדש שלא היה חרב עולם, ולכן נאמר שם 'ויהי ביום דבר ה' אל משה' בלשון צער על הפגם שנעשה בעטיו של דיבור זה.

משה ואהרן השלימו יחוד נכסת ישראל עם קוב"ה

ומבואר בדברי קדשו שעיקר הפגם בזה שלא עשה משה רבינו ע"ה את מצותו בעצמו שכדי לכפר על זה היה צריך לקיים בעצמו עניני הכהונה הוא שנחלקו משה ואהרן לשנים ולא היה משה רבינו כולל את בחינתו ובחינת אהרן כאחד, וביאור עומק הענין נראה על פי מאמר רבינו הקדוש מלובלין ז"ע לברר מה שכתב רש"י בפר' וארא (שם, כז, ו) 'ועי' תנחומא בראשית (ד' ט) 'יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד, והלא אין הקב"ה פועל בעולם הזה שום דבר כפול ולא יתכן שיהיו מדרגות שני בני אדם שוין זו לזו.

אלא ביאר החוזה הק' בסה"ק דברי אמת (ליקוטים לפר' קורח וע"ש בפנים פ' קורח, ברמב"צ א"ר פ"א אות ז) שאין הכונה שהיו זה כזה אלא שכל אחד היה משלים את השני, על פי הנודע מהזוה"ק (ויקרא כ. נג: ועוד) שמשה רבינו ע"ה הוא בבחינת שושבינא דמלכא ואהרן הכהן הוא שושבינא דמטרונותא, והיינו שמשה רבינו היה השליח להביא את גילוי אלקותו יתברך לעולם הזה והוא הוריד את התורה לבני ישראל, ואהרן בכפרו על בני ישראל היה השליח להעלות את נכסת ישראל אל הש"ת. וזו כונת חז"ל ששקולים היו, ששניהם יחד הביאו את הייחוד בין נכסת ישראל כלה לקרואה בנעימה לאביהם שבשמים.

הוא שאמר הנאור החיים הק' שאילו היו בחינות משה ואהרן מאוחדים ללא שום פירוד שהיה משה רבינו כולל את שתי הבחינות יחד היה הייחוד באופן נעלה ביותר שלא היו בני ישראל באים כלל לידי כל ההרפתקאות שעברו במדבר, אך כאשר נפרד הייחוד הזה

או לא, ובפרשתן (כח, ד) כתב הרמב"ן חידוש גדול יותר וז"ל: והיו הבגדים צריכים עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכים כוונה, וכונתו בזה שהיו צריכים כוונה היא שמלבד עשייתן לשם קדושת בגדי כהונה היו צריכים לעשות הפעולות שבכל בגד לשם הבגד שהוא מיועד, והספורנו עה"פ (שם, ה) 'הם יקחו את הזהב' וגו' כתב חידוש גדול ביותר שאף הליקוחין היו צריכים להעשות לשמה כעשיית הבגדים עצמם.

הבגדים שעשה משה המשינו כח הכהונה לדורות

אמנם מעלות אלו היו רק בבגדי הכהונה הראשונים שהיו במשכן ולא לדורות כי באותם הבגדים הכניס חכמי הלב את כל כח קדושת הכהונה ולכן הוצרכו לכונות יתירות בעשייתם שעל ידי בגדים אלו תמשך קדושת הכהונה לכהנים לדורות עולם מכחו של משה רבינו שהוא בעצמו השפיע את כח עשיית הבגדים האלו והוא שנאמר 'זאתה תדבר אל כל חכמי לב' שהוא בעצמו הנהיגם בעשיית בגדי הכהונה והשפיע את קדושת הכהונה לתוך הבגדים ומכח זה קבלו אהרן ובניו את כח קדושת הכהונה להם ולזרעם לדורות.

| ד |

הבגדים תקנו את ענין הלבושים והאור

ואדאיתני להכי יתבאר עוד מאמר הכתוב 'זאתה תצוה' בציווי הבאת השמן למאור ושייכות ענין השמן לפרשת בגדי הכהונה, כי הנה בעשיית בגדי הכהונה תיקון משה רבינו ע"ה את כל ענין הלבושין הנצרכים לעולם הזה, כי אחר חטא אדם הראשון הוצרך ללבוש לבושין מה שלא הוצרך קודם לכן כי לפני כן היתה פנימיות נשמתו של אדם הראשון מתוקנת לגמרי ולא הוצרך ללבוש נוסף מלבד הלבוש של הגוף עצמו שהוא גם כן לבוש לנשמה, אך אחר שפגם בנשמתו הוצרך אדם הראשון ללבוש נוסף מלבד הגוף והוא הבגד שעל הגוף, ובגדי הכהונה היו הלבושים לכהנים שמלבד הגוף הראוי שהיו נצרכים לעבודת המשכן והמקדש היו צריכים בגדי כהונה ללבוש לנשמה האלקית כדי שיכולו לעבוד עבודת המקדש וכמו שהאר"ק לבאר בזה השל"ה הק' (בפרשתן אור ב-ג ובפר' נשא אות יב) ואכמל"ב.

עוטה אור כשלמה ראשית הגילוי

והנה מתחלת הבריאה כשלא היו נצרכים לבגדים היו לאדם וחווה 'תנות אור' ומשפגמו הוצרכו לכתנות עור, והיינו שכדי להשיג את האור היו צריכים לבוש נוסף על הגוף, כי האור מתגלה על ידי הלבוש וכענין שנאמר (תהלים קד, א) 'עוטה אור כשלמה' וכדאיתא בפרקי ד' אליעזר (פ"ב) שבקרא דעוטה אור כשלמה נרמז אור לבושו של הקב"ה כביכול שממנו נבראו השמים, ומעטיית האור כשלמה נמשך מאמר 'הי אור' כדאיתא בזה"ק (ח"א לא: וע"י אלשיך פר' בראשית במאמר הי אור) ובזה היה ראשית גילוי האלקות בבריאה במאמר הראשון 'הי אור', ולפי זה מובאר דמבגדי הכהונה נמשך כח האור שבבריאה.

מורע"ה תיקן את ענין האור והלבוש

המשכת כח האור לעולם הזה מצד הנפש היה על ידי משה רבינו וכנרמז במאמר חז"ל (פסוק יב) שמיד כשנולד משה רבינו נתמלא הבית כולו אור ודרשוהו מגזירה שוה דכתיב (לעיל ב, ג) 'ותרא אותו כי טוב הוא' וכתבי (בראשית ט, ד) 'וירא אלהים את האור כי טוב', כי על ידי משה רבינו נתקן ונמשך כח האור בחלק הנפש שבעולם שנה נפש"ז וזה נתקן על ידי הלבושים בבגדי הכהונה, וכיון שכן היה נצרך להיות המשכת האור במשכן על ידי משה רבינו ומכחו ועל כן אמר לו השי"ת 'זאתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית' שדוקא בציווי ועל ידו נתקן ענין האור במנורת המאור ולכן 'ויקחו אליך' שמכחו נתקן כל זה. וזהו ענין סמיכות הפרשה לפרשת הבגדים כי על ידי הבגדים נמשך כח האורה כענין עוטה אור כשלמה.

(מתוך שיל"ס החשפ"א)

ונחלק בין משה ואהרן, הרי הגם שעדין שקולים הם זה כנגד זה ויחדיו יהיו תמים ליחידא קודש בריך הוא ושכינתיה בכל זאת כיון שכבר אינם ביחודא שלים כמו שהיה מיועד להיות, ומזה נגרם כל הסבל על בני ישראל מצערם במדבר ועד חורבן בית המקדש.

| ג |

המשכת הכהונה לאהרן היתה מכחו של מורע"ה

אך אף כאשר נפרדה הכהונה ממשו רבינו לא ניטלה ממנו לגמרי כי כאשר בתחילה העמיד הקב"ה את כח הכהונה ביד משה רבינו נותר כך לעולם, וכיון שנגזרה גזירה שהכהונה תעבור אל אהרן אחיו היה זה יכול להתקיים אך ורק על ידי שמשו רבינו יעביד את הכהונה ויתננה לאהרן ולבניו כיון שכח הכהונה מקורה במשה רבינו ורק מכחו יכול היה אהרן לקבל את הכהונה, כי הגם שנפרדו השושיבא דמלכא והשושיבא דמטרוניא עדין ליחוד אחד המה באים כי קוב"ה וישראל חד הם וכדי להמשיך כח הכהונה לאהרן הוצרכו כל פעולות החלת הכהונה על אהרן ובניו להעשות על ידי משה רבינו ע"ה.

ביאור לשונות המקרא

על כן אמר הקב"ה 'זאתה הקרב אליך' שמשו רבינו בעצמו הוא יקריב את אהרן ובניו אל הכהונה וכמו שכתב הרמב"ן כנ"ל כי משה רבינו הוא היה צריך להמשיך את קדושת הכהונה לאהרן ובניו וממנו בא מקור קדושה זו, והוא שאמר 'אליך' שיקרב את אהרן ובניו אליו אל בחינתו שהיה מתחילה מלך וכהן יחד וימשיך אותם אל מעלת הכהונה שבו. ומהאי טעמא היה משה רבינו ע"ה הכהן הראשון בשבעת ימי המילואים שעשה הוא את כל העבודות באותם הימים שלכל עבודה בפני עצמה היתה נצרכת המשכתו של משה רבינו שהוא ימשיך את כח הכהונה ממנו אל הכהנים בני אהרן וכשעבד הוא את העבודה המשיך את כח עבודת הכהנים לעולם הזה והעביד אותו לאהרן ובניו.

בכל עניני הבגדים נאמר שנעשה ע"פ משה

בבגדי הכהונה נאמר גם כן 'זאתה תדבר אל כל חכמי לב' וכן כאן הביאור הוא כנתבאר שמשו בעצמו יוליך את מלאכת עשיית הבגדים, אך יתר על כן מצאנו בפרשת פקודי שם נאמר סדר עשיית הבגדים בפועל נאמר בכל בגד ובגד ובכל פרט בבגדי הכהונה 'כאשר צוה ה' את משה' ואילו בפר' ויקהל כפ"ו נאמר סדר עשיית מלאכת המשכן וכליו לא מצאנו כן אף בפסוק שהכל נעשה על פי דבר ה' וכאשר צוה ה' את משה כן עשו אך בבגדי הכהונה נאמר כן בייחוד על כל פרט ופרט, וצריך ביאור הטעם בזה.

בגדי הכהונה ממשכיכם את קדושת הכהונה

ועל פי הנתבאר יובן כי משה רבינו היה צריך להמשיך את כח הכהונה אל הכהנים ובבגדי הכהונה היה נצרך כן ביותר כי בגדי הכהונה הם חלק ממהות מעלת הכהונה כדאיתא בגמ' זבחים (ט"ז) 'בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם' ומבואר שבגדי הכהונה מהוים את הכהונה לכהנים, וביאור הדבר הוא שהבגד הוא לבוש לאדם ובבגדי האדם טמון כח הנפש שלו שפנימיות הנשמה יש לה לבוש והוא הנפש ולכלליות האדם ישנו לבוש הבגד שבו טמון כח הלבוש שבנפשו, ובבגדי הכהונה נתגלה כח הנפש האלקית של הכהונה ועל ידי בגדי הכהונה נתקדשו הכהנים בקדושתם.

דיני לשמה בבגדי כהונה

מטעם זה דנו הראשונים הרבה שהוצרכו בגדי הכהונה להעשות לשמן כדי להכניס את קדושת כח הנפשות דכהונה לתוך הבגדים ועיין בזה בדברי הרמב"ן במלחמת ה' בסוכה (ד, ה. מהר"ה ק) שהאר"ק בזה טובא אי יש לדמות דין עשיית הבגדים לעיבוד עור דסתים

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (מד)

בעלי התוספות שבאשכנז (טז)

הובא עוד להוכיח את גדלות רבינו הראב"ה בהיותו נער, אשר במעללי התנכר נער, והוא השערה רחוקה של אפטיצער (מבוא לראב"ה, פרק א' אות ב') מדברי רבינו אפרים אל רבינו יואל הלוי - אביו של הראב"ה שהובאו על ידי הראב"ה (תשובות וביאורי סוגיות, סי' אלף נ"ח), בו הוא כותב אל רבינו יואל הלוי: "וגם אתם אלופי ומיודעי קנאת ה' צבאות עשייתם לאלם מלשני בסתר", הרי שרבינו אפרים שולח לרבינו יואל הלוי ומודה לו על עמידתם של 'אתם אלופי ומיודעי', וקשה לומר שדיבר אל רבינו יואל הלוי בלשון רבים, ואין זה אלא שכוונתו לכלול בלא הזכרת השם אף את רבינו הראב"ה, כי אם כוונתו לכלול תלמיד אחר או אחר מרבי העיר, או אז היה לו להזכירו בשמו, והאפשרות המסתברת היא כי הכוונה לרבינו הראב"ה שכנער צעיר עמד במלחמה של תורה נגד רבינו תם להצדיק את רבינו אפרים, ומכאן יש ללמוד כי מקום של כבוד היה לו להכניס עצמה למחלוקת זו, ומאחר ורבינו תם נפטר בשנת תתקל"א, נמצא כי לידתו של הראב"ה לכל היותר יכולים אנו לאחרה עד שנת ת"ק.

בנוסף להנ"ל, עוד יש להוכיח על שנותיו של רבינו בהיותו לפני רבינו אליקים, כי מאחר ורבינו אליקים בן יוסף נפטר לערך בשנת תתק"ח ולכל המאוחר בשנת תתק"ב [אז נראה בחלום אל חתנו הראב"ן (ראב"ן סי' כ"ז)], וכמו שהבאנו במאמרינו אודותיו, אם כן יש להקדים את לידתו אף לקודם שנת ת"ק שנים מספר.

כבוד שמו וגדולת הראב"ה בהיותו צעיר לימים בין חכמי דורו

אין שלא יהיה כבר היה שמו של הראב"ה גדול בין תלמידי בית המדרש כבר בשנים המוקדמות לחייו, וקנה לעצמו שם בין הגדולים אשר בארץ, כי מוצאים אנו בראב"ה (ח"א סי' שצ"ט): "והארכתי באלו הדברים בעבור ששאלני קרובי רבי מנחם ברבי יעקב על דבר זה כו' אך מורנו ורבינו רבי אפרים מערער, ולא קבלו דבריו, ולכך כתבתי שנראה לי שהיה הראשונים קיים והיה הוא".

שני הוכחות יש בדבר, א' רבי מנחם בן רב יעקב גדול ומכובד היה מן הראב"ה, ועדות לכך היא כי הראב"ה עצמו (תשובות וביאורי סוגיות, סי' תתקע"ה) בתשובה הנזכרת שהזכיר מאורע שאירע בבחרותו, כותב: "אילו היה בדבר איסור ייבום לא היתה נותנת כלום, כי קרוביה היו קרובים למלכות, ונכדה היה רבי מנחם", הרי שרבי מנחם אף כבר היה מקורב למלכות בהיותו בחור, מה שמעיד על היותו גדול בשנים ובכבוד מן הראב"ה, ועם כל זה הפנה אליו אגרת שאלה זו.

ב' לא זו בלבד, אלא שרבי מנחם בן יעקב מצא אל נכון לשלוח לראב"ה שיחיה את דעתו אחר שכבר הורה בדבר רבינו אפרים, שמזקני וגדולי רעגשבורג היה באותה תקופה, ועצם ההיזרות לדעתו של הראב"ה במקום רבינו אפרים, יש בה משום ללמד על דמותו הנכבדה של הראב"ה בצעירותו [כך גם הבקשה לחוות את דעתו בעניין שהורה בו רבינו אפרים, יש בה משום לחזק את ההשערה של אפטיצער הנ"ל שהמגינים שיצאו להגן על שיטת רבינו אפרים הוא רבינו יואל הלוי ובנו הראב"ה, ואי לכך ביקשו שוב שיחווה את דעתו בעניין זה שהורה בו רבינו אפרים].

הראב"ה והשפעתו המרובה על עולם ההלכה של אשכנז

במאמר שלפנינו נתייחס בכמה נקודות לדמותו של הראב"ה, הוא בנו של רבינו יואל הלוי, וכנדו של הראב"ן, ונינו של רבינו אליקים בן יוסף.

הראב"ה גדולה השפעתו בעולם התורה, אך אין עיקר השפעתו שבידינו בתחום בית מדרשם של בעלי התוספות, אם כי היה רבינו הראב"ה מיושבי בית המדרש הנבחרים, אך רוב כתביו שנתורתו בידינו הינם אבני יסוד בדרכי ההלכה.

המהר"ל (סי' קע"א) כותב בתשובה: "אך ברוב מקומות נהגין כשיטת התוספות וראב"ה ומהר"ם", כי אכן ניכרת חותמו של הראב"ה בדרכי ההלכה של גדולי אשכנז, אך בהיות שיש שיחנו בעניין בית מדרשם של בעלי התוספות שבאשכנז, על כן נתמקד ביותר בחלקים אלו שבדמותו של הראב"ה, אף שגדולים מעשי הראב"ה ועצומים פועליו למען העמדת דרכי ההלכה על בוריים.

רבותיו של הראב"ה

הראב"ה קיבל תורה מפי רבים מבין גדולי אשכנז, ואף מוצאים אנו על רבותיו אחדים מבעלי התוספות שבצרפת, וכדלהלן.

הראב"ה תלמיד נאמן היה לאביו רבינו יואל הלוי, אשר בו ראה את רבו המובהק, וכמעט בכל דף מספרו מצטט הוא מדברי אביו (מבוא לראב"ה פרק א' אות ז').

כך גם היה תלמיד זקינו הראב"ן, אם כי לא הזכירו כן כותבי דברי הימים, אבל מוצאים אנו במקום אחד שכותב הראב"ה (תשובות וביאורי סוגיות, סי' אלף קמ"ב): "קבלתי מרבי אבן העזר", כך שאף מאתו קנה תורה, זאת בנוסף לדבריו שמביא מתוך ספרי הראב"ן.

רבינו אפרים בנערותו או בצעירותו אצל חותן זקינו רבינו אליקים בן יוסף ממגנצא

על כולנה עוד הוסיף הראב"ה לקנות תורה מפי חותן זקינו הראב"ן, הלא הוא רבינו אליקים בן יוסף ממגנצא, וכמו שמעיד על הדבר הראב"ה (ח"א סי' תתמ"א): "ומיהו כל שעה שמוטל ואין מוציאין אותו מותרין ללמוד גדולים עם קטנים, וכן פירש רבינו אליקים ב"ר יוסף זקני שלמדתי עמו", כך שהראב"ה בנערותו עוד זכה לקנות תורה מפי חותן זקינו.

יש שביקשו להדגיש, כי ככל הנראה לא היה אז הראב"ה נער צעיר לימים ממש, כי מוצאים אנו במקומות אחרים שמציין הראב"ה את הדברים אשר קיבל או שמע בבחרותו, וכמו (תשובות וביאורי סוגיות, סי' תתקע"ה): "אני לא באתי לידי מידה זו לשאל דבר זה מרבותי, אך בבחרותי ראיתי מרת אוריגיא כשהיתה זקנה כו'", הרי שצ"ע כי דבר זה היה בבחרותו, ואם לא ציין כך על היותו לפני רבינו אליקים, אולי הוא כי לא היה הדבר בהיותו נער בן י"ב או י"ג, אלא שכבר גדול היה בשנים. השערה זו יש לה על מה לסמוך, כי רחוק הדבר לומר שבבוא הראב"ה אל זקנו בהיותו נער צעיר ילמד עמו הלכות הוצאת המת, והרי דברים אלו אינם נלמדים בהיות הנער רך בשנים, ולכן מסתבר יותר כי כבר היה כבן י"ח לכל הפחות ויותר מכך.

ויטע אשך

ניצוצי חיזוק והתדוממות
משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן לידר ז"ע ועכ"א

עבודות והנהגות

המצוות הן דבר בלתי נפרד מהאדם

והעיקר היה אצלו החדוותא דשמעתא, השמחה של מצוה. ואיתא בגמ' (זבחים טו.) "בעי רבי זורא תפילין מהו שיהוצו, אליבא דמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא לא תבעי לך כיון דלילה חייצי יום נמי חייצי, כי תביעי לך למ"ד לילה זמן תפילין מאי מצוה דגופיה חייץ או לא חייץ", מבואר בגמ' שדבר שהוא מצוה אינו חוצץ כי הוא נחשב כחלק מהגוף, וכתב שם רש"י בד"ה 'לא תבעי לך' לפרש טעם הדבר וזה לשונו: 'מצוה הוה דניהו כגופיה משום חביבותא דמצוות', כלומר שמרוב החביבות זו הנפק לחלק מהגוף! חזינן כאן דבר נפלא, שהחביבות למצוות הופכת את המצוה לחלק מגופו של האדם.

ומי טראת את רבי שמואל אהרן, הבין איך שייך דבר כזה שהמצוות יהיו כגופו, ידוע שתרי"ג אברים הם כנגד תרי"ג מצוות, אבל אצלו האברים היו ממש המצוות, אני לא ראיית אצלו יד, ראיית משהו שלוקח לולב, משהו שמניח תפילין, האברים היו רק היכי תמציי לקיים מצוות, דבר שעמו לומדים ומתפללים.

וגם כשצריכים לאכול, ולעסוק בענייני חולין, הכול נעשה מתוך עבודת ה', מוקדש ומוקדש לשמים. רבי שמואל אהרן כתב בהערותיו על תוס' בריש כיצד מברכין (ברכות לה.), על הא דכתבו התוס' "כיצד מברכין לא שייך להקשות תנא היכא קאי דקתני כיצד, כדפרין בריש מילתין (ד' ב.) משום דהא סברא הוא לברך כדמסיק בגמרא דאסור ליתונן מן העולם הזה בלא ברכה אז נמי "ל דקאי אמנת' דמי שמתו (ד' ב.) דקתני בעל קרי מברך לאחריו ואינו מברך לפניו והכי נמי שייך הכא לברך על כל דבר ודבר" וכו'. ותמה רבי שמואל אהרן, שאינו מבין קושיית התוס', הרי עד עשפיו הגמ' דנה איך עומדים לפני הקב"ה כשהולכים לישון, כשקמים וכשמתפללים, ולכן ממששים כאן לומר איך עומדים לפני הקב"ה כשהולכים, וממילא זה המשך אחד באותו עניין, ומה שייך להקשות כאן 'תנא היכא קאי', כך הוא הקשה ונשאר בקושיא.

זה הפשט שהאברים זה תרי"ג מצוות, הכול זה רק איך עושים את רצון ה' ואיך עומדים לפני הקב"ה, וכשכל האברים הם רק כלי לקיום רצון ה', אז איך קושי וטווח בקיום המצוות, וזהו ההסבר גם לגודל יגיעת התורה שהיתה אצלו באופן נורא, הוא זכה להיות כל כך דבוק בבורא, האור הכולל את כל הנעימות, עד ששום דבר לא קשה לעשותו. (מתוך דברי הגאון רבי דוד חפץ שליט"א)

עניני שב"ק (נאמר לדגל יומא דהילולא של מרן זאבני נוד ז"ע)

להזהר בזה כי אין זה ממידת חסידות כלל, רק לולי זה אינו בכלל שומר שבת, וזהו שרמזה התורה כאן, 'בחריש' - לשון שתיקה [כמו 'ואתם תחרישון' (שמות יד יז)], 'בקציר' - לשון קיצור, היינו שלא תחשוב שתהיה שומר שבת בשביתה ממלאכה בלבד, אלא 'בחריש' יש לשתוק לגמרי, ואף בדיבור המותר, 'בקציר' - תקצר ואל תרבה בו, ואז 'תשבות' - תהיה שומר שבת כדת. וראה שם דברים מבהילים בזה.

ועל פי זה מפרש בערבי נחל (סוף סי' תצא) הטעם שנקראת השבת 'מתנה טובה' (שבת י:) יותר משאר מצוות, על פי מה שאמרו בגמרא (שם קי"ה) כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, ומבואר, שהשבת יש בה ענין גדול של כפרה ואפילו על איסור עבודה זרה שהיא איסור סקלה, והנה קיום שמירת שבת כהלכתה היא באכילה ושתייה וביטול מלאכה רק שיעשה לשם שמים ושלא ידבר דברים בטלים, היש חייך מתוק זה שבעד דבר קל כזה משיג מחילת עוונותיו, לכן וודאי זוהי מתנה טובה מאוד. וענין זה כתבו גם בתשובת הריב"ש (ראה סי' תק"א).

גם מעלה גדולה יש ללימוד התורה ביום השבת, כמו שמואל בשם האר"י הק' (בן איש חי פרשת שמות שנה שנייה) שלימוד התורה בשבת יש לו קדושה אלף פעמים יותר מבימות החול, וזוהי זכות גדולה מאוד. וכאשר אמרנו לעיל כי ביום השבת יש ז"ך שעות, נמצא שהעסק בתורה בשעות אלו הוא שוה לאין ערוך.

ואף כי באמת אין ביכולת האדם לעסוק בתורה ממש בכל יום השבת, מכל מקום גם דברי הרשות שמקיימים בשבת כעונג שבת, ואפילו השינה בשבת, כשנעשים למען יהיה אחר כך יותר לך לעבודת ה', גם הם משובחים וטובים וכמו שיסד הפייטן (מזירות ליל ש"ק זמר 'מה ידיות') 'השינה משובחת כדת נפש משיבת'. וועל דרך שמפרש המהר"ם שייך על הפסוק (תהלים א.) 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה', שיהודי שעושה את כל חפצו ומעשיו מתוך תורת ה', אזי אפילו מה שעוסק בדברים גשמיים, כאכילה, שינה, עבודה פרוסתה וכדומה, מאחר שעושה זאת כדי שיוכל ללמוד תורה במנוחה, נחשב לו גם זאת, כגיעה בתורה יומם ולילה בלי הפסק.

היום (י"א אדר) יומא דהילולא של הרה"ק בעל אבני נזר ואגלי טל מסוכטשוב ז"ע, ובהקדמת ספרו 'אגלי טל' כתב, שלכך הקדים להדפיס ספר זה על הלכות שבת בראשונה, כי העיקר הוא לברר וללבן הלכות שבת, שיש לזה מעלה גדולה. שהרי אמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) שהשבת שקולה כנגד כל המצוות, וממילא כל השומר שבת כהלכתו הרי הוא כאילו קיים כל התורה. והנה אמרו חכמינו ז"ל (סוטה לז.) שעל כל מצוה ומצוה נכתרו ארבעה ברייתו, דהיינו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ומבואר מזה שללמוד וללמד הוא גם כן מחלקי המצוה, ואם כן כמו שהחלק של לשמור ולעשות של מצות שבת שקול כנגד כל המצוות, כמו כן החלק של ללמוד וללמד של הלכות שבת גם כן נחשב כאילו לומד ומלמד כל המצוות.

[ואמנם ספר 'אגלי טל' הוא רק על הי"א מלאכות שבסדר הפת, אך בתשובותיו (אבני נזר סי' קלג-רמח) כתב בירור על עוד מלאכות [והוא כמו ח"ב של אגלי טל], ובסיום מלאכת מלבן (שם סי' קסט) כתב ז"ל: "ובזה אצא ואשבח להגומל לחיבים טובות שזכני לברר וללבן ביאור מלאכת מלבן, והוא יטהר נפשותינו מכל לכלוך וטומאה על ידי שריה במי דעת [ששם מזכיר מענין שרייתו זהו כיבוטו יע"ש] ויזכנו לשוב בתשובה שלימה לפניו ונזכה לטהר לבנו כתנות אור בכסוכו" וכו'. עד כאן לשונו].

ועוד כתב בספרו אבני נזר בתשובה (א"ח סימן תקכ"ו) על איזה מקום שנשטלו בכמה איסורי שבת: "ואילו הייתי שם הייתי לוחם אתם מלחמת מצוה, ובספר אף למסור נפשי. וה' יטע בלבבינו אהבתו ויראתו אמן. ודע, כי זכות שמירת שבת כהלכתה, מלבד השכר הגדול - 'עין לא ראתה', מסוגל למנוחה בעולם הזה".

ובאמת, שמירת שבת אינה רק בקיום הלכותיה וזמירות ומעשית מלאכות כראוי, אלא כמו שכתב בנועם מגיד על הפסוק (שמות לד כא) 'ששת ימים תעבד וגו' ובחריש ובקציר תשבות', שהתורה רמזה לנו במקרא זה דבר גדול, שמהפסוק (שיעיה נח יג) 'ודבר דבר', למדו חכמינו ז"ל (שבת ק"ג) שלא ירא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, ושיטתו רבינו תם (שם תוספות ד"ה שלא) שאין הכוונה לדברי איסור אלא שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול, והביאו המעשה המובא במדרש (ויקרא לד טז) 'בירושלמי (שבת ע"ה) שאמו של רבי שמעון בר יוחאי כאשר היתה מדברת דברים מיותרים בשבת היה אומר לה 'שבת היום' והיתה שותקת. וחובה על כל אדם

גיליון בית ארזים

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבותה"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש ז"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

על ידי לימוד התורה בדביקות זוכים לניצוץ מנשמת משה רבינו

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו'

יש להעיר, הרי אמרו חכמינו ז"ל כל מקום שנאמר צו אינו אלא מיד ולדורות, ואיך יכולים לפרש כאן 'ויקחו אליך' לדורות, הרי אחר שנפטר משה רבינו, אין שי"ך להביא אליו את השמן.

ונראה, כי הכוונה אל אור התורה, וכידוע מאמרם ז"ל אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא, והיינו כי על ידי שלומדים התורה ומתדבקים אל אורה המאיר, זוכים לניצוץ מנשמת משה רבינו המאיר בלומדי תורה לשמה.

וזהו שאמר הכתוב, 'ואתה תצוה את בני ישראל', תצוה הוא לשון צוותא והתחברות, היינו שמשה רבינו מתחבר אל נשמות ישראל שבכל דור על ידי געוסיקם בתורה לשמה בזכות, ועל ידי זה 'ויקחו אליך' ויכולו לקיים ולהביא אל משה רבינו בכל דור ודור, כי יהיה בהם ניצוץ מנשמת משה רבינו, 'שמן זית זך', הוא אור התורה, שהוא על ידי שילמודה בדביקות הנרצה.

*

בגדי הקודש של אהרן הכהן עוררו את בני ישראל לדביקות בהשם יתברך על ידי שירות ותשבחות

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ותרגומו: "ליקר ולתושבחה".

ונראה לומר בזה, כי הנה בגדי הקודש של אהרן הכהן לא היו כבגדים נאים שמלבישים אותם בני אדם המבקשים לייפות עצמם בעיני ההמון, אשר חליקה העושים כן יכולים לבוא לידי כפירה בעיקר, כי מבקשים אך להתנאות ולהתייפות, אינם בגדי אהרן הכהן קדושים היו והשפיעו שפע קדושה על אהרן ובני ישראל.

זהו שאמר הכתוב 'ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך', היינו שהבגדים יהיו בגדי קודש, בגדים המשפיעים ומעוררים לקדושה עליונה, 'לכבוד ולתפארת', היינו לעורר כבוד השם יתברך ולפאר שמו, וזהו שתרגם 'ליקר ולתושבחה', היינו לספר שבח הבורא ברוך הוא, שהוא תכלית קדושת הבגדים לעורר בני ישראל להלל ולשבח את הקדוש ברוך הוא, ולהיבדק אל בורא כל העולמים על ידי שירות ותשבחות.

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט ומכתב להוסיף מדליה תגה"צ רבי יצחק מאיר מארלוס זצ"ל אב"ד מיהאלעק, באקוי ולבוסקי ימיו רבה של בוקרשט

בני ישראל על ידי שמסגלים לעצמם את המעלה של השמן שאינו מתערב עם האומות ניצולים מן החסרון של השמן שצריכים לכותשו

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור

במדרש רבה: "הדא היא דכתיב 'זית רענן יפה פרי תאר קרא ה', למה נמשלו ישראל לזית, מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתישה, כך ישראל באין האומות העולם וחובטים אותם ואחר כך עושין תשובה. דבר אחר, מה ראה ירמיה למשול ישראל כזית, מה שמן זית אינו מתערב בשום משקה והוא צף למעלה, כך ישראל בשעה שהם עושין רצונו של מקום".

ופירש בספר תפלה למשה, דכוונת הכתוב 'יפה פרי תואר', היינו יופיו של זית, דהיינו המעליותא שיש בזית, שהוא במה שאינו מתערב, ולא הגרעיותא, שהוא מה שיהיו צריכים לכתושה.

ובזה כתב לפרש מה שמרמז הנביא הושע 'אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון ילכו ויגונותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון', וכונת אהיה כטל, הוא נשיאת פנים לישראל, כמאמרם ז"ל: "אמר רבי ברכיה, אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן והשיבה הקדוש ברוך הוא כהוגן, דכתיב 'ונדעה ונרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו ויבוא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ', אמר לה הקדוש ברוך הוא, את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש, אבל אני אהיה דבר המתבקש לעולם, שנאמר 'אהיה כטל לישראל', הרי כי הטל היא ענין של נשיאת פנים. על זה אמר, כי באיזה אופן יהיה נשיאת החן לישראל, אם יזכו 'יהי כזית הודו', שיתנהגו ככה שיתהללו עם ההוד שמרמז הזית.

וכתב עוד בתפלה למשה, כי כל אחד מישראל יש לו הבחירה אם אינו רוצה להתדמות לאומות העולם בעניינים הנוגעים לדת, ושומר מצוה ותורה, אז יתקיים בו קריאת שם פרי זית למעליותא, ולא יהיה צורך בו כתישה, מה שאין כן כשאינו נבדל ומתדמה להם בהלבשה ובשאר עניינים, אם כן בהכרח שצריך לכתושה.

על פי זה כתב הגאון רבי נטע יעקב בערגער זצ"ל מאודווארי, שיש לפרש כוונת המקרא 'ויקחו אליך', לבחינתך ולמדרגתך, 'שמן זית', שְׁמֵן אתוון שְׁמֵן, היינו קריאת שם שלהן זית, שקרא ה' שמם בשם זית, 'זך' בלי שמרים, רצוני לומר יופיו והודו של זית ולא הגרעיותא, שהוא שיהיו צריכים כתישה חס ושלום, אלא כתיב 'למאור' על האדם להיות כתיבת ושביר כדי להגיע לידי מאור, כי שברון הלב צריך להגביר באדם את הרצון לעשות ולפעול ביהדות.

*

ידי אור התורה והמצוות במידות ומעשים טובים, נצליח להחדיר אורה ושמחה בבתי ישראל.

*

מעלת בגדי הקודש שבני ישראל מתבדלים מבגדי ומלבושי הנכריים

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת

ומתרגם אונקלוס: "ליקר ולתשבחא". מפרש סבי רבי יוסף אהרן מארילוס מבוטשעטשע דארהוי ז"ל בספרו יד יוסף, כי כוננת התרגם בזה לרמז, שמעלת בגדי הקודש היו כקדושת אהרן הכהן גופיה, כדמוכח מדברי הפסוק 'וְקָדַשׁ הוּא וּבגדיו'. ועל כן אמרו חכמינו ז"ל: "למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה, לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין".

וזה שתירגם 'ליקר', שהבגדים השפיעו אורות אהבה ויראה לספר תמיד ביקר גאון עוזו של השם יתברך, ובאיזה אופן 'ולתשבחא באמירת שירות ותשבחות.

ואפשר להוסיף על דבריו, כי אם הבגדים משפיעים קדושה באדם, על כן לעומת זה מזהיר הנביא 'ופקדתי על השרים ועל בני המלך ועל כל הלבושים מלבוש נכרי', ופירש האבן עזרא: "מלבוש נכרי, דרך גאות". וברד"ק: "יש מפרשים מלבוש נכרי כמשמעו". ועיין שו"ת טוב טעם ודעת שהביא דהגאון מווילנא פירש מקרא זה כפשוטו על מלבושי נכרי.

ובב"ח כי על כן מברכים חוץ מברכת מלבוש ערומים ברכת אוזר בגבורה ועוטר ישראל, בכדי להבדיל בין מלבושי ישראל למלבושי נכריים, ובדרכי תשובה הביא מכמה ספרי שאלות ותשובות בזה. ובגמרא: "אי בטלי יהירי", ופירש רש"י: "ישראל מתייהרים במלבושי יהירות כפרשים הללו".

ומצאתי בשם הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל שפירש באופן שפירש סבי, כי העם הפשוט ההמוני רגיל לחלוק כבוד רק לאיש מוהדר בלבושו ובהופעתו, ומן ההכרח לומר לו את הטעם של בגדי כהונה שהם 'לכבוד ולתפארת', וזהו עבור פשוטי העם, ואילו לחכמי הלב המסוגלים להבין את הכוונות והסודות העמוקים של בגדי הכהונה, עליהם אמר כי יעשו את הבגדים בכדי 'לקדשו לכהנו לי', לא רק בשביל כבוד ותפארת, כי אם לקדש את הכהנים.

*

חלקי המנורה מורים על כלל
מדריגות בני ישראל אשר כולם
יחד מהווים קומה שלימה ויש

להאיר בהם אור התורה והמצוות

להעלות נר תמיד

כתב הרב אברהם ניסן אורנשטיין ז"ל בספרו הדרוש והנאום, כי הנה המנורה הסהורה שנצטוו עליה בני ישראל להדליק נר תמיד מסמלת את אחדות העם ושלימותו. יסוד המנורה מסמל את אותם היהודים שומרי התורה והמצוות המהווים את יסוד האומה. ירך המנורה העומד על שלשה רגלים 'רכה', ופירש רש"י: "הוא הרגל של מטה העשוי כמין תיבה ושלשה רגלים יוצאין הימנה ולמטה", והכוונה לשלוש היסודות שעולמינו מתבסס עליהם, והם, תורה, עבודה וגמילות חסדים. ברם ישנם עוד יהודים במנורת ישראל, שהם בבחינת 'פרח', וכמו שהפירא אמנם מריח, אולם מחזיק מעמד רק יום יומיים ולכלל פירות אינו מגיע, כך הפרחים הללו באים אלינו יום או יומיים בשנה, בראש השנה ויום הכפורים ולא יותר, ואילו כל השנה לא רואים אותם כלל וכלל. ואחרים הם בבחינת 'כפתור', יהודים שרק השורש שלהם הוא מזרע יהודים ולא יותר, הם עצמם רח"ל אין להם כל קשר וכל הבנה למנורת בית ישראל, לא עשו ולא עושים כלום בתור יהודים, במקורות מובנו של 'כפתור' הוא שורש דבר, המתהווה בצמחים במקום שיציץ הציץ או יסתעף הסעיף. יש גם אחרים שהם בבחינת 'גביעים' מסמלים שמחה, על דרך הכתוב 'כוס רויה'. בשעה ששמחה אצל יהודים מצטרפים הם ושמחים בשמחתנו. אולם בשעת צרה נעלמים ואינם, או שמתבדלים ואומרים 'תדרכי נפשי עוז', יהודים של שמחה ויום-טוב, יהודים שלשמוח יחד ולשתות יחד הם נמצאים. ברם, כל השינויים היסודיים שיש בין הסוגים השונים של חלקי המנורה ובית ישראל, מהווים כולם חטיבה אחת, ואם חסר במנורת הזהב אפילו פרח אחד, המנורה איננה כשירה לכל 'ידח ממנו נדח'.

השאלה העיקרית היא, איך מפעילים את המנורה שהיא תאיר, כי ההדלקה כשהיא לעצמה אינה קשה, העיקר יש ללמוד איך להטיב את המנורה ולהוריד את הדשן. בכל לב יהודי יש זיק אור של אש הקודש שאפשר להדליקו. השאלה איך מורידים את הדשן והאפר שנצטבר סביב נקודת אור זו ומעיב ותכסה את הזיק. זוהי מומחיות מיוחדת, ובעיה זו העיקרית, צריכה להיות חובה קדושה עלינו, להיטיב ולהדליק את הנרות בבתי ישראל, כי רק על

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם
מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

מעיינות ההיים

פנינים מענייני
שבת קודש

אמרו נעמים מפז ומפנינים מועיין מים היים
בעל שם טוב הקדוש והלמידיו ז"ע ועבדו"א
שנאמרו בנעימה מפי פה מפיך מרגליות
כ"ק ארמו"ד מטעמנו שוואר שליט"א

שיעור חוצע
רש"י

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אִלֶּיךָ שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד (שמות כו, ב)

רמזו להדלקת נרות על ידי הנשים בשבת בדברי הכתוב

הבעל הטורים (שמות כו, ב) כותב: "תצוה" בגימטריא נשי"ם צ"ה. רמזו להדלקת הנר לנשים חובה בשבת, והיינו כי מצות הדלקת נרות בשבת על ידי הנשים אינה אלא משבעה מצוות דרבנן, אלא לפי שאמרו חכמינו ז"ל (ר' תנ"י טו) ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, על כן מצא הבעל הטורים לרמזו את חובת הדלקת הנרות בשבת על ידי הנשים, בדברי הכתוב.

עוד כתב **הבעל הטורים** בהמשך דבריו: "נ"ד תמי"ד בגימטריא בשב"ת", והנה אף שלא הסמיך הדברים זה לזה, אלא הפסיק בינתיים עם רמזים נוספים, נראה כי הכוונה אחת היא, ולהשלים את הוראת הדלקת הנרות על ידי הנשים, שהוא ביום השבת.

לדברי **הבעל הטורים** יש להוסיף, כי הנה כלל הוא ביידינו (קידושין טו): "כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות", והיינו שאמר כן לשון תצוה שמרמז על מצות הדלקת נר שבת, כי על מצוה זו מצאנו (שבת לד) שיש להכריז עם חשכה לבני ביתו להדליק את הנר, שידרזו בדבר, שלא יתעכבו מלהדליק עד שתחשך ויחללו את השבת, לכן נאמר כאן לשון זריזות.

על פי דברי **הבעל הטורים** פרשתי מכבר את נוסח ההושענות (הושענא לשבת) **'הושענא ציווי הדלקת נר מדלקת בשבת הושענא'**, ולכאורה יש להעיר על לשון 'ציווי' שהזכור על הדלקת הנרות, א' לשון זה אינו מדוקדק, כי אין מצוה בתורה להדליק נר שבת על ידי הנשים, שכנזכר אינו אלא מצוה דרבנן, ב' גם תיבה זו מיותרת לחלוטין, שלא היה לו לומר אלא 'הושענא הדלקת נר מדלקת בשבת הושענא', ואם כי הוזקק הפייט לכך משום שהוצרך לייסד על פי אותיות א"ב, מכל מקום טעם זה דחוק הוא ורחוק לומר כי משום כך סידר לשון זה.

אמנם לפי דברי **הבעל הטורים** מובן היטב, כי מאחר ורמז יש בדברי התורה להדלקת נרות שבת, ורמז זה הוא בתיבת 'תצוה', על כן בא השלשון על הדלקת הנרות בלשון 'ציווי', כי זה הוא המקור והרמז בדברי התורה לחובת הדלקה זו.

אי הזכרת שמו של משה רבינו בפרשת תצוה

הבעל הטורים (שמות כו, ב) הביא דברי **הזהר הקדוש** (ח"ב רמז), בטעם שלא הוזכר שמו של משה רבינו בפרשת תצוה, מה שלא נמצא כן בשאר פרשיות התורה שלא יוזכר שמו של משה רבינו, שהוא מטעם שאמר משה רבינו (שמות לב, לב) 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת', ומאחר ואמרו חכמינו ז"ל (מכות יא) קללת חכם אפילו על תנאי היא באה, לכן על אף שבסוף לא כילה השם יתברך את בני ישראל, מכל מקום חייקיימו דבריו של משה רבינו, ולא הוזכר שמו בפרשה זו.

עוד כתב **הבעל הטורים** לבאר טעם הדבר, לפי שבפרשה זו הוזכרו בגדי הכהונה, ומאחר ואמרו חכמינו ז"ל (ובחים קב) כי ראוי היה משה רבינו להיות כהן גדול, אלא על ידי שסירב לילך בשליחות הקדוש ברוך הוא לגאול את בני ישראל ממצרים, ניטלה הכהונה הגדולה ממנו לאחיו אהרן, על כן כשנצטווה על בגדי הכהונה, היה לו צער בליבו (שמות רבה לו, ד), ולכן לא נכתב שמו של משה בפרשה זו, לצד עוגמת נפשו שהיה לו בדבר משום שלא זכה להיות כהן גדול בסופו של דבר.

רמזים להזכרת שמו של משה רבינו בפרשת תצוה

אלא שאף שלא הוזכר שמו של משה רבינו להדיא, מכל מקום מצאנו בדברי הסופרים והסופרים כמה רמזים לשמו של משה בפרשתינו, **הרב חיד"א** (נחל קדומים פרשת תצוה אות א) הביא, על פי המובא (תיקוני זוהר ק) שמשה רבינו היה לגלול של נח, וגם היה לגלול את שות (מגלה עמוקות אופן י"א), על פי זה רימז בסיום פרשת תרומה בדברי הכתוב (שמות כ, ט) **וְכֹל יִתְּדוֹת הַחֲצֵר נַחֲשֵׁת**, כי נחשת אותיות נ"ח ש"ת, וסמיך ליה תחילת פרשתינו בדברי הכתוב **'ואתה תצוה'**, והיינו כאומר 'נח שת ואתה', הוא רמז למשה רבינו שהיה לגלול נח שהיה לגלולו של שת.

רמז בדברי הכתוב לאכילת דגים בשבת

המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידיגו לרוב בקרב הארץ (בראשית מח, טו)

נראה לומר בזה, על פי המובא בבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר א' אות י"א), שאכילת דגים בשבת קודש הוא ברכה משולשת, ברכה לאדם, ברכה לשבת, וברכה לדגים.

וזהו שאמר הכתוב **'המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים'**, זה הוא ברכה לאדם, **ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק'**, זה מורה על יום השבת, כי ג' סעודות השבת מכוונים לשלושת האבות אברהם יצחק ויעקב (זוה"ק ח"ב פח), **'וידיגו לרוב בקרב הארץ'** זה מורה על ברכה לדגים.

אכילת דגים ביום השבת להזדהות לאדם על חובת לימוד התורה ביום השבת

נראה להוסיף עוד לקשר הברכה המשולשת לאדם לשבת ולדגים, והוא על פי המבואר בגמרא (ברכות סא), כי כשם שאין הדגים יכולים לחיות אלא במים, כך אין ישראל יכולים לחיות רק עם התורה, והכלי יקר (במדבר י, לב) כתב לבאר מה שמצאנו שנכתב בתורה (שם) נו"ן הפוכה, בשביל הפורענות שנסעו בני ישראל מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר (שבת קטו. ר"י שם תד"ה פורענות), וביאר שייכות הדברים, כי נו"ן בלשון ארמי הוא דג, והיינו נו"ן הפוכה, כלומר דג הפוך הבורח מן המים ממקור חיותו.

והנה ידוע כי לא ניתנו שבתות לישראל אלא ללימוד התורה, כמו שאמרו בירושלמי (שבת פט"ו א'): "רבי ברכיה בשם רבי חייא בר בא, לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה", וכן הובא בזוהר הקדוש (ח"ב פח) ששבת הוא יום שבו מתעטרת התורה בעטרות רבות.

וזהו השייכות שבין אדם שבת ודגים, כי הברכה לאדם היא, כששם שהדגים אינם יכולים לחיות רק במים, כך מברכים את האדם שיעסוק בתורה מקור חיותו ובה יהגה יומם וליילה, וברכה זו נאה ויאה היא להיות ביום השבת, שמיוחדת ללימוד התורה, וכנ"ל.

מדרגתם לסיבת התגברות עוונותיהם, ושוב איבדו משמם אותיות אל"י ונותר אותיות ר"ש, וכן משמו של מיכאל נפל אותיות אל"י ושוב אין בו אלא אותיות מ"ך, וזה שנעשו מ"ך ור"ש, ועל זה פתחה אסתר ואמרה "אל"י אל"י למה עזבתני, היינו אותיות אל"י משמו של מיכאל, ואותיות אל"י של ישראל, למדוע עזבו את בני ישראל, ובכך נפלו מקדושתם.

זה הוא גם עומק משמעות דברי חכמינו ז"ל (חגיגה ט): "אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד", כי אם כפשוטו רצו לבאר עד כמה מועיל הלימוד פעם נוספת, הרי שיכלו לומר כן בלימוד חמישים פעמים לעומת חמישים ואחד, ולא הזקקו לומר זה דווקא על לימוד מאה פעמים לעומת לימוד מאה ואחד פעמים, אלא ודאי הכוונה, כי לימוד מאה ואחד פעמים לעומת מאה פעמים ריווח גדול יש בכך, כי מאה הוא מספר של ס"מ, ולכן לימוד של מאה פעמים שייך לס"מ, ולכן שייך בו שכחה, כי השכחה הוא מצד הסטרא אחרא, אמנם לימוד של מאה ואחד פעמים הוא מספר מיכאל, ובוהו הוא סגולה לזכרון, כי צד הקדושה יש בו מעלת הזכרון.

כח התורה של צדיקי הדורות על ידי קדושתם

לכן מצאנו אצל צדיקים גדולים, שלא ראו אותם לומדים יותר מדי לסיבת עבודתם את בוראם, ועם כל זה בקיאים היו בכל דברי התורה, כי על ידי קדושתם הגדולה זכו לזכור את כל מה שלמדו אפילו בלא שינון מרובה, כי כוח הקדושה יש בו את כוחות הזכרון, ואף שלא נראו צדיקים אלו יושבים והוגים בתורה שעות מרובות, מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת (ברכות לב), וראו איך באמירת דברי התורה שפעו ידיעת התורה כמעין המתגבר.

המגלה עמוקות (אופן נ"ח) כותב, כי יש לרמז את שמו של משה רבינו באופן אחר, והוא כ"א סכום פרשת תצוה הוא ק"א, ובמסורה הביא סימן לך כ"א מיכאל. והנה אותיות המילוי של משה היינו מ"ם ש"ן ה"א, אם ניקח סכום ערכם של אותיות המילוי בלבד מ' י' ו' א' הוא מספר ק"א, ועל כן מספר פסוקי הפרשה, וסומנים בחיבם רמז למילוי שמו של משה רבינו.

קדושת מספר מאה ואחד כמנין מיכאל לעומת מספר מאה כמנין ס"מ

מספר זה של ק"א הוא מספר קדוש, כי מאה הוא מספר ס"מ הוא הסטרא אחרא, ואילו ק"א הוא מספר מיכאל, אשר הוא אפטרופוסא רבה ד' ישראל (זוה"ק ח"ב רנד.).

אגב, בנותן טעם להביא דברי **הבני יששכר** (מאמרי חודש אדר מאמר א' אות ה') שמביא מדרש פליאה: "שאלה אסתר מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, השיבו לה מפני שנעשו ישראל מן ורש, מיד פתחה ואמרה (תהלים כב, ב) א' ל' א' ל' למה עזבתני", והביא לבאר בשם **המקובל האלוקי רבי שמשון מאוסטרופולי ז"ע**, כי הנה ידוע שכל מלאך יש לו אותיות א"ל או אל"י בשמו, כמו מיכאל גבריאל רפאל, והיינו משום קדושת הבורא ברוך הוא שיש בקרבם, וכן בני ישראל הדומים בקדושתם למלאכים, גם כן יש בשמם ישראל אותיות אל"י, אמנם על ידי שבני ישראל חוטאים, שוב נפגם קדושת המלאך מיכאל הממונה על בני ישראל, ושוב אין בו אותיות אל"י של צד הקדושה, אלא יש בו רק אותיות מ"ך, וכן מאבדים בני ישראל אותיות אל"י שבשמם, ושוב אין בהם אלא אותיות ר"ש.

וזהו ששאלה אסתר מדוע נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה בימי המן, על זה אמרו כי נעשו מ"ך ור"ש, היינו שנפלו בני ישראל

א. בחצר הקודש בעלזא נהוג להקפיד, כי כל פעם שנוקפים עבור איזה צורך להגיע למספר מאה, משלמים למספר מאה ואחד, וכגון שרוצה ליתן צדקה סך ק' מטבעות, מוסיף ונותן עוד מטבע, כי מספר ק' הוא מספר של הסימ, ואילו מספר ק"א הוא מספר מיכאל, ואינם רוצים להשתמש עם מספר של הסימ. פ. שגור בפי הוסיף בדרך צחות, ויתכן שאף מעשה שהיה הוא, כי פעם נפגש אחד מגדולי הדור בחבירו בשנות הנעורים, אשר למד עמו כל שנותיו, ועם כל זה לא זכה להיות גדול הדור כמו חבירו, ושאלו על כך איך זה שלא הצליח כל כך כמוהו, והרי למד עמו יחד. השיב לו הגדול ואמר בשאלה, האם יודע הוא את מאמר חכמינו ז"ל (חגיגה ט): אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחד, השיב כי בודאי הוא יודע על כך, שאלו הגדול האם הוא מאמין בזה, השיב ואמר כי פשוט שמאמין הוא בכל דברי חכמינו ז"ל החיים והקיימים, אמרו לו הגדול, כי הוא לעומתו לא רק האמין לדברי חכמינו ז"ל, אלא ביקש גם לנסות ולבדוק האם אכן נכונים הם פני הדברים, ועל ידי שניסה את הדברים ונוכח לראות בצדקתם השיג את מעלתו, לעומת חבירו שרק האמין הדבר ולא ניסה לבדוק האם צודקים דבריהם, ולכן לא השיג להתעלות יותר על המידה...

ג. מסופר (רמתיים צופים תנא דבי אליהו רבה פ"ה אות פ"ה), כי פעם הגיע לפני הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע יהודי, שהתאונן כי סובל הוא משכחת הלימוד שאינו מתקיים בידו, אמר לו הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע כי יראה נא לשוב בתשובה שלימה, והרי אמרו חכמינו ז"ל (יומא פו): "גדולה תשובה שמגעת עד לכסא הכבוד", ובוהו היא אות (ברכות לב): "ואין שכחה לפני כסא כבודך", ולכן על ידי התשובה מכל החטאים, יוכה להיות לפני כסא הכבוד, שם אין שולט כוחות השכחה, ויכול לזכות את תלמודו.

על פי זה חשבתי לבאר מה שמצאנו בטעם מצות התכלת בציצית, שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה יז): "מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד", ולכאורה מדוע דווקא במצות הציצית אמרה תורה לעשות דבר שמזכיר את כסא הכבוד, ולא בשאר מצוות, כמצות התפילין וכדומה.

אמנם לפי דברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע מובן להפליא, כי הרי מצות ציצית מסוגלת לזכירת התורה והמצוות, כדברי הכתוב (במדבר טו, לט) 'וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' וגו', ולכן יש צורך להיות הציצית דומה לכסא הכבוד, כי כסא הכבוד מעורר את כח הזכירה, שאין שכחה לפני כסא כבודך.

בזה חשבתי גם לבאר את נוסח הפייט (פיוט 'שושנת יעקב' לפורים) 'שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי', ולכאורה מה היה מיוחד בראיית התכלת של מרדכי, שהיה לא רק בתכלת יצא מרדכי לבוש לפני המלך, אלא כדברי הכתוב (אסתר ח, טו) 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוך וארגמן', ומה התייחד יותר התכלת על פני שאר המלבושים.

והובא בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן ז"ע (דברי מאיר מגילת אסתר, ב"ד"ה בפיוט אחרי) לתרץ בזה, כי בני ישראל שידעו על הגזירה הרעה שנגזרה עליהם להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים, על כן לא היה להם כל מחשבה כי האיש הרוכב על הסוס הוא מרדכי, אלא היו בטוחים כי הרוכב על הסוס הוא המן הרשע, ואילו המוביל אותו והולך לפניו לקרוא ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו הוא מרדכי הצדיק, אמנם כאשר הכירו ביושב על הסוס שיש לו בגדו תכלת, הרי ידעו בבירור כי הוא מרדכי הצדיק, כי המן הרשע בודאי לא הלביש תכלת בבגדו, כי רק מרדכי הצדיק הלביש תכלת מצד מצות הציצית, ולכן שמחת היהודים וצהלם היה ביותר מלבישת התכלת, שהוכיחה להם כי מרדכי הצדיק הוא הרוכב על הסוס, ולא המן הרשע. אמנם לפי הנוכח חשבתי לומר, כי הנה בני ישראל ידעו שפל מצבם לאשר הרבו לחטוא בימים האלו, ועל כן נגזר עליהם גזירה זו, ולכן הרבו בתשובה שלימה, וכאשר ראו תכנת מרדכי, הרי התכלת דומה לרקיע ולכסא הכבוד, וראו בזה אות כי עלתה תשובתם לרצון והתקבלה לפני כסא הכבוד, ולכן ששו ושמחו, כי אחר שהתקבלה תשובתם לרצון, בטחו כי קרובה ישועתם לכוזב.

ד. שמעתי מהרה"ק השפע חיים ז"ע, שפעם אחת דיברו החסידים אצל הרה"ק הדיברי חיים מצאנז ז"ע מגדולתו של הרשב"א, והתבטא אחד מהם ואמר, מאין לוקחים היום גדלות בתורה כמו הרשב"א, שמע הרה"ק הדיברי חיים מצאנז ז"ע את הדברים ואמר, כי אין נכון לומר כן, כי העיקר הוא מאין לוקחים את הקדושה של הרשב"א, כי גדולתו של הרשב"א לא בכדי היתה, אלא בכח קדושתו הגדולה השיג את מדרגתו בידיעת התורה.

והוסיף ואמר הרה"ק השפע חיים ז"ע, כי בזה מיושב מה שהרבה תמהים מדוע אין לנו בדורינו את הגדולים של הדורות הקודמים, אין לנו את הגאון

הרי זה משפיע על הבנים, וזהו שאמרו 'כל מקום שנאמר צו', היינו הוצגה לצוות דבר לזרעו אחרינו, שיתנהגו גם כן בדרך זו, 'אינו אלא זירוז מיד', שיראה נא לזרז עצמו על הדבר בחיות וזריזות, ובוזה 'ולדורות', יוכלו להתנהג בדבר הזה מעצמם גם כל דורותיו אחרינו. ובכח הזריזות יכולים לזכות למדרגות נשגבות, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה פ"ט מט"ו): "זריזות מביאה לידי נקיות ונקיות מביאה לידי טהרה וטהרה מביאה לידי פרישות ופרישות מביאה לידי קדושה וקדושה מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי יראת חטא ויראת חטא מביאה לידי חסידות וחסידות מביאה לידי רוח הקדש ורוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים", וכן כתב הרה"ק הרבי ר' **אלימלך מליזענסק זי"ע** (נועם אלימלך פרשת תצוה בד"ה תמיד), כי על ידי מידת הזריזות יכולים להשיג כל המדרגות.

היצר הרע מנסה להרגיל את האדם לדחות מעשה יומו למחרתו
 וכתב **השפת אמת** (סו): "ועמלק ימח שמו וזכרו רצה ליקח מדת הזריזות מבני ישראל, דכתיב (שמות יג, יח) 'וחמשים עלו בני ישראל, מזרזין (תרגום אונקלוס שם), וקדם עמלק בדרך, כמו שנאמר (דברים כה, יח) 'קרן' כו' ברש"י ז"ל", והיינו שבני ישראל יצאו בזריזות ממצרים, כי ידעו שמטרת תכלית יציאתם ממצרים הוא קבלת התורה, וכמו שנאמר (שמות יג, יב) 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה; ולכן יצאו זריזים לקבלת התורה, ובא עמלק וביקש לכבוד ולבטל את זריזותם, להכניס בהם קרייתו, כי זה הוא מהותו של עמלק, לעכב כל דבר ולאחרו, לבטל את הזדירויות של בני ישראל לצרכי גבוה.

האמרי חיים (ליקוטי אמרי חיים פרשת בשלח בד"ה וצא) כותב על הכתוב (שמות טו, ז): **'וצא הלחם בעמלק מחר'**, כי הנה עמלק מורה על היצר הרע, וכמו שרמזנו (אמרי אמת פרשת תצוה תרע"ב בד"ה וזה אשר) בדברי הכתוב (בראשית ו, ה): **'וכל יצר מחשבות לבו רע על היום'**, ר"ק ר"ע כ"ל היום' סופי תיבות הכתוב, שהוא חטק, ושורש עמלק הוא בנחש הקדמוני, וכמו שהביא **הבני יששכר** (מאמרי חודש אדר מאמר ג' דרוש ה') על הכתוב (בראשית ג, ג) **'הנחש השיאני ואוכל'**, כי תיבת **השיאני** אנתון **הי"ש אי"ן**, והוא מה שמצאנו שעורר עמלק בבני ישראל להסתפק בדברי הכתוב (שמות יז, ז): **'היש ה' בקרבנו אם אין' כמבואר בדברי המדרשות** (ר' שמות רבה כו, ב), והוא לצד היות עמלק משורש הנחש הקדמוני, והוא שלימות כוחות הסטרא אחרא, ועל זה אמר הכתוב **'וצא הלחם בעמלק'**, שיש לצאת ולהילחם בעמלק, הוא היצר הרע, **'מחר'**, אשר כל מהותו הוא לדחות כל דבר לעשותו למחר, שלא להזדרז לעשות דבר בעתו מה טוב, כי יודע ומכיר הוא היצר הרע, שאם יעלה בידו לדחות את הדבר למחר, יוכל שוב לדחותו למחרתיים, ובסופו של דבר יוכל להניא את האדם לחלוטין מעשיית הדבר, ולכן ביצר הרע זה יש להילחם, ולהתחזק לעשות כל דבר בזריזות.

וראו להביא בעניין זה את דברי **החתם סופר** (פרשת שופטים בד"ה והאיש אשר) על הכתוב (דברים יז, יב-ג): **'והאיש אשר יעשה בודון לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את ה' אלקיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד'**, והקשה **החתם סופר**, מדוע הוצרכה התורה להאריך ולומר 'לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את ה' אלקיך', הוה ליה למימר 'לבלתי שמע אל הכהן או אל השפט'. כך יש גם להתבונן, מדוע צוותה התורה 'וכל העם ישמעו ויראו', שהכוונה שמכריזים את דבר הריגתו הצול לכל בני ישראל, הרי מראשו ועיקר סיבת הריגתו כפשוטו הוא שלא יעורר מחלוקת על מנהיגי הדור, מדוע צריכים לפרסם את הדבר.

וכתב לבאר בזה, כי הנה זקן ממרא הוא מי שאומר אחרת מדברי הבית דין, והיינו שהוא בא לבית דין הגדול ומורה שלא כדבריהם, והנה מה דרך הוא שיוכל האדם לבוא ולערער על דברי הבית דין הגדול, אין זה אלא שמדמה הוא בעצמו כי גדול הוא בתורה ביותר, יושב והוגה בתורה יומם ולילה, והנה בבואו לירושלים אשר שם היו הכהנים מורים את העם משפט צדק, ראה איך הכהנים עומדים ומשרתים לפני ה', מקריבים את קרבנות היחיד והציבור, על כן גמר אומר בנפשו, כי לא יתכן להיות שכהנים אלו יודעים דברי התורה, כי הרי עסוקים הם בכל יומם בסדר העבודה, ומכח זה מזלזל הוא בדבריהם, ולכן הוא מורה שלא כדבריהם, כי אין להם כלל זמן ללמוד, ואילו הוא יושב על התורה בכל שעות היום והלילה.

נמצא, כי עיקר טעותו וטענתו של זקן ממרא זה, הוא זלזול בקדושי עליון משרתי ה', שהוא אומר כי משרתי ה' אינם בני תורה, ואינו מאמין כי על ידי קדושתם זוכים להיות תורתם משתמרת לכוון ההלכה אל האמת, ולכן יש להרגו בפרסום רב, שכל בני ישראל יכירו וידעו כי קדושי עליון העומדים לפני ה' יודעים לכוון הלכה אל האמת, ולכן האריך הכתוב לספר 'לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את ה' אלקיך', כי זה סיבת הדבר שהוא אינו אובה לשמוע את דברי הכהן, כי חושב שאינו יכול להיות שיעמוד לשרת לפני ה', ובד בבד יוכל להורות הלכה לאמיתתה, ועל זה יש להרגו ולפרסם הדבר לכל בני ישראל.

מעלת הזריזות כעבודת השם יתברך

השפת אמת (פרשת זכור תרל"ד בד"ה תצוה לשון) כותב, מה שנאמר כאן 'אתה תצוה' שהוא לשון ציווי, אמרו חכמינו ז"ל (קידושין כט): "כל מקום שנאמר צו, אינו אלא זירוז מיד ולדורות", והיינו שציווי השם יתברך שייכים את מידת הזריזות בבני ישראל, כי בכך יהיה קיום לדבר לעד, כי דבר שנעשה בזריזות הוא דבר קיימא לעד.

והנה יש להוסיף בזה, כי כל דבר שהבנים רואים את האב עושה בזריזות ובחיות, זה גופא מעורר אצלם להמשיך את הנהגת הדבר לדורי דורות, כי אם רואים איך האב עושה כל דברים שבקדושה בחיות וזריזות, הולך ללמוד בזריזות וכן הולך להתפלל בזריזות,

מראדמישאל זצ"ל או את הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל, והאמת הוא, כי סיבת הדבר הוא מצד חסרון שלימות הקדושה שיש בזריזות, כי מפורשים הדברים בדברי התורה הקדושה (שמות טו, לט-מ): **'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי וגו'**, ולכן גדולי הדורות על ידי שקדושים היו, היתה תורתם משתמרת וזכו לזכור את כל דברי התורה.

ה. הרה"ק בעל **'אמרי נועם' מדיקוב זי"ע** אמר ("ג אורות ח"ב עמ' ר"א), כי פעם התבונן מדוע ביום הפורים עולים ובאים אליו כל בני העיר ליתן משלוח מנות, ואילו ביומי דחנוכה אין עולים אליו ליתן מעות חנוכה אלא אחידים מבני העיר, והתבונן מה טעם אין בני אדם מרבים להביא עליו גם כן מעות חנוכה, והבין את טעם הדבר, כי פורים הוא יום אחד, וממילא אין כל אפשרות לדחות נתנת המעות ליום המחר, ולכן כל בני העיר עולים ליתן לו משלוח מנות, אמנם ימי החנוכה שמונה הינם, ולכן ביום הראשון כל אחד אומר כי ילך ליום המחר, ושוב נדחה הדבר יום אחר יום, עד שלבסוף מחליט כל אחד, כי טוב הדבר גם שלא ליתן כלל.

בדבריו התכוון הרה"ק **'אמרי נועם' מדיקוב זי"ע** להוכיח את השומעים לקולו, כי כך הוא סדר הנהגתו של היצר הרע, לעורר את האדם לדחות מעשה יומו למחרתו, ושוב לדחות פעם אחר פעם, עד שבסופו של דבר משלים האדם כי טוב לו גם בלא עשיית הדבר כל עיקר...

נתנדב ע"י הרה"ק **ר' משה שווארץ** שליט"א
 ד"ר דקהל חסידיים קרית הרצון
 וראש מכון להוצאת ספרי האוה"ק

לרגל שמחת נישואי בנו כ"א אדר א' הבעל"ט

רה"ק יהיה למזל טוב ובעש"ט
 מתוך בריית גופא ונורא מעליא הרחבת הדעת

לע"נ ר' **פסח ב"ר שלמה זצ"ל**
אב"ד דינוב

לרגל הירצוייט ח"א אדר א' | נתרם ע"י בני משפחתו

הרה"ק רבי דוד מדינוב ז"ע
בעמודים 33 ו-34
וי"ד ז"ט אדר ה'תש"ד

וכתב לבאר בזה, כי סעודה שלישית הוא עת רעוא דרעווין, זמן גילוי הרצון הנעלה של בני ישראל, ולכן הוא הזמן בו מגלים את אהבתם של בני ישראל להקדוש ברוך הוא, והנה מצאנו במשנה (כתובות טו): "המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין, אמר רבי יוסי לא פסק לה שעורין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום, ונותן לה חצי קב קיטנית, וחצי לוג שמן, וקב רגוגרות או מנה דבילה, ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר", היינו שהאדם שאין אשתו עמו, אלא הוא זו אותה על ידי שליש, בזה קבעו שיעורים מוגדרים כמה מחוייב הוא להאכיל אותה, כך וכך.

אכן כאשר האדם נמצא עם אשתו ושלוש בינו לבניה, לא קבעו חכמינו ז"ל מידה מוגדרת של חובת האכלתה על הבעל, אלא באשר מרוצים הם זה מזה, מסתפקים הם בכל מה שיש תחת ידיהם, ורק כשאין הבעל עם אשתו, אז הוצרכו לקבוע שיעור חובת האכלתה, כי בלא שיעור זה לא תבוא על סיפוקה.

לכן בסעודה שלישית, שהוא זמן גילוי האהבה שבין הקדוש ברוך הוא לבני ישראל, באים לגלות שאין אנו צריכים להכין תבשילים גדולים לכבוד אכילה זו, אלא לצד התעוררות גודל האהבה מסתפקים אנו בכל מה שיש בבית, ואין אנו צריכים להוסיף דברים מכובדים עבור סעודה זו, ולכן מסתפקים באכילת חתיכת דג או הערינג, ובפת יבשה ועבשה, כי אין צריכים יותר מזה.*

הרה"ק רבי דוד מדינוב ז"ע היה מקורב מאד אל הרה"ק הדברי חיים **מצאנו ז"ע**, ושררה ביניהם אהבת רעים וידידות מופלאה.

מסופר (רבנו הקדוש מצאנו חלק ב' פרק כ"ה), כי פעם הגיע הרה"ק רבי דוד מדינוב ז"ע בדרכו לעיירת המרפא קרעניץ לצאנו, ונכנס אל הרה"ק הדברי חיים **מצאנו ז"ע**. באותה עת, היו עוד בניו הצעירים של הרה"ק רבי חיים **מצאנו ז"ע**, הלא הם הרה"ק רבי שלום אליעזר **מראצפערט ז"ע** והרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשעחויב **ז"ע**, ילדים קטנים, ועל כן ביקש הרה"ק הדברי חיים **מצאנו ז"ע**, אם יסכים הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע**, ליקח עמם את הילדים לעיירת המרפא, שיוכלו להחליף מעט כוחותיהם.

ביום מן הימים, שיחק הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשעחויב **ז"ע** כאילו הוא דוור המחלק דואר, והלביש עליו כמין תיק הדוורים ובו הכניס דפים רבים, והיה מסתובב ומביא דפים אלו, כדרך הדוור המחלק את הדואר. תוך כדי משחקו ניגש אל הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע** והביא לו דף אחד, כשהוא אומר לו שהביא עבורו גלוית דואר. שאל אותו הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע**, אם יודע הוא לומר לו מה כתוב בדף זה שהביא לו, אמר לו הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשעחויב **ז"ע**, כי בדף רשום כי היום יגיע אביו הרה"ק הדברי חיים **מצאנו ז"ע**, לבקר אותם בקרעניץ.

לא עברה שעה מועטת, ואכן הרה"ק הדברי חיים **מצאנו ז"ע** הגיע לקרעניץ, ונפגש עם הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע**. הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע** שהתפעל מרוח קדושו של הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשעחויב **ז"ע** בילדותו, שח לו על המופת שהראה הילד, כשהוא מפליא לומר שהילד הוא בעל רוח הקודש. נענה הרה"ק הדברי חיים **מצאנו ז"ע** ואמר, כי גם אם עדיין אינו בעל רוח הקודש, בכל זאת עוד יהיה לימים בעל רוח הקודש.

ז"ע ועכ"ל

הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע** היה בנו של הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב **ז"ע** בעל הספר הקדוש 'בני יששכר', שהמשיך אחר פטירתו בהנהגת העדה וברבנות בדנינוב, אם כי לא היה גדול הבנים, אלא אדרכה הצעיר שבין בניו היה, אך מאחר והרה"ק רבי אליעזר מלאנצהוט **ז"ע** שהיה בנו הגדול כבר ישב בלאנצהוט, לא אבה לעבור לדנינוב להמשיך בהנהגת העדה, ואילו בנו הרה"ק רבי שמואל **ז"ע** ברח מן הכבוד, ולא רצה להיות מנהיג העדה, על כן אמר לאחיו הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע**, כי מותר הוא לו את הרבנות, יען הוא בטלן, לכן יהיה הוא הרב, ואילו הוא עצמו ילך ויפתח בית מדינה לעצמו, ממנו ימצא די פרנסתו, ואכן הלך ופתח לעצמו בית מדינה.

אנו מנכדיו של הרה"ק רבי שמואל **ז"ע**, ואף הרה"ק השפע חיים **ז"ע** נמנה על נכדיו של הרב הצדיק רבי שמואל **ז"ע**.

*

ידוע כי הרה"ק ה'בני יששכר' **ז"ע** היו לו שני מוחות, ולכן יכול היה לכתוב לעצמו חידושי תורה, תוך כדי שקיבל קהל לברכה ולישועה, כשבמוח אחד מאזין ומקשיב היה לדבריהם, ואילו תוך כדי רושם היה לעצמו דברי תורה. לכן אפשר להבין את ריבוי החיבורים שהותיר אחריו ברכה, כי לא נדרש לו זמן מיוחד עבור כתיבתם, אלא יכול היה לכותבם תוך כדי שקיבל את אנשי שלומו לעצה וישועה.

אחר פטירתו של הרה"ק ה'בני יששכר' **ז"ע**, המשיך הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע** להנהיג את העדה, אך כמובן לא היה לו מעלה זו, ולא היה כותב דברי תורה תוך כדי שקיבל את אנשי שלומו להיפקד בדברי ישועה ורחמים.

פעם אחת באה לפניו אשה אחת מן העיירות שבסביבה, שהיתה פשוטה מאד, והתאוננה לפניו על תלאותיה ומדויה המוצאים אותה, תוך כדי שהרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע** שומע את דבריה, אכן אמרה לו כי אינה מרוצה מהנהגתו, כי אין הוא מתנהג בדרכי הנהגת אביו, כי אביו היה רושם כל מילה שהיתה אומרת לו, ואילו הוא רק מקשיב לדבריה...

*

הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע** היה רגיל לומר (צמח דוד השמטות, בד"ה מה שאמרו ד"ר), כי סגולה גדולה לפרנסה בריווח הוא בסעודת מלוה מלכה, והיה דורש על זה את דברי חכמינו ז"ל (שבת ק"ח): "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", כי אומרים 'עשה שבתך חול', הכוונה על סעודת מלוה מלכה, שהוא סעודה שעושים בימות החול לכבוד השבת, והיינו לעשות כבוד השבת כשעומדים כבר בימות החול - במוצאי מנוחה, ועל ידי זה 'ואל תצטרך לבריות', על ידי זה יזכו לפרנסה בריווח.

*

בספרו של הרה"ק רבי דוד מדינוב **ז"ע** 'צמח דוד' (ליקוטי אמרים, שבת בד"ה טעם שאנו) כתב, לכאר את מנהגם של ישראל, אשר בעוד שעבור סעודת ליל שבת מרבים לבשל דגים ובשר ושאר מיני מאכלים, וכן עבור סעודת יום השבת מכינים תבשילי חמין וקוג'ל, הרי שלסעודה שלישית אין מכינים תבשילים, אלא מסתפקים במה שנמצא בבית משיירי המאכלים של הסעודות, כחתיכת דג או הערינג וכדומה, ומה טעם הוא ששתנה אופן עריכת סעודה שלישית משני הסעודות של שבת.

א. בנותן טעם להזכיר את שאמר ה'צמח צדיק' מוויז'ניץ **ז"ע** (צמח צדיק פרשת ויחי בד"ה למען עשות), כי אד"ר נוטריקון ר'עוא ד'רעיון א'שתכח, היינו שכל החודש כולו הוא במדרגת ומעלת סעודה שלישית.

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים ארעזר זינים שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

חציצה בבגדי כבונה ובשאר דברים

ולבני אהרן תעשה כתנת ועשיית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת (כה, ט)

דבר חוצץ, אלא צריך שיהיה הבגד על בשרו ממש, ואף מידי דבעלמא לא חייץ, הכא איכא קפידא כגון מים ורוח דאף דלא חייץ, סוף סוף אין הבגד על בשרו ממש, דהני מבדילין הבגד מעל בשרו, וכמו שכתב רש"י שם בזבחים נכנסה לו רוח בבגדו והבדילתו מעל בשרו בשעת עבודה. וכפ"י שפיר כתב הרב מש"ל, ע"ש.

והנה במה שחילק הברכי יוסף בין חציצה בבגדי כהונה לרגלי הכהן בחציצה מרצפת העזרה, צ"ע לכאורה מהא דמבואר בגמ' (זבחים כד, א) עומד על גבי כלים, על גבי בהמה, על גבי רגלי חבירו פסול, מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים, מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת, אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה, ופירושו ה"תוס' שם ז"ל: הואיל ורצפה מקדשת, פירוש דמקדשת האדם לעבוד עבודה שם דאינו יכול לעבוד במקום אחר וכלי שרת פירוש בגדי כהונה מקדשין האדם לעבוד עבודה מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת דהא כתיב על בשרו כדאמרין לעיל (ט, א) ובגדי כהונה קרי להו כלי שרת כדאמר לעיל (ג, א) שתהא כהן כשר ובכלי שרת, ובקונטרס פ"י שבכלי שרת ממש שלא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת בקבלת הדם דכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן ע"ש, הרי דלפי ה"תוס' מה דיש דין חציצה ברצפת העזרה ילפי' מבגדי כהונה, וא"כ אף אפשר לחלק בין דין חציצה שבבגדי כהונה לדין חציצה ברצפת העזרה.

מבאר דאור העזרה יש לה קדושה עצמית

והנראה לבאר בזה מה דגם אור עזרה יש בה קדושה, ע"פ המבואר בזבחים (כ, א) דאיבעי' אם נתלה וקבל הדם, ואיתא שם דפסול משום דאין דרך שירות בכך, ומבואר דבלא"ה היתה הקבלה כשרה ורק משום דאין דרך שירות בכך פסולה הרי דיש קדושת עזרה גם באור, וכן אמרו שם בגמ' (כ, א) דטמא שהכניס ידו לאור העזרה חייב למי"ד דביאה במקצת שמייה ביאה הרי דאור עזרה קדוש ג"כ בקדושת עזרה.

ועי' בתוס' (שבועות יז, א ד"ה תלה עצמו) שכתבו: אית ספרים דגרסי אור עזרה כעזרה דמי או לא וקשה דבפרק כל הפסולין (זבחים לב, א) אמר טמא שהכניס ידו לפנים חייב דביאה במקצת שמה ביאה, ובפרק כל הפסולין (שם לב, ב) נמי אמר ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל דיהי בהנהונת משמע דאור נמי נתקדש, ועוד אי לא כעזרה דמי א"כ כשמוליך דם ואיברים למזבח יפסל ביוצא, ונראה כגירסת הספרים דגרסי כי גמירי שהייה היכא דבר השתחוה הוא עכ"ל. [ועי' במשנה דמלך פ"א משגגות שהארץ בה דאור עזרה כעזרה].

ולעני"ד נראה דהאורי יש בה קדושה מצד עצמה, דכל דבר שיש עלה שם אור של העזרה, דהיינו שנמצא מעל רצפת העזרה יש לה דין אור וקדוש מצד עצמה, ובאופן שיש הפסק לרצפה כגון בנידלל אבן מרצפת העזרה (זבחים כד, א) אין שם אור מעל הרצפה ולרחבה כך דאין זה אור שעל רצפת העזרה, אבל באור שמעל רצפת העזרה יש לו קדושה מצד עצמה כיון דגם אור העזרה נתקדש, שו"י באור שמה פ"א משגגות] שנסתפק בגדרה של קדושת אור העזרה אם הקדושה היא מצד עצם האור, דכשם שנתקדשה העזרה לארכה ולרחבה כך נתקדשה לרומה באור, או דקדושת האור באה מצד הקרקע שלמטה ממנו, ונפקא מינה במי שנטמא בעזרה שהדין הוא שצריך לצאת מיד, והוא הלך ותלה עצמו באור העזרה, דאם האור קדוש מצד עצמו הרי

מבאר דאסור לצבוע בגדי כהן הדיוט משום חציצה

הרמב"ם (פ"ח מה"ל כלי המקדש ה"א) כתב דבגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים, כתנת ומכנסים ומגבעות ואבנט, וארבעתן של פשתן לבנים, ומה שכתב הרמב"ם דבעי' של פשתן לבנים לא ציין הכסף משנה מקורו, וכתב המנ"ח [מצוה קא] דאכן אין קפידא לצבוע איזה צבע שיהיה רק שיקראם לבנים, לאפוקי בגדי כה"ג שהיו צריכים להיות צבועים דהיי תכלת וארגמן ותולעת שני והנהו היו צבועים, ובלאו הכי לא היה נקראים כן אבל בגדי כהן הדיוט היו יכולים להיות לבנים, אבל אין עיכוב דבבר, ואם היו רוצים לצבוע איזה צבע לנוי שפיר דמי, אמנם במנחה חדשה הביא מהר"ש ב"ר נהגים (פ"א מ"ג) שהביא מההור"ח כהנים דפשתן מקרי שהוא כביריתו וואו לכן, וכן הוא בירושלמי (כלאים פ"ט ה"א), ובהנהגות על המנ"ח הביאו מהקריית ספר שכתב דכיון דכתיב בד בבד, ובה כביריתו שהוא פשתן לחודיה בעיניו ואי היה צבוע לא היה בד לחודיה ע"ש.

ולעני"ד נראה דהפסול בצבוע הוא משום חציצה בין הבגד לבשרו, וכדי לבאר דין זה נעסק קצת בעני"ד בגדי דין חציצה, ונתחיל עם מש"כ המשנה למלך (פ"ב מה"ל עבודת יום הכיפורים ה"ב): טובל ועולה ומסתפג, והנה ספוג זה הוזכר בגמרא במקומות הרבה וכל שמזכיר טבילת כ"ג קתני עלה ומסתפג ולא ראייתו למפרשים אם ספוג זה הוא חיוב או אורחא דמלתא נקט דמסתמא כל הטובל מסתפג לאחר טבילה, ומדברי רבינו דקאמר ומסתפג משמע דחיוב הוא, ונראה דחיוב זה הוא משום דקיי"ל דאפי' נימא אחת או עפר אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתה פסולה וכמ"ש רבינו בפי" מה"ל כלי המקדש ה"ו, ולפי"ז יש לחוש שמה בטבילה נדבק בבשרו מעפריות המים נימא או עפר ומש"ה חייב להסתפג אחר טבילה ואף דנימא דאין לחוש לה מ"מ הרי כתב רבינו שם בדין ז' שצריך ליהרר שלא תכנס הרוח בשעת עבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו ופשיטא דלא גרעי מים מרוח וא"כ צריך לספוג משום דסתמא המים יהיו מבדילים בין הבגד לבשר ומש"ה קאמר רבינו ועולה ומסתפג וכי עכ"ל.

מקשה בדברי הברכ"י שמהלך בין חציצה בבגדי כהונה לחציצה מדיצפת העזרה

ובברכי יוסף (א"ח ס"ז טז) כן בענין חציצה בתפילין, והביא בזה"ל: מה שכתבו האחרונים משם הרב שני לוחות הברית לרוחץ מקום הנחת תפילין, ופשוט שהנהגים כן צריכים לנגב המקום היבב, אי משום כבוד תפילין, ואי משום שהמים אפשר שהם מפסיקין, ובענין שהתפילין יהיו על בשרו ממש, דומיא דבגדי כהונה (ערוך ג, ב), כמ"ש הרא"ש (ס"ח, ו) וכתב הרב משה למו"ך בה' עבודת יום הכיפורים פ"ב, גבי עלה ונסתפג, דמה שהיה מסתפג משהם המים דלא גרע מרוח וכי, אמנם שמעתי מקשים על הרב מש"ל דהרי בסוף תמיד נשחט (פסחים סה, ב) אמרו דשבה הוא לכהנים ללכת בדם, ופרץ והא קא חייץ, ומשני לח הוא ואינו חוצץ, וא"כ אין כתב הרב דמים חייץ, ואני אומר דהתם בזבחים דבעי רבא ברוח לא מטעם חציצה אתי עלה, אלא משום דכתיב (ויקרא ג, א) על בשרו, וכונת בעיית רבא מי נימא דהא דכתב רחמנא על בשרו לא אתא אלא שלא יהא דבר חוצץ, וא"כ כל מידי דלא חייץ בעלמא ה"ה הכא ככהן לית לן בה, או דילמא דמעל בשרו שמעינן דלא זו בלבד שאין

דהרי גם בטבילה דיש דין נגיעה ומ"מ מצינו חילוק בין מין במינו ללנאותו.

ונראה לבאר בדת האבני נזר, דס"ל דמה דלנאותו אינו חוצץ היינו שמתבטל לגוף הדבר ונהפך לחלק אחד, אבל יש מקומות דעצם הדבר שנהפך לחלק אחד הוא הסיבה לפסול וכגון בשופר שציפה ראשה זהב דע"י זה שהזהב נהפך לחלק אחד עם השופר הוא אדרבא הסיבה לפסול, כיון דבשופר בעינן קרן של איל וקרן של זהב פסולה, ואי"כ כיון שבשופר יש דין נגיעה, ולכל הצד להכשירו הוא רק אי נימצא דנהפך לחלק אחד ובטל לשופר, אולם שוברה בצידה דמאחר שנהפך לחלק אחד עם השופר הרי נימצא שהשופר אינו שופר של איל, דע"י זה שנתבטל להשופר אין זההב נהפך להזהב לאליל ולכן נהפך לחלק אחד, ולכן אי"ה להכשירו מצד דלנאותו אינו חוצץ, אך בכל דבר שיש דין מיוחד וכגון בתפילין שיש דין דבעינן שיהיו של עור ופסול אם ציפיהו זהב, ולא אמרינן כל לנאותו אינו חוצץ וכנ"ל, דמאחר דבעינן שיהיו של עור וע"י הביטול אינו נהפך לעור, אבל במקום דליכא דין שצריך להיות בדבר מוסיף וכגון בטבילת אדם אמר"י דצבע דהוי לנאותו אינו חוצץ, מאחר שהצבע נהפך לחלק מהאדם, ולא איכתל לן במה שנחשב שחלק מהאדם הוא צבע, ולכן בטבילה אמרינן דכל לנאותו אינו חוצץ.

אמנם כל זה הוא רק בדבר דבעינן בו נגיעה, אבל במקום דליכא דין נגיעה אזי בכל גונא אמרינן דכל לנאותו אינו חוצץ, וכמו שמצינו בדי' מניס דכיון דליכא דין נגיעה הרי לא בעינן לומר שמתבטל לעיקר נהפך לחלק אחד, ולכן בלא"ה לא הוי חציצה משום הכלל דכל לנאותו אינו חוצץ.

האמת דידור זה דהיכא שנתבטל מ"מ אינו נחשב למהות הדבר שנתבטל אצלו מצינו בה פלוגתא הפוסקים לגבי תפילין והובא בשו"ת דברי מלכאל [ח"ד סי' קיח] וז"ל: והנה בשו"ת פמ"א ח"ג סי' ל"ב ושו"ת נבעת פנחס סי' נ"ו פלפלו אם טחו על הקלף צבע לבן ועליו כתבו בדיו אי הוי חציצה, והחליט בג"פ שם דאף אי נימצא דהוי חציצה, מ"מ כיון שבתלו לגבי הקלף אינו חוצץ, והביא ראיות מעירובין (ה' ק"ד) ועוד מקומות דביטול משוי לה כגוף הדבר, ולענ"ד לא דמי כלל דאטו אם ידביק להקלף איה בגד ויבטלנו נימצא שיהא מותר לכתוב על הבגד, ועכ"ל דהיינו דבטל הבגד לגבי הקלף, מ"מ אינו קלף, וכיון דקיי"ל שס"ת נכתבת על קלף, ודאי דאטו לכתוב על קלף שהבגד דבוק עליו, ובעירובין (דף ק"ד) גבי מלח ע"ג כבש שאני דבמזבח כתיב מזבח אבנים וכו' מהדו"ת א"ח סי' נ"א, וכ"ז מיקרי אהרן וכו' ועפות שגבראו נה' הרקק ומיקרי גידולי קרקע ע' עירובין (דף כ"ה) ובתו' שם, ומה שהביא מהא דחולין (פ"ג, א), שם ג"כ איירי בעפר ושפיר שרי לבטלו למזבח, משא"כ הכא דהא עכ"פ, שבתל, מ"מ אינו נקרא קלף, ומה שפלפל בג"פ שם אי בעינן על אפש, ולענ"ד אינו שייך לבי"ד, דשם הוי גוה"כ שיכתוב על הסיד, וגם כיון שצותה תורה שייסודו כ"ל על המזבח הרי הוא כמזבח דהא סיד הוי ג"כ מן הקרקע וכו' עכ"ל, הרי לפנינו שנחלקו גדולי הפוסקים בסברא זו, ושור"י שגם בשו"ת אבני נזר [ח"ו"מ סי' ע] כתב לגבי תפילין שטחו עליו דפסולים כיון דלא נחשב לעור ע"ש, ולדרכינו א"ש שדאבני נזר לשיטתו באמת כיון דלא נחשב לעור בשיתנו.

ועכ"פ למה שנתבאר י"ל דלכן פסול בגדי כהן הדיוט כשצבעם בצבעים אחרים, דכיון דבעינן שיהיו של פשתן אי"כ כשצבע הבגדים יש חציצה בין הפשתן לבשר, דהרי נתבאר דבבגדי כהונה יש דין נגיעה על הבשר ולכן פסול הצביעה, אולם לפי מה שביארנו פסול רק כשהצבע הוא מצד פנים כלפי הבשר.

זה כמי שהלך לצד אחר בעורה, שלא לדרך יציאתו דחייב מיד, ואם האויר קדוש מחמת הקרקע שתחתיו, אינו חייב אלא אם כן שהה כדי שיעור השתחוואה, דהוי כאלו עמד במקומו שצריך לשהות כדי השתחוואה להתחייב, ע"ש מה שהאר"י לפי דרכו.

ועכ"פ אי נימצא דאויר הרצפה יש לו דין קדושה מצד עצמה, יש ליישב היטב מה שהעירו על הברכי יוסף מהא דזבחים, ד"ל דמה דמבואר בגמ' שדין חציצה מרצפת העזרה נלמד מבגדי כהונה, מ"מ הא בעורה גם האויר קדוש ולכן דם לח דהוי כאויר כמבואר במל"מ אינו חוצץ משום שאין הפסק בין הכהן לאויר והדם הוי כאויר, משא"כ בבגדי כהונה שיש דין שהבגדי כהונה צריכים להיות על בשרו ממש, והאויר שבין הכהן לבשרו אין לו קדושה ולכן הוי חציצה לגבי הבשר, אבל לגבי העזרה דסגי שאין חציצה בין האויר של העזרה לכהן דגם באויר יש קדושה עזרה לכן לא הוי חציצה, ונימצא דאה"י דין חציצה בבגדי כהונה ודין חציצה בין הכהן לעזרה שנים, אבל בעזרה יש קדושה גם באויר ולכן בדבר לח אין חציצה לאויר ומהני, משא"כ בבגדי כהונה יש הפסק לבשר ולכן בבגד"כ הוי חציצה.

דבברי הרמב"ן והאבני נזר דהיכא שיש דין נגיעה גם מין במינו ולנאותו חוצץ

ובעיקר דברי הברכי יוסף דבבגדי כהונה יש דין שצריך שיהיה על בשרו, וס"ל דגם תפילין דומה בזה לבגדי כהונה (א), יסוד זה לחלק בדיני חציצה יש לה בית אב מדברי הרמב"ן וכמו שהביא האבני נזר בכמה מקומות, עיי' בשו"ת אבני נזר [או"ח סי' תלב] בתשובה להאון בעל החלקת יואב וז"ל: ראיתי מה שמקשה בספרו בסימן ג' בשופר צפיהו זהב במקום הנחת פה פסול נימא כל לנאותו אינו חוצץ, אני רגיל ליישב בזה דברי הרמב"ן שלמד מזה שאם הרחיק התוקע פיו מהשופר ותקע לא יצא, ואינו מובן דצפיהו יש כאן חציצה אבל הרחיק אין חציצה רתב שאינו נוגע, ותרצתי משום דלנאותו אינו חוצץ, אך כמו שכתב הרמב"ן פרק ג' דזכורות במין במינו דאינו חוצץ, מכל מקום במה דצריך שיגע אינו מועיל מין במינו, דמכל מקום אינו נוגע, כן יש לומר דסבירא ל' בלנאותו, ועיי' ר"ח סוכה (ה' א) וז"ל אמר רבא כל לנאותו אינו חוצץ מין במינו הוא, עיי' שם, וע"כ ציפיהו זהב פסול אף דלנאותו הוא מכל מקום אין התוקע נוגע, ומוכח שפיר שאם הרחיק פיו משופר לא יצא עכ"ל. [ועי' בשו"ת אבני נזר י"ד סי' סו], הרי שמחדש ע"פ דברי הרמב"ן דהיכא שיש דין נגיעה גם מין במינו חוצץ, וע"ז הוסיף האבני נזר דגם לנאותו פסול היכא דיש דין נגיעה ע"ש.

אמנם לכא"י יש להעיר על דבריו מדין חציצה בטבילת נשים דהוי דמין במינו חוצץ וכגון בקפצה פיה וכו' דהוי חציצה אף שהוא מין במינו, ואילו כשהאשה צובעת עצמה בצבע כתבו הראשונים דלא הוי חציצה, וכידוע מדברי הרשב"א (מונב בב"י י"ד סי' קצח) דנשים שצובעות עצמן לנוי על הידים או על השיער דאין צבע זה חוצץ לפי שאין מקפידות עליו, ואדברה חזרות ומחששות אותה תמיד לנוי, ואף על פי שכל השיער צבוע וחציצה ברובה פסולה אף על פי שאינו מקפיד, מ"מ כיון שרובה בקימיו של הצבע דנים אותו כגוף השיער ואינו חוצץ, וכמו דאין צבע חוצץ בטבילת בגד צבוע, ועוד שאין ממשו של הצבע שיער ועל הידים אלא מראיתו בלבד, "וחזונו" - מראה - אינו חוצץ, וכמה אחרונים כתבו דשני טעמים אלו, א. דמה שעשוי לנוי הוא כגופה, וכן מה שאינה מקפידה על הצבע ושארין בצבע ממש, מתירים כל אחד לעצמו, ולכן כשהצבע לנוי אינו חוצץ אפילו יש בו ממש, וכשאין בצבע ממש אינו חוצץ וצבוע אינו לנוי ואין מלאכתו בצביעה עיי' בדבריהם, הרי דיש חילוק בין מין במינו להדין דלנאותו, דאף דמין במינו חוצץ, מ"מ לנאותו אינו חוצץ, ואי"כ צ"ב במה דפשיטא ליה להאבני נזר דמנו שכתב הרמב"ן דהיכא שיש דין נגיעה מין במינו חוצץ הכי נמי בלנאותו,

(א) ועיי' באשל אברהם או"ח סי' כז מו"כ לחלק בין תפילין לבגדי כהונה, ויש אירכות באחרונים בדין גדר החציצה בתפילין ע"י שו"ת יביע אומר ח"ה סי' ה'.

ואתה ואתקדש בקדושה של מעלה

בשמחה רבה הנוג' לתודיע כי השבוע יתקיים א"ה בהיכל בית מדרשינו 'אור משה' רחוב קדושת לוי 66

שבת מהרנ"ו

לחיוזק במלחמת דורינו - פגעי הטכנולוגיה

לכלל תושבי עירינו ולמתפללי בית מדרשינו

ישאו דברים:

ליל שב"ק: הגה"ח ר' שמואל דוד בעלז שליט"א
יום שבת: הרה"צ ר' שמעון הורווצ'יק שליט"א
רעוא דרעוין: מורינו ורבינו מרא דאתרא שליט"א

בברכת שבתא טובא, הגבאים

שהשמחה במעונם

הרה"ג ר' עמרם פריינד שליט"א
להולדת הבן

הרה"ג ר' אשר פרנקל שליט"א
לאירוסיה הבת

יה"ד שיזכו לרווחת רב נחת קדושה
מכל יוצאי חלציהם

בברכת שבתא טובא, הגבאים

קול התורה

פנינים יקרים מלקטים מספר קול הדודי עה"ת ומיעדים מאת הרב רבי דוד פראג שליט"א
נשא דהאחרות קהלות החרדים בעיר הברכה לטיו"ב

משה רבינו ימליץ טוב בעדנו יותר מבחיים חיותו

ואתה תצוה את בני ישראל וגו' (כ"ג:). פרשה זו אינה מתחלת בפסוק 'ידבר ה' אל משה וגו' צו את בני ישראל וגו' כדרך שנקטה התורה בשאר מקומות, וגם כתיב הכא לשון נוכח 'ואתה' בהדגשה מיוחדת, וכמו כן לא מוזכר שמו של משה בכל הפרשה. ויש לרמוז בכ"ג דהא בהא תליא, דכיון דקריאה זו בדרך כלל הוא בשבת אחרי ז' אדר שהוא יום הסתלקותו של משה רבינו ע"ה, בא הכתוב לנחמו ולנחם את כלל ישראל, דכשיעלה למרומים יחא עוד קרוב יותר להשי"ת ממה שהיה כאן, כי ענין הקריאה הוא כפירש"י ריש פרי' ויקרא דלכל אמירה קדמה קריאה שיהא מוכן לשמוע דבר ה', אמנם אחר שיעלה למרומים יחא מיד בקירוב מקום ואז ידבר עמו ה' מיד בלשון נוכח בלי שום הקדמה והכנה, והיינו דמרומו 'ואתה תצוה וגו'', וניתן להם רמז לישראל שיהיו בטוחים שמשנה ברוב אהבתו אותם ימליץ טוב בעדם עוד יותר מבחיותו עמהם בחיים חיותו.

תכלית מלחמת היצר להוציא שמן זית זך

ואתה תצוה שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד וגו' (כ"ג:). נראה לומר בדרך דרוש ורמז, הנהגה ידוע דגדול המצווה ועושה ממני שאינו מצווה ועושה יש לו יצר הרע ללחום נגדו, משא"כ מי שאינו מצווה שאין היצר הרע מתערב ולוחם שחרו מועט יותר, ובוהא אפשר לפרש כאן 'ואתה תצוה' שתצוה אותם את המצוות המפורשות בענין, וממילא יצא מזה 'שמן זית זך כתית' דהיינו שתהיה כאן מלחמה נגד היצר והיא בחינת כתינתה לשובר היצר, ומכתינתה זו יוצא 'שמן זית זך' ממש בלי תערובת רע כלל, והוא ענין 'להעלות נר תמיד' כפירש"י 'שמדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה', דהיינו שצריך להתמיד ולהמשיך בהדלקת ניצוץ הקדושה נגד המקטריגים עד שתהא שלהבת והתעוררות המצווה עולה מאליה, דהיינו לשובר כוח היצר ולהגיע למדרגה שדובר עליה דוד המלך ע"ה כאשר אמר 'ולבי חלל בקרבי'.

בגדול מעלת מידת הענווה

כתית למאור להעלות נר תמיד באהל מועד מחוץ לפרכת וגו' מערב עד בוקר לפני ה' וגו' (כ"ג:). יש לרמוז בזה דאם האדם הוא 'כתית' דהיינו שפול ונדרס ונכתת, אז יש לו קיום 'להעלות נר תמיד', ולא רק זו אלא שאם הוא 'מחוץ לפרכת' שמרגיש שהוא מן החוץ וגם שהוא שרוי בחושך בחינת 'מעורב', אז 'עד בוקר' מוכרח לו 'לפני ה'' שיאיר לו וישגי מדרגות, כי אין לך מדה טובה מן הענווה כדאייתא בגמ' (ע"ג:). 'אמר ריב"ל ענוה גדולה מכולן'.

חכמים המבינים אל לב אהרן שהוא מלא רוח חכמה

ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בני אהרן (כ"ג:). לכאורה הוה ליה לכתוב בלשון רבים 'אשר מלאותיו', דהלא קאי על חכמי לב שהם רבים, ולמה כתוב 'אשר מלאותיו' בלשון יחיד. וי"ל הנהגה כתיב (פסוק ל') 'ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן בבוא לפני ה' ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד וגו'', הרי דחזר שם הפסוק פעמיים להזכיר ענין 'לב אהרן', שכשהוא לבוש בחושן עם האורים ותומים אז מכניס על לבו צרכי בני ישראל לפני ה'. ולפ"ז יש לומר דפירוש 'חכמי לב' היינו חכמים המבינים את 'לב אהרן', וממילא הוא

דכתיב 'אשר מלאותיו רוח חכמה' ר"ל החכמים המבינים את לב אהרן שהוא מלא רוח חכמה, 'הם יעשו את בני אהרן לקדשו לכהנו לי', שעל ידי כך יוכל לישא על לבו את כל צרכי בני ישראל לפני ה'.

האחרות עצמו הוא זכרון לפני ה',

ושמות את שתי האבנים על כתפות האפו אבני זכרון לפני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון (כ"ג:). יש לדקדק וליתן טעם לשבח הא דאבני האפוד נקראים בשם 'אבני זכרון' ואילו כלפי אבני החושן כתיב (פסוק כ"ט) 'ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחושן המשפט על לבו בבוא אל הקודש לזכרון לפני ה'', דהגם שנשא אותם לזכרון לא נקראו 'אבני זכרון' להדיא. כי מעלה יתירה היתה באבני אפוד שהיו כל שמות השבטים כתובים ביחד על שתי אבנים, וכתיבה כזו יש בה רמז לאחדות גדולה בישראל, וזה גופא היא סגולה לזכרון טוב לפני ה', ועל כן שפיר נקראים האבנים עצמם 'אבני זכרון', משא"כ אבני החושן שכל אבן נשא רק שם אחד ואינו מראה כ"כ על אחדות, על זה היה צריך 'ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחושן המשפט על לבו בבוא אל הקודש לזכרון לפני ה'' דהיינו לתת אותם על לבו ליחדם יחד כדי שיעלו לזכרון לפני ה'.

צריך להיות בדבקות ה' לבוון האורים ותומים

ונתת אל החושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן בבואו לפני ה' ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד (כ"ג:). יש לעיין אמאי חזר הפסוק פעמיים לומר 'לפני ה''. ויש לפרש בהקדם דברי הגר"א על מאה"כ (שמואל א' א' יג) 'ויחשבה עלי לשכרה וגו' ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי וגו'', דעלי הכהן שהיה נושא את האורים ותומים לא כוון בעניינה של חנה את האותיות על נכון, שהאירו האותיות ש' כ' ר' ה', על כן 'ויחשבה עלי לשכרה'', במקום כשרה, וע"כ אמרה לו חנה 'לא אדוני וגו' שאינו קורא כדבעי ואינו ראוי לישא את האורים ותומים יעו"ש. ומבואר לפי דבריו דרק האותיות מאירות אך כדי לכוון כוונתם צריך רוח הקודש של הכהן גדול, ויש לומר דזה מרמז בפסוק כאן 'והיו על לב אהרן בבואו לפני ה'' דהאורים ותומים פועלים רק אם נמצא כהן תמיד במצב של 'לפני ה'' דהיינו שהוא בדבקות שאז מאיר לו ברוח קדשו, ואז 'ונשא אהרן את משפט בני ישראל לפני ה'' וליתן תשובות נכונות לשואלים באורים ותומים.

תיקון לבעל לשה"ר למלא עצמו בדברי תורה וקדושה

פעמון זהב ורומון פעמון זהב ורומון על שולי המעיל סביב (כ"ג: ל"ד). בגמרא (בבב"ב פ"ג) מבואר דמעיל מכפר על לשה"ר, והנה פעמון עשוי מעינבל המכה בפנים בדופן זוג, וצריך להיות תוכו ריק מסביב לעינבל כדי שישמע קולו בהכאתו, וכמו שאמרו ז"ל (כ"ג פ"ג) 'איסתרא בלגינא קיש קיש קריא ליה', דרק מפני שהוא ריקן יכול לקשקש ולהוליד קול, וה"ה פעמון רק ע"י שהוא ריק מכה העינבל על הזוג, ורומון הוי איפכא דמרמו לדבר מלא כמו שאמרו חז"ל (שלהי הגיט) 'אפילו ריקנים שבהם מלאים מצות כרמון', וע"כ גם אינו מוציא קול דאין מקום ריקן בו להכות להוציא קול. ולפ"ז יש לפרש דהא דאמרה תורה שמעיל מכפר על לשה"ר גם רמזה בזה התיקון שלא ליכשל עוד בעוון זה, והיינו במה שצוותה 'פעמון זהב ורומון פעמון זהב ורומון' ליתן פעמון בצד

מציעו רק מזבח שהיו שנים, מזבח העולה בחוץ ומזבח הקטורת בפנים, ואילו דברה תורה ממזבח הפנימי שם יחד עם שאר כלי האהל מועד שהוא מזבח עם בדי זהב, ואח"כ היתה תורה מכיאה מצות מזבח הנחושת עם בדי נחושת ובלא גג ומלא עפר, היה בזה כעין ביוון למזבח הנחושת, ע"כ הרחיקה תורה מזבח הזהב אחריו, וגם הפסיקה בבגדי כהונה ופרשת חנוכת מזבח הנחושת להחשיבו בזה שעבודה ראשונה שנעבדו במשכן היתה דוקא לחינוך מזבח הנחושת, ואז אפשר להודיע על עשיית מזבח הזהב.

אחר שהודיע מעלת הכהונה כתב על כתר

ובאופן אחר י"ל ע"פ פירש"י מפרש זר זהב שהיו בכלי המקדש מרמזים על שלשה כתרים, זר הארון מרמז לכתר תורה, זר השולחן לכתר מלכות, וזר מזבח הקטורת לכתר כהונה, ובה מובן שפיר, כי תורה ומלכות כבר היו בישראל, תורה ע"י קבלת התורה ומשה רבינו שהוא בכחינת מלך, אמנם כתר כהונה עדיין לא היה בישראל כי עדיין לא נתכנה אהרן ובניו, על כן נאמרה פרשת מזבח הפנימי אחר פרשת כהונה, כי אז גם בני דור זהב שלו הוא רמז לכתר כהונה, ולפ"י יומתק מאוד הא דמזבח הפנימי היה מקומו רחוק מן הפרוכת וקרוב לפתח ההיכל יותר מן השולחן, כמו שפירש"י בפרשת תרומה (כ"ו ל"ה) והארון היה יותר בפנים משניהם, הדיינו בבית קודש הקדשים, והוא ע"פ המבואר במסכת אבות (פ"ו מ"ג) "גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בל' מעלות והכהונה נקנית בכ"ד והתורה נקנית במ"ח דברים וכי", הרי דכהונה פחותה מכולם ושניה לה המלכות, ואח"כ הגדולה מכולן היא התורה, על כן היה כתר כהונה תחילה ויותר פנימי לה כתר מלכות ופנימי ביותר הוא כתר תורה עולה על כולן.

רמון שילמד הפעמן מהרמון דמי הוא זה שמכה ועושה קול ומדבר לשה"ר זה רק מי שהוא ריק כמו הפעמון, וכדי לתקן עצמו יתמלא כרמון וממילא לא יכה ולא יוציא קול, והיינו שימלא אדם עצמו עם דברי תורה וקדושה ושוב לא ידבר לה"ר "על שולי המעיל סביב" והוה התיקון של המעיל.

אף בצרכי גשמיות אפשר ללמוד תורה במהרתה

ועשרון סלת כלול בשמן כתית רבע ההין וגו' (כ"ט מ.). ברש"י: "לפי שנאמר כתית למאור ומשמע למאור ולא למנחות, יכול לפסלו למנחות, ת"ל כאן כתית ולא נאמר כתית למאור, אלא למעט מנחות שאין צריך כתית שאף הטחון ברחיים כשר בהם". וצריך להבין מה הס"ד לפסול שמן כתית למנחות אם הוא מעולה יותר מהטחון ברחיים. ודילמא י"ל דשמן המנורה מרמז למי שתורתו אומנתו ועוסק בתורה לבד, שהוא דומה לשמן שעולה כולו בשלהבת בלי שום חלק גשמי, והמנחות מרמזין לעוסקים במלאכתם למחיתם שהם כלולות סלת יחד עם שמן, וס"ד דאי אפשר להגיע לתורה בטהרתה עם עסק הגשמיות ובעיני למנחות שמן טחון ברחיים דווקא, להראות דאי"א לבלול סולת עם שמן כתית ונקי לגמרי, והיינו "יכול לפסלו למנחות" שא"א ללמוד תורה בטהרתה יחד עם הסולת, "ת"ל כאן כתית ולא נאמר כתית למאור, אלא למעט מנחות שאין צריך כתית שאף הטחון ברחיים כשר בהם", ר"ל דאפשר להשיג תורה בשלמותה גם כשעוסק בצרכי גופו, וכמסקנת הגמ' (ברכות לה) "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם".

לימוד להזיחה מלבושת שום דבר

ועשית מזבח מקטר קטורת עצי שטים וגו' (א. ל.). מקשים העולם למה לא נאמרה פרשת מזבח הזהב יחד עם כל כלי ההיכל לעיל בפרשת תרומה עם פרשת המנורה והשולחן. ודילמא י"ל הדנה מכל כלי המשכן

בנינים על רח הוויני מספרי קול רורי על ש"ס

קיא. בגמ' מהו דתימא אחולי גבי הדדי קמ"ל דאמרינן כיון דלא תבעי להדרי ברישא. ס"ד כיון דמחלו זה לזה שוב היו דינא דאין אחד מהם מחוייב להחזיר לאחר וצריכים לפשר ביניהם, קמ"ל דאחר שמחלו זה לזה היו כאילו לא מחלו כלל והדר הדין כאילו היו מעיקרא, דצריך ידעיה החזיר ליהויריב. ומ"מ קצת תימה מה שרש"י מפרש דממתנין עד שיחזור משמרתם לשבת שלחם, דלמה יעובד מהגולן כפרה חצי שנה, וגם איכא למיחש שיזמם האשם, ועוד דיעבור שנת הכשרו, ובכלל לכאורה כה"ג דשתי הני משמרות לא הקריבו, למה לא יהיה הדין שיתון הכל למשמר הבא בשבת שלו, ולמה עכ"פ לא יוכל הגולן לתבוע מיהויריב ומידעיה שיחזירו לו את שלו, דכיון דלא עבדו מה שצריך לו לא קנו, וצע"ק.

קיא. בגמ' משתמשינן בה כל ימי שאלתה מתה אין חייבין באונסיה וכו'. הא דמשתמשינן משום דהמשאיל לא תבע שיחזירו, וכיון דשחק משמע דניחא ליה, והא דפטורין מאונס משום דלא קיבלו עליהם, דרק השואל עצמו מתחייב באונסים תמורת ההנאה שקיבל מהמשאיל.

בגמ' ופליגא דרב פפא וכו'. יש לפרש דמ"ד דמתחייב תיכף באונסין בשעת שאלה ס"ל דהשואל היו כלוקח, אלא דהתנה שבמקום לשלם דמים יכול לשלם השאלה עצמה לאחר זמן, וממילא מעיקרא כל החיובים עליו משעת שאלה דומיא דמכירה, ומ"ד משעת אונס ס"ל דשואל היו ככל שומר דלעמא דחויבו בשעת מעשה.

בגמ' מאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא והיינו דרב פפא וכו'. קשה להבין, דאי קי"ל דאצל שאלה אין חיוב אונס מתחיל בשעת שאלה אלא בשעת מיתה, א"כ ה"ה בטבחה ואכלוה, ולמה בסיפא חייבין אם הניח להם אחריות נכסים, ובפרט דבההיא דרב פפא מדובר בטבח, וא"כ מוכח דאין לחלק בין אונס לטביחה בטעות לגבי זה, וצ"ע.

קח. בגמ' כגון שמוסר שורו לשני בני אדם וכו'. יש לעיין אי הכוונה שאחד ישלם כפל שלם ואחד חומש שלם, או אחד ישלם חצי כפל ואחד חצי חומש, וכמו דמצינו אצל ד' הו' דבשני שותפין מקרו חמשה חצאי בקר. ומלושון הרמב"ם כאן לא משמע כן, [הרמב"ם פוסק בההיא דהכא בשני שותפין שוורים דפטורים מכלל ומשלמין חומש, ואם תפס כפל כל תפיסה, ונראה דה"ט דכיון דעלתה לנו האיבעיא בתיקו אי חייב שתיים או רק חדא היו ספק ממון והממעה, ולגבי חומש מהיא ודאי חייב חדא ודאי חייב, משא"כ לגבי כפל היו ספק דאולי רק חומש חייב ע"ש].

בגמ' כיון דאטרחיה בשבועה לא מקני ליה כפילא וכו'. ועוד דכל זמן שלא שילם היה מתירא בעלים שמה אבד כספו, שהשומר נשבע והגב עדיין לא נמצא, משא"כ בשילם השומר מיד דעביד ליה נייחא, דתיכף ידע בעלים שלא אבד קרנו, על כן גמר בלבו ומקני ליה.

קח: בגמ' ואם שומר שכר הוא עושה דין ואינו נשבע וכו'. ורבא ס"ל דאפילו שו"ח עושה דין ואינו נשבע, והסברא בכ"ז היא דלא ניתנה פרשת שומרין בתורה להיכן דכבר נמצא הפקדון יחד עם הגנב, ואין כאן הפסד ממון לא לבעלים ולא לשומר אלא טירחא לבד, דבהו ודאי דאיכא לומר דהטירחא על השומר דתחשב חלק משמירתו כמו שעליו לרדוף אחר הפקדון אם היא ברחא לאגם, אלא עיקר פרשת שומרים ניתנה היכן נאבד הפקדון והספק עם מי ישכון ההפסד, ואז תלה הכתוב חויבי השומר לגבי הבעלים לפי מהות התחייבותו, ומש"ה דוחה ההיא דרב הונא בר אבין דכבר נשבע, והיינו שנשבע בשעה שעדיין לא ידעו שהפקדון נמצא, דאז ודאי דשייך לפרשת השומרין, [והא דמתמה אי רבא פליג ארב הונא בר אבין יותר מאם פליג אבין, משום דמסתמא רב הונא בר אבין מאמוראי קדמאי הוא ואין סברא שרבא יחלוק עליו].

אדער פלאות התורה

מתוך אוצרותיו של הרב זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א

פלאות מבגדי כהונה

חושן - שמות השבטים וכתבו ע"י מעשה נסים

החיד"א ז"ל בספרו 'פתח עינים' (יוסא כ"א) כתב וז"ל: "ראיתי בליקוטי רבי בצלאל כ"י: מצאתי בשם הרמב"ם דבר נאות, כי שמות השבטים לא נכתבו על האבנים על ידי אדם אלא על ידי מעשה שמים, ולכן חסרו בבית שני, דאי הוּוּ על ידי אדם אם כן אמאי לא חזרו וכתבוהו על ידי אדם, אלא ודאי דהוּו על ידי מעשה שמים."

מעיל - השטן אחז את הכהן גדול בבית צוואר

בספר 'אמרי נועם' מבעלי התוספות ז"ל (כח לב) מביא דבר פלא בשם המדרש וז"ל: "כשכתו גדול נכנס ביום הכפורים להקטיר קטורת, בא השטן ואוחזו בבית צווארו לעכבו, ולכן יהיה שפה לפיו שלא יקרע". וכעין זה כתב במדרש תלפיות (ענין בגדי כהונה, ד"ה אמנם מה) שקיבל מרוב הקדוש, שטעם טבילת כהן גדול אחר צאתו מבית קודש הקדשים הוא, משום שבצאתו משם היה השטן אוחזו בבגדיו שעליו לקרועו מתוך קנאה. ולכן צויה הקב"ה לעשות שפה בפי המעיל, כדי שלא יוכל השטן לקרועו. אמנם הקשה על זה במדרש תלפיות: וכי לא היה כח לשטן לקרוע המעיל אע"פ שיהיה קשה כבודו. ותירץ: שכיון שנעשה השפה בפי המעיל בציווי השי"ת, שרצונו הוא שיהיה שפה לפיו לא יקרע, לכן לא היה לשטן כח לקרועו.

וידידי הרה"ג ר' אברהם אונגער שליט"א, העיר על דברי המדרש הנ"ל, שהנה הכהן הגדול היה נכנס ביום הכיפורים לקודש הקדשים לבוש בגדי לבן שהם ארבעה בגדים, ולא לבש את המעיל, ורק על המעיל נאמר שהיה לו 'שפה', אתמהה. שוב מצאתי בספר הקדוש 'ברית מנוחה' (דף כ"ב ע"א, דפוס ירושלים) שכתב חידוש נפלא, שבשעה שהכהן גדול היה נכנס ביום הכיפורים לקודש הקדשים, היה לובש 'מעיל לבן', והיה למעיל ההוא 'פעמונים', עיי"ש.

שאלתי מהגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל לבאר את דברי בעלי התוספות ז"ל הנ"ל, והשיב לי: "כנס לסדר שיוכל להקטיר", נראה כוונתו לומר שכתב לפני יום הכיפורים לסדר ולהכין את קדשי הקדשים להקטרת הקטורת ביום הכפורים לפני ולפנים, ואז הלך עם שמונה בגדים וביניהם המעיל.

פלאות השבת

הנקבר סמוך לשבת ניצול מחיובת הקבר

בשעת הכוונות (וענין ליל שיש, דף טו טו ד) כתב המקובל רבינו חיים וויטאל ז"ל, וזה לשונו: "אמר לי מורי ז"ל [האר"ז] שקיבל מאדם אחד גדול, שאמר לו שקבלה היתה בידו מרבותיו שכל מי שנקבר בערב שבת אחר שעה ה' מן היום, שאין בו חטוט קבר, לפי שמן שעה החמישית מתחיל תוספת קדושת שבת, וכו', ומורי ז"ל הודה לדבריו והסכים עליהם."

ובבעל הטורים פרשת בשלח על הפסוק (שמות טו כד) "ורמה לא היתה בו" כתב דבר חידוש: שאין הרימה שולטת בגוף האדם בשבת.

להמתין מלקבור עד ערב שבת

בשו"ת רדב"ז (דף י"ד קק) נשאל על אחד שמת ביום חמישי בשבת, ואביו רצה להמתין מלקבורו עד מחר עם דמדומי חמה סמוך להכנסת שבת כדי להצילו מחיובת הקבר, אם זה נקרא הלנה לכבודו ומותר לעשות כן, או לא, וגם אם יועיל להצילו מחיובת הקבר במה שיניחו אותו עד סמוך לשקיעת החמה.

והשיב הרדב"ז והוה תוכן דבריו: "פשיטא לי כיון שלא הועיל להצילו מחיובת הקבר כמו שאני עתיד לבאר בעה"ש"ת, לא נקרא זה לכבודו, אלא אדרבה קלון הוא לו. אלא אפילו תימא שניצול ע"י כך מדין הקבר לא נקרא זה לכבודו, אלא כטן להביא לו ארון ותכריכין שהוא דבר של כבוד, אבל ענין העונש לא נקרא כבוד, וכל שכן שלא ניתן לידחות הלאו של לא תלין נבלתו משום ספק שמה יהיה נדון בדין חיובת הקבר שמה לא יהיה נדון. וכו'. עוד אני אומר, כי אינו ניצול מחיובת הקבר אלא מי שמת סמוך לשבת ונקבר עם דמדומי חמה, אבל מי שמת בבקר ושמו אותו עד סמוך לשבת אינו ניצול."

עוד בענין תנאי אחר, שיהיה צדיק ובעל מצות הרבה, אבל מי שאין בו מדות אלו, אדרבה מצאתי עליו העונש דמעינין בנינו יותר. שוב מצאתי ברייתא (מסכתות קטנות, חיובת הקבר פ"א הלכה ו-ה): "שאלו תלמידיו את רבי אליעזר כיצד דין הקבר,

האבנט - מנומר כעור נחש

בתפארת ישראל על משניות (בבבא סבכת יוסא, כולל בגדי קודש של כהונה, ד"ה אבנט) הביא בשם ספר יוסיפון דבר פלא, וזה לשונו: "וביוסיפון (ספר 1 פ"ה) לרומיים שהיה משווח מלחמה ובקן בגדי כהונה כתב, שהאבנט היה אזור רחב ד' אצבעות, והוא נבוב מצויד בפרחים יפים תולעת שני ארוגן תכלת ושיש, וע"י צבעים השונים (שארלוק, ראוונריאטה, בלזיא), ולכן היה כעור נחש מנומר, וחונו סביב, ואחר שקושר ב' הקצוות יחד, היה ב' הקצוות משולשין לפני, ורק בשעה שעובד קרבנות, משליך ב' קצוות האלו ממעל לכף השמאלי כדי שלא ימנעוהו בעבודתו". והעיר בתפארת

אמר להם: בזמן שאדם נפטר מן העולם בא מלאך המות ויושב על קברו ומכה אותו ואומר לו הגד לי מה שמך, ומשיב לו, 'שמי גלוי וידוע למי שאמר והיה העולם ואיני יודע שמי', מיד מכניסין בו רוח נשמה בפיו ומעמידין ומושיבין אותו בדין. אמר רבי יהושע כמין שלשלת של ביד מלאך המות, חציה של אש וחציה של ברזל ומכה בה פעם אחת איבריו מתפרקין, שנייה עצמותיו מתפורזין, ובאין מלאכי השרת ומקבצין אותם, ומכה אותו פעם שלישית עד שנעשה אפר. יום שני דנין בכך, ויום שלישי ביותר, כיצד דנין אותו, משתי עיניו ומב אוזניו ומשפתיו, ולמה מפני שהוציא דבר תפלות, ומלשונו מפני שהעיד עדות שקר וחרף בני אדם, וכן כולם. רבי מאיר אומר קשה דין חיובת הקבר יותר מדנה של גהינם, שאין דנין בתוכה אלא רשעים ומ"ג שנה ומעלה, ודין חיובת הקבר אפילו צדיקים גמורים דנין בה, ואפילו גמולי חלב ויונקי שדים ואפילו נפלים נידונין בה, מכאן אמרו הדר בארץ ישראל ומת בערב שבת קודם שקיעת החמה ונקבר בשעת תקיעת שופר בערב שבת אינו רואה חיובת הקבר, וכל מי שאוהב את הצדקות ואת התוכחות וגמילות חסדים והכנסת אורחים ומתפלל בכוונה אפילו מת בבבל ומת בערב שבת אינו רואה דין חיובת הקבר ואף לא דינה של גהינם".

למדת מחברייתא הנ"ל שיש דין חיובת הקבר שלשה ימים, עוד למדת דבעינן שימות בערב שבת קודם שקיעת החמה וסמוך לה ונקבר עם דמדומי חמה, עוד למדת דבעינן שימות בארץ ישראל, ואם היה בחוצה לארץ צריך שימצאו בו התנאים הנזכרים. אבל מת ביום חמישי ובחוף לארץ ולא היו בו התנאים הנזכרים בברייתא ולא מקצתם, טוב היה לו ולאביו לדחות את מטותו מיד כיון שלא הועיל כלל בהלנתו אלא אדרבא, וזה פשוט מאד. וכו'. וסיים הרדב"ז: ההלכה העולה שאין ראוי לאדם להתחכם על קונו אלא תמים תהיה עם ה' אלהיו", עד כאן תוכן דברי הרדב"ז ז"ל.

ישראל על דבריו, וזה לשונו: "מה שכתב שהיה נבוב וחלול, כך כתוב ג"כ בסליחה של מוסף יו"כ (בד"ה אבל אבנט). אמנם מה שכתוב שם ביוסיפון שבאבנט היה מרוקם גם משי, שגיאת המעתיקים הוא, ואנו בני ישראל אין לנו רק דברי חז"ל אשר מפיחם אנו חייין, דאין הכתובים עובדין במקדש רק בצמר ופשתן (וכלאים פ"ט ט"א)".

ירושלים	בני ברק	חיפה	ניו יארק
16:56	17:12	17:05	17:20
18:09	18:10	18:09	18:22
18:45	18:46	18:45	18:54

רבי שלמה זלמן אויערבך
ז"ל – שו"ת מנחת שלמה

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך נולד בירושלים לאביו רבי חיים יהודה לייב זצ"ל ביום כג תמוז תרע"ע. בבחרתו למד שם בישיבת עץ חיים. שימש כראש ישיבת קול תורה, והעמיד תלמידים רבים ביניהם רבנים מפורסמים ומרביצי תורה. הוכר כפוסק גדול שבנוסף לידעותיו ובהירותו היה גם בקי מופלא בטכנולוגיית וידד לפתור כל בעיה בהלכה הקשור לנושאים אלו. בהיותו אברך צעיר הוציא לאור את ספרו 'מאורי אש' בענייני חשמל בשבת. חיבר עוד: 'מעדני ארץ' על שביעית, 'מעדני ארץ' על תרומות, 'שו"ת מנחת שלמה'. ספרי הלכה רבים של מחברים אחרים מבוססים על פסקיו הרבים. נפטר ביום כ אדר א תשנ"ה, וכבוד גדול עשו לו במותו כאשר ליוו אותו למעלה מחמש מאות אלף משתתפים.

הוא היה אומר – במילואים לספר שמירת שבת כהלכתה ח"ב מובא בשם רבינו דאם התחיל בסעודה בשביעי של פסח מבעוד יום, ובמוצאי שביעי של פסח המשיך בסעודתו ואכל חמץ, יכול לומר יעלה ויבא ולהזכיר חג המצות בברכת המזון, אף על פי שכבר אכל חמץ, כיון שהתחיל הסעודה ביום, עדיין נקרא סעודתו של חג המצות. וזה דבר פלא, ודלא כמו שפסק בספר 'שו"ת מנחת אלעזר' (ה"ג סי' מג) דפשוט שלפני ברכת המזון אסור לאכול חמץ, כיון שצריך לומר 'עלה ויבא' בברכת המזון, ולא שייך לומר ביום 'חג המצות' הזה אם כבר אכל חמץ, וכתב בתוך דבריו 'איך יברך בברכת המזון ביום חג המצות הזה אחרי שאכל חמץ, והוא זרות ותמוה וסתירה אשר אין הדעת סובלתו וכו'.

לאביו הגאון רבי שמואל יפה זצ"ל. קיבל תורה מרבותיו הגאונים רבי שלמה ר' ליבוש'ס [-ב"ר לייבוש] מלובלין, ורבי צבי הירש שור ז"ל תלמיד הרמ"א ז"ל. שימש ברבנות בקהילות קדושות פורזנא, ליקאווא, לובמלא, מעיזבו, בעלזא, שידלוב, בריסק, ובשנת שע"ט נתמנה ברבנות ק"ק קראקא, ושרת שם בקודש עד פטירתו. בכל המקומות ששימש ברבנות הרביץ שם תורה והעמיד תלמידים הרבה, מהם שנעשו רבנים גאונים וגדולי הדור. השאיר אחריו ברכה: פירושו 'בית חדש' על ארבעה טורים, [שלשה חלקים על י"ד חו"מ ואה"ע נדפסו בחייו משנת שע"א עד שע"ט, חלק או"ח נדפס אחר פטירתו], תשובות הב"ח הישנות [נדפסו בפראנקפורט דמייין בשנת תנ"ז], תשובות הב"ח החדשות [נדפסו בקארעץ שנת תקל"ה], 'משיב נפש' על מגילת רות [נדפסו בלובלין שנת שע"ז], 'הגהות הש"ס', ולאחרונה נתגלה חלק מחידושיו שכתב בכתב ידו על כל הש"ס, ונדפסו לראשונה על שתיים עשרה מסכתות על ידי מכו"ן 'עוז והדר' בשנת תשס"ז. נפטר בקראקא ביום כ אדר שנת ת, ושם מנו"כ.

הוא היה אומר – 'בספר המנהגים' לרבי אייזיק טירנא (בהגהות מנהגים אות קג) כתב ז"ל 'אמנם ראיתי בכתבי מהר"ם שכתב שמהר"ם קידש [הלבנה] גם כן פעם אחת לבילי שבת, ואמרו [לו] דהעולם נהגו לחוש משום איסור חוץ לתחום, והיה השר ז"ל משחק בטעם. אחר כך מצא הגדול ז"ל הטעם בספר, אף כי (רחוק) [דחוק] הוא וכו', וכתב הגדול ז"ל להפליג דברי הספר, עכ"ל מהר"י מרזבורק'. ורבינו בספרו 'שו"ת הב"ח' (ה"א סי' פ) ביאר כוונתו בזה דכיון דצריך אדם לראות עצמו בקידוש לבנה כאילו הוא יוצא לקבל פני השכינה, ולכן צריך לצאת לחוץ ולא יעמוד אפילו תחת הגג שחוץ לביתו, כדין היוצא להקביל פני רבו, שיוצא מרשותו לגמרי, אם כן במחשבה זו מעלין עליו כאילו יצא חוץ לתחום להקביל פני שכינה עכ"ד, והוא דבר פלא שיתכן לעבור על איסור תחומין גם במחשבה.

יום רביעי יט אדר א - רבי
מאיר יחיאל מאוסטרובצא
ז"ל – מאיר עיני חכמים

הרה"ק רבי מאיר יחיאל נולד לאביו הרה"ח רבי אברהם יצחק האלשטאק זצ"ל בשנת תרי"ב. צדיק מפורסם שסיגף את עצמו וישב בתענית ארבעים שנה. גאון וחרף עצום קשיותו ופלפוליו התפרסמו בעולם הלומדים והעמיד תלמידים גדולי תורה. חידושיו נדפסו בספר 'מאיר עיני חכמים' ג"ח, 'אור תורה', 'רמזי מאיר'. נפטר באוסטרובצא ביום יט אדר תרפ"ח ושם מנו"כ.

הוא היה אומר – סיפר הרבי הפני מנחם מגור ז"ע שפעם בזמן שרבינו היה שרוי בתענית נפגש איתו אביו הרבי האמרי אמת' ז"ע, ואמר לו הרי איתא 'להרע או להטיב שאוכל ושלא אוכל סימן שלאכול זה טוב, השיב לו רבינו שכתוב 'להרע' לפני 'להטיב' וכן 'אוכל לפני לא אוכל', נמצא ש'להרע' הוא כנגד 'שאוכל'. הפטיר הפני מנחם שניהם שדקו לפעמים 'שאוכל' זה 'להרע' ולפעמים 'שאוכל' זה 'להטיב'. [וראה ברש"י שבעות ב' ע"א ד"ה שתיים כתיבי 'דכתיב להרע או להטיב ומפרש במשנה פ"ג אוכל להטיב לא אוכל להרע שמענה את עצמו. ומפורש כדברי רבינו האמרי אמת' ז"ע.]

מובא ספר 'חסידים מספרים' שיהודי הזכיר עצמו לפני רבינו שבימי חיי אביו היתה החנות מכניסה כסף ברווח ואילו היום אין קונים, שאל אותו רבינו מה אתה עושה כל היום, והשיב, ברור אני עומד בחנות, וכשאין קונים מה אתה עושה שאל אותו רבינו, והשיב אני קורא עיתון, השיב לו רבינו א"כ הענין ברור מאוד, אביך ז"ל היה בא לחנות עם ספר שביל ללמוד חיותות הפנאי, והדבר הזה הפריע מאוד ליצר הרע לכן הוא דאג שהחנות תהיה כל הזמן מלאה בקונים, אתה קורא עיתון, מה איכפת ליצר הרע שאתה קורא עיתון, לכן הוא לא שולח אליך קונים ואין לך פרנסה.

יום חמישי כ אדר א - רבי
יואל סירקיש ז"ל – ב"ח

הגאון רבי יואל סירקיש אב"ד קראקא. נולד בלובלין בשנת שכ"א,

חמידיא דאורייתא

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

בגדרי אדר ראשון ושני

כמבואר בגמ' (מגילה ו:), וממילא מוכח כי אדר העיקר הוא חודש אדר שני, ואדר ראשון הוא חודש התוספת. מדברי התוספות מוכח, כי הנידון לגבי נדרים ושטרות הוא נידון עיקרי במהות החודש, ואינו מצד לשון בני אדם וכדומה, ועל כן כתבו להוכיח את הדין מדיני החודש.

הערה על דברי התוספות שהרי דיני פורים בשנה מעוברת תלויים בהבנת 'בכל שנה ושנה' ולא במהות גדרי החודש

ד. אם כי בעיקר דברי התוספות יש להעיר, מה הוכיחו מדיני קריאת המגילה ושאר מצוות יום הפורים, שהרי מצאנו בגמרא (מגילה ו:): "קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון, חוץ ממקרא מגילה. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר, אין קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון", ואמרו בגמרא טעם מחלקותם (שם): "אמר רבי יוחנן, ושניהם מקרא אחד דרשו, 'בכל שנה ושנה' (אסתר ט, כא), רבי אליעזר ברבי יוסי סבר, בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט, אף כאן אדר הסמוך לשבט. ורבן שמעון בן גמליאל סבר, בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן, אף כאן אדר הסמוך לניסן. בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות, אלא רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא, אמר רבי טבי, טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף".

הרי לנו מתוך דברי הגמרא, כי דיני הקריאה אינו אלא מצד ספק שיש להסתפק בהבנת דברי הכתוב 'בכל שנה ושנה', ומתוך ספק זה נחלקו ההנאים בצורת ההכרעה המקובלת בספק זה, האם מצד אין מעבירין על המצוות לקבל את הצד שבכל שנה ושנה הוא אדר הסמוך לשבט, או מצד מיסמך גאולה לגאולה לקבל את הצד שבכל שנה ושנה הוא אדר הסמוך לניסן, ואם כן מה לנו להוכיח מכאן על עיקר מהות חודשי אדר, מי מביניהם עיקר, והרי בין שניהם הוא ששני חודשים אלו ראויים היו בעצם לקריאת המגילה, ורק מצד הגבלת הכתוב 'בכל שנה ושנה' הוא שבאו להסתפק ולהכריע כן, והוא תמוה מאד.

ב. דברי האחרונים לדין בר מצוה ויאר צייט בשנה מעוברת

דברי הפוסקים לעניין בר מצוה בשנה מעוברת

ה. האחרונים דנו לעניין בר מצוה, במי שנולד בשנה פשוטה, ושנת היכנסו לעול מצוות היא שנה מעוברת, וכתב הפרי חדש (איו"ח סי' נ"ה סעיף י') כי אינו נעשה בר מצוה עד לאדר שני, וכן העתיק המשנה ברורה (סי' נ"ה ס"ק מ"ה) להלכה, והוסיפו לנמק הדבר משום שמצאנו כי כל דיני ימי הפורים נקבעים לפי חודש אדר שני, אם כן הוא הדין לעניין בר מצוה.

עומדים אנו בחודש אדר אשר בשנה מעוברת כבשנה זו שאנו עומדים בה, מעברים אותה ויש בה שני חודשי אדר, ויש לנו לדון בגדרי חודשי אדר אלו, מה הוא העיקר ומה הוא התוספת, והדבר נוגע לכמה דינים שכיחים ביותר, לעניין בר מצוה, ולעניין יאר צייט.

א. דברי התנאים בדין נדרים ושטרות גבי חודשי אדר בשנה מעוברת

מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר גבי שטרות ונדרים

א. המקור הראשון בנידון זה, הוא דברי המשנה (נדרים ג.א.): "קונם יין שאיני טועם לשנה כו', עד ראש אדר, עד ראש אדר הראשון. עד סוף אדר, עד סוף אדר הראשון", ובתוספתא (מגילה פ"א ה"ז) [לפי גירסת הגמרא (נדרים ג.א.)] הובא בזה מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר לעניין כתיבת שטרות, אשר באדר ראשון כותבים בשטר אדר סתם, ואילו אדר שני כותבים בשטר אדר שני, ואילו לרבי יהודה באדר ראשון כותבים אדר ראשון, ואילו אדר שני הוא אדר סתם. הדברים הובאו להלכה בשו"ע (יו"ד סי' ר"כ ס"ח) גבי נדרים, שסתם אדר הוא אדר ראשון, וכן לגבי שטרות כתב השו"ע (ח"מ סי' מ"ג ס"ח) שסתם אדר הכתוב בשטר הוא אדר ראשון, ולגבי גיטין כתב השו"ע (אה"ע סי' קכ"ו ס"ז) להחמיר בשניהם, לכתוב בין על אדר ראשון ובין על אדר שני בפירוט, ולא לכתוב אדר סתם.

דחיית ההוכחה לשאר הדינים כי שטרות ונדרים תלויים בלשון בני אדם ולא לפי האמת

ב. כפשוטו היה מקום לדחות את כל ההוכחה מדינים אלו הנוכרים, שאינם נוגעים בעיקר גדר החודש אם הוא אדר האמיתי או התוספת, כי לגבי נדרים מצאנו בדברי חכמינו ז"ל (ראש השנה יב:) בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ולכן אין בכך הכרעה על עיקר מציאות הדברים, וכן בשטרות בוודאי שהדבר תלוי בדעת בני אדם, ולכן לכאורה לא היה דרך להוכיח מדינים אלו על עיקר הגדרת החודש לעניין בר מצוה ויאר צייט.

דברי התוספות שתלו דין שטרות ונדרים בעיקר דיני חודש אדר לעניין ימי הפורים

ג. אלא שהתוספות (נדרים סג: בד"ה והתייא) כתבו להוכיח כי העיקר שאדר שני הוא העיקר וחודש אדר ראשון הוא חודש התוספת, וכתבו בזה שני הוכחות, א' כי מבואר (ראש השנה יט:) שאדר הוא חודש חסר, והנה חודש אדר הראשון בשנת העיבור הוא מלא, והשני הוא חסר, נמצא כי השני מוגדר כחודש אדר ועל כן מחסרים אותו. ב' עוד הוכיחו, כי כל דיני פורים הינם בחודש אדר שני, ולא באדר ראשון,

ליום ומחודש לחודש שנים עשר הוא חודש אדר, מכלל דאיכא שלושה עשר, ואין כאן מקומו להאריך בצורת הילפותא, וכבר האריך בזה החתם סופר (או"ח ח"א סי' קס"ג), איך דייקו שהיה בחודש אדר שני ולא בחודש אדר ראשון], ומוכח כי אף בדברי הירושלמי אין די בעיקר הטעם משום היותו חודש אדר העיקרי לכל דבר ועניין.

ביאור הנידון גבי קביעת ימי הפורים כנידון בפני עצמו

י. וככל הנראה צריך לומר, כי לעולם הנידון גבי פורים אינו שייך כלל לעיקר הנידון מה הוא חודש אדר העיקרי, כי מאחר ונאמר 'בכל שנה ושנה', שוב יש כאן הוראה פרטית ומיוחדת גבי עריכת דיני פורים בחודש אדר הסמוך לשבט או לניסן, ולכן אין בכח הידיעה הברורה על החודש העיקרי של אדר בכדי לקבעו כראוי לחגוג בו את ימי הפורים, כי אין זה תלוי כלל ביסוד הנידון של מהות החודש העיקרי, אלא בהגדרת דברי הכתוב 'בכל שנה ושנה'.

ביאור דעת התוספות והאחרונים שהוכיחו מדין פורים לשאר הדינים

יא. אכן מדברי התוספות שהוכיחו מדיני פורים בחודש אדר שני לעיקר מהותו של החודש, וכן מדברי הפוסקים שהוכיחו מזה לעיקר דיני בר מצוה, צריך לומר לדעתם, כי לעולם מיסמך גאולה לתפילה אינו אלא לרווחא דמילתא, אבל לעולם עיקר הטעם הוא משום שחודש אדר השני הוא העיקר.

לפי זה צריך לומר, בדעת רבי אליעזר בן רבי יוסי החולק, או שאין מעבירין על המצוות גובר על היות חודש אדר השני עיקרו של חודש אדר, או שלעולם לדעתו חודש אדר הראשון הוא עיקרו של חודש, ומה שאמר אין מעבירין על המצוות הוא לרווחא דמילתא, וצ"ע.

ה. דברי הלבוש בביאור החילוק בין יאר צייט לכר מצוה

דברי הלבוש גבי יאר צייט משום משפט רשעים בגיהנום עד "ב חודש ונקבעו כן לכל השנים

יב. בד"ן יאר צייט שהזכרנו מחלוקת השו"ע והרמ"א, הלבוש (או"ח סי' תרפ"ה ס"א) כתב לבאר טעם הרמ"א, לפי שמבואר בדברי חכמינו ז"ל (עדות פ"ב מ"י) כי משפט רשעים בגיהנום י"ב חודשים, אם כן הנפטר בשנה פשוטה הרי גמר מירוק עוונותיו הוא בחודש אדר ראשון, כי אף בשנת העיבור משפט הרשעים הוא רק י"ב חודשים, וממילא כיון שנקבע זה היום להיות יום התענית ויום היאר צייט, שוב יש לו לקבוע כן בכל פעם שיהיה שנה מעוברת, כי בחודש אדר הראשון כלו מירוקי הנשמה אחר י"ב חודשים.

דברי הלבוש גבי בר מצוה שהיה צד להקדימו לאדר ראשון

יג. אלא שיש להעיר, כי בהמשך דבריו כתב הלבוש לבאר דין בר מצוה שאין מקדימים לאדר ראשון, שהוא משום שאין לנו להכניסו תחת עונשין, כי בהיותו בר מצוה הרי הוא מתחייב בעונשין, ולמה לנו להקדים כניסתו לכלל עונשין לחודש אדר ראשון, ע"ש, ומשמע בדבריו כי לעולם היה צד להקדימו לחודש אדר ראשון, ודבריו הם שלא כפשטות דברי הירושלמי, וצ"ע.

אף כאן תגדל התימה, כי לכאורה אין בדבר כל שייכות לעיקר עניינו של חודש אדר, אלא מדובר בספק בצורת הלימוד של 'בכל שנה ושנה', ואיך הוכיחו משם לעניין דיני גדלות בר מצוה.

דברי הפוסקים לעניין יאר צייט בשנה מעוברת

ו. כך גם לעניין יאר צייט, נחלקו בזה הפוסקים, השו"ע (או"ח סי' תקס"ח ס"ז) כתב כי יש להנהיג היאר צייט באדר שני, ואילו הרמ"א השיג כי יש להנהיג באדר ראשון, ואכן חלוק בזה מנהג בני אשכנז היוצאים ביד רמ"א, לעומת מנהג בני ספרד הנוהגים כצאן יוסף. אכן החתם סופר (או"ח ח"א סי' קס"ג) כתב, כי יש לנהוג כדברי המחבר, כי לעולם אדר שני הוא חודש העיקר.

ג. דברי הירושלמי בד"ן בר מצוה בשנה מעוברת

דברי הירושלמי שעיקר אדר הוא אדר שני

ז. הפרי חדש מוכיח כדבריו מתוך דברי הירושלמי (מגילה פ"א ה"ה): "אדר הראשון תוספת, אדר השני תוספת. מה ביניהון, רבי שמואל בר רב יצחק אמר, שני כבשי עצרת ביניהון, נולד בחמשה עשר באדר בשנה שאינה מעוברת ונכנס לשנה שהיא מעוברת, אין תימר אדר הראשון תוספת, שנה ארוכה היא, אין תימר אדר השני תוספת, אין לו אלא עד חמשה עשר באדר הראשון", הרי שעלו להסתפק בד"ן זה בסוגיית הירושלמי, ובהמשך הסוגיא מבואר שם ההכרעה כי אדר ראשון הוא התוספת, ואילו אדר שני הוא העיקרי, ואין כאן מקומו להאריך בהוכחות הירושלמי ובצורת פשיטת הספק, על כל פנים זהו דעת הירושלמי, כי לעניין בר מצוה העיקר הוא בחודש אדר השני, ועל כן הכריע כך הפרי חדש ללא כל עוררין.

ואכן, הכרעה זו התקבלה בכל תפוצות ישראל לעשות בר מצוה רק באדר ב', וכן קיבלו כל הפוסקים, וכן כתב הרב וואזנר זצ"ל בשבט הלוי (ח"ו סי' ט'; ח"י סי' ק"ה) כי נפוצה הוראה זו בקרב כל הארץ לעשות כן.

ד. דיני ימי הפורים מוכרעים שלא על פי הכלל בעיקר מהות חודש אדר בשנה מעוברת

הערה מדברי הבבלי שנתנו טעם להנהיג ימי הפורים באדר שני משום מיסמך גאולה לגאולה

ח. אלא שבעיקר דברי הירושלמי יש להעיר, כי לכאורה מדברי הבבלי מוכח שלא קיבלו דברים אלו, כי אם הוצרכו לומר שיקבעו דיני ימי הפורים באדר שני משום מיסמך גאולה לגאולה, אם כן בהכרח שאין חודש זה נידון כאדר העיקרי, כי אם כן לא היה צריך טעם רחוק הו לבאר מדוע לקבוע דיני חודש אדר בחודש אדר השני, ואם כן אין לנו לקבל דברי הירושלמי במקום שלא קיבלו כן בסוגיית הבבלי.

הערה הנ"ל אף בדברי הירושלמי שאמרו ג"כ הכי

ט. אלא שעיקר דברים אלו צריכים ביאור, כי אף בדברי הירושלמי שם (מגילה פ"א ה"ה) האריכו בביאור מחלוקת התנאים בדיני ימי הפורים בחודש אדר ראשון או שני, ולא אמרו טעם זה שהוא העיקרי, אלא אמרו טעם מיסמך גאולה לגאולה [או הטעם המחודש הנוסף שאמרו שם, שהוא משום שהנס בימי אחשוורוש היה בשנה מעוברת בחודש אדר השני, ודייקון כן מדברי הכתוב (אסתר ג, ז) 'מיום

במשעורֵי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

אדר ופורים (ג)

וסובבת הלכך מאחר שהעולמות הם בבחי' גבול ותכלית נמצא שאין השפעת אור א"ם מתלבש ומתגלה בהם בבחי' גילוי רק מעט מזער הארה מעטת מצומצמת מאד מאד והיא רק כדי להחיותם בבחי' גבול ותכלית. אבל עיקר האור בלי שצמצום כ"כ, נק' מקיף וסובב מאחר שאין השפעתו מתגלית בתוכם מאחר שהם בבחי' גבול ותכלית...".

התפיסה השנייה היא מציאות ה' נמוכה יותר - כאור המתלבש ומחיה את כל הבריאה על כל פרטיה ככל רגע, אך מסתיר את עצמו כאורו של ה', והבריאה נראית כאילו מציאותה קבועה ונמשכת ומעצמותה בלבד. מציאות נקראת 'ממלא כל עלמין', היכולה להיותפס ולפעול על ידי הנבראים. וכמש"כ שם (פ' א)

"... אך הענין כדכתיב ומבשרי אחזה אלוה שכלו שנשמת האדם היא ממלאה כל ר"מ אברי הגוף מראשו ועד רגליו ואעפ"כ עיקר משכנה והשראתה היא במוחו ומהמוח מתפשטת לכל האברים וכל אבר מקבל ממנה חיות וכוח הראוי לו לפי מזגו ותכונתו העין לראות והאוזן לשמוע והפה לדבר והרגלים לחלוץ כנראה בחוש שבמוח מרגיש כל הנפעל ברמ"ח אברים וכל הבריאה. ומאיך - כל כוחות הללו מוגבלים [במדת] כל עלמין להחיותם ובכל עולם יש כוחות לאין קץ ותכלית רבוא רבבות מיני מדרגות מלאכים ונשמות כו' וכן ריבוי העולמות אין לו קץ גבול גבוה על גבוה כו'..."

בין השנה לאמונה

אמנם בתפיסתנו איננו יכולים להשיג במציאות הגשמית המוחשית רק את מציאות שני העניינים פנימיים הנוגדים הללו. שמחד - ישנם כוחות [חסד] של חיות ונתוה מופלאים פנימיים הנוגדים בלתי מוגבלים למקורם, המשפיעים לכל הבריאה. ומאיך - כל כוחות הללו מוגבלים [במדת] לפעול בתוך חוקים וכלים מוגבלים דווקא בעולמנו זה מתוך איזון עדין ומושלם בכדי לאפשר בתוכו חיים של יצורים וצמחים שנראים כעצמאיים לגמרי. אך איננו יכולים לשייכם ולזהותם ולהבין אך הם באים ומיוחדים באלוקות עצמה, או להכיר מתוכם את האלוקות. וזה עניין של אמונה בלבד שבאה מהכרת האבות הקדושים והנביאים, ואין כוח הנבראים להשיג זאת. אבל יש מזה גילוי לצדיקים שטורים וקדושים על ידי נשמתם, והיא ניכרת גם מאותות ומופתים המפירים ומשנים את החוקים הללו. כמו הבעש"ט שיכול היה להוציא הניצוצות מהכוס ולאיינה לגמרי (ג), ועבר את הנעסטר עם מטפתחו. (דגמ"א בסופו) וכמש"כ שם בשער היחוד והאמונה (פ"ה) על שני עניינים אלו יעו"ש באורך.

חלק אלוך ממעל

וכמו שבמציאות הגשמית הנתונה ב'מקום' ו'זמן' שהם בחי' 'עולם' ו'שנה', יש את שני התפיסות של מציאות ה', כך גם במציאות התפיסתית של האדם הנתונה ב'נפש', ישנם שני תפיסות של מציאות ה': השגחתו והשגתו. ובפרט איננו עמו בית ישראל בנשמות שהם חלק אלוך ממעל ששוכן בהם. ישנה השגחה והנהגה שלמעלה מיכולת הבנת והשגת היחוד, הנקראת **סובב כל עלמין**, שבפניה 'אין עורך לך' בכל העוה"ז. אך יש ממנה 'הקראת' מסיימת לצדיקי עליון העובדים את בוראם בשמחה, והוא משפיעה ביוהכ"פ ומועדי קודש, ובעת צרה ח"ו, לכפר ולרצות על עוונותינו, ולהארת פנים. וישנה השגחה והנהגה תחתונה שעל פי תורה ומצוות, שהם רצונו והכמתו של האב"ה הממלאת כל עלמין המושגת באפס מה לקוטן דעתו, מתוך הנשמה המכרת את בוראה, והיא נודעת ומודיעה לעובדי ה' בחושבותם ובהשגותיהם את מחשבת ה' ואת ייחודו ואחדותו בליכס. ובאמצעותם מוחזקת על ידי ישראל מלכות ה' בעולם, הנותנת את אפשרות לרביקה

תמצית המאמרים הקודמים: בפורים יש ארבע עניינים [ע"פ הקדמת הקדושות] גם בטבע, קבה"ת, כוח התפילה והתהפכות רצון אחשוורוש ומעשה המן לטובה. קליפת עמלק שהוא 'ישראל מומר', הינה טענה אמונית ורוחנית כניכול - שהכל בידי שמים גם ה'יראת שמים' והקדושה של האדם, ולכן אין ערך בעבודה, וזאת מייאש את הנחשלים ומגאה את בעלי המדרגה. והמצווה של 'זכור' באה כדי להחזיר את תפיסת האמונה הנכונה.

צא והילחם בעמלק

נקדים בתמיהה עצומה במש"כ בקדושת לוי (בשלה ד"ה כתוב זאת וכוון בספר וד"ה כי די על כס שאחריו באורך) על מה שנאמר בעמלק בחז"ל משל לאמבטי רותחת וכו', ופי' שהיה מחוץ כפי שמיא עד שלא הועילו לו כי ניסים ונפלאות, כמו לשאר אומות ולכן הוצרכו ללחום נגדו בדרך הטבע.

"... כי הנה יש שהקדוש ברוך הוא עושה ניסים אשר הם למעלה מהטבע כמו יציאת מצרים ובקיעת ים סוף, ויש שהקדוש ברוך הוא עושה הנס בהטבע כמו בנס מרדכי ואסתר שהנס היה בטבע שבתחילה אהב את המן ובסוף אהב את אסתר ומרדכי ונמצא הנס היה בטבע.... והנה זה שהקדוש ברוך הוא עושה הנס למעלה מהטבע על ידי זה גם הקליפות נכנעים לפניו כמו שכתוב (שמות יח, א) וישמע יתרו מה שמועה שמע כו', וכמו שדרשו חכמינו ז"ל (שיר השירים רבה א) על כן עלמות אהבוך (שיר השירים ג, א) בשעת יציאת מצרים והנה זה הרשע עמלק זה היה רשע גדול כל כך ולא הכניע את עצמו באלו הניסים אשר היו למעלה מהטבע כמו שאמרו חכמינו ז"ל על אותו רשע משל לאמבטי. ונמצא לזה הרשע לא הועיל כלל הנס אשר היה למעלה מהטבע לכך צייה השם יתברך להלחם עמו. וזה שכתוב וצא הלחם בעמלק. ומלחמה מורה על הטבע כדי להכניע אותו בהטבע וכבר כתבנו שהנס אשר הוא הטבע נקראת לבנה ולכן עשה יהושע המלחמה ולא משה להרמו על הני"ל כמאמר חכמינו ז"ל (בבא בתרא ע"ה) פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה להרמו על כל הני"ל שהנס אשר היה עם עמלק היה בטבע."

והדברים נפלאים עד מאוד, שאם הוא כה מחוץ ואינו מודה אף בניסים נגלים דיצ"מ וקרי"ס, מה וועיל לו גם בדרך הטבע, ואיך נכניע חוצצתו ועוותו במלחמה טבעית - ובכל הדורות - בחגיגת נס נסתר שעל אחת כמה וכמה יוכל הרוצה להתווכח ולומר כך טבעו של עולם, וכלפי לייא.

סובב וממלא כל עלמין

אמנם, ידוע שאמונת ישראל בהקב"ה שעושה ועומדת על שני תפיסות, האחת - מציאות ה' עליונה כיאור אין סוף' שאינה מתלבשת כלל בעולמות, ולפני מציאות זאת, אין כל הבריאה קיימת ונחשבת כלל. 'כולא קמיה כלא חשיב'. [וגם המושג 'אור' היו רק מושגל מהגדרה מרבית תפיסת האדם [לבד] מציאות זו נקראת 'סובב כל עלמין' והיא מציאות המקיפה ומסובבת את הבריאה ואינה נתפסת בתוכה. וכמו שהרשיש בספר התניא (ח"ב ח)

"... אור הגנוז ונעלם שהוא בבחי' א"ם ואינו מתלבש ומשפיע בעולמות בבחי' גילוי להחיותם אלא מקיף עליהם מלמעלה ונקרא סובב כל עלמין. ואין הפי' סובב ומקיף מלמעלה בבחי' מקום ח"ו - כי לא שייך כלל בחי' מקום ברוחניות. אלא ר"ל סובב ומקיף מלמעלה לענין בחי' גילוי השפעה. כי ההשפעה שהוא בבחי' גילוי בעולמו נקראת בשם הלשנה שמתלבשת בעולמות כי הם מלבישים ומשנים ההשפעה שמקבלים. משא"כ ההשפעה שאינה בבחי' גילוי אלא בהסתר והעלם ואין העולמות משיגים אותה אינה נקראת מתלבשת אלא מקפת

בו ולהתהלך בדרכיו. וכדברים הידועים בתנאי (פ' מא') 'עו"ש. וכמש"כ הרצ"ה מלובלין בליקוטי אמרים - אות טז

"...כי יש סוד ענינים ויושר כידוע מהאריז"ל הדיינו בכלל אור פנימי ואור מקיף כי ה' יתברך ממלא כל עולמין וסובב כל עולמין. סובב כל עולמין הוא מצד שהוא און סוף ושם אין שייך עבודה ובהירה כלל. וכידוע דכל השמות והכינויים לה' יתברך וכן כל מעשה התורה ומצוות הוא רק על ידי סוד הצמצום, היינו שכביכול צמצם אורו האין סוף ובלתי תכלית להיות נעלם ונסתר רק דרך קיום דקים והשגות עצרות ככף איש עד שיוכל שכל אנושי להשיג שיש אלקות.... ועיקר העבודה הוא מצד זה שהוא ממלא כל עולמין בצמצומים רבים והעלמים, והוא אור פנימי לכל הברואים לכל אחד אחד כח השגתו כמש"ש אמיתות ה' יתברך, וכפי מדת האור פנימי של כל הנבראים שהם כלי קיבול לאותו אור, כך יש להם אור מקיף כמו שהוא בכלל הבריאה כולה. שהתחלתה היה בריאת המקום, וזה שאמרנו (בראשית רבה ג' ז) שהיה סדר זמנים קודם לכן, כי התקיים והזמן תופסים זה לזה כמש"ש מקום שייך זמן וכן שייך נברא וזהו עולם שנה נפש שבספר יצירה..."

לכן שני התפיסות במציאות ה' נדרשות לכל יהודי. שהרי על פי התפיסה העליונה, שמקומה בעולמות העליונים, אמנם אין מקום באמת לכל עבודת האדם, אבל היא מקור החסד והרחמים הגמורים המחיים את כל הבריאה, כל פרט של ערכו הנכון והמתאים. ואילו לפי התפיסה התחתונה, הנמצאת בטבע שבנו, אין אמנם בה המקום והאפשרות לאפשרות עבודת ה' והחזקת מלכות וכבוד השמיים, אבל בה נתפסת מציאות ה' רק ברמתו של המשיג. ועלולה להביאו ליישות וגאווה מהשגותיו והשיגיו על פי השגתו הקטנה במציאות ה'. כמו כן תפיסה זו יוצרת סלכות קשות לפתרון, כגון שאלת 'צדיק ודע לו' 'רשע וטוב לו' הגיונה בספר איוב, ויש דעות שמשרעה' ה' חיברו. וכשאלת ה'ידיעה והבחינה' שנתחבטו בה בימי הראשונים. לואת צריך את התפיסה העליונה ה'מחייבה ומאששת את התפיסה התחתונה. לכן שילובם של שני התפיסות, הדיינו פעולה ומועשה של עבודת ה' מתוך התפיסה התחתונה, אך אמונה עצומה בתפיסה העליונה, מתוך ידיעה ברורה שבשניהם יש את רצון ה' והעצמי המאוחד בהם לגמרי, כאותו רצון עצמי ופנימי של ההורים בשני הנהגותיהם, ושילוב התפיסות הוא שמש"ש מהם אורות הנותנים מקום אמיתי לעובדי ה' בכל עבודתם, ומתוך ענוה והתבטלות כלפי ה' והדר גאווה.

נס בדרך הטבע

בתוך הזה שבין התפיסות נמצאת קליפת עמלק, ה'ישראל מומר' המנסה להמשיך 'שלא כדת' מהתפיסה העליונה אותה ראה בבית זקינו יצחק אבינו ע"ה, באופן המכליל את התפיסה התחתונה ואת משמעות עבודת ה'. ולא שכל גוי בעמלק הנראה לפנינו, מתרץ את כל תאוותיו ברצון ה' העליון. אלא שטענה זו היא רק ה'ראשית גוים עמלק', המקררת ומפרכת מיניה וביה - אצל הראשים המהוגנים שבהם, אם ישנם כאלה, ואצל 'הוגי הדעות' שלהם - את כל עניני עבודת ה' ואף את המוסר האנושי הבסיסי, וממילא כבר משתקעים על האומות כל אחת בטבעיותה ובמדיניותה הגרועות והשפלות ביותר. מידות שאותם כשלעצמם אולי ניתן היה לתקן ולהעלות לכבוד שמים בדעת ובשימוש ראוי בהם לטובה, אבל לזדון והחוצפה של עמלק בטענותיו המכחישות את כל אין כל תיקון והעלאה בדרך מודעת. וזה פשר דברי בעל ידועת לוי, שאין תיקון ומחיייה של עמלק יכול להתרחש בניסים שלא כדרך הטבע, אבל בעבודת פעולה ומועשה דווקא במקום שליטת הטבע, ודווקא אצל אלו שלהם אכן נראה ביותר הטבע של עולם כמנהגו נוהג, ודווקא שם ממששים ומקיימים את המצוות ומלכות השמים. ואילו אצל צדיקים גדולים שכבר עקרו מליבם את החיזו והאי עצמא' ורואים ככול את ד' ה', ואין רואים ומרגישים כלום איזה מעלה בעבודתה, עלול עמלק לטעון שהם מסיימים לתפיסתו ח"ו. ואדרבא כל נס שלא כדרך הטבע, אכן ימחוק וימחה אותו לגמרי, אך מחוק את טענתו שחוכל בידו שמים. 'ועמלק זה היה רשע גדול כל כך ולא הכניע את עצמו כאלו הניסים אשר היה למעלה מהטבע כמו שאמרנו החכמינו ז"ל על אותו רשע משל לאמבטיה. ונמצא לזה הרשע לא הועיל כלל הנס אשר היה למעלה מהטבע' (שם בקדו"ה) לכן הפקיד את עבודת המחיייה והמלחמה בידי ישראל ורק בנסים הנעשים בדרך הטבע הנעשה על ידי השתדלות טבעית של פעולות בבית המלך, בהתכנסות וצום ותפילה, מתוך התפיסה התחתונה שאין שום שם שמים נזכר בה,

ורק היא הסותרת את טענתו ומוכיחה את כוחם העצום של עבודת ה' והשתדלות בתפילה. וכמש"כ בשפת אמת (וכו' תרמ"ה) שרק באופן של 'ידידה' לתפיסה התחתונה אפשר לתקן ולהעלות. לכן היה צריך משה גם להוריד ידיו. ובהרמה לבד אכן גבר ישראל, אך זה לא מתקן כלל את מצב הידידה. 'עו"ש."

בני הכפרים מקדימים

אף גם זאת כתב בקדו"ל, שמחייית עמלק נעשית לא על ידי מרדכי בעצמו. וזאת משום שהוא בעל התפיסה העליונה, היודע ש'רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר', אלא על ידי אסתר המרגישה על פי הטבע 'וכאשר אבדתי, אבדתי'. ומ"מ על פי התפיסה התחתונה, מצווה על כינוס היהודים וצום, לובשת 'מלכות' ואומרת 'ובכן' - ב"ישות' המנוונת הזאת, 'אבוא אל המלך' בביטול גמור ואמשיך כראוי מהמקום העליון שהוא מבחינתה מקום שהוא 'אשר לא כדת' את הישועה. היפך דרכו של המן המחוצף המנסה 'לכבוש את המלכה עימי בבית' ולהמשיך מן המקום העליון הלא כבוד וגורל את כל זדונותיו שהן נגד כל ענין המלכות ועבודת ה'. כך גם שלח משה את יהושע, וכך שלח שמואל הנביא את שאול. אבל פור המן הפך לפורנו, והמשכתה של אסתר מאותו מקום עליון היא שהצליחה, והצילה את כלל"י למרות שנגזרה גזירה.

והם דברים המופלאים של בעל מי השלוח שמכיוון שהנס נעשה דווקא בדרך הטבע על אנשי הטבע לכן בני הכפרים מרגישים את הישועה של פורים קודם למוקפים. (פרי צדיק לראש חודש אדר - א')

"...אמר ר"ה זצוקללה"ה לענין מה שאמרו שהכפרים מקדימין ליום הכניסה דבני כפרים נקראו עמי הארץ שעוסקים בעבודת האדמה ואף שיעקר מחיית עמלק על ידי תלמידי חכמים, מ"מ גם עמי הארץ בני הכפרים מבררין את עצמם לגביהו שהם כריח שדה של תפוחים ואדרבא הם מקדימין ליום הכניסה דעיקר הכיור נגד קטרונו עמלק הוא בהם שיש לו טענת עליהם והם מבררין שהם קשורים בבושת בהשם יתברך דרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב כו..."

'שלא תקדום עשייה לזכירה'

אשר על כן מצוות זכירת מעשה עמלק ומחיייתו כוללת כידוע שני עניינים נפרדים ה'זכירה' וה'עשיה' כמש"כ הרמב"ם (מלכים פ"ה ה"ה) 'עו"ש. ובזמננו אין עשייה של מחייית עמלק בפועל, אבל העשייה היא במצוות היום, מצוות הנוגדות לגמרי את טענותיו של עמלק. משלוח מנות היא 'איש לדעתו' ונוגדת את ה'גדלות' ההיירה של הגדולים. ובכגמ' (ג) 'אי חקלאה מלכא ליהו', דיקולא מצואריה לא נחית'. וברשי'; 'הסל שהיה רגיל להולך בעודתו כן כפר ומאכיל לכהמתו לא יוריד עתה מראשו, כך אתה נעשית מלך וראש בפומבדיתא ואינך שולח לו אלא דברים המצויין לכל'. מתנות לאביונים, כפשוטה מהוקת את הנחשלים, והרי 'עניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה'. ומשתה ושמחה, על משמעות העצומה של יהדותנו בקיום תורה ומצוות. כל אלו קיימים רק על פי התפיסה התחתונה, וזוהי סיבת השמחה הגדולה. ומכל מקום ה'עשייה' חייבת להיעשות מתוך הזכירה של התפיסה העליונה. וכמש"כ בשפת אמת (תצוה תרמ"ב)

"...והו' להקדימו פרשת זכור קודם פורים להקדים זכירה לעשי'. כי באמת עיקר כוחו של עמלק הוא בבחי' העשי'. כי הזכירה שהוא בחי' התורה בחי' נשמע. בזה אין לו שום נגיעה. לכן כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. והתגברות כוחו של מרעה' הוא התורה. רק בבחי' נעשה גבר עמלק כל הקלקולים ובימי הפורים נתקן העשיה ג"כ. לכן קבעו למשתה ושמחה. אבל צריך להיות עיקר המכוון בזכירה לבטל העשי' אל הזכירה כנ"ל..."

נמצאנו למדים כי מחייית עמלק הוא במקומות ובאנשים של 'דרך הטבע', וההמשכה של נס בדרך הטבע, היא במקום גבוה מאוד מאשר נס שבא שלא בדרך הטבע. אין זה רק באיכותם של הניסים, שזה נעשה באמצעים טבעיים בתכנים ומימות שמכיוון ונפוצים בבתי שלטון ושררה, וזה במהלכים ניסיים סותרים טבע ושיגרה. אלא יש הבדל עצום בעיקר בתוצאות העצומות של ניסים בדרך הטבע, לעומת ניסים שלא כדרכה"ט, ובה יש כמגילת אסתר מעין הגאולה העתידה, ולכן לא יביטל גם לעתיד לבוא. ועל כך במאמר הבא א"ה.

פניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל מאיר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אורח מישור לדיני ממונות ואישות

התלוי בתולדה כמובן.

[ולפי דברי רש"י הנ"ל דכהן פי' פועל עובד (משמש) יש להבין דברי רש"י במסכת זבחים (ק"א ע"ב, ד"ה וישמע פנחס הכהן) בכל מקום אתה מוצא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, אין כהונה כתובה אלא באלעזר עיי"ש, וצ"ב מה שלא פי' קרא דפנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, דתיבת הכהן קאי על אהרן, ולמה לן למידחק דתיבת "הכהן" דקרא קאי על אלעזר, אבל רש"י לשיטתו דכהן פי' עובד ומשמש, א"ש, דתואר זה "כהן" (עובד ומשמש כ"ל) לא שייך רק במי שהוא חי והוא אלעזר שחי באותה שעה, ולא באהרן שכבר מת לפני זמן קודם].

(ב) דברי הרמב"ן הנ"ל "שלא יחשב כי בהמשח האב לכהנו יהיו הבנים האלה כהונים" (וע"כ פרט הקרא שמות בני אהרן לעצמם, וע"כ בראב"ע) צריכין ביאור טובא, דמהו ההוא" והס"ד דמשיחת אהרן יועיל כמשיחה לבניו, עד שצריך קרא ע"ז דבני אהרן יוצרכו משיחה לעצמם כנ"ל ברמב"ן, ואיך יוכל משיחת האחד להועיל למשנהו, ולא ראיתי במפרשים הסבר לדברים אלו של רבינו.

וי"ל בהקדם דברי מרן החתם סופר (שו"ת אורח חיים סי' ל"ז, בסוף התשובה) לבאר דברי הספרי וימשחו ויקדש אותם (במדבר ז', א) מגיד שבמשיחתן של אלו הוקדשו כל הכלים לעתיד לבא, דהכוונה הוא שבמשיחת משה אותן הכלים, הוא כאלו נמשחו כל הכלים לדורות, ועל ידי עבודה נמשך עליהם משיחת מרע"ה עיי"ש, וראה בספר חוקת היום (להגאון מו"ה שלום הכהן בראנדער זצ"ל, ראש ישיבת בעלזא) על מסכת יומא (ל"ט ע"א) מאותו ו' ואילך, מה שכתב וחקר בזה דברים נחמדים.

ולפי זה יש לבאר דברי הרמב"ן הנ"ל, מכיון דמשיחת משה רבינו נמשך כח משיחתו על כלי המקדש (לדורות, על ידי עבודה, וכנ"ל בחתם סופר) אף שכלים אלו לא נמשחו כלל, ויליף לי' מקרא וימשחו ויקדש אותם לפי"ד הספרי, שפיר הו"א דנמשך כח המשיחה של מרע"ה על אהרן, גם על בניו בעת המשיחה ועל ידי העבודה שיעבדו, ע"ז קאמר קרא דאין הדין כן במשיחת כהונה (ע"כ"פ לא במשיחה זו, ע"ע להלן אות ד') אלא כולם בעי משיחה לעצמם, וזה נראה פשט הנכון

ויש לבאר לפי זה שינוי לשון המקרא בפרשתן, דבפסוק ג' כתיב ואלה הבגדים אשר יעשו וכו' ועשו את בגדי אהרן "לקדשו לכהנו לי", ובפסוק ד' כתיב ועשו בגדי קודש לאהרן אחיך ולבניו "לכהנו לי", והדיוק ידוע, דבפסוק ראשון כתיב לקדשו לכהנו לי ובקרא אחרינא כתיב רק לכהנו לי, ובאור החיים הק' תי', דלקדשו בקרא קמא כלל בזה בגד הצניץ של כהן גדול דכתיב בי' קודש לה' (שמות כ"ח, ל"ז) וע"כ בספר אבן יהושה על התורה למו"ה הבלתי נשכח הגאון המופלא מו"ה יוסף (מרדכי) ווייס זצ"ל מגי"ש בישיבה"ק טשעבין, שכתב בענין זה דברים נפלאים.

ולדברינו הנ"ל יש לומר כזה, דהנה לבישת בגדי אהרן - כהן הגדול - פועלת ב' דברים בתחילת לבישתם לכהונה גדולה, א) לקדשו, דמקדש לי' להכהן בקדושת כהונה גדולה להתחנך בזה, והרי כן הוא לדורות בשאין שמן המשחה מתחנך הכהן גדול בלבישת בגדי כהונה גדולה כמבואר בש"ס כמ"פ וכו"ה ברמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ד' הלכה י"ב, ואף בביש שמן המשחה כתב במנחת חינוך (מצוה ק"ז ס"ק ו' בסופו) דלכתחלה בעי לקדושת החינוך ריבוי בגדים יחד עם משיחה עיי"ש (והוא אף לשיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דלא בעי לבישת בגדים בעת המשיחה, מפאת דין משיחה, ע"ע להלן אות ב') (לכהנו, המשיחה עצמה (לכהנו כנ"ל פי' הרמב"ן) ו"ל שפעולת המשיחה מותקיימת רק בשווא כבר לבוש בבגדי כהונה גדולה בעת ההוא לדעת הרמב"ן להלן בקרא ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחיו למשחה בהם (שמות כ"ט, כ"ט) ופי' הרמב"ן שם "למשחה בהם" דהמשיחה צריך שתהא בשכבר לבוש בבגדי כהונה גדולה (ויש חולקין בזה, ע"ע להלן אות ב').

ע"כ בקרא קמא הנ"ל דמירי בבגדי אהרן כתב קרא לקדשו לכהנו לי, ובגדיו משמשים לב' דברים בעת החינוך (מיד ולדורות) האחד, קידוש (כהונה גדולה שמלבשתו בלבישת בגדים אלו) לכהנו (משיחה כנ"ל פי' הרמב"ן, שמתקיימת כשהוא לבוש כבר בבגדים אלו) אמנם קרא תנינא דכולל גם בגדי בניו כתב קרא לכהנו לי וחסר מלת לקדשו, דבבני אהרן כהנים הדייטים ליכא האי מילתא יתירה דבגדיהם מביאין קדושה בעת החינוך, דזהו דבר

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי, אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן (כת, א) וכתב ע"ז הרמב"ן בזה"ל, וטעם נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן, שלא יחשב כי בהמשח האב לכהנו יהיו הבנים האלה כהונים, אבל להם בעצמם יכהן, והנה יצא פנחס ושאר הנולדים, שלא נתכנהו רק אלא בארבעה הנמשחים עמו, ומולדתם אשר יולידו אחרי כן, עכ"ל קדשו.

הנה בדברי הרמב"ן הנ"ל יש כמה פרטים מחודשים בדרך הפשט ומענין לענין, לענ"ד, וכדלהלן.

א) מה שכתב הרמב"ן, שלא יחשב כי בהמשח האב לכהנו יהיו הבנים האלה כהונים, צ"ב פשוטן של דברים מהו, דהרי בקרא זה לא הוזכר כלל ענין משיחה, ומאי שיאטי' דמשיחה הכא, ונראה מזה דרמב"ן ס"ל, דמה דכתיב בקרא "לכהנו לי, פי' משיחה, וקרי לי' קרא לכהנו, כיון דהכהונה באה על ידי המשיחה וכדכתיבי קראי כמה פעמים להלן בפרשה, וזה דלא כדברי רש"י ד"כהן" פי' פועל עובד (וכן פרש"י להלן פסוק ג' לקדשו לכהנו לי, וכ"ה להלן שמות כ"ט ל', ובתוספת דברים בסדר בראשית מ"ז כ"ב בפ' רש"י שם, ואמנ"ל בזה) וכן פי' אונקלוס ויונתן פי' הקרא כאן, לכהנו לי, לשמשא קדמי, אלא לדעת הרמב"ן לכהנו לי פי' "משיחה" להתהוות הכהונה וכנ"ל.

והטעם דחקו הרמב"ן לפרש כן (דלכאורה נראה זה קצת דוחק לפרש כן, אחרי דעניני משיחה לא הוזכרו עד להלן בפרשה בקרא (כ"ח מ"א ואילך) "ל, דהרמב"ן ז"ל דייק לשון הקרא "לכהנו" לי, ואם הפי' "כהן" לשון עבודה ושימוש (כנ"ל דעת רש"י והתרגומים) הו"ל לקרא למימר "לכהן" לי בלי התוספת ו', וע"כ בראב"ע כאן שכתב דהו"ו יתירה היא עיי"ש שהביא כמה דוגמאות לזה, וכ"כ בחוקוני ובפי' הרלב"ג, וכל זה משום דסברי ז"ל כדעת המפורשים וכהן פי' שימוש ועבודה, אבל הרמב"ן לא ניחא לי' בזה, ע"כ פי' לכהנו, משיחה וכנ"ל, ובזה א"ש הלשון "לכהנו" לי בתוספת ו', כיון דקאי אגופו של אדם במשיחה למשחו, וע"כ בזה בפ' המלבי"ם ז"ל.

דברי הרמב"ן ז"ל נראים כסתומים.

(ג) ממה שכתוב הרמב"ן "יצא פנחס ושאר הנולדים", מבואר מזה ב' חידושים (א) דה"י לו לאהרן עוד בנים לבד מארבעה בניו המוזכרים בקרא (ב) עוד יוצא מדבריו ז"ל, דשאר הבנים של אהרן (לבד הארבעה המוזכרים) לא נמשחו בעת המשיחה כאן, והנה החידוש הראשון כבר כתב כן הרמב"ע כאן כמסתפק וז"ל, ופירש שמות בני אהרן, אולי בנים אחרים היו לו חוץ מאלה, ואין ספק כי רבתה למעלה במדבר משפחת אהרן, על כן בנו להם ישראל ערים רבות הכתוב בספר יהושע ע"כ.

וזכרנו כי ראיתי פעם בספר אוצר י"ד החיים (להגה"צ מו"ה ישכר דוב באב"ד זצ"ל, אב"ד בוסק) הביא דיוק נפלא מגירסת רבינו חננאל ביומא ע"ד ש"ס שם (פ"ו, ע"א) שכמה בנים היו לו לאהרן שראויין לישרף כנדב ואביהוא, וגירסת רבינו חננאל שם, "הרבה בנים" היו לו לאהרן עיי"ש, ולשון "הרבה" בנים, מורה היטב על בנים שנתב אביהוא אלעזר ואיתמו, וזהו סיוע לשיטת הנ"ל, אמנם ע"ע באברבנאל שדחה ב' הדברים הללו בחדא מחתא, דודאי לא ה' לאהרן עוד בנים, דאם ה' כן בוודאי גם בהם ה' ה' בוחר לשרתו, דבכל בית אהרן בחר ה' עיי"ש.

(ד) מה שכתב הרמב"ן, "והנה יוצא פנחס ושאר הנולדים", נראה מזה, דפנחס ה' ראוי למשחו כאן במקום הזה, אלא שהפקיעו הכתוב מזה כשאר נולדים האחרים שלא נמשחו כנ"ל, ברם בפרשת פנחס בקרא והיתה לו ולורעו אחריו ברית כהונת עולם, בגור ארי' (להמהר"ל) שם, ס"ל דלא ה' פנחס ראוי למשחו בעת משיחת אהרן ובניו משום דה' קטן, ואין מושחין קטן (וצ"ע הטעם ומקור לזה, וע"ע להלן אות י') וזה לכאורה דלא כהנ"ל פנחס דינו שוה לשאר הנולדים שלא נמשחו כאן בעת משיחת המשכן, וע"כ דהוה מטעם כמוס אתו יתב"ש, דלא מסתבר לומר דכל שאר הנולדים קטנים היו וע"כ לא נמשחו.

וטעם האחר שלא נמשח פנחס בכאן משום דגלוי וידוע לפניו ית' מה שיעשה במעשה זמרי ושמר השכר לזמן ההוא, דלא נימא דלא נתכחן פנחס אלא משום שהוא מזרעו של אהרן (עיי"ש בשפתי חכמים אות ז', בשם קיצור מורחג) גם זה לא א"ש לפי"ד הרמב"ן דהשוה פנחס ושאר הנולדים ביחד כנ"ל, נראה דס"ל, דכולהו בחדא מחיתא מחייתניהו, ולא נמשחו כל אלו, דכך עלתה במחשבה לפניו יתברך.

(ה) מה שכתב הרמב"ן "ומולדתם אשר יולידו אחרי כן", צ"ב כוונתו ורצונו בזה, וראשית כל צריך להקדים, דמהיטת לשונו של רבינו ז"ל משמע דפעולת המשיחה של

אהרן ובניו יועיל למולדתם אשר יולידו אחר כן, וזה כיסוד דברי חזת"ס הנ"ל (אות ב') לענין משיחת כלי דורות (ואכמ"ל בזה, וא"ה עוד חזון למועד) אמנם אף אם נימא כן, צ"ב שייכות דבר זה לקרא זה.

וה' נראה לומר בכונת הרמב"ן בדרך אפשר, דהרמב"ן ז"ל דייק סיוס הקרא "בני אהרן", דצ"ב ייתור זה (וע"ע בפ"ה המלבי"ם ובפ"ה העמק דבר מה שכתבו בזה) דהקרא מפורש קודם לכן, ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו, ולמה לן שנית למכתב "בני אהרן" אלא הקרא קאי, על בני אהרן של הדורות הבאים, שהם יהיו כהונים על ידי משיחת נדב ואביהוא וכו', ומולדתם אחרי כן.

(ו) מה שהבאנו לעיל (אות א' באה"ד, ד"ה ולדברינו) דברי הרמב"ן דמשיחה צריך להיות כשהוא לבוש כבר בבגדים, יש לציין, דברמב"ם פירק ד' מכלי המקדש נראה היפך מזה, דהמשיחה הוא קודם ללבישת הבגדים, וכן דייק בהגהות הרש"ש הוריות י"ב ע"א, מדברי רש"י שם ד"ה שמא ח"ו מעלתי אלא דברש"ש שם העיר דמסדר הכתובים נראה דמשיחה היתה לאחר לבישת הבגדים, וכן הוא באור החיים הק' (שמות כ"ח, מ"א).

ולדעה זו המשיחה צריכה להיות לבוש בבגדים, יש להבין דברי הגור ארי' הנ"ל אות ד' דלכן לא משחווהו פנחס בעת שמשחו אהרן ובניו, משום דאין מושחין קטן, והערנו דמאין המקור לזה, ואדרבה מבואר עוד בסדר עולם רבה (פירק ד') דשלמה המלך בן י"ב במלכו, ומשחווהו (מלכים א' א' מ"ה) אמנם כיון דבעינן בכהונה משיחה בלבישת בגדים "למשחה בהם" א"ש, דכיון דפנחס ה' קטן שאינו כשר לעבודה בודאי לא עשאו לו בגדים ללא צורך, ע"כ גם משיחה לא ה' שייך ביה, וזהו רק בכונה דגלי לן קרא האי דינא משא"כ במשיחה למלוכה.

(ז) עוד יש להעיר על דברי הרמב"ן הנ"ל, "יצא פנחס ושאר הנולדים", דלפי זה יוצא דיש לנו קרא מפורש דפנחס לא נמשח עם בני אהרן, והרי פלוגתא היא בש"ס (ובחיים ק"א, ע"ב) אם נמשח פנחס קודם שהרגו לזמרי, וכי נימא דמ"ד דפנחס נמשח קודם יסתר קרא דהא, ואף אם הרמב"ן לעצמו נקיט כמ"ד דלא נתכחן פנחס עד שהרגו לזמרי (אף דברמב"ן פרשת פנחס, במדבר כ"ה י"ב ג"ג, נראה דהרמב"ן ס"ל דפנחס נתכחן במעשה זמרי "בכהונה גדולה", והוה למ"ד דכבר נתכחן פנחס לכהן שהרגו לזמרי, ע"ע במהרש"א זבחים ק"א ע"ב ד"ה ולרי"א, ובפנש חכמה על קרא זה, אמנם גירסא זו אינו בכל החומשים בדברי הרמב"ן, ועיין) עדיין קשה למה לן להכניס מילתא דתליא בפלוגתא לפרש הקרא, הרי קרא א"ש בלאו הכי ולכולי עלמא, דבא להוציא שאר הנולדים בני אהרן גופייהו, דלא למימשחינהו.

ונראה מוכח מזה דס"ל להרמב"ן, דאף למ"ד דפנחס נמשח קודם שהרגו לזמרי, אבל בעת המשיחה דהקמת המשכן ודאי לא נמשח, כיון דקרא קאמר וקורא, אהרן נדב ואביהוא וכו', וכנ"ל דיוקא דהרמב"ן, ואם נמשח פנחס קודם שהרגו לזמרי (להא מ"ד דס"ל כן) ה' זה בזמן מאוחר (וע"ע בתוס' זבחים ק"א ע"ב סוף העמוד, בהגירסא שם ומשחווהו) אבל זה לא כדברי הגור ארי' להמהר"ל (שהבאנו לעיל, אות ד') שמפורש יוצא, דלא ה' משיחת הכהנים רק פעם אחת בעת הקמת המשכן עיי"ש בדבה"ק.

(ח) נ"ל הקטן באו"א לתרץ בהא דמפרט קרא אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמו כל אחד באפי נפשייהו (אם לא ה' רבינו הרמב"ן מפרש אחרת, דבא להוציא פנחס ושאר הנולדים וכנ"ל) ונתעוררתי לזה מדברי הפנים יפות בפרשת במדבר על הקרא ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמו (במדבר ג', ב') ודייק בפנים יפות על נגינת המקרא דבתיבת נדב יש אתנחתא (דהוא טעם מפסיק) ואח"כ ממשך הקרא שאר בני אהרן ביחד (לפי נגוני המקרא) ואביהוא אלעזר ואיתמו.

ובהקדם דברי חז"ל (הביאו רש"י עה"ת בכמה מקומות) בסוף מסכת זבחים דעד שלא הוקם המשכן היתה עבודה בבכורות, אלא דבחטא העגל הוחלפו הכהנים תחתיהן, לפי"ז לא נשתנה נדב בכור אהרן מקודם מעשה העגל לאחריה, דקודם מעשה העגל עבד בתור בכור ואח"כ עבד בתור כהן (א"ה יש להתקף הדברים, עפ"י המהרש"א בחידושי אגדות סנהדרין ריש דף ז' עפ"י הש"ס שם, דאהרן הבכור ה' דינו ככהן ממש, קודם חטא העגל דעבודה היתה בבכורות עיי"ש) והרי בקרא שם קאמר אחר כך (פסוק ג') אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר "מלא ידם לכהן", וזה לא שייך בנדב דכבר מלא ידו לכהן קודם המשיחה (לפני מעשה העגל, ובתור בכור) וזה רמז לן קרא בטעם האתנחתא, ולומר "אשר מלא ידם לכהן" בקרא שלאח"כ, קאי רק על שאר בני אהרן אתו".

ובדרך זה, יש ליישב במה דפירט לן קרא בפרשתו, ואתה הקרב אליך וכו' לכהנה לי (פי' משיחה, כנ"ל אות א') אהרן נדב ואביהוא וכו', דלא נימא דנדב אין צריך למשחו לכהונה, ואין דבלא"ה עובד עבודה הוא כבר בכבוד, ואין צריך למשחו רק בני אהרן שמתחילין כעת בעבודה ועדיין "לא מלא ידם לכהן", קמ"ל קרא דז"א, דאת כולם מארבעה בני אהרן צריכין למשיחה, על חידוש עבודה דכהונה.

בירורי הלכה בחו"מ, ופסקי הלכה מתוך שיעורי הרה"ג רבי שלום געשטעטנער שליט"א רב ומר"צ בעיה"ק ירושת"ו ומח"ס דעת שלום

הלכה למעשה

צ'שפט בהלכה

שאלה. עבר בשעות הלילה ליד רכב, ומחמת שירד אז גשמים חזקים, החליק וניזוק הרכב מהמטריה שהחזיק בידי, האם חייב לשלם את הנזק לבעל הרכב?

ונדון בזה בכמה אופנים וכדלהלן.

- מחמת א' שימת לב נתקל ברכב חונה, ונשבר חלק מהרכב.
- כתוצאה מגשמים החליק ונתקל ברכב, וכתוצאה מכך נשבר חלק מהרכב.
- החליק ללא סיבה מיוחדת, וכתוצאה מכך אירע כנה"ל.
- כנ"ל וניזוק מהמטריה שנפל מידו.

תשובה. איתא בשו"ע סימן שע"א, אסור להזיק ממון חבירו ואם הזיקו אע"פ שאינו נגנה, חייב לשלם נזק שלם בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס, כיצד נפל מהגג ונשבר את הכלי, או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם, וכתב הרמ"א ד"א דבאונס גמור פטור.

ומבואר בדברי המחבר דאדם הנתקל בדרך הילוכו, וכתוצאה מכך נפל על חפץ חבירו ושברו, חייב עליה. וא"כ בנדון שלפנינו אם הזיק ע"י שנתקל וכ"ש אי הזיק מכתוצאה מאי שימת לב, חייב לשלם נזק שלם.

אמנם כל זה אינו מיישב עדיין הא דבסימן תיב ס"א דשם מבואר דאף שהוא עצמו נפל על הכלי ושברו פטור, ובוהו הזיק בגופו ע"י שנתקל, ומוכח דגם ככה"ג הוא הנתקל אונס ופטור, ואמאי בסימן שע"א מבואר דנתקל חייב על הזיקו.

אכן יש לעיין בהנהגת כתב בשו"ע סימן תיב סעיף א, המניח את הכד ברה"ר ובא אחר ונתקל בו ושברו פטור. ובסעיף ד כתב בשו"ע, מי שהיה טעון כד ונתקל ונשבר הכד והזיק לאחרים בשעת נפילה, פטור, דנתקל לאו פושע הוא. ומבואר בזה דהנתקל הרה"ר והזיק ע"י נפילתו הוא אונס ופטור. ולכאורה סותר הוא דברי השו"ע שהבאנו לעיל בסימן שע"ד דמשמע דנתקל בכל ענין חייב, ובסימן תיב משמע דנתקל הוא כאונס ופטור.

אכן המעיין בשורש הדין בהא נתקל חייב, דמקורו הוא מהרמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ו ה"א, יראה שהוא כתב דין דנתקל חייב ע"פ המבואר בגמ' כו. דנפל מהגג ושברו כלי חייב, וע"ז הוסיף הרמב"ם דה"ה נתקל חייב. דמבואר בסימן תיב דנתקל פטור פלוגתא דר"מ ור"י בגמ' כח. אי נתקל פושע או אונס ופטור, והלכתא דנתקל אונס הוא ופטור. וע"כ דנתקל דמבואר בסימן שע"ד חייב יגיד עליו רעו בהא בנפל מראש הגג אפי' ברוח שאינו מצויה דג"כ חייב דלאו אונס גמור הוא דלא היה לו לעלות לשם, וא"כ גם נתקל דהתם לאו אונס גמור הוא, וע"כ חייב, משא"כ הא דמבואר דבסימן תיב דנתקל פטור היינט דאונס גמור הוא, וכן מבואר בים של שלמה פ"ג ס"ג דנפל ברוח שאינו מצוי' הוא כאבידה ונתקל הוא כגניבה דהוי יותר אונס, וע"כ דנתקל שדימו אותו הפוסקים להא דנפל ברוח שאינו מצוי' היינו דהוי כאבידה דקצת קרוב לפשיעה.

ובמחנה אפרים הל' שומרים סימן טל הקשה עוד, היכא בסימן שע"ד משמע דנתקל חייב, ובסימן שיב מבואר דפועל המעביר חביות ונתקל ושברו פטור, והוא כעין מה שהבאנו מדברי המחבר בסימן תיב דמשמע דנתקל פטור.

ותירץ דהא דאדם המזיק חייב אפי' באונס כנתקל היינו דוקא כמשמעות בגופו כגון שנפל על הכלי ונשבר או ככוחו, אבל היכא דנפל הכלי מידו ונשבר ין זה אדם המזיק ולא מתחייב אלא כשהוא ש"ח עכ"ל עיי"ש. והסבר דבריו נראה דהנה אדם מועד לעולם בין ער ובין ישן כמבואר בשו"ע דיש בכוח האדם להזהר שלא יזיק, וע"כ אף שנתקל באונס עדיין חייב, דהא הא גופי' שנתקל יש עליו טענה שהיה לו להזהר שלא להיתקל, אך כשנפל הכלי מידו מכה שנתקל, אין הטענה עליו מעצם זה שנתקל אלא מדין שומר שלא שמר על הכלי, וכיון שבעצם שמר על הכלי ולא מצונו בידי שמירה שיתחייב אדם אפי' באונסין משום טענה דאדם מועד לעולם.

היה לו להתבונן בדרכים כיון דאין בנ"א כן, וע"כ הוי לי' אונס גמור, אמנם הא דמבואר בסימן שע"ד דנתקל חייב לא מיירי כשנכשל באיזה כלי וכדו' רק נכשל מעצמו וע"כ חייב, אדם מועד לעולם.

ויש לעיין בשעת הגשמים, אי מיקרי נתקל מעצמו וחייב או דמיקרי נתקל מחמת חפץ המונח על הארץ דפטור, ונראה דתלוי לפי המציאות דאם היה גשום ולא היה מכשול מיוחד מחמת הגשם, אין זה נתקל מחמת חפץ, דהא כל הטעם הוא דאין דרך בנ"א להתבונן בדרכים, ובשעת הגשמים אכן הדרך להתבונן, אכן אם היה מכשול על הארץ כתוצאה מהגשמים יותר מהרגילות, פטור.

ולסיכום הדינים היוצאים מהשו"ע והפוסקים הוא, דבסימן שע"ח ס"א דנתקל מעצמו חייב, ובסימן תיב ס"א דנתקל ע"י מכשול דהיינו הכלי שהיה מונח באמצע רה"ר פטור, ובסימן תיב ס"ד נתקל ונפל הכלי מידי והזיק אחרים על שברתו פטור, אף שנכשל ונתקל מעצמו, כיון דהזיקו רק מכליו ולא היה עליו רק דין שומר וכמבואר במחנה אפרים כדלעיל.

והנה ראיתי בשו"ת משיב הלכה חו"מ סימן רלו שכתב דאפשר דהא דפסק בשו"ע סימן שע"ד דנתקל חייב, היינו רק לדעת המחבר דס"ל דאדם חייב אפי' באונס גמור, אך לדעת הרמ"א שם שכתב דאף אדם המזיק פטור באונס גמור (והיינו ככלל דלדבר זה, ועיין בשו"ת להורות נתן חו"מ סימן קס"ב מה שביאר בוה), א"כ אף בנתקל פטור דהוי אונס גמור, ולענ"ד ע"פ מה שהבאנו לעיל מתהו"ס כו: ד"ה ושמואל, דנתקל הוא אונס גמור היינו רק באופן שנתקל ע"י שנכשל בכלי המונח על הארץ, אמנם שביארנו דבסימן שע"ד חייב מיקרי נתקל סתם בלי שום מכשול א"כ לא הוי אונס גמור, וע"כ דלכ"ע חייב, וראיה לזה מהא דאף שכתב הרמ"א דאונס גמור פטור, מ"מ לא כתב כלום על הא דנתקל חייב וע"כ כמו שכתבנו.

ולמעשה.

אם נתקל בדרך הילוכו ברכב חונה ושבר חלק מהרכב חייב לשלם.

אם החליק בדרך הילוכו ללא סיבה וע"י הזיק, חייב.

אם החליק כתוצאה מהגשמים וע"י הזיק את הרכב, תלוי אם היה גשמים עלהארץ בגדר הרגילות דחייב, אמנם אם היה יותר מהרגילות אפשר דפטור והכל לפי ראות עיני הדיין.

אם נפל המטרי' מידו ובוהו ניזוק הרכב, פטור.

ויש לשאול לדיין לפי ענין המציאות.

ענינים מתורת כ"ק מרן עמוד ההוראה רבינו בעל הלהורות נתן זצוק"ל בהוראת הלכה למעשה

מסורת ההלכה

...ואף אם גם לא היינו יודעים טעמים ונימוקים של אבותינו ורבותינו ויפלא בעינינו לדעת על מה ראו החמיר, הנה יבואו גדולים וטובים ויבררו את הדבר כשמלה, ואף אם לית מאן דמשכח

פתרא לרוזא דנא, לא בשביל זה נוזז זיי כל שהוא ממסורת אבותינו ורבותינו אשר היא יסודה וסודה של נצחיות קיום התורה בידינו, והאריכות בזה אך למותר כי אמיתות הדבר מושרשת בלב כל ישראל..

(מבטע לצמתך פ"א סק"ב)

פסק הלכה

הלכות ומנהגים בקידוש לבנה

א. *לכתחילה יברך קודם שיעבור חצי כ"ט וי"ב שעות ותשצ"ג חלקי שעה משעת המולד, *זבידעבד יכול לברך עד ט"ו מעת לעת *מוזמן המולד, *וי"א דבשעת הדחק זמנה עד ט"ו מעל"ע וי"ח שעות. *ואם כבר ט"ו מעת לעת מהמולד יברך בלא שם ומלכות, *וי"א דיכול או לברך.

ב. *מקדשים את הלבנה אחר שעבור *שבעה ימים, *וי"א להמתין רק ג' ימים ולקדש במוצ"ש שלאחריו, *וי"א שמקדשים מיד בתחילת החודש.

ג. *אין מקדשין את הלבנה אלא בלילה, ולא ביום או ביה"ש אע"פ שהלבנה ניראת.

ד. *י"א דאף הנוהגים כדעת ר"ת, יכולים בעת הצורך, לקדש מזמן צאה"כ בינונים.

ה. *י"א דלא יקדש בליל שבת או ליל יו"ט, *אלא א"כ יעבור זמן קידוש לבנה, *וי"א להקל בזה לכתחילה.

ו. *מצוה מן המובחר לקדש הלבנה במוצאי שבת או במוצאי יו"ט, *והוא סימן להצלחה לכל החודש.

ז. *אם לא ישאר חמישה לילות ממוצ"ש עד סוף זמן קידוש לבנה, יקדש אף קודם מוצ"ש.

ח. *יכולים לקדש במוצאי תענית, *וי"א דלא יקדש במוצאי תענית, *אם לא בתענית אסתר.

ט. *נשים אינן נוהגות לקדש הלבנה כלל.

י. *קטן שהגיע לחינוך מחנכין אותו לקידוש לבנה.

יא. *אם נתכסה הלבנה בענן, אם הענן דק וקלוש שנראית הלבנה וגבולותיה הייטב, מברך. ואם הענן עב אינו מברך, אך אם בירך ואור הלבנה ניכר במקומה יבצא בדיעבד, *וי"א לדקדק שיהיה הלבנה נראית לגמרי בלי עננים.

יב. *אם משער שתתכסה הלבנה באמצע הברכה לא יתחיל לברך, אמנם אם התחיל לברך ואח"כ נתכסה, גומר הברכה, *נ"א אם רואה שתיכף תתגלה הלבנה ימתין שתתגלה ויסיים הברכה.

יג. *לכתחילה אין מקדשין הלבנה תחת הגג, אלא תחת כיפת השמים, *אמנם מי שקשה לו לצאת יכול לקדש מביתו *ולכתחילה יפתח החלון, אך אם חושש שיצטנן וכדו' יכול לקדש אף דרך החלון אם הלבנה *נראית הייטב דרך החלון.

יד. *מדינא אפשר לקדש אף ביחיד, אמנם

מצוה לעשותה ברוב עם בעשרה, ולכן ימתין עד י' ימים אם משער שיהיה לו אז מנין, *וי"א דדי בג' אנשים.

טו. *מברכים מעומד ומישר רגליו, *ומביט פעם את בלבנה קודם שמברך.

טז. *עושים שמחות וריקודין בקידוש לבנה דוגמת שמחת נישואין, שתחזור כנסת ישראל להתדבק בהקב"ה.

יז. *אחר קידוש לבנה, נוהגים לנער הבגדים.

יח. *אף כשמקדשים הלבנה בימות החול יש ללבוש בגדים נאים, *ועכשו אין מדקדקים בזה.

יט. *אם לא היה יכול לקדש עת עתה, ובאמצע קרי"ש נראית הלבנה, ואם ימתין עד אחר התפילה יעבור הזמן, לכתחילה יקדש בין הפרקים, ואם אין שהות יכול לקדש אף באמצע הפרק, אמנם בכל זה, יאמר רק הברכה.

כ. *בחודש תשרי מקדשים במוצאי יוה"כ פ, *וי"א דיקדש לפני יוה"כ פ. *ובחודש אב מקדשים אחרי ת"ב, *וי"א דלא יקדש במוצאי ת"ב אלא בימים שלאחריו.

א. רמ"א ס"ג. **ב.** דכן הוא דעת המחבר ס"ג, וכמובאר בביה"ל ד"ה ולא טו, ובנוצר חסד פ"ד מ"ה. **ג.** וי"א דלא חשבינן בכל ענין זה מהמולד רק מראש חודש, בני יששכר ר"ח א יג, ונוצ"ח פ"ד מ"ה. **ד.** שו"ת חתם סופר סימן קכ, ועיין עוד בזה בשו"ת הלהורות נתן ח"ו סימן כח. **ה.** ביה"ש. **ו.** שו"ת השיב משה סימן יד ובשו"ת אבני צדק סמן מו - ובייטב לב פר' האינו ח, ובנוצ"ח ש, ועיין עו בשו"ת לבושי מרדכי ח"א סימן עב. **ז.** שו"ע ס"ד. **ח.** וי"א דא"צ שבעה שלמים אלא כיון שנכנסו לו' ימים די בזה - שו"ת רמ"ע מפאנו סע"ח, דברי יצחק בשם רביה"ק מהרצ"ה מוידוטישוב זי"ע. **ט.** בח ט"ו ופר"ח ובמשנ"ב סק"כ. **י.** רביה"ק מהר"א מקאמרנא זי"ע ב"ח ח"ג לח: עיי"ש. **יא.** רמ"א סימן תכו וי"א ובמשנ"ב סק"ב, דבענין שיהיה נראה הלבנה זוהרת ונהגין מאורה. **יב.** עיין שו"ת דברי יציב ח"ב סימן קע"ח. **יג.** רמ"א ס"ב יד. **יד.** משנ"ב סק"כ. **טו.** עיין שו"ע ח"צ סק"ג, טו, שו"ע שם ס"ב. **יז.** מגיד מישרים להב"י. **יח.** רמ"א ס"ב. **יט.** פוסקים וכמובאר במשנ"ב סק"א, אך יטעום קודם לכן. **כ.** רמ"א שם. **כא.** דהוא דבסוף זמן קידוש לבנה. **כב.** דהוי מצוה שהו"ג, ואף אינן נוהגות כלל בזה עיין משנ"ב סק"א. **כג.** משנ"ב סק"א. **כד.** משנ"ב סק"ג. **כה.** אך אם מכסה לגמרי את אור הלבנה לא יצא אף דיעבד. **כו.** חיד"א במ"ב סימו קפד, וכן הקפידו הרבה מצדיקי הדורות. **כז.** מו"א בשם הרדב"ו ומשנ"ב. **כח.** אשל אברהם. **כט.** רמ"א סימן תכו ס"ד, דהרי הוא כקבלת פני השכינה וכן הדרך לצאת לקראת מלכים. **ל.** בח וט"ו ומג"א ובמשנ"ב סק"א. **לא.** שו"ע ח"צ סק"ה. **לב.** שו"ע ח"צ ובמשנ"ב סק"ג, ודינו כמו בלבנה שמכוסה בענן דלעיל. **לג.** ביה"ל ד"ה אלא. **לד.** שו"ע ורמ"א ס"ב. **לה.** בשו"ת כנה"ג כתבדלתו בה עיניו עד גמר הסדר, ובס' חרדים כתב רק עד סוף הברכה, ולמעשה כתבו המו"א והשל"ה להחמיר להסתכל רק בתחילת הברכה, וכן הוא במשנ"ב סק"ג. **לו.** רמ"א ס"ב. **לז.** פרי"ע שער ר"ח פ"ג, ובמג"א סק"א, וכדי להבריח הח"ח. **לח.** רמ"א שם. **לט.** עיין משנ"ב סק"ו. **מ.** עיין כ"ז בביה"ל ד"ה ולא טו. **מא.** רמ"א ס"ב משום פחד הדין. **מב.** לבוש, דיכריע מצוה זו לזכות. **מג.** רמ"א שם. **מד.** רמ"א שם וה"ה בכל מוצאי תענית וזולת מוצאי יוה"כ פ, והרבה חולקים על זה, וכבסעיף הבא.

תשית לראשו עטרת פז

כסא דברכתא נשגור קמי האי גברא רבא מגדולי תלמידי כ"ק רבינו עמוד ההוראה בעל הלהורות נתן זצוק"ל, צנא מלא ספרא ואיש האשכולות המופלג בתורה וביראה טהורה חריף ובקי טובא בכל חלקי הוראה

הרב הגאון רבי **אברהם מאיר חיים געשטעטמנער** שליט"א

בן כ"ק רבינו מורה דרכיו מאיר נתיבותיו הגאון הצדיק נאב"ד קרית אגודת ישראל שליט"א לרגל עלותו לכהן פאר כרב ואב"ד דקהל מהזיקי הדת בעיר מאנטשעסטער יצ"ו יה"ר מלפניו נתן התורה שלא יבוש המעין ולא יקצין האיילן ויוכה הגדיל תורה ולהאדירה ולהרחיב גבולות הקדושה לאורך יוש"ט מתוך הרהרת הדעת עד ביאת גוא"צ בב"א המערכת

נתרם להצלחת הנה"ח ר' משה צבי הירש בן שרה מירל הי"ו

נתרם להצלחת הנה"ח ר' מנחם דוב בן חוה לאה הי"ו

אוצר ידיעות התורה

♦ משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א ♦

בשר מתורבת הגדרתו וכשרותו (א)

צורת הדבר, יש לו דיני הדבר עצמו, וכבר עמד על הסתירה שבין מאמרי חכמינו ז"ל אלו הגאון רבי נתן געשטטנר זצ"ל בספרו להורות נתן (חלק ז' סימן י"א אות י'), ומסקנתו לחלק בזה, כי חילוק הוא אם הבריאה נעשית משמים בדרך נס, כענין חיטים שירדו בעבים, אשר בזה דינם כדין הדבר עצמו, הואיל ונעשה בידי שמים, אמנם אם הבריאה נעשתה על ידי אדם, כבריאת בהמה על ידי ספר יצירה, זה אינו נחשב כדבר עצמו, אלא יש לדונו כבריאה חדשה שאין לה את דיני הדבר.

לפי דבריו אלו של הלהורות נתן, היו שביקשו ללמוד, כי אף הבשר המתורבת, הואיל והוא נעשה בידי אדם, אינו נחשב כבשר, וממילא אין בו את דיני אבר מן החי, ואף יתכן להתירו לאכלו בחלב.

עוד היו שציידו בטענה זו לומר שאין בו דין בשר, מאחר ובחתיכת בשר מתורבתת זו אין בה דם, ומקרא מלא דבר הכתוב (דברים יב, כג) 'כי הדם הוא הנפש', ועל כן מאחר ואין בחתיכה זו דם, שוב אין בה דיני בשר מן החי.

נטילת תא לפיתוח הבשר מעובר בתחילת יצירתו

עתה נבוא לדון, גם אם נקבל את הצד שיש לחשוש בדבר משום בשר, אף שאינו מתגדל על גבי הבהמה, מכל מקום דין בשר יש בו, ולכן יש לחוש לאיסור אבר מן החי באכילתו, וכן לאיסור יוצא מן הטמא בלקיחתו מבהמה טמאה.

מצאנו בזה כמה דרכים שהציעו הרבנים, שיוכלו לעשות על הצד שלא יהיה בו החשש מצד איסור אבר מן החי.

העצה הראשונה בזה, הוא על ידי שיקחו את התא מעובר בימיו הראשונים, אשר העובר בתחילת יצירתו אינו נחשב עדיין לדבר החי, ואין בזה משום איסור בשר מן החי. עצה זו לכאורה יש בה משום ממש, וככל הנראה מדובר בדרך להגיע לשיווק בשר מתורבת העונה על דרישות ההלכה.

דעת החזון איש

יש שהסמיכו את דברי החזון איש (י"ד סי' ק"י ס"ק א') הכותב לגבי נפל: "כל דיני הבשר אין דינם תלוי בתכונת חומרם וצורתם, ואם נברא חתיכה של בשר איננה נבלה ולא אינה זכוחה, ואפשר דמותרת אך בחלב, אלא כל דיני הבשר הוא בבשר החיים", הרי לנו מפשטות דברי החזון איש, כי בשר שאינו גדל אצל הבעל חי, ואינו ניקח כצורתו מהבעל חי, אין לו דיני בשר, ואף מעלה אפשרות שיוכלו לאוכלו בחלב.

הוכחה מדין בהמה שנבראת על ידי ספר יצירה

הוכחה לדעה זו, הביאו מדברי הגמרא (סנהדרין סה:): "רב חנינא ורב אושעיא הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה, ומיברו להו עיגלא תילתא, ואכלי ליה", וכתב הדרכי תשובה (סי' פ"ז ס"ק כ"ט) בשם המלבי"ם (התורה והמצוה בראשית יח, ז-ח) כי מה שמצאנו אצל אברהם אבינו שנתן לאכול למלאכים בקר עם חלב, לא היה בדבר משום איסור בשר בחלב, כי ברא אברהם את הבקר על פי ספר יצירה, וכפשטות משמעות הכתוב (בראשית יח, ח) 'ובן הבקר אשר עשה', היינו שהוא יצרו ועשאו, ולכן הותר להם לאכלו עם חלב.

כעין זה מצאנו בשל"ה הקדוש (פרשת וישב מקץ ויגש דרך חיים תוכחת מוסר אות נ"ז) על המובא במדרשות (בראשית רבה פד, ז) שהביא יוסף את דיבת אחיו רעה אל אביהם, שאמר עליהם שאוכלים אבר מן החי, וכתב כי לעולם לא אכלו אבר מן החי, אלא בראו השבטים בהמה על ידי ספר יצירה ואכלו ממנה אבר, ויוסף לא ידע כי בראו את הבהמה על ידי ספר יצירה, על כן הביא את דיבתם רעה, אך לפי האמת לא נכשלו באיסור אבר מן החי, כי אין איסור זה נוהג בבהמה שנבראה על ידי ספר יצירה.

מכל זה יש להוכיח, כי בשר שלא נלקח מן הבהמה עצמה בדרך גידולה, אין בו משום איסורי אבר מן החי, וכן אין בו משום שאר איסורי הבשר.

אלא שכבר הוכחנו בתחילה מצד דברי הגמרא גבי חיטים שירדו בעבים, שם מוכח כי כל שיש בו מעין

היתר אכילת בשר מן הבהמה בלא שנעשה בו שחיטה

הנה בזה יש מקום לדון, לפי המבואר בגמרא (חולין י"ט:) בהיתר אכילת תולעים שגדלים בתוך הדג, לעומת איסור אכילת תולעים המתהווים בתוך הבהמות, כי הדג היתר אכילתו בלא שחיטה, אלא על ידי הריגתו, ולכן מותר לאכול אף את התולעים שנמצאים בתוכו, אמנם את הבהמה אין להתיר לאכול בלא שחיטה, וממילא אף שהתולעים הנמצאים בתוכה אין לאוסרם משום שרצים, מכל מקום יש לאוסרם הואיל ואין שחיטת הבהמה מתירה את התולעים שבתוכה.

הרמב"ם (פ"ב ממאכלות אסורות ה"ז) כתב, כי איסור אכילת התולעים בבשר הבהמה, הוא אף התולעים שנוצרו בה אחר השחיטה, ולא רק בתולעים שהיו בה בשעת השחיטה. אכן הראב"ד השיג בזה ודעתו, כי איסור אכילת התולעים שבבשר הבהמה הוא רק בתולעים שהיו בה בעודה בחיים, אבל תולעים שנוצרו אחר שנשחטה הבהמה, אין בהם איסור ומותר לאוכלם, ואין בזה משום איסור אבר מן החי.

בביאור דעת הרמב"ם כתב הקובץ הערות (סי' נ"ט אות ט"ו), כי לדעת הרמב"ם הגדרת חובת השחיטה של הבהמה, אינה מצד חיותה של הבהמה, אלא כל בשר המתגדל אצל הבהמה צריך הוא שחיטה, ולכן אף אחר שנשחטה הבהמה, ככל שנוסף בה בשר שלא היה בשעת השחיטה, יש להצריכו שחיטה ויהא אסור כאבר מן החי, ולכן התולעים שנוצרו בה אחר שמתה עדיין אסורים מדין אבר מן החי, ומחוייבים בשחיטה. על פי זה, היו שעוררו, כי בשר מתורבת הואיל ולא נעשה בו שחיטה, אם כן לא הותר מעולם מאיסור אבר מן החי שבו, ולפי המבואר, כל בשר שלא נעשה בו מעשה שחיטה אין להתירו, ואין הדבר תלוי במידת חיותה של הבהמה, ולכן אף שתחילת לקיחתו מן הבהמה אינו נחשב כבשר, מכל מקום עם התהוותו לבשר יחול עליו איסור אכילתו בלא שחיטה.

דיני התורה בדבר שאינו נראה לעין

עוד היו שביקשו לעורר, כי הנה כאשר לוקחים את התא מן הבהמה, הרי שכמעט ואינו נראה לעין, כי הוא זעיר ביותר, וממילא היות וכלל הוא בידינו כי כל דיני התורה הינם רק בדברים הנראים לעין, וכגון בכשרות האתרוג, שאין לפוסלו אלא על ידי דברים הנראים לעין, וכן בכל דיני התורה לאיסור ולהיתר, וכמו שהביא החכמת אדם (בינם אדם סימן ל"ח אות ה') להוכיח, כי אם היה לנו לחשוש אף לדברים שאינם נראים לעין, היה לנו לאסור לשתות כוס

מים, שהרי החוקרים מצאו כי כל האוויר וכן המים מלאים חלקיקי חיידקים זעירים שאינם נראים אלא על ידי מיקרוסקופ, ובפרט במי גשמים שיש בהם ריבוי חיידקים שונים, וממילא אם היינו חוששים לדבר שאינו נראה לעין, או אז לא יכלנו לשתות כלל ואף לא לנשום, ועל כן הכריח מזה החכמת אדם, כי מאחר וכלל הוא בידינו (ברכות כה:) שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, אין לאסור את שאינו נראה לעינינו.

לאור כלל זה, היו שביקשו ללמוד היתר, כי מאחר ונלקח תא זה בעוד שאינו נראה בעינינו, אם כן אין לאוסרו תחילה משום איסור אבר מן החי, ואילו המתגדל ממנו אחר כך, אין בו כל איסור, כי הוא כבר אינו מן החי, שכביכול בשעת האיסור לא ראינו ולא כלום, על כן אין לאסור את הדבר.

אלא שדחיית ההיתר בזה פשוט וברור, והוא ביסוד דברי הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בתשובות מנחת שלמה (תניינא, סי' ק' אות ז'), שנשאל אודות הרכבת כלאיים בלקיחת חלקיקי זרעים שאינם נראים לעין, האם יש בזה משום איסור כלאיים, הואיל ואינם נראים לעין. בתשובתו ייסד הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, כי כל מה שיש להתיר דבר שאינו נראה לעין, הוא כשאין לאדם שייכות עם הדבר, והיינו כגון בשתיית כוס מים, אף שיש בתוך המים חיידקים שונים, אין הוא מבקש אותם, ואין לו כל צורך בהם, לכן אין בדבר משום איסור, אבל בהרכבת כלאיים, הרי האדם יודע כי יש כאן חלקיקים אלו, ואדרבה מבקש הוא להרכיב את שני החלקיקים יחד, ובזה פשוט וברור שאין כל מקום היתר מצד אי ראיית הדבר, שכן הוא מודע ומכוון לצורך מטרה זו, כך שאין היתר משום דבר שאינו נראה לעין.

לפי זה אף בנוגע לבשר המתורבת, הואיל ואי ראיית הדבר אינו משמעותי, כי אדרבה הרי הוא נלקח עבור מטרה של גידול הבשר ממנו, כך שבוודאי אין בדבר כל מקום היתר משום שאינו נראה לעין.

היתר משום גדילת הבשר כתחילת יצירתה של כל בהמה

היתר נוסף היו שביקשו לומר כעין זה, כי הרי כל בהמה תחילת בריאתה מחלקיקי תאים קטנים אלו, וממילא מה לנו אם גידול הבהמה הוא על ידי חיות בהמה שלמה, או התפתחות חלק הבשר.

אך אף היתר זה אינו ברור כל כך, כי מקום יש לבעל דין לחלוק ולחלק.

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" + מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בדאשות בנו נאבי"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסדורפרער שליט"א
מגדולי פוסקי דורנו ובעל שו"ת היכל הוראה * יו"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

פסקי דינים

מתוך שאלות ותשובות
שעלו על שולחן ההיכל לפני מוריט הרב שליט"א

בין כותלי ההיכל

יום ג' כ"ז שבט

פרשת תצוה תשפ"ד

נשאל היום בין כותלי ההיכל מהרבה מתושבי ירושלים ועוד מקומות מבני הכוללים ובתי מדרשות וממתפליי השטיבלאך וכן מאנשים פרטים בביתם, מחמת ריח רע שהתפשט במקומותיהם בהרבה אזורים שבהם יצאו אלפי בני ישראל למחות על דבר ניתוח שלאחר המות רח"ל, שרצו לנתח גופת חתן שחלף לעולמו ע"ה והשלטונות שונאי הדת היכו ללא רחם זקנים וצעירים טף נזשים, ולא נחה דעתם עד שהביאו מרכב שיש עליו מיכל גדול של מים באושים מאד הנקרא "בואש" שהוא תרכובת של חומרים כימיים שבהרכבתם הם יוצרים ריח רע מאד, והתינו הבואש ברחובה של עיר על כלל הציבור המוחים והריח הזה התפשט לתוך בתי כנסיות ובתי מדרשות ושיטבלאך וכוללים ובתים פרטיים, והריח הזה הוא קשה מנשוא. והרבה פנו בשאלה הנ"ל לדעת המעשה אשר יעשו אם מותר לברך ולהתפלל או ללמוד תורה כל אחד בביתו או בכללים או בשטיבלאך שהריח הרע מתפשט אל תוכם.

והורה מוריט הרב שליט"א ל"בתי מדרשות ושיטבלאך שמתפללים שם" שאתור להתפלל, שהן אמנם שמעיקר הדין היה מקום לומר שאתור להתפלל הוזה כמו שכתב המג"כ (סי' ע"ב סק"ג בשם הח"י אה"ע) דריח רע היינו שנקרא צואה הוא רק דבר בנסתר מחמת עיפוש וכדומה, ואילו הבואש הרי אין לחשבו כצואה הוזה ריח שאין לו עיקר, אולם כל זה בתפילה כנגד הריח רע דאז יש חילוק בין ריח שיש לו עיקר לריח שאין לו עיקר, אבל בריח רע שאין לו עיקר והוא מרגיש באפו את הריח הרע ודאי אסור לו להתפלל כמו שכתב המחבר בסי' ע"ט לגבי הפחה ולקרות קריאת שמע אסור עד שיכלה הריח ולפ"ז כל זמן שמרגישים הריח רע של הבואש אסור להתפלל.

והעצה להן זה מורנו הרב שליט"א, שיפורו מטהר ארץ במקומות שמתפלל שם או שינח טבך באפו [ועצה זו יותר טובה מהעצה של מטהר ארץ שריחו מתנדף במהירות] שהריח הטוב של הטבך יתגבר על הריח רע של הבואש ואז מותר לו להתפלל ולברך לכתחילה. [ועיין עוד מש"כ בענין זה ב"היכל הוראה" ח"ה הוראה ט באחד שהוא רגיש לריחות ומביא שם בשם הנ"ל יקיים עצה זו].

ברם, "לגבי בני הכוללים ומקומות שלומדים תורה" הורה מוריט הרב שליט"א שיכולים להמשיך בתלמודם, ואין צריכים לפזר ריח טוב וכדומה שהרי בריח רע שאין לו עיקר לא גזרו עליו בתלמוד תורה עיין מש"כ המחבר (סי' ע"ט) ובמש"כ (שם סי' ק"ו), ועיין עוד במג"א (שם סק"ט) דאפילו אם לומד יחידי ויכול לצאת למקום אחר גם כן אין צריך לצאת וכן הכריע בשו"ע הרב (סי' ע"ט סי"א) הלכה שלא גזרו על תלמוד תורה בריח שאין לו עיקר.

ו"לאנשים פרטים שיש להם ריח בביתם" הורה מוריט הרב שליט"א, שאם בני הבית רוצים להתפלל לברך שיעשו העצה האמורה לעיל, ואם רוצים ללמוד תורה יכולים ללמוד, וטוב להדיג לבני הבית מטעם היחיד הבנים והבנות שיהי' שכל דין זה אמור רק בבואש והיונה לן, אבל לא בשאר ריחות תימים שיש להם עיקר (כגון טיטולים וכדומה) שדינם אחר ולא יבואו ח"ו לברך ברכות בלבטה.

מעיל צמר שהכובע שלו מפשתן ומחובר על ידי רוכסן, אם יש לחשוש לאיסור שעטנז

מעיל שעשוי מצמר, ויש לו כובע שעשוי מפשתן והוא מחובר אליו ברוכסן, אין צריך לחוש בזה לאיסור שעטנז, כיון שחיבור ע"י רוכסן אינו חיבור.

להזכיר "יעלה ויבוא" בברכת המזון כשהתפלל מעריב במוצאי ר"ח מבעוד יום ואח"כ אכל סעודה מבעוד יום

התפלל ערבית של מוצאי ראש חודש מבעוד יום ואחרי מעריב אכל סעודה, שעדיין הוא מבעוד יום, מכל מקום לא יזכיר "יעלה ויבוא" בברכת המזון, דאחר שכבר עשהו חול בתפלתו ואינו כבר ר"ח אצלו.

הנוהג כשיטת ר"ת אם יכול לקדש הלבנה קודם זמן לילה לר"ת

הנוהג כשיטת רבינו תם במשך כל השנה כולה, מכל מקום יכול הוא לקדש הלבנה אחר זמן הגאונים אף שעדיין יום הוא אליבא דרבינו תם. והטעם, כי כל מה שאמרו שאין מקדשים הלבנה אלא בלילה הוא משום שאז נהנין מאורה, ואם יכול להנות מאורה שפיר יכול לקדש הלבנה, וכאן בארץ ישראל כידוע שזמן קצר לאחר השקיעה כבר רואים הלבנה והכוכבים ונהנים מאור הלבנה, ואף דלדידה עדיין חשיב יום מכל מקום סוף יום יכול להנות לאורה ושפיר יכול לברך עליה.

1. בנימוק דבר כתב מוריט הרב שליט"א בשו"ת היכל הוראה (ח"ד הוראה קסט), שכן עולה מדברי הרמ"א בשו"ע (י"ד סי' ס"ט ע"א) וז"ל: וכן מותר לחבר בתי ורועות של צמר שיש בהם קשרים, או קרסים בבתי נפש של פשתן שיש בו נקבים, ומכניסים הקשרים או הקרסים תוך הנקבים, הואיל והם רפויים ויכול להוציאן משם באצבעו וא"צ לקרוע הנקבים, א"ע"פ שמיניחן כך תמיד. אבל אם הם אדוקים כ"כ שא"א להוציאן משם בלתי קריעת הנקבים, הוי תבור ואסור. עכ"ל. חיינו מדבריו נבדנו דין כיון שנחמבר ע"י רוכסן לא מקרי חיבור כיון שאפשר בנקל להפריד הכובע מהמעיל, ע"כ אין לחוש בזה לאיסור שעטנז.

2. כן השיב מוריט הרב שליט"א בשו"ת היכל הוראה (ח"ד הוראה מד) לשואל שאירע לו עובדא זו מחמת איהו סיבה, והוא ע"פ דברי המג"א בסימן ת"ט סק"א, ועיין עוד במש"כ (שם סק"ב). אמנם תמה השואל, שהרי סוף סוף הוא עומדת ברומנו של רקע ולמראה עינים יום גמור הוא. ובאמת אינו כן שכל שעשהו לילה אינו יכול להחזיר את המצב ליום כי אי אפשר להחזיק החבל בשני ראשיו, וכן מבואר בשו"ע (י"ד סי' שעה ס"ט ע"א) דמי שהתפלל מעריב ועדיין הוא יום ושמע שמת לו מת רח"ל, יש מי שאומר שמונה מיום המחרת ואותו יום אינו עולה לו למנין יום השבעה, אמנם לגבי קביעת יום היאצטיט לעולם חשבינן ליממא ביום שעבר, כמובא בפתחי תשובה (י"ד סי' שעה בשם תשובת חינוך בית יהודה סי' פג).

והוסיף מוריט הרב שליט"א, דהנה כלל זה שלאחר התפלל מעריב כבר אצלו לילה, זהו כלל גדול בהבנה מקומות, ולדוגמא, אצל תנית גט לאשה צריך שיהיה מבעוד יום, וחלקת מחוקק (שם סי' ק"ד), ובאופן שהמגרש התפלל ערבית מבעוד יום או שהקהל כבר התפללו ערבית, אף שעדיין היום גדול אינו יכול ליתן את הגט, כי כבר לילה אצלו ואין דנין בלילה, אגמור גט הוא דין דאן הוה בגיטין.

3. על אודות מה שמשאל מוריט הרב שליט"א (ח"ד הוראה מו) השיב, דהנה כתב הרמ"א באו"ח (סי' תכו סי' א) ואין לקדש החדש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה. ובמשנה ברורה (סי' ק) כתב, דהיינו בעת שזריחתה ניכרת ע"ג קרקע וכ"ה לשון הערוך השולחן (סוף פ"ה) ואין לקדש הלבנה אלא בלילה ממש בשעה שהיא זורחת ונהנין מאורה ולא קודם הלילה דבעינן שתהא זריחתה ניכרת על הארץ והיינו שיש ממנה צל, ע"כ. ומש"כ המג"כ בסק"ב דמה שכתב הרמ"א שמקדשין הלבנה בלילה, הכוונה היא לאפוקי בין שהתשתו שהלבנה ראיית קצת ועדיין הוא יום. נראה מדבריו דלאו משום שצמזת קידוש הלבנה אינה נוהגת אלא בלילה וכל זמן שעדיין הוא יום אפילו אם הלבנה מאירה אין לקדש עליה, אלא משום דביום אינו ניכר משום שרגא בטיהרא מאי אהני, והוא כתב דבריו במקומו בח"ל שיש שיש שהות גדולה בין השקיעה לצאת הכוכבים, אבל כאן בארץ ישראל שהוא זמן קצר וניכר מיד אחר זמן הגאונים שהוא לילה שפיר מצי לקדש הלבנה בשעה זו, [ועיין במש"כ (סי' רלג סק"ד) ובשער הציון (אות כז)] ועיין לבוש (שם סי' א). וא"כ זמן ביה"ש לר"ת שכבר הלכה מאירה וניכרת, שפיר יכול לקדש הלבנה.

[ובשו"ת גור אריה יהודה (א"ר ח"י קמ"ד) כתב דמשחשיכה אף שעדיין אינו לילה מותר לקדש הלבנה וראיה מרש"י (שמות י"ב), שכתב, הנהגה היה לכם נתקשה משה על מולד הלבנה באיוו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה נאמרה, ואמר לו כזה ראיה וקדש. וכיצד הראהו, והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום וכו', אלא סמוך לשקיעת התמה נאמרה לו פרשה זו, והראיתו עם חשכה. הרי שראיתו לקדש השיכה דהיינו בבית השמשות חשיב ראייה וה"ה לענין קידוש הלבנה חשיב ראייה, ע"כ. ובאמת דיש מקום לעיין בזה הוא התם בזמן הראיה הוא יום דאי לא הכי הא לאו זמן של קידוש החודש הוא ואילו הכא בעינן שיהיה זמן זה נקרא לילה, ויל"ע].

מילי דהוראה

אודות מה שנשאל מורינו הרב שליט"א מאחד שבימים אלו אחר כניסת חודש אדר ראשון שם לב שיום י"ד דהיינו פורים קטן פדורים יחול ביום ו' ואילו פורים דמוקפין יחול ביום שבת קודש ושואל אם יש ענין גם לקיים מצות משלוח מנות ביום השבת ט"ו אדר ראשון (כמו כשחל פורים דמוקפין בשבת פורים המשולש) דיש פוסקים שמקיימים משלוח מנות. ואמר לו מורינו הרב שליט"א ש זה אמנם לא מצא מי שידבר בזה ויותר מזה כבר נחלקו הפוסקים אם פורים קטן נוהג גם בפורים דמוקפים דפסק המשנ"ב (ס' תרצו סק"ד) דמה שכתב הרמ"א (ס' תרצו ס"א) דיש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמה גם ביום י"ד (והגם שכתב שם הרמ"א דאין נוהגין כן מ"מקצת משתה ושמה נוהגים) כוונתו לאפוקי ט"ו אף לבני הכרכים מבייש שם המשנה ברורה (סק"ד בשם הפרי מגדים) - אולם באליה רבה שם (אות 3) כתב זו"ל: להרבות בהם וכו'. משמע אף בט"ו, וכן משמע במנהגים (סוף מנהג פורים). אבל לשון רמ"א ומכל מקום חייב להרבות ב"ד וכו', משמע אבל לא בט"ו. ואפשר שכלל כמה שטיים טובים לב משתה תמיד (משל טו, טז). ע"כ. רצונו לומר דאף לדברי הרמ"א יש ענין להרבות במשתה ושמה ביום ט"ו לחודש אדר הראשון.

ובאמת כתב החת"ס בשר"ת (ח"א סימן קסט) בשם הירושלמי דהמן הפיל פור הגורל על יום י"ד בחודש אדר ראשון שלא תגן על ישראל וכוותו של משה רבינו ע"ה שגולד ביום ז' אדר אלא שקבעוה באדר שני משום מסמך גאולה גאולה

וכשגברו מורכזי ואסתר לא עיברו אותו השנה כדי שיארע חודש המלחמה בחדשו של מרע"ה ועל כן הוצרכו לעבר שנה האחרת ועשו ימי שמחה בשני ואסתר הספד בראשונה כי שניהם גורמים, אמנם העיקור בשני משום מסמך גאולה לגאולה וק"ל, ע"כ.

ולפי"ד מרן החת"ס שפיר יש לנהוג באדר ראשון בשני הימים דרק משום מסמך גאולה לגאולה תיקנוהו בשני אבל מעיקרא היה צריך להיות באדר ראשון. והנה משלוח מנות הוא חלק ממצות המשנה ושמה כידוע ומצאנו לגבי פורים המשולש כתב המשנה ברורה (סימן תרפ"ט ס"ק י"ח) בשם הירושלמי דשילוח המנות הוא ביום א' בשבת אמנם המהר"ל חביב האריך להוכיח דבבלי שלנו אין סובר כן ודעתו שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם משלוח דשילוח בשבת כי המנות הם מהסעודה. והרדב"ז ח"א סימן קמ"ו פסק כהש"ע דשילוח המנות הוא ביום א', עכת"ד המשנה ברורה.

אמור מעתה אם משלוח המנות הוא חלק מחיוב המשנה ושמה (עיין כתב סופר על התורה סוף פרשת תצוה) למ"ד דפורים קטן נוהג גם ביום ט"ו א"כ גם יש ענין לקיים מצות משלוח מנות גם ביום שבת קודש, ולכן הוסיף מורינו הרב שליט"א ודאי שאין זה הלכה קבועה וגם אינו מנהג [שהרי גם כשחל פורים דמוקפין ביום שבת אמר אמו"ר מרן הקנה בשם שלא זכור לו ששלחו משלוח מנות - עיין פסקי בושם פכ"א סל"ח - וק"ו בפורים קטן דמוקפין שחל בשבת ודאי אי אפשר לקבוע כמנהג] ומ"מ אפשר שיש בזה ענין ואם רוצה לנהוג כן תבא עליו ברכה.

הלכה והוראה בישראל

תשובה להלכה ממורינו הרב שליט"א לגבי בדיקת צהבת לתינוק בשבת ע"י עכו"ם לצורך מילה ליום שמיני שחל בשבת ודעת מרן רבינו הקנה בשם זי"ע שאין להרבות בבדיקות להתינוק אפי' בחול משום הדקטנים לאו בני מחילה

יום שיש כג שבט תשפ"ד
כבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
אודות מה שנשאלתי היום מאחד שיום השמיני לילדת בנו שיהי' הוא למחרת ביום השבת אם שבדיקת צהבת שעשו לו עמדה הצהבת על 15 ובמקרה כזה עושים בדיקה ביום המחרת דהיינו ביום שבת קודש ואם הצהבת היא במגמת ירידה אפשר למול אותו בזמנה והנה גם אומר לעשות הבדיקה בשבת על ידי גוי שהרי המילה עצמה דוחה את השבת ואולי גם הבדיקה מותרת בשבת עכ"פ ע"י גוי כדי לעשות הברית בעתו ובזמנו ביום השמיני. והנה זין זה לכאורה הוא משנה מפורשת בשבת (ק"א) שנחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא לר"א כל מכשירי מילה מותרים לעשותם בשבת ולר"ע כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ומלאכה שאי אפשר לעשותה מערב שבת מותר לעשותה בשבת, עכת"ד המשנה. מעתה בדיקה זו היא אפשר לעשותה מערב שבת ושפיר מותר לעשותה בשבת אפילו על ידי ישראל.

שוב עלה ברעינוני דברי אמו"ר מרן הקנה בשם זצוק"ל בפנקסו פנקס הקנה בשם (עדיין בכח"פ פסק מבט) שלדבריו ודאי שאין מקום לעשות הבדיקה בשבת אפילו על ידי גוי שהרי גם בחול לא היתה דעתו נוחה לעשות הבדיקות חשש לחבלת התינוק שהוא אינו בר מחילה וז"ל אמו"ר זצוק"ל שם:

יום א ואתחנן ו' מנ"א תש"מ לפ"ק
... הנינו בזה על דבר הנהוג אצל המהילים בשהיה התנוק לפני מולו צהוב על פניו או על גופו פה אומרים לבדוק לראות את גובה הילדורובין כדי לברר אם מותר למולו אם לא. ועדי"נ יש לפקפק בזה דמי התייר להם לחבול בהתינוק כדי לדעת אם למולו או לא דממ"נ אם מצד מראיתו וחזונו אין שום חשש למולו א"כ בודאי דאין שום צורך ותועלת בבדיקה ואם מצד מראיתו וחזונו יש להסתפק אם למולו ורוצים לבדוק כדי לברר פסקם בזה דהיינו אם יתברר להם ע"י הבדיקה שהילדורובין הוא נמוך אצלו ואין חשש למולו לדעתם אעפ"י שעדיין ניכר קצת ירקות בפניו או בגופו, מ"מ מי התייר להם זה היכן מצינו חיוב כזה שיהיה מותר וכש"כ שיהיה חייב לחבול את התינוק כדי למהר את מילתו וע"כ דבכה"ג צריך להמתין עד שיצא הטקף מלבם ויחזור מראיהו כמראה שאר הילדים הבריאים ואז ימולו אותו.

דבר פשוט הוא אדף לפי מה שהעליתי למעלה להתייר לחבול בעצמו לתועלת זולתו (שם בפנקסו [פסק קמ"א] שהתייר לאדם לעשות בדיקות לעצמו אף על פי שהוא חובל בגופו) וכש"כ דשרי לתועלת עצמו א"כ אף אם נאמר דכ"י למהר

קיום מצוות מילה לא גרע מתועלת רפואתו או רפואת זולתו אפי"ה אין שום ראייה משם לנידון דידן משום דקטנים לאו בני מחילה ניהו וא"כ אין רשות לא לאביו אע"פ דהמגמה מטלת עליו למולו וכש"כ להמול דעת דבני מחילה ניהו וכיון שהוא לתועלתו וברצונו הגמור מותר לחבול בו לתועלתו ופשוט הוא.

הלנע"ד כתבתי וחתמתי שמי מאיר בראנדסארפר, עכ"ל.

ועתה וודאי אין כוונת אמו"ר זצוק"ל הלהרות דעתו ועשו הבדיקות כלל אלא שלא היתה רשות נוחה מהמהילים שמורים לאבות לבדוק שוב ושוב כדי לדעת אם אפשר למולו ביום השמיני קודם השקיעה דזה היה דעתו דכל זמן שממראהו וחזונו של התינוק ניכר שעדיין יש לו צהבת לכתחילה אין לעשות בדיקות דזה יש לחשוש לחבלה שיעושים בתינוק שהוא מותר בן מחילה והיכן מצינו חיוב כזה שיהיה מותר וכש"כ שיהא חייב לחבול את התינוק כדי למהר את מילתו, ואם כך הוא בחול על אחת כמה וכמה בשבת שנוסף לזה יש גם איסור לעשות חבלה באדם מצד אסוריו שבת ואפילו לעשות על גוי אסור משום אמירה לנכרי.

ולפי"ז הוריתי וודאי אין לעשות הבדיקה אי משום איסור חבלה בשבת, אי משום חבלה בתינוק שאינו יכול למחול על החבלה שעושים לו.

רשמתי את אשר חנני השי"ת משה בראנדסארפר

אולם אי אפשר לומר כן שהרי בכל מילה שאפשר לעשותה בשמיני הילד הוא בר חיובא ושבת ניתנה לידחות אצל מילה ולכן כל מכשירי המילה שאי אפשר לעשותן מערב שבת מותר לעשותן בשבת (כמובא בפוסקים) אולם בנידון דידן הרי ספק אם הילד הוא עצמו בר חיובא שהרי על הצד שהצהבת עדיין במקומה עומדת או שעלתה אינו בר חיובא כלל ולברר אם הוא בר חיובא אם לא, על דבר זה אין השבת נדחית אצלה. ועל כן הוריתי לו שאסור לעשות הבדיקה ואפילו על ידי גוי.

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' זוננפלד 3 טל' 02-5322775

מוצ"ש ומוצאי	שבת יו"ט משעה	ערש"ק וערב	א-ה משהשעה
יו"ט מחצית שעה	קודם השקיעה עד	יו"ט לפנה"צ	10:00 לפנה"צ
אחרי זמן ר"ת למשך שעה	רבע שעה קודם	1:00 עד 11:00	עד 9:00 בערב
	השקיעה		דצוף

ע"פ תקנת רבינו מרן הקנה בשם זי"ע שאלות הדפוסות או שאינה סובלת דיחוי, בכל עת וזמן בימים ובבילות.

בית בנו הדומ"ץ
הרה"ג שמעון עודד בראנדסארפר שליט"א מכה דקות מההיכל רחוב רבינו גרשום 5 [בנייה א' קומה 2] - פ"פ 0527155774

בית מורינו הגאב"ר שליט"א
מעל בנין היכל הוראה 053-3411159 פ"פ 02-5370033 טל'

יחשלים	ח'פה
בית שמש	קריית ספר
ביתר	כרמיאל
בני ברק	טבריה
טול כסנו	צפת
אשדוד	תצור
תצורה	טף הגליל

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
בארה"ק עונים
לשאלות דבר ה'
זו הלכה

גלוזון סג
שנהב'
פרשת תצוה
השפ"ד

לב התלבה

י"ד ע"ז מפעל' שינה הלכות' לחיזוק לימוד הלכה לפני הישיבות בארה"ק

שיח ההלכה ש"ת הכוללת המצוינות בפרושי ישראל בשבת (י"ד)

האם מותר ללכת הליכה (WALK) או לעשות התעמלות (EXERCISE) וכדומה בשבת

יישוב סתירת השולחן ערוך

ובתהלה לודו (ס"ז שב"ח ס"ק ע"א) מיישב השולחן ערוך לקח חומרת שניהם שבסימן שכ"ז פסק להחמיר כרש"י דאף לבריא אסור להתעמל משום עובדין דחול, ואם כן משמע דבמצטער היה מותר להתעמל כיון דהתירו עובדין דחול למצטער (עי' מג"א שם ס"ק מ"ח), אבל מכל מקום השולחן ערוך בסימן ש"ח פסק כשיטת הרמב"ם משום חשש רפואה ואם כן אף למצטער יש לאסור משום חשש דשחיטת סממנים, ועפ"ז יוצא להלכה שאף מותר להתעמל כדי לחזק השרירים וכגון אלו שעברו מחלות השיתוק שצריכים לעשות התעמלות לחיזוק כוחותיהם אין להם לעשות אף אם הם מצטערים מחמת הימנעותו ההתעמלות, [אבל אם לפי דעת הרופא צריך לעשות כן בכל יום ואם לא יעשה התעמלות בכל יום יתדרדר מצבו, מותר לעשות ההתעמלות בשבת, ועדיף לעשותו בשני-ימים].^[א]

יישוב סתירת השו"ע ורש"י והרמב"ם לא פליגי

אמנם בתהלה לודו (שם) מיישב באופן אחר חידושה רבה אליבא דהלכתא, דבאמת יש לומר דהרמב"ם ורש"י לא פליגי אהדדי, דרש"י מירי כשמתעמל לתענוג אסור כיון שיש בו משום עובדין דחול, והרמב"ם מירי כשמתעמל לרפואה שיש בו משום שחיטת סממנים, אבל מכל מקום כשאסורו משום עובדין דחול התירוהו במקום צער^[ב], ולכן בסימן שכ"ז מירי כשמתעמל לתענוג אסור שיש בו משום עובדין דחול, ומאידך בסימן שכ"ח מירי כשמתעמל לרפואה דחיישנן לשחיטת סממנים^[ג], ועפ"ז יוצא להלכה דמותר להתעמל כדי לחזק השרירים וכגון אלו שעברו מחלות השיתוק שצריכים לעשות התעמלות לחיזוק השרירים.

האם מותר לבריא גמור להתעמל בכוח

והנה כל זה בחולה או בבריא אין לחזק את מזגו, אבל בבריא גמור יש לדון אם מותר להתעמל בכוח, ע"פ מה שכתב בשולחן ערוך (סי' שא"א ס"ק ב') "בחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם מותר, וכן לראות כל דבר שמתענגים בו", דמשמע שכל דבר שמתענג בו מותר לדון, אבל מכל מקום "ול דאין לעשות כן בפרהסיא כיון דיש בו משום זילות דשבתא ומשחמשי כמכרישים על התעמלות"^[ד].

האם מותר לילמד הלכה (WALK) בשבת לחיזוק בריאות

כתב ברמ"א שמותר לטייל בשבת, ומבאר המגן אברהם (שם ס"ק ה') שאפילו אם כוונתו להתעמל ולהתחמם משום רפואה מותר, כיון דלא מיכחא מילתא בעושה כן לרפואה^[א], אבל משמע מהלבוש (שם ס"ק ב') שכתב "וכן מותר ללכת ברחובות ובשווקים לטייל כדרכו אבל לא להתעמל", שאף שהולך ואינו רץ אם כוונתו כדי להתעמל אסור^[ב], והנה כל זה בהליכה שיש בה איזה יגיעה ועמל מסוים וכגון מה שמצוי בזמנינו טיולי הליכה להורדת המשקל וכדומה כיון שאין תועלת אלא אם הולך בהתאמצות מסוימת, שלדעת הלבוש משמע דאסור, ולדעת המגן אברהם מותר לילך אף באופן כזה, אבל לרוץ כדי שיתחמם לרפואה אסור לכלולי עלמא כיון דמוכחא מילתא ואסור משום שחיטת סממנים^[ג], אבל אם מטייל בנחת ללא יגיעה ועמל אין בו שום חשש ומותר [ובתנאי שמתענג מכן], וכגון שעושה כן להורדת כבידות האוכל או לתיאבון האוכל^[ד].

תשובה: אלו שעברו מחלות השיתוק שצריכים לעשות התעמלות לחזק השרירים, המקול להתעמל בשבת יש לו על מי לסמוך, אבל לחולה לצורך רפואה או לבריא כדי לחזק את מזגו אסור לעשות התעמלות (EXERCISE) בשבת.

והנה כל זה בחולה או בבריא כדי לחזק את מזגו, אבל בריא גמור מותר לעשות התעמלות כשאין כוונתו לשם רפואה ולא לשם שימור הכוחות, אלא כדי לשחרר את מרצו, אבל מכל מקום אין לעשות כן בפרהסיא כיון דיש בו משום זילותא דשבת כמשמרים משקולות וכדומה.

נחלקו הפוסקים אם מותר ללכת הליכה (WALK) שיש בה איזה יגיעה ועמל מסוים וכגון מה שמצוי בזמנינו טיולי הליכה להורדת המשקל וכדומה כיון שאין תועלת אלא אם הולך בהתאמצות מסוימת, אבל לרוץ כדי שיתחמם לרפואה אסור לכלולי עלמא כיון דמוכחא מילתא ואסור משום שחיטת סממנים, אבל אם מטייל בנחת ללא יגיעה ועמל אין בו שום חשש ומותר [ובתנאי שמתענג מכן], וכגון שעושה כן להורדת כבידות האוכל או לתיאבון האוכל.

הגימיק: שנינו במתניתין (שבת קמ"ז ע"א) "סוכין וזממשמשין אבל לא מתעמלין", ונחלקו הראשונים בפירוש המשנה, לדעת רש"י (שם ע"ב ד"ה מתעמליה) אין לעשות התעמלות (משלש עמל) כיון שמייגעת ומחממת את הגוף על ידי השפשוף^[א], וחז"ל אסרו לעשות כן משום עובדא דחול (ותוספות י"ט שבת פרק כ"ב משנה ו' בדעת רש"י)^[ב], ולדעת הרמב"ם (פרק כ"א מה"ש שבת הלכה ה') כוונת המשנה לאסור כל עמל ויגיעה המביאים לידי זיעה^[ג], כגון שדורסים בכוח על גופו עד שיוצא, שאסור משום רפואה גזירה משום שחיטת סממנים, כלומר כיון דלפעמים מביאים היגיעה על החולה ע"י סממנים חיישנן שיעשה רפואה האחרת^[ד], ובשולחן ערוך (שם ס"ק מ"ב) פסק כדעת הרמב"ם שכתב "אין מתעמלין היינו שדורס על הגוף בכוח כדי שייגע ויזיע"^[ה].

ביאור המחלוקת בין רש"י לרמב"ם

וישנו שלושה פירושים בין רש"י לרמב"ם, א. נחלקו בפירוש דמתניתין 'לא מתעמלין', לדעת רש"י היינו שהוא משפשי בכוח, ולרמב"ם פירוש המשנה היא שהוא דריסה על הגוף, ב. ונחלקו בין אם מותר להתעמל בראשית האופן שעדיין לא מגיע לידי זיעה, שלדעת רש"י אין להתעמל בכוח אפילו שעדיין לא מגיע לידי זיעה, אבל לדעת הרמב"ם מותר להתעמל בכוח כל זמן שעדיין לא הגיע לידי זיעה, ג. ונחלקו בין אם מותר לבריא להתעמל בשבת שלדעת רש"י נראה שאף לבריא אין להתעמל בשבת כיון שזה עובדין דחול, אבל לדעת הרמב"ם מותר לבריא להתעמל בשבת כיון שכל החשש הוא משום רפואה וזה לא שייך לבריא.

סתירה בדברי השולחן ערוך

ובאמת מציוו סתירה בדברי השולחן ערוך שבסעיף מ"ב פסק כדעת הרמב"ם שאין להתעמל בכוח בשבת כיון שיש בו משום רפואה (וכמו שבאר ה"טור שם) ואיסורו היא גם על ידי החולה עצמו, ומשמע שלבריא מותר להתעמל בשבת^[א], ומאידך בשולחן ערוך (סימן שכ"ז ס"ב ע"ב) פסק כרש"י "ולא ימשמש בכוח אלא בפרסין ידיים" ומירי גם בבריא כיון שיש בו משום עובדין דחול^[ב].

[א] ע"י משנה ברורה (שם ס"ק ל'), ע"פ דעת החי' א"ח (ס"ב בל"ח ס"ב), וכן משמע בשו"ע הרב (שם ס"ז) שיש לכל בהלכה אחד שכתב "אסור לשיפוש על הגוף בכוח אפילו לתענוג בעלמא כמו שכתבנו בס"י שכ"ז, ואין צריך לומר כי שייגע ויזיע", ובאמת כל עיקר החילוק שישנו בין הרמב"ם לרש"י היא בפירוש דאין מתעמלין וכמו שפרשנו לעיל, וכן כתב בב"ח (סי' ש"ח) ע"פ ש"ס בסימן שכ"ז כתב רבינו ה"טור בפירוש ש"י ע"ן דאין מתעמלין, סביבא ליה לרבינו לדעתו ויבא לא פליגי דהוה חזק אסור."

[ב] ובאמת ע"י בבית יוסף (סי' ש"ח) שכתב ע"ד ה"טור שהביא בשם הרמב"ם שיש בו משום רפואה, שכפירושו רש"י כבר הוכיח רבינו ביסורין שקודם זה, ובלא להעיר שישנו סתירה ומחלוקת בדבריהם, ע"י ש"ת יצ"ט וי"ט סי' ק"פ, ותשובות ודברים שכתב בספר הרפואה, וכן מ"כ דה"טור (שם ס"ד).

[ג] ע"י שו"ת מלמד להועיל סי' ז"ג.

[ד] ולשון התוספתא (פ"ו מהלכות שבת הל' ט"ז) שהובא בבית יוסף (י"ד י"ח ס'טו בספר המצוות) משמע כהמגן אברהם, שכתבו ש"נתיא אין רצון בשבת כדי להתעמל, אבל מטייל כדרכו אפילו כל היום כולו."

[ה] כן מצדו באליה רבה (שם ס"ק ז'), ויש להביא ראיה לדבריו מדברי הרמב"ם (פרק כ"א מה"ש שבת הל' כ"ח) שכתב "אין זה הולך לשם רפואה אלא שדורסים על גופו בכוח עד שייגע ויזיע, ואם שיהלך עד שייגע ויזיע, ומשמע שהליכה בעצמו אינה רבה (שם ס"ק מ"ז)." וכן מ"כ באליה רבה (שם ס"ק מ"ז).

[ז] לזכר מקובל (שם ס"ק מ"ז) שכתב "אסור לחולה לעצמו, ומשמע שלבריא מותר להתעמל בנדיים האלו, אבל מדברי הרמב"ם עצמו לא נחלק ב'חית' לחולה ואם כן משמע דאף לבריא אסור להתעמל."

[ח] וכבר הרגיש בזה ביאור הגר"א (ש"פ), ונביאור הלכה (סי' שכ"ח ס'טו כ"ד כ"ד).

[א] וכן פירוש ברמב"ם בפירוש המצוות (שבת פרק כ"ב משנה ו') "מתעמלין כמו מתיגעין והוא מגירת עמל שיעמול האדם (מקלח א) עמלו בניו ב' (התלמיד קביל) והוא היגיעה, ומשמע מזה דהרמב"ם לומר ששאינו מתעמלין היא בגלל העמל היגיעה בעצמה, שאין גופו נוח והווי עובדא דחול."

[ב] וזה לשון התוספות י"ט (שם) "ונראה דמעמל כמו שפירשו בלא מתערדין יהוה כעובדא דחול."

[ג] ע"י רמב"ם (שם) שפירש "אין זה הולך לשם רפואה אלא שדורסים על גופו בכוח עד שייגע ויזיע, ואם שיהלך עד שייגע ויזיע, שאסור ליגע את עובדין דחול שישו עמל משהו ורפואה", ועי' מ"ג דמ"ג (שם משנה) שכתב "ופירוש רבינו עיקר."

[ד] ע"י משנה ברורה (שם ס"ק ל').

[ה] וכן ביאר בשלטי גבורים (שם ס"ב ע"ב א"ב ב) ומשנה פלוגתא בין רש"י והרמב"ם, ומבאר לדעת הרמב"ם שמתעמל דאפילו בכוח יכ"ל יחשפשוף כל עור שלא יתכן לבוא לידי זיעה, אבל לרש"י אסור אף בכהאי גוונא, וכן לזכר מקובל אברהם (סי' ש"ח ס"ק מ"ז).

[ז] לזכר מקובל באליה רבה (שם ס"ק מ"ז) שכתב "משמע מדברי ה"טור שהביא את דברי הרמב"ם שאסור לחולה לעצמו, ומשמע שלבריא מותר להתעמל בנדיים האלו, אבל מדברי הרמב"ם עצמו לא נחלק ב'חית' לחולה ואם כן משמע דאף לבריא אסור להתעמל."

[ח] וכבר הרגיש בזה ביאור הגר"א (ש"פ), ונביאור הלכה (סי' שכ"ח ס'טו כ"ד כ"ד).

אליבא דהלכתא

מלאכת לש (א)

האם מותר להכין מאכל ביצים עם אבוקדו בשבת | להמליץ זכות על אלו הנוהגים לעשות איייער וצוויבל בשבת בלא שום שינוי

הקדמה

א. אחר טחינת והרקדת הקמח מערבים הקמח עם מים לעשות ממנו עיסה, וכן במשכן היו לשים סממנים כדי לעשות מהם צבע, ואסור לעשות כן בשבת ונקרא מלאכת לש* (ע"י פירוש השולחן סי' שכ"א ע"י ד"ה).

שלושה סוגי גיבול

- א. בר גיבול. גיבול כעין בצק שנעשה לגוש אחד והפירוים אינם נכרים, כלומר שנדבקים היטב ע"י הלישה ונעשים אחת (ע"י פירוש משנתנו לרמב"ם אהלת ס"ב ס"ג), וכגון שמעורב קמח במים, או שמערב עם הרבה מיני אבקה, ועובר אפילו בעצם נתינת המים להעיסה ואיסורו היא מדרבנן (ע"י משגיב סי' ש"כ"א ס"ק ג, ובאמת היא פלוגתא בנפארא שבת קפ"ו ע"כ בפעם נתינת המים יש בו משום איסור תורה דגיבול).
- ב. לאו בר גיבול. כשמוגבלים אין הפירוים בטלים אלא מתדבקים יחד, כלומר נדבק (ע"י משגיב ס"ס), וכגון שמעורב קמח מצה במים (ע"י משגיב סי' בשם הר"מ), או שמעורבו יחד עם כמה מסוגי האבקות שמקצצים ע"י המים אבל אינם נדבקים כעיסה.
- ג. אינו מתגבל כלל. המעורב פיזיר לחם במים וכדומה, ולא נדבקו יחד הפירוים והמסוקים, וכגון שמערה שמן בכולט ירקות, או כשמיניו סוגי תבלינים על השם וכגון פלפל שחרו או מלח וסודה שאינם מתדבקים יחדיו (ע"י שש"כ פ"ח ס"ה ע"ט).

שלושה סוגי בלילה

- א. בלילה עבה. כלומר שהעיסה עומדת אף בלא כלי ואיסורה מן התורה (וכאופנים שבארנו לעיל תלמי א"ה אב רב גיבול, ע"י ח"ח סי' י"ג ס"ק טו), בלילה רכה. כלומר שזה קצת עבה אבל אם נשאר בלא כלי היא נשפר לצדדים, ואיסורה מדברי חכמים (ע"י ח"ח ס"ה).
- ב. מים עכורים. כלומר שאין בעיסה שום עובי אלא נשפר ממש כמים

הכנת מאכל 'אבוקדו עם ביצים' בשבת

לאחר שהארכנו בהקדמת הדברים נבארם בס"ד אליבא דהלכתא באופן השווה לכל נפש, שע"פ מה שכתבנו שיש לעשות בלילה עבה בשבת ואיסורה היא מהתורה, ויצא להלכה שאין לעשות תערובת של אבוקדו וביצה בשבת כיון שמתדבקות מאוד ויש בה משום לש* (ע"י פ"י מנ"ח א"א סי' שכ"א ס"ג ע"כ ד"ה וז"ל ח"ח סי' ק"ל"ט במ"ם א"א אפילו נדבש או בשמן אזה, וע"פ ב"ש"ת האלה ק"י שלמ"ה סי' ק"ל"ט שכתב רב ה').

שכה להכין מער"ש. ובשעת הצורך כששכח להכין את המאכל של אבוקדו וביצה והוא זקוק למאכל זה, אז יכין את הבלילה העבה בשבת ויקפיד לשנותו, והן הסדר בנתינת המשקה, וגם באופן העירוב וכמו שכבר הארכנו לעיל (ע"י שש"כ ה"ח ע"כ ס"ק פ"ג שבארנו דעת הר"מ ע"כ ס"ק ר"ב).

הכנת מאכל בלא צוויבל

הכנת אבוקדו בשבת

ובאמת בהרבה מקומות נוהגים לעשות איייער וצוויבל בשבת כרגיל בלא שום שינויים, כמו שכתב בשו"ת האלה לך שמה (א"ח סי' ק"ל"ט) "נוהגין להיתר להתחון בצלים לך דק וליתן בהם שומן כדי שיכול למלוך

עכורים, ואין בו איסור לישה כלל לן מן התורה ולא מדרבנן (משגיב ס" שכ"א ס"ק ד').

ב. ולאחר שבארנו שלושות סוגי הבלילות בנפארא בס"ד את פרטיה, דבליה עבה אסור להכין בשבת מהתורה (ע"י תרומת הדשן סי' ג"ה), אבל באופן שנותן את המשקים קודם השבת מותר לערבו בשבת בשינוי מהדרך הרגיל (ע"י שרע"ש שם ומשגיב ס"ק ד' ד').

ולדעת הר"ש אורח"ש שרע"ש סי' ט"ז דבליה עבה אסור לתת המשקה בהדרגה בשבת אם לא שינתה מערב שבת).

א. שנה את סדר נתינת החומרים, כלומר אם בימות החול הוא רגיל ליתן את המשקה בתוך המאכל, בשבת ישנה את הסדר ויתן את המאכל בתוך המשקה, וכן להיפך (ע"י שרע"ש שם סי' ש"כ"א ע"י ד"ר ע"י משנת ברוך שם ס"ק ד' ד'), ואם אין לו סדר קבוע בנתינת יתן את המשקה בתוך המאכל (ע"י משגיב ס"ה), [ובאופן שמערה המשקה בתוך המאכל יקפיד ליתן את כל המשקה במאכל בבת אחת, ולא יפסיק בשעת השפכה, כדי שהבלילה תהיה אחת ורכה מחיתלת עשייתה, ופ"ח ח"ח א"ש סי' ד"ח ס"ה ד"ה הא, וקצת השולחן סי' ק"ל בב"י השולחן ס"ק ד' ד').

ב. וכן ישנה באופן עירובו של המאכל, כלומר שיערב התערובת בשינוי כמה שהיגבל בימות החול, וכגון שיערב באצבעו (ע"י רמ"א שם סי' ט"ז), או שיערב את הכלי עצמו (משגיב שם ס"ק ג' ג'). או שיוקף המאכל מכלי לכלי עד שזה מתגבל (שרע"ש סי' ש"כ"ד ע"י ד' ומענו מכלי אל כלי כד שיעריבו, וע"י שר"ע ס"ק ע"כ ע"כ ע"י שרע"ש שם סי' י"ד), או שיערוו הכף לצד אורך הקערה ואחר כך יעביד הכף לרוחב הקערה, או שיערוו חלילה הכף או המזולג, או שאם הרגילות לערבו בכף או במזולג, ישנה ויערבו בידיהת הכף או המזולג (ע"י שר"ת א"ח ח"ד סי' ע"ד לש אתא ד').

ואח"כ גובלין אותו עם השומן, וכמה אנשים אשר חותכים אותו דק דק עם ביצים עד שנעשה כעין עיסה עבה", ולאחר שמוארים בעיניו מסיים "ומנהגן של ישראל תורה" (וכן כתב בהלכות ללוח סי' ש"כ"א ס"ק כ"ה "וישמעו בוה מה נותנין לתחון בצלים עם ביצים או עם כבד דק דק ונתנין לתחון שומן, ומעריבין אותו כמח הבל"ה).

ביאור מנהגם. ולכאורה צריך להבין את מנהגם שנעשים את מאכל הצוויבל ואייער כרגיל בלא שום שינויים, והרי היא בלילה עבה (ואף שיעיר לא מתיי, וכתבו הפוסקים לבאר מנהג העולם דכיון שזה לאו בר גיבול כלומר שאין הפירוים בטלים אלא מתדבקים יחד, ולכן מותר לעשותה אף בשבת בשינוי ודינה כבלילה רכה, ומה שנוהגים שאינם עושים אפילו בלא שינוי (ע"י שש"כ פ"ח ע"כ ס"ק כ"ח), כיון וכל שהוא לצורך הסעודה נקרא כעושה מעט מעט דשרי אף בלא שינוי" (ע"י ה"תלה ללוח סי' ש"כ"א ס"ק ג' ב' ובש"ת מנחת יצחק ח"א סי' י"ח כתב "ומנהגן לחלוק לכל בית הבלילים עם הביצים והכבד בלא שומן או שמן וכו' את אחר ישים לו בעצמו השומן או השמן, שאם ודאי הוי בכלל מעט, אלא שם בלא יצאנו ידי אותן הפוסקים דס"ל דעכ"פ מעט מעט הוי עירובי שיעיר לך".

ועוד מבאר הגרשו"א (שש"כ שם) את מנהג העולם

שמערבים את מאכל האייער וצוויבל אף בלא שינוי, כיון שרצוים רק לערבו ומקפידים שלא יהיו כבוש אחד אינו חשיב מהתורה כבלילה עבה (ע"פ"ש ע"ה מה שאמר בחינת עפ"ד משגיב ס"ק ט"ז א"ה וכן לעשותה אף אם מקפידים בעירוב, דמ"ט סי' לוטר שאף לדעת המשגיב מותר עם כמה צירופים וע"כ"ש).

הנהגים לעשות בשינוי. ויש נוהגים לעשות את מאכל האייער וצוויבל בשינוי, [ואף שקיימו לן דבבליה עבה לא מתיי לעשותו בשינוי, מכל מקום כיון שאינו בר גיבול ואינו מתדבק יחד כעיסה דינו כבלילה רכה דמתיי בשינוי], וישנה הן בסדר נתינת החומרים שנותן קודם השמן ואח"כ הביצים והבצלים, והן שישנה באופן עירובו של המאכל וכמו שכבר הארכנו בזה לעיל שכגון שיעירבו באצבעו, או שיערבו את המזולג מותר העערות, או שיערבו בחת ולא בכוח, או שיערבו את הכלי עצמו, או שיוקף המאכל מכלי לכלי עד שזה מתגבל, או שיערבו דרך שתי וערב, והיינו שיערבו הכף לצד אורך הקערה ואחר כך יעביד הכף לרוחב הקערה וכן חוור חלילה, או שאם הרגילות לערבו בכף או במזולג, ישנה ויערבו בידיהת הכף או המזולג (ע"י ב"מ"א מוקמין עונות פרטים שהארכנו לעיל).

שו"ת בהלכות המציויות

האם עריך לקיים גם משהת ושמה ביום ט"ו פורים קטן

השובה: בערי הפרות אין ענין להרבות בשמחה אלא ביום הראשון, אבל דנו האחרונים באלו הגרים בכריכים המוקפים חומה האם יש להם ענין להרבות בשמחה בשני הימים ת"ו וה' וכן ב"ו, לדעת המשנה ברורה (סי' תרצ"ו ס"ד ד') אין ענין להרבות בשמחה אלא ביום הראשון, ולדעת הרבה אחרונים יש ענין להרבות בשמחה גם ביום י"ד והן בט"ו (ע"י בא"ה רב"ש רב"ש בשם כמה אחרונים).

[הנימוק. כתב הרמ"א (שם) "יש אומרים שחייב להרבות בשמחה ביום שש באדר הראשון, ואין נהגין כן מכל מקום ורבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים ושוב לב משהת מתיי", והוסף עליה במשנת ברורה (שם ס"ק ט) בשם הפרי מגדים (משבצות חזק"א א') "אבל לא בט"ו אף לכריכים המוקפים חומה", אבל המעיין במקורו של הפרי מגדים שהוא בשם סמ"ק (סי' קמ"ח) יראה שכותב שחייבים במשנהת ושמהת ביום י"ד ובין בט"ו שבאדר ראשון אפילו בכריכים המוקפים חומה" (ע"י בש"ת מנחת יצחק ח"א סי' ג"ה, והנחת אבני נזר על השור, ומעשית את הגירסה בסמ"ק שמירי שנתנה העולם גם לעשות פורים קטן בט"ו, אבל בכריכים המוקפים חומה צריכין להרבות במשנהת ושמהת].

הודעה חשובה

ניתן עדיין להשיג את הקונטרס הנפלא "קובץ גלויות לב הלכה" על ידי התקנת בשבת בחניית המובהרים, ואצל המערכת במספר: 0733551976 שלוחה 7

הרב ר' שמואל צבי סאמיולס
לרגל הולדת בנו למצ"ט
ויהי שידולו לתורה ולחופה ולמעשר

ברכת מזל טוב

להרה"ג ר' דוד שמואל ווייס שליט"א ולהרה"ג ר' אהרן הכהן גראס שליט"א
לרגל נישואי צאצאיה למצ"ט

ויהי שייבנו בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה

ברכת מזל טוב

לחברינו הקינים
לבהב"ח כמר שמואל קארנפולד הי"ו
לרגל נישואיו

ולהב"ח כמר ישראל נימאן הי"ו
לרגל אירוסיו
ויהי שייבנו בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה
חבריי בישיבה גבוהה תורת אש בעיה"ק ירושלים

0533105646 | 073-3571-976

הרי זה רק במלאכתך

פרשת תצוה תשפ"ד | עלון סז

לענ"ה הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

ימים מקדם חובת התעודה לסופר משנים קדמוניות

שהיה אצלו תקופה ארוכה וממש הייתי צמוד אליו במשך כל היום. באחד הימים קיבל מברק מבנו שהתוודר בעיד אחרת שבשעה טובה נולד לו בן, והזמין את אביו להגיע לשמחת הברית. הרבי אמר לי שהוא מתכוון לנסוע לברית ויעדר מהבית, כך שאני משוחרר לכמה ימים מבעוד מועד לחגוג. אמרתי לו – סיפר רבי אהרן – הוא רבי ואני תלמידו ובאשר ילך אלך עמו, כי בכל עת יש לי מה ללמוד ממנו, ואם הוא נוסע מתניי אצטרף אליו ואסע עמו, וכן הוזה. כאשר הגענו ונכנסנו לבית בנו, היה בנו באמצע כתיבת מזוזה, והוא נעמד מאחורי גבו של הבן לראות כיצד הוא כותב. הכתיבה הייתה יפה בצורה ויצאת מהכלל, כל אות פנימה. ולפתע שמעתי את רבי הקול סופרים פוקד על בני:

קום! תניח את הקולמוס בצד! הבן הניח את הקולמוס בבהלה, ואז סטר האב על לחיו והתחיל לגעור בנו: זכי כבר לימדתי אותך לכתוב? אני לא מאמין למראה עיני!... כמה פעמים חזרתי על דברי הראשונים שאם לא כותבים כהלכה אותו המסוך ילך לירידאות! ובמשך כמה דקות לא פסק מלגעורו בו:

הבן הגדה וגם אני – סיפר רבי אהרן – הבטתי על המזוזה שהיה באמצע כתיבתה, ולא ראיתי שום פגם בכתיבה, ואז הפנה הבן פניו וישאלתי את עבר אביו וביקש להבין על מה יצא הקצף.

אתה לא רואה בעצמך? – שאל אותו אביו, זרי עכשיו סיימת לכתוב את וי וראיתי שאתה עומד לעבור לכתוב את האות הבאה אחרת, איך מניחים וי? כוזה הרי את וי? והיה הוזה בראשונים שהיה זה הוזה בראשונים? וכן הוזה הוא זה? הרי אין זה חוד ממש ואין רצית לעבור לאות הבאה?

ויספר רבי אהרן: הוזהו היתה זהה, אולי היה בקצה איזה פגימה זעירה בחדות הסיום. אבל שבבילי היה זה שיעור שלא אשכח כל החיים: כגדלו סופרים אצל רבותיהם: כן קנו את החרדה שבהתעסקות במלאכת שמים נעלה זו! כאשר השליה השתלמותם והיו מוכנים לקבל על עצמם את מעמד סופר סתם, פנו לרבנים או לבתי הדין לקבל רשותם לשמש כסופרים בישראל, ולשם כך עמדו כבוד המחנך על בקיאותם בהלכות מקצועם:

רק כאשר התברר שהם שולטים היטב בהלכה ואין כל חשש שהשליה יכשילו הרבים מחמת חסרון ידיעת איזה פרט, רק אז קיבלו תעודת הסמכה שתעיד בפני הציבור כי ניתן להסופר אצלם את תוצרת הסתם? כדי

עוד כאן עדותו של הסופר המוכשר רבי אהרן פאלאק ז"ל מוויילאמסבורג, כדי ללמדנו עד היכן הדברים מגיעים:

עדות מרטיטה

ואין הדברים אמורים בסופרים שלא קראו ולא שנו. מדובר בסופרים יראי שמים ולתמידי חכמים נודעים, אשר אי בקיאותם בהלכות סתם הביאה כמשולות רבים, כפי שמצעינו במכתבו של הרה"ג רבי מדיכ פרידלנדר זצ"ל, וזה לשונו:

הרב פעמים עמדתי נדהם, בראותי סופרים שהם תלמידי חכמים לבגשים ונויקין שלא מצאו זיהור ורגילות בהלכות סתם, ואנפסי לקחו לעצמם היתוך לכתוב לרבים. וכמה גדולה המטשלה בחק תוכות וישאלו כסדרן וכו'.

מכתובי זאת נוכרתי, שלפני שנים בא אלי סופר בגיל חמישים וחמש, מהמשפחות המיוחסות בירושלם, ועל לי שהוא כתב את הספר תורה של "במהלך" ושהיה פעמים עשה בו פסולי חק תוכות... מכיון שלא למד אז עדיין הלכות סתם כדעתי:

(היה לו טרם התיחסותו השיעורים ע"י משמרת הסתם) וכיום כבר אין לו שום מושג איפה נמצאים כל הפסולים בסתם, והגל כבר כתב כמה וכמה ספרי תורה... לא יאומין!

וכנן דא, כתב הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א: "ענין ידיעת ההלכה הוא הסניף הראשון בכשרות הסתם. וכמה סופרים המוזהקים ליראה ה', חסידים ואנשי מעשה, שבתנאי אותם, לא ידעו ההלכה... וכששאלתי אותם היתכן, עני לי שעל כל שאלה שנתעורר אצלם, הם ושאלים רב ומו"צ. ושאלתי אותם כמה שאלות שהיה פשוט אצלם שאינו בגדר שאלה, ולא עלה על דעתם לשאול מחוסר ידיעה וממש ערדה אחזתם. והשאלות היו בעניני חק תוכות, שלא כסדרן, קידוש הסתם והשמות הקדושים, שאי אפשר לברר אחר כך.

יש להביא זאת לידיעת החותרים והקונים בחילה, שחלילה לקנות סתם מסופר שלא נהגו כהלכה בהלכות סתם, אפילו אם הוא מוזהק לירש מרביב"ם" (מתוך חוברת משמר הסתם תשפ"ג)

חובת התעודה לסופר, ושהיא הנאי בלי יעבור על מנת שיעמוד במלאכת הקודש כהלכה, אינה חידוש שנתחדש בימינו אנו. ביריעה הקצרה זו, נביא מעט מעטיר מאשר שמענו כן ראינו בימים מקדם.

נפתח בעדות שנמצאה בספר עותיק, עליה חתום אב"ד דק"ק וואסטרטאלה, וכה היו דבריו – כבר בשנת הקצ"ה – לפני למעלה ממאתים שנה: "נה" שמעתי מפי מגיד אמת, כי בגלילת טורקיא ובפרט שאלוניק יצ"ו, לא זו בלבד שהסופרים הם מוסמכים באומנותם מהרבנים המדקדקים עליהם בכמה תקירות ובדיקות שחוטטים ובדקים, אלא אף זו שיש עם בן תלמידי חכמים אחרים ממונים על הראיה, להוות בנועם ה', ולבקש כל מה שהסופרים עושים, והכתב והמכתב, בין בסתם, בין בתפילין, בין במוזוזה.

וכנהו כמיכר לבלי יסור מן המצוה ימין ושמאל, ישימו לפניהם את כל המלאכה, אם היא חולכה נמוטב, ואם אפשר לתקן ויקון. ואם אי אפשר, בפרט בת"מ בסתם, חותכים אותם בסספריים, למען לא תהיה לפוקה ולמכשול. וכל הנהור בחורה וחכמי האמת והדקדק, יראו שיש הדרך הנכונה להשיב רבים מעוון, לכלה הפעול והלהם מחטאת שרבה למעלה ראש וגדול עד לשמים בכמה פסקויות, שספרי תורתם ומוזותו שעל פתחם, ותפילין שעל ראשם, רובן ככולם פסולים פיסול גמור.

וזו הנהו יספר בעד, ויהן בלבנו לאהבה אותו וליראה אותו ולעבדו שכם אחד בכל לבנו ובכל נפשנו ובכל מאודנו, אמן כן יהי רצון!

עד כאן לשון העדות, ממנה נלמד כי כבר לפני 200 שנה נדרשו סופרים לעמוד בבור המבחן ולקבל הסמכה הלכתית לפועלם, קודם שיעשו למלאכת הקודש. ענין זה חוזר ונשנה בדברי החתם סופר ז"ע, הדויעים, בתקדמותו לספר 'קסת הסופר': "מכאן ואילך אני פוקד... שמום הדפטס פקי קסת הסופר... לא יזנת רשות וכתב קבלה לשום סופר כי אם למי שהיה בקי בספר הזה ורגיל על

לשונו, וכדרך השוחטים הגוטליים קבלה – כן ינתנו עם הסופרים!" וכדי להבין את חומר העניין לאשורו כבר בימים ההם, נראה את דברי הגאון בעל החיי אדם, שחשש לפסולי הכתיבה כתיבת סופר מוסמכה בק"ק ויוליכא – ירושלים דליטא, שאצלו בחר להזמין כתיבת תפילין עבורו. והטעם הוא כי דיני "חק תוכות" הם רבים וחמורים, ואם הסופר אינו בקי בהם כל צרכו, והאי שיכשל ויכשיל אחרים.

כדי להבין את הרקע לדברים החריפים, שיצין כי בימי החיי אדם? עדיין לא היו בעולם ספרי הלכות סתם? כמו קסת הסופר, משנה ברורה ומשמנת סופרים, שבהם נתקבעו רוב פסקי גדולי האחרונים מספרי תשובותיהם, ולכן נאלצו הסופרים בספקיותהם ולהיותיהם לדמות מלאת מלאת הנוכר בטור וש"ל. אלא שלא תמיד הנידון דומה יפה, ואזי נכשל הסופר מלאת אחרים בבטול מצות תפילין וברכות לבעלה, ובהו יובן גדול שמחת החתם קבלתו את ספר "קסת הסופר", כפי שכתב בהסכתו: "אשר בו ליקט וסידד כל דיני כתיבת סתם תפילין ומוזות ומגלת אסתר, ועיינת בין בדריו מרישה לסיפא והנה כלך יד עייתו ומום אין בך, מכון להלכה י"ל האמת, מסודר כסידור נכון, ושמתחי בו

מאה" – כי בכך היתה הצלעה פורתה לכל עניין כתיבת הסתם." וז"ל החיי אדם – בהלכות תפילין כלל י"ד:

"... כיון שרוב הסופרים אינם לומדים, ומדמים מלאת למילתא, ויכול להיות שאינו דומה יפה, ולכן אני מתנה לעולם עם הסופר שיכתוב לי תפילין באופן שלא יניף עליות ברול וכו', שלא יצטרך לנתור בכסו, וכן ראוי לעשות" אולם, המשנה ברורה לא מקבל את עצתו של החיי אדם" כפתרון מושלם נגד הסופרים שאינם לומדים, כי הננאי שמתנה עם הסופר מוקדם רק מפסולי "חק תוכות", אבל לא מפסולי "שלת הסדרן", ועל כל תנעה היחיד להנעתו בראש ובראשונה הוא בחינות סופרים ותעודת אישור – "כתב קבלה" על בקיאותו בכל פרטי הדויעים, כמבואר ברמ"א לגבי שוחטים ובדקים, והדברים קל וחומר.

הדרת הכתיבה!

למעשה, עד לחורבן יהדות אירופה, בכל עיירה ועיירה שימש בקודש סופר סתם, אשר הוספק לעניין עי האדם הממום, אשר בתן אותו הדק היטב, כפי שעשה לשוחט ובדק, למוזה, ולכל אחד מהמשמשים בתפקידי הקודש בקהילה.

מאז נעו אז עם אמות הסיפים, העולם היהודי עבר חורבן נוראי בשנות האימה, ומאז ההלה ההתרופפות שמעירת הגדל לבי יקרב, סופר אל מלאכת הקודש ולא תועדה. לפנינו סיפור מעמית המעיד על כך, שיהיה הסופר הנדע "מודר" אירון הכתן פולאק ז"ל מוויילאמסבורג, וכה סיפר: "בצעירותי למדתי את מקצוע הסופרות אצל מורי ורבי בעל הקול סופרים.

א. מצות ב. בפ"ך ג. מזוזות
ד. מזוזות ה. ולעבדו ו. ובקומך

תשובות משפטים

ד. אבינדב - הבי"ת
ההפסק אינו
ניכר להדיא
פרידתו ואפשר לתקן שלא כסדרן.

א. ב - הבי"ת כשרה שאין כאן
שנוי צורה

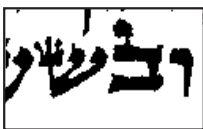
ה. וכל - הטשטוש הוא
גיפלאסין ואם היה זה דיו
ממש לא היה משתנה
לאות אחר אלא היה
מתבטל צורתו לגמרי
ובאופן זה כתב המקדש מעט שהוא כשר.

ב. אנכי - היו"ד כשרה
שצורתו יו"ד ואף
שהראש צר מאוד ביחס
לכל האות מ"מ עדיין יש
לו צורה של ראש.

ג. אנכי - הנר"ן הוא
חשש גדול של שנוי
צורה ומהני על זה
שאלת תינוק, הכ"ף
יש להחמיר לפי שגם אין שיעור לראשו וגם
צורתו משונה והיו"ד הוא שאלת תינוק האם
לא נשתנה צורתו לרי"ש.

ו. ובשעריך - אם
היה יוצא מסוף האות
היה חמור יותר אם אך
באופן זה עם תינוק
אפשר להכשיר בשופי.

התשובות נועדו לעורר לב המעיין

ואין לפסוק מזה הלכה למעשה כי בשנוי קטן משתנה הדין.
ולדוגמא תמונה זו איך שהיה נראה בשעת השאלה היה נראה שיש להכשיר
אכן כשיצא בדפוס אחר כך היה יותר ריבוע שקשה מאוד להכשיר.

הדרשני הדרך

עניני הסיודות מאורורה שיעודי
ישור וחתו של המוספייע דגנה"ה
רבי חיים ליברמן שליט"א

עניני הפרשה

והבלי מחשבתו המשוטטים ומרחפין אצלו.

ועל זה הדרך אפשר גם ליישב מה ענין השמן אצל משה רבינו, עפ"י ש' בתניא, דאהרן הכהן נקרא "שושבינא דמטרוניא" שמקרב את נשמות ישראל לאביהם שבשמים, ומשה רבינו נקרא "שושבינא דמלכא" שממשיך את שכינתו ית' לתוך נשמות עם ישראל, והענין הוא דע"י האתערותא דלתתא שהמשיך אהרן הכהן בתוך כלל ישראל את ההשתקקות והאהבה ודביקות בהקב"ה ע"י קיום התורה והמצוות, בזה נגרם לאתערותא דלעילא וזה נמשך ע"י משה רבינו למטה והוא גילוי האלקות.

ובכלל הענין של שושבינין אצל חתן וכלה הוא דשורה עליהם בושה ואינם יכולים ללכת בעצמם מחמת הבושה, וע"כ הם צריכין סעד לתומכם ולהולכם כדי שיתכללו זב"ז ואח"ז יתכללו שניהם בא"ס ב"ה כביכול, דהשושבינין ממשיכין את החתן לכלה ואת הכלה לחתן וממשיכין ומביאין אותם מתחת לחופה, והחופה ממשיך הקדושה על שניהם ומשפיע עליהם שפע על כל החיים ברוחניות ובגשמיות ע"י האור המקיף של החופה.

וכ"ז הוא ע"ד ש' לבר את האוון דהחתן הוא כביכול ממה"מ הקב"ה, והכלה הם עם ישראל, והשושבינין הם משה ואהרן, דאהרן מעלה את נשמות ישראל להקב"ה ומשה ממשיך את השכינה מלמעלה למטה בתוך בני"ו ואז נתכללים שניהם באור א"ס ב"ה.

***

והכח שבזה ממשיכין השושבינין את האמור הוא ע"י שמחה של מצוה, כמ"ש "ביום חתונתו וביום שמחת לבו", דע"י השמחה של מצוה השורה בנשמות ישראל בעת קיום התורה והמצוות הם מתקרבים לקוב"ה ושכינותי', והלשון בספר התניא הוא שצריכין "לשמוח לבם בה' השוכן בתוך תורתם ועבודתם", וזה נמשך ע"י אהרן הכהן שע"י השמחה הוא מקרב את לבם ש"י לא"ש, וגם הקב"ה שמח כביכול עם עמו ישראל בשעה שמקיימין את התורה והמצוות, ומשה רבינו ממשיך את הקדושה למטה בתוך בני"ו, ואז מתחברים ב' השמחות של "ישמח ישראל בעושייו" ושל "ישמח ה' במעשיו", ונעשה החיבור והיחוד האמיתי, ולא די בקיום המצוות לבד בעשייה גשמית, דהחיבור והיחוד האמיתי באה רק ע"י פנימיות ושמחה שבלב, ונמשך ע"י השמחה שבלב בעת קיום המצוות גילוי אור א"ס ב"ה דרצונו וחכמתו חד.

***

וכמ"ש בתניא פכ"ג ומביא מהזהור, דהמצוות נקראים "איברי דמלכא", דכמו האיברים בגוף האדם מקבלים את החיות מהנפש ואז מתחבר הנפש אל האיברים, כך הקב"ה כביכול הוא החיות, והמצוות הם האיברי דמלכא, וְלִשְׁמַחַת יתפרד האור וחיות רצון העליון עם עמו ישראל, ו"כמו שהאיברים הם לבוש לנפשו ובטלים לגמרי אליה כך החיות של מעשה המצוות וקיומן הוא בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלוכב של נעשה לו כגוף לנשמה".
ובכל המצוות נמשלים "לנרות" כמ"ש נר מצוה וכו', דנר מורה על עצם המצוה, והדיו שיוצא מהנר ומאיר, מורה על גילוי והתפשטות של המצוה, ולכן צריך להתחבר ולשמוח עם המצוה

פרשתינו זו מתחלת עם המצוה של הדלקת הנרות במקדש, שהקב"ה אמר למשה, ואתה תצוה את בני"ו ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, ופירש"י זך, בלי שמרים וכו'.

ולפני ביאור הענין ע"ד מוסר וחסידות נקדים במה שקשה לכאורה מ"ש "ויקחו אליך" פי' שבני ישראל יביאו אל משה את השמן זית זך להעלות נר תמיד, וקשה מה לו לשמן זית זך ולמשה והרי אהרן הוא הדליק את הנרות כמ"ש בקרא בהמשך יערוך אותו אהרן ובניו, ומן הראוי היה שיביאו בני"ו את השמן מיד לאהרן והוא יעלה את הנר תמיד.

וכדי ליישבו נקדים לבאר את הפסוק על פי מה שכתבו בספרי קודש מה שמאיר לנו את הדרך נלך בעבודתו ית', וגם יתיישב לנו על הדרך את מה שקשה לנו שבזה התחלנו.

באור החיים הק' מבאר את הפ' בדרך רמז ע"פ דברי הזוה"ק ש' גליות גלו ישראל ונגאלו בזכות אבותינו, גלות הראשון בזכות אברהם אבינו ע"ה, השני בזכות יצחק אבינו ע"ה, השלישי בזכות יעקב אבינו ע"ה, וגלות הרביעי תלוי בזכות משה רב"ע"ה, ועל מה נתארכה גלותינו עד כה "כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה" וזהו סיבת אריכות הגלות המר הזה.

ובזה יתבאר ואתה תצוה את בני"ו אין צו אלא לשון מלכות, והכוונה על משה רבינו מהימנא, כי משה הוא ימלוך עלינו לעתיד, ונתנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה, ובזה נבין ויקחו אליך היינו אל משה, שמן זית זך הומו על התורה שנמשלה לשמן מה שמן מאיר לעולם כך התורה, והשתא ניחא שפיר השייכות של השמן עם מש"ד, דהשמן הוא כינוי לתורה ובחי' אור החכמה כי נר מצוה ותורה אור, וע"י שיעסקו בה ישראל ולא יתבטלו ממנה, יחיש ה' גאולתנו ופדות נפשנו ויפרע ממלכות רביעי בזמן קרוב ע"י משרע"ה כנ"ל

וממשיך עוד באוהחה"ק לפרש את תיבת "זך" גם ע"ז הדרך, דהתורה שנמשלה לשמן כנ"ל צריך לעסוק בה לשם ה' וכפירש"י בלי שמרים היינו שלא ילמוד להתגדל בו או לקנטר ח"ו, ומה נקרא זך שתורתו נקי בלי שום פניות וכוונות ורצוניות זרות רק לשמו ית', וע"י שיעסקו ישראל בתורה לשמה דייקא זה יקצר את גלותינו ויחפון משה לגאלינו בעגלא גאולת עולמים.

וממשיך הכ' "כתית למאור", שבעסקו בתורה צריך לכתת גופו וכוחו להכניע את חומר הגופני שבו ולשבר את רצונות הגשמי ותענוגי עוה"ז ולהקדיש את עצמו כל כולו לתורה, כמ"ש וזאת התורה אדם כי ימות באהל ודרשו חז"ל אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה.

***

וכ"ז הוא לימוד גדול למענינו דיודע מה שמבואר בספרי חסידות כמה פעמים שכנסת ישראל נקראת מנורה, והקנים הם שורשי נשמות ישראל המתחלקת לנשמה קנים, ונמשכת מן המנורה היינו הכנס"י כנ"ל, שהיא המקור של השכינה הקדושה שמשם היא נמשכת בעולם אל תוך נשמות ישראל, ולכן צריך שיהיה הדיבקות בקוב"ה בקשר חזק וממית בבחי' שמן זית זך בלי שום נגיעות וחשבונות רבים, ובלי שום רצוניות גשמית שהם היפך התורה ומנגד לה, וינקה ממוחו כל מיני פניות עצמיות

וע"כ הדליק אהרן את הנרות "מחוץ לפרוכת" בחי "יחודא תתאה", והוא עבודה שלמטה לקיים המצוות מצדו עם גילוי של שמחה של מצוה, וזה גורם שיהי "לפני הכפורת" בחי "יחודא עילאה", דע"י השמחה של מצוה מתייחדת נקודה הפנימית הנקרא "יחודא שבנפש" עם "יחודא של עולם", ואז נעשה היחוד האמיתי.

ולפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כדי שייתיחדו אליו על ידם, בתכלית הקשר שלא ינתק לעולם, והעיקר ע"י שמחה של מצוה הנקראת "אהבה בתענוגים", והבן.

התעמק | ספורי חסידים

החסיד רבי צדוק מקאפוסט זצ"ל

החסיד רבי צדוק מקאפוסט זצ"ל היה תלמידו של כ"ק האדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע זי"ע.

ידוע שאצל האדמו"ר הזקן היו "חדרים", דהיינו שהחסידים נתחלקו לקבוצות שקרו להן חדרים, הותיקים המבוגרים והנעלים היתה קבוצה מיוחדת שלמדס רבם את המאמרים העמוקים ביותר, קרו להם 'חדר' כשלעצמו, ואחריהם כמה 'חדרים' לכל קבוצה - לפי רמתם והשכלתם וטוהר חסידותם.

החסיד ר' צדוק היה אברך צעיר ביותר בשנותיו אצל האדמו"ר הזקן ולכן לא הורשה ליכנס לאף אחד מהחדרים... אך למרות כל זאת ידע היטב איך רוצה רבינו הזקן שייראו החסידים, ועסק הרבה בעבודת ה' ופברט בעבודת התפילה.

אחר התלקותו של האדמו"ר זי"ע התקשר מאוד לבנו כ"ק האדמו"ר האמצעי זי"ע ואחריו לכ"ק האדמו"ר הצמח צדק זי"ע.

הכל קראו לו בשם "צדוק דער מתפלל" שכן היה מאריך מאוד בתפילותיו דברי יום ביומו.

ר' צדוק בחר להתפרנס מטחינת חטים לקמח ב"טחנת רוח". ישנה 'טחנת מים' ו'טחנת רוח', ההבדל היה שטחנת מים פעלה בכל ימות השנה, ואילו טחנת הרוח פעלה רק בימות הקיץ, וזו היתה הסיבה מדוע בחר דוקא בטחינת הרוח, כי כך היה לו זמן ממושך כל ימות החורף להיות פנוי לתורה ולתפילה...

טחינת הרוח שלו היתה ליד העיירה ליובאוויטש, ומיד עם סיום חודשי הקיץ היה מתיישב בליובאוויטש ושקע בתורה ועבודה בצילו של האדמו"ר האמצעי זי"ע ואחריו בצילו של הצמח צדק זי"ע.

לימים שאל אותו כ"ק האדמו"ר המהר"ש זי"ע מדוע הוא כל כך מאריך בתפילה? - ענה לו ר' צדוק: אני מקיים בזה מצוות עשה מן התורה של "לספר ביציאת מצרים"... שהרי בתפילה יוצאים ממצרים, שהם המיצרים והגבולים של נפש הבהמית, וציוויתנו התורה הק' שיש להרחיב ולהאריך בה, והרי כל המרבה לספר - הרי זה משובח...

התשובה הפליאה מאוד את הרבי מהר"ש זי"ע והוסיף על כך: המילה "לספר" משמעותה גם מלשון ספירות ובהירות, דהיינו שאצל ר' צדוק התפילה "האירה" לו לכל כ"ד שעות היום - כי אצלו זה כולו יום... אור אמיתי... ולילה כיום יאיר.

נציין, כי הרבי ה"צמח צדק" זי"ע היה קורא לר' צדוק "צדוק הבעל תפילה", לאמר: הוא היה בעל הבית על התפילה, והתפילה היתה בעלת הבית עליו בכל פעליו...

עצמו "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל", והכוונה "מרוב כל", דעצם קיום המצוה עולה על כל התענוגים שבגן עדן ויותר מהזיו השכינה, שזה ממש גילוי הרצון של א"ס ב"ה ועצמותו ומהותו ית"ש כביכול, כמו "אשר אנכי מצוך היום", אנכי- הוא יחדו של עולם, מצוך היום- שהוא שורה ונמצא בתוך קיום המצוות עצמם כנ"ל וכעין מ"ש באוההה"ק על כתית למאור כ' גם בתניא שלא יה' לו שום רצון ונגיעה כלל בהבלי העוה"ז רק רצונו ית' בלבד ואזי ימשיך התענוג והשמחה האמיתית ע"ד ישמח ישראל בעושי.

זכרי קדושתך

מאמרים בעניני מצות קריאת שמע | אהרות ה' | ה"ט

ג. אחדות השם עפי" עומק יסוד הבעשטה"ק, הוא עפי" המבואר בשער היחוד והאמונה (בלקוטי אמרים תניא ח"ב), וכן בספה"ק דרך מצותיך (מצות אחדות ה'), והוא בא בהמשך לאחדות ה' עפי" הזהוה"ק, מסביר הבעשטה"ק שבאחדות ה' נכללים כל העולמות וגם כל הנבראים עצמם, שכולם בטלים בתכלית בהקב"ה, ואינם דבר נוסף עליו, וכפי' הנודע מהבעשטה"ק עה"פ "אין עוד מלבדו", שאין שום מציאות חוץ לאלקות, שכל מציאות העולם בטלה בתכלית לדבר ה' המחיה את העולם, וביאור זה מבוסס על דברי הזהוה"ק הנ"ל שפי' ששם הויה"ו ושם אלקים כולא חד, פי' ששני המדרגות באלקות שהוא מדרגת שם הויה"ו שהוא האור הסוכ"ע מאוחד בשם אלקים שהוא אור הממכ"ע, שיש בחי' שם הויה"ו, באלקים, ושם אלקים בהויה"ו, ששניהם נחוצים להתהוות העולמות - דהיינו לצורך עצם התהוות יש מאין המוחלט, הוא מבחי' שם הויה"ו ולצורך קיום וחיות הפרטית של העולמות הוא ממש אלקים, נמצא לפי"ז שכל הנבראים שנבראו הם ע"י שני השמות והם בטלים במקורם ומהותם האמיתי שהוא הדבר ה' - שהוא חיותם ומהותם האמיתי, שהרי שני השמות הויה"ו ואלקים כולא חד, שמייוחדים באחדותו ית', דהיינו במילים אחרות "שאין

עוד מלבדו", וכל העולמות והנבראים בטלים ומיוחדים ביחודו ואחדותו ית'.

וכפי המבואר בארוכה בשער היחוד והאמונה הנ"ל, ענין שני השמות הויה"ו ואלקים, וענין דבר ה' שנבראו העולמות בעשרה מאמרות, והוא עפי" פי' הבעשטה"ק בפי' הפסוק "לעולם ה' דברך נצב בשמים", פי' שדבר ה' שאמר בעשרה מאמרות בששת ימי בראשית, יהי רקיע, נצב ועומד בתוך רקיע השמים, והוא הוא המהווה את הרקיע ומקימו בכל רגע ורגע, ואילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו היו חוזרים להיות אין ואפס כמו קודם ששת ימי בראשית, וכמ"כ בכל הנבראים שנבראו בששת ימי בראשית ע"י העשרה מאמרות, ג"כ כל המאמרות עם אותיותיהם נצבות ועומדות להחיות ולהוות כל הנבראים, בכל רגע ורגע, נמצא לפי"ז שבאמת עיקר מציאות האמיתי של הנבראים הם הדבר ה' הנצב בהם ומהווים ומוציאם מהעלם אל הגילוי בכל רגע ממש, וכח הפועל של הדבר ה' נמצא בהנפעל תמיד והוא מציאותו האמיתי, וכל עצמם בטלים אל החיות האלקי המחיה אותם, ובלעדם אין להם קיום כלל, והוא עומק פי' הבעשטה"ק עה"פ "אין עוד מלבדו", שהוא שאין שום מציאות מלבדו כלל וכלל.

גזרין פניני הרכה זמנהג

פנינים משיעורו השבועי של הרב הגדול רבי פנחס אהרנסון שליט"א
רב החסידי אמשינוב בעיה"ק ירושלים

פניני הלכה

פניני הלולא

פורים קטן

סעודה

בשו"ע (סי' תרצ"ד) יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה ב"ד שבאדר ראשון, ואין נוהגין כן, מכל מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים, וטוב לב משתה תמיד.

ומ"מ לא נהגו לערוך סעודה לכבוד היום, כמ"ש הרמ"א (ס"ט) ואין נוהגין כן, ובבית יוסף (בסוף הסימן) 'ועשוי לא נהגו הרבות בסעודה לא ב"ד ולא בט"ו שבאדר הראשון'.

רחמנא ליבא בעי

בספר יוסף אומץ (ח"א דיני סעודת פורים, סי' תש"ז) כתב החסיד רבי יוסף יוזא מפראנקפורט 'פורים קטן גם בו מצוה להרבות קצת בסעודה ובשמחה. ורחמנא ליבא בעי, שאם כוונתו בסעודתו לשם שמים ולא רק למלא בטנו ותאות נפשו בוודאי סעודתו רצויה ומקובלת'.

זכר לנס מדאורייתא

מפורסמים דברי החתם סופר בהגהותיו על הש"ס (מגילה ג), ובשו"ת 'ארח"ס סי' ר"ח), ובספר תורת משה בסוף פרשת תצוה (כיום נדפס בסוף תורת משה שמות, מאמר בדין תדיר ומקדוש) באריכות, לבאר דעת הבה"ג (מנין המצוות, מ"ע ק"ט, וני"ט, ר'), והרמב"ן (השגות על ספר המצוות להרמב"ם, שורש הראשון) שעיקר פורים ותנוכה הוא מדאורייתא, כמ"ש בגמ' (מגילה י"ד) שלמדו ק"ו מפסח 'השתא מעבודת לחירות עבדין זכר לנס, ממות לחיים לא של שכן, ודבר הנלמד בכל וחומר הוא מדאורייתא שקל וחומר הוא אחד מהשלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם.

פרטי המצוות מדרבנן

אלא שלענין זכר לנס יוצאים ידי חובה מדאורייתא בכל זכר לנס, ואיכות וכמות הזכרון לנס הוא מדרבנן, ואנשי נכסות הגדולה תכנו לקרות מגילה ומשלוח מנות ומשתה ושמחה בפורים, וההשמונאים תקנו להדליק נרות בחנוכה, וכיו"ב, ופרטי מצוות אלו הם מדברי קבלה ומדרבנן, אך עצם המצוה לעשות שום זכר לנס הוא מדאורייתא.

איך מותר לרחות המצוה

לפי"ז הקשה החתם סופר מדוע בשנה מעוברת דוחים הפורים לחודש אדר ב', מכיון שמחוייבים מן התורה לקבוע זכר לנס היו צריכים לקבוע לאדר הראשון מדינה דזריזים מקדימים למצוות, ואע"פ שבגמ' הבא שתקנו לחודש אדר השני משום 'מסמך אולה לגאולה' שיהיה באדר הסמוך לניס,

מ"מ הלא דינא דזריזין מקדימין אינו נדחה מפני חשיבות ומעלות אחרות כדמוכח בגמ' (ראש השנה לב:) שזריזין מקדימין דוחה מעלת 'ברוב עם הדרת מלך', וכמבואר בשו"ת רדב"ז (הישנות סי' י"ג), ושו"ת חכם צבי (סי' ק"ז), ומשנה לכולן (הל' מגילה פ"א הל' י"א).

[בשו"ת שם כתב, שבלא"ה ה' אפש"ל שרק במצוה שכבר מוטלת עליו יש לו להזדרז ולהקדים ולא להמתין, אבל מצוה שאנו מקבלים עלינו תחלה ועדיין לא נתחייבנו בה, לא שייך כל כך דריזין מקדימין, וטוב לקבוע ביום המובחר מטעמים שונים כגון מסמך גאולה לגאולה].

וחידש החתם סופר שע"כ תקנו מעיקר הדין פורים קטן בחודש אדר הראשון, לאסור בהספק ותענית עכ"פ, ובזה יצאו ידי חובת המצוה מדאורייתא, שכבר עשו שום זכר לנס, ושאר מצוות הפורים שהם מדברי קבלה נדחו לאדר השני, משום מסמך גאולה לגאולה.

דעת הרמב"ם כחייב הודאה

לפני כמה שנים בביקור אחד הרבנים שליט"א בפורים קטן, הזכיר את דברי החתם סופר וסיים שהרמב"ם בספר המצוות חולק ע"ז ודעתו שגם עצם הזכר לנס אינו מדאורייתא.

נענה אד"ש שהרמב"ם כותב רק על אמירת ההלל שהם מזמורים של דוד המלך שאין לומר שחייב אמירתו מדאורייתא, אך לא כתב על הודאה.

והראה דברי הרמב"ם בספר המצוות (שורש הראשון) שאין ראוי למנות בכלל הזה המצוות שהן מדרבנן, דע כי זה הענין לא היה ראוי לעורר עליו לבארו, כי אחר שהיה לשון ההלמוד (מסכת כ"ג) 'תרו"ג מצות נאמרו למשה שסיני איך נאמר בדבר ההוא שהוא מדרבנן שהוא מכלל המנין.

אבל עינינו עליו מפני שטעו בו רבים, ומנו נר חנוכה ומקרא מגילה מכלל מצות עשה, וכן מאה ברכות בכל יום, ונחום אבלים, ובקור חולים, וקבורת מתים, והלבשת ערומים, וחשוב תקופות, ושמונה עשר ימים לגמור את ההלל, והשתכל ממי שישמע לשונם נאמרו לו למשה בסיני וימנה קריאת ההלל ששבח בו דוד עליו השלום את הקל יתברך שצוה בה משה, וכן נר חנוכה שקבעוה חכמים בבית שני, וכן קריאת המגילה, עיי"ש באריכות.

ימי מגילת התענית

בתנ"ד שאל אד"ש האם לשיטת הבה"ג ה"ה ימים טובים הכתובים במגילת תענית ג"כ הוי

י"ט אדר

הרה"ק רבי יצחק מאמשינאוו זצ"ל לישירי לב שמחה

הרה"ק זצ"ל היה מפורסם במידת השמחה שהיתה טבועה בו מאז עמדו על דעתו, ובכל מצב היה תמיד שש ושמה, כי כקן אור פניו. בדרך זו הודיק את תלמידיו כבניו, אנשי שלומו וצאן מרעיטו, והרבה מדברי תורתו אשר השתמרו מייחוחותיו והודרכותיו טובבים על מעלת שמחת יהדותינו, ועל הסנהגה בדקדוקים יתרים העלולים לאבד ח"ו את שמחת החיים והחיות וההתחדשות הנדרשת לעבודת השי"ת.

מרבנים בשמחה

בספר שיח חסידים (והואקא אמשינאוו, עמ' י"ט) מובא מהרה"ק זצ"ל שאמר ע"פ מוש"כ בספר התניא (פרק כ"ז) שהשמחה היא מכח הנפש והעצבות היא מהגוף, ובפורים העבודה היא להגביר הצורה על החומר, את הנפש על הגוף, ולדרגא זו אי אפשר להגיע בפעם אחת, וע"כ מיד משכנס אדר כבר צריך להגביר את השמחה.

הכנה לפסח

בקובץ 'בית יוסף להבה' (בית שמש, פסח תשפ"א, עמ' 7) הובאו דברי האדמו"ר מאמשינאוו שליט"א בטעם שתקנו חכמינו ז"ל ללימוד הלכות פסח שלוש יום קודם הפסח, כמ"ש בשו"ע (סי' תכ"ט), דהיינו מיום הפורים כמ"ש בשו"ע ד' (שם סעיף א'), ואמר בשם זקנו הרה"ק זצ"ל שבמכוון תקנו חז"ל להתחיל ללמוד הלכות פסח בעצומי של יום הפורים כדי שיכנסו לענייני הפסח מתוך שמחה [-לאפוקי ממצב שלפעמים מרוב חומרות וקפידות בענייני זהירות מחמץ וכיו"ב עלולים לאבד את השמחה]. ועיי"ש בספיק"ק בני יששכר לחודש אדר (מאמר ד' אות ט') ביאור פנימיות הענין להתחיל בפורים הלכות פסח, עיי"ש.

תשובה בשמחה

בכו"כ מאמרותיו עורר על הזהירות הנדרשת שלא ליפול למלתעות היאוש והעצבות ע"י עזת היצר במצוות התשובה, וכדמרגלא בפומי' לבאר מדוע היה צריך הכהן הגדול להתוודות על חטאי בני ישראל בימים הכיפורים, והלא מצוות יודי היא אחת ממצוות היום, ולמה לא יקיימה כל אחד מיישראל, אלא, משום שאם יתחילו להתוודות על העבירות, וידאו כנגד עיניהם את כל החטאים שעשו במשך השנה, עלולים חלילה לבוא לידי עצבות כי אין מרינו את פי הבורא ית"ש, וע"כ נתנה התורה אקום מצוה זו ויוקא בידי הכהן הגדול שהוא יהודי בעל השגה שיודע כיצד להתוודות בלי ליפול חלילה לידי עצבות.

מעיי"ז ביאר כוונת הפוסקים (מג"א ארח"ס סי' רפ"ב ס"ק י"ד) שיש לקרא למפטייר' היודע לקונן' בשבת חזון, כדי שיוכל לעורר את הציבור, ומאי אותה ידיעה שיש לדעת לקונן, אלא, לא כל אחד יכול לבוא ולקונן על חורבן הבית, שהרי אפשר ליפול חלילה לידי עצבות ומרה שחורה, וע"כ יש להעלות מפטייר היודע לקונן בלי ליפול לעצבות.

שהארותיו יורדות עד לענינים הנמוכים ביותר [עד כדי כך שבפורים אפשר להגיע לעד דלא דיע' ג"כ, מכיון שכשהאור מאיר גם בבחינות הנמוכות ביותר, יכולים להסתדר בלי דעת ג"כ]. 'פורים קטן' שיתכן שיש בו חיוב משתה ושמחה, משמעותו שההארה נמצאת בעצם בכל עניני העוה"ז, ומכאן זה אפשר להגיע לכך שיוכלו לרומם את כל צרכי העוה"ז, ולעשות בהם מה שצריך.

בפורים קטן, הוא 'משתה ושמחה'. מקרא מגילה, 'מתנות לאביונים', ומשלוח מנות' (ועיי' כתב סופר סוף פרשת תצוה), לכל הדעות בראשונים לא נוהגים בפורים קטן. דעות אלו הם לא רק דעות בראשונים שלא הובאו להלכה, אלא הוא ספק ברמ"א (סי' תרצ"ז), וע"ז הכריע הרמ"א 'טוב לב משתה תמיד', וע"כ יש לקיימם.

והוסיף, שמעלת הפורים היא, שזהו היום טוב

ובשו"ת חתם סופר (שם) כשהביא דברי מהר"צ חיות כתב 'דפורים וחנוכה וכל ימי מגילת תענית לעשות זכר לנס ממות לחיים הוא דאורייתא'.

לרומם עניני עוה"ז

בשיחה לבני הישיבה (פורים קטן תשד"ט) שהדבר היחיד מכל המצוות של פורים שישנם דעות בראשונים (עיי' ר"ן מגילה ג: מדפי הר"ף) שנוהג גם

פניני הפרשה

ביום כ"ח סיון תשי"ד, (וכבר כתב לעצמו תוכן הדברים שישיא בנאומו שם, ומצאא בכת"ק), ובסוף לא עלה לארה"ק, משום שבאופן כללי לא היה אף פעם קורא בעיתון, משום שכאשר היה ילד קטן הביט פעם בעיתון, ואביו אדמו"ר הרה"ק רבי מנחם זי"ע נכנס לחדר וראה שמביט בעיתון, והתפלא על כך, ומאז לא הביט יותר בעיתון. לאחר כמה עשרות שנים - בשנת תשי"ד - כשחשב לנסוע לארץ ישראל, יום אחד נכנס ליטול ידידו במטבח, והיה מונח שם עיתון פתוח, ובתקופה ההיא היה מצב לא רגוע בארץ ישראל, שהיו אז 'מסתננים', והי' כחוב בכותרת העיתון שארבעה יהודים נעדרו ל"ע, והבין שזמנו לו מן השמים לדעת שהמצב בארה"ק הוא מסוכן עד כדי פיקוח נפש, וע"כ דחה את נסיעתו (ועיי' ספר משמיע ישועה [עמ' 138]).

הצלת נפשות

כששהה אדמו"ר הרה"ק רש"ש זי"ע בטוקיו עם בכירים מצבאן, שוחחו עמו, ובתו"ד שאלוהו מדוע יידיהם הגרמנים ימ"ש שונאים כ"כ את היהודים, נענה הררש"ש שהגרמנים אינם שונאים רק את היהודים, אלא את כל מי שאינו גרמני, ומבחינתם אנהנו היהודים בדיוק כמו היפאנים, (וי"א שאמר ששונאים כל הבאים מבישת אסיה, ובכל כלא את בני ישראל עם יפאן), לשאלת הקצין היפאני מן לו דברים אלו, אמר לו הררש"ש שקרא כך בעיתון מברלין, וחזר על מה שנכתב שם שמכתלי הדברים מוכה שהגרמנים אוחזים את היפאנים נחותי דרגא כלפיהם, והוסיף לומר את הסימנים המדויקים לעובדא, ואכן קבלו היפאנים את הדברים ואמרו לררש"ש שאין ליהודים ממה לחשוש במחיצתם, (עיי' בהרחבה בספר משמיע ישועה [עמ' 95]).

סיפר הגה"צ רבי ברוך זינגער שליט"א אבד"ק אלכסנדר, ששמע מאחד מתלמידי ישיבת נייטרא שנסע במכונית עם הררש"ש והאגון רבי מיכאל דב ווייסמאנדל זצ"ל, ושמע שהררש"ש מספר להגרמ"ד על נסיעתו לטוקיו, והקדים ואמר לו, שבזמן מלחמת העולם הראשונה נסע ברכבת, וישב עם גוי וקרא בעיתון, ועיניו צדו וכתרת בעיתון, וכל הימים הצטער על שראו עיניו כותרת זו, וכשהי' ביפאן ומסר לקצינים היפאנים את הידיעה הזאת נחה דעתו, שהבין אז - כעבור עשרות שנים - מדוע סיבב הובש"ע שיראה כותרת העיתון, להועיל בהצלת הנפשות, להחיות עם רב.

שבצרפת, והשואלת בענין התענית, ועכ"פ אפי' א"כ שמה יתכן והכל מעשה אחד, והיו שרות, אדומיות, הצריכות לרכוב אל השלטון, היושבות בעגלה הרתומה לסוסים [ואע"פ שכתב ורכבות הסוסים, הלא אין דרכם לרכוב (כמ"ש בבב"ב עה). וגנאי הוא להם (כמ"ש בפסחים ג), ושמה הכונה לעגלה הרתומה לסוסים (עיי' בב"ב שם בלשון בני אדם)].

[אגב, פרשת תצוה חלה תמיד בסמיכות לימי הפורים [או פורים קטן, (עיי' שיחת פורים קטן תשמ"ט)], ואם כתב רש"י פירושו לפי פרשיות השבוע, הרי שזמנו לו מן השמים ממש באותה תקופה (שהרי נשאל בענין תענית אסתר) לבאר תבנית האפוד]

מעיי"ז מצינו אצל כמה מגדולי הדורות שכאשר אנה ה' לידם ראי' מעיי"ז הבינו שיהי' בה תועלת לעתיד.

מיניו שליה ציבור

בספר גן הדסים (דף ד) הובא שהרה"ק בעל אבני נזר צ"ל מסוכטשוב, נקלע פעם לבית וראה דבר כיעור בבעה"ב, ואח"כ הגיע שאלה לפניו בענין מיניו הבעה"ב ההוא לחזן ושליח ציבור, וסיפר האבנ"ז מעשה זה על רש"י, ואמר כן על עצמו, שהתפלא מדוע היה צריך לראות כן בבית האיש, וכעת מבין שזמנו לו מהשמים כדי לדעת אין לפסוק בעניניו ע"כ.

[ועיי' בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' כ"ח בהקדמה ובאות י"ד) שא"א לפסוק בענין חדיית ש"ץ אם לא יודעים היטב פרטי המעשה]

בספר שיח שרפי קודש (חלק ה' דף כ"ד) הובא מעיי"ז על הרה"ק מגאסטון זצ"ל,

פיקוח נפש

מעיי"ז היה אצל אדמו"ר הרה"ק רבי שמעון שלום זי"ע, שלא היה מסתכל בעיתונים [אע"פ שבזמנם היו ססברו שיש בקריאתם צורך, עד שצידדו להנחיר קודש (חלק ה' דף כ"ד) הובא בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' כ"א), ועיי' שניי תשובה (סי' ש"ו סי"ה) ומשנ"ב (סי' ש"ו סי"ק סי"ג) ושעה"צ (שם סי"ק ע"א) שהחמירו לענין שבת], וכשצדו עיניו ידיעה מעיתון הבין כי יש דברים בגו, ומן השמים זמנו לידיעתו ידיעה זו, לידע המעשה אשר יעשה.

כמו שסיפר אד"ש לפני כמה שנים לאדמו"ר מארחמסטרייווקא שליט"א שזקיננו הררש"ש התכוון לעלות לארץ ישראל ע"מ להשתתף בכנסיה הגדולה הרביעית של אגודת ישראל,

אין הקב"ה מכיח תקלה לצריקים

בפרשתו כתב רש"י (פ"ח כ"ח פסוק ד') בתבנית האפוד, 'לא שמעתי ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו, ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו, רחבו כרוחב גב איש, כמין סינר שקורין פורציניט' בלעז [חגורה] שחוגרות השרות כשרוככות על הסוסים'. ומעיי"ז להלן (פסוק ו) 'כמין סינר של נשים רוככות סוסים'.

לבי אומר לי

בספר מעיינה של תורה מהחסידי רבי אלכסנדר זושא פרידמן ה"ד, הובא בביאור המשל נשים הרוככות על הסוסים, ע"פ מעשה, שפעם אחת יצא רש"י מבית המדרש, ומנע בשרה שבאה ממולו רכובה על סוס, והיה מאד קשה בעיניו איך יתכן שעניני הקד' יתקלו במראה כזה, שהיה תמיד נוהר מאד בשמירת העינים, ואח"כ כשהגיע רש"י לבאר את פסוקי התורה בצורת בגדי הכהונה, בבוואו לפרש תבנית האפוד שלא התבארה בברייתא [לא שמעתי ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו], עלה בלבו [לבי אומר לי] שכנראה לא לחינם זמנו לו מהשמים אותה ראי' של אשת שר רכובה על סוס אלא כדי שידע איך לתאר את האפוד, ע"כ.

הלעזי, שבפירש"י על תבנית בנין בית המקדש השלישי [חזקאל מ"ב ג] כתב 'ואני לא היה לי לא רב ולא עוזר בכל הבנין הזה, אלא כמו שהראוני מן השמים'.

עוד רוגמאות מדברי רש"י

הנה ברש"י הביא בעוד כו"כ מקומות דוגמאות מעיי"ז לבאר דברי הגמ', כגון במס' תענית (כ: ד"ה בגוהוקא) 'תיבה תלויה בעגלה, ושרות יושבות בהן, ובמס' גיטין (ג:) פירש"י 'פרומה' משני צדדיה - אצל אצילי ידיה כדרך אדומיות שבצרפת וכו'.

בבית יוסף (סי' תרפ"ו) הביא בשם שבלי הלקט (סי' קצ"ד) שכתב 'מצאתי בשם רש"י, מעשה היה ואירע פורים באחד בשבת וקדמו הצבור להתענות בחמישי כמנהג, ובאת אשה אחת שהיתה צריכה לרכוב אצל השלטון ושאלה לזיבנו [-רש"י] אם היא יכולה להתענות למחר ולאכול היום מפני טורח הדרך, ואמר רבינו תענית זה אינו לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא מנהג בעלמא' עיי"ש.

בארבעת מקומות אלו לא כתוב שרש"י ראה את רוכבות הסוסים, ויושבות העגלה, והאדומיות

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת תצוה

פניני הכהן

פרי צדיק אות ז'

ט"ו א) והוא כמו שמוכא בזוה"ק (פרשה זו קפ"ד א) דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכד עאל בר נש באורח בישא ושביק ליה כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה וכו' וכמו שנאמר אחר כך ורוח וגו' על פני המים בזכות התשובה שנמשלה למים (בראשית רבה ב' ד') שעל ידי תשובה יתוקן הכל וכמו שאמרנו שעל זה מרמז מה שאמרנו (שבת פ"ט ב) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו סדורות מששת ימי בראשית שיופיע עליו ה' יתברך על ידי תשובה מנהורא דעתיקא ממאמר ראשון דבראשית ואז כשגל ילבינו שיהיו נעשות לו כזכויות. וזה ענין השמן כנ"ל. וכן מסתיים במעשה מזבח הקטורת שבו החלבנה שאף הוא נותן ריח טוב כנ"ל. ובשבת התגלות עתיקא לתקן פגם הראשון הערוב טוב ורע שהוא רק להיות טוב מאד. ובסעודה שניה אומרים נהוריה ישרי בה מאור הראשון שהיא סעודתא דעתיקא וכו"ל. שזה שורש תיקון כל הפגם.

וכבר אמרנו דכל ישראל יכולים לזכות בשבת להיות ככה ויכולים לתקן הכל אף שאין לנו לא מקדש ולא קטורת ולא כהן דשבת בזמן כמו מקדש בעולם וכמו שאמרנו שכל קדושת הכהן מתוך קדושת בני ישראל ועל זה דקדק במדרש רבה פרשה זו (ל"ה א') ממנו יתד זה כהן גדול וכו' וכן הכתוב אומר ואתה הקרב וגו' מהיכן מתוך בני ישראל שמקדושת ישראל הופיעה הקדושה לאהרן ובניו (ונתבאר תרומה מאמר א') וכן ישראל מכניסין קדושה לשבת על ידי קדושת הסעודות וכמו שנאמר (שמות כ' ה') זכור לקדשו ואיתא (במדבר רבה י' א') במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה וכו'. ובזוה"ק פרשה זו (קפ"א סוף ע"א) לכהן לי לא כתוב וכו' לי דא את ה' לאעלא ולשמשא ו' בה' למיהוי כולא חד והיינו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ואהרן שושבינא דמטרוניתא שמקשט לכנסת ישראל שיהיו הדר ובזוה"ק (פרשה זו קפ"ו ב) ומאן איהו הדר דא צדיק וכו' עיין שם באריכות

והענין כמו שאמרנו כמה פעמים שיוסף שמדתו צדיק יסוד עולם נקרא יפה תואר ויפה מראה והיינו שיש לו גוף מהודר יפה ונקי מפגם זה וכל מה שנוצר (בבא מציעא פ"ד א') בשופריה דרבי יוחנן ואמר אנא אשתיירי מהפירי ירושלים אין המכוון על יופי הגוף רק שהיה להם גוף נקי וטהור מפגם זה שהפגם מכוונר ונקרא כושי. וכן אמרו (שם) על רבי יוחנן שהיה מורעא דיוסף (ונתבאר כמה פעמים) וזהו הקישוט לכנסת ישראל בא על ידי אהרן הכהן שהוא שושבינא דמטרוניתא שמקטיר הקטורת שאף החלבנה נותן ריח טוב ומקשט לכנסת ישראל שתמצא חן בעיני ה' יתברך להיות יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה למיהוי כולא חד.

ואמר אחר כך בזוה"ק מתוך בני ישראל וכו' דהא בני ישראל קיימי לתתא לאפתחא אורחין ולאנארהא וסבילין ולאדלקא בוצינין ולקרבא כולא מתתא לעילא למיהוי כולא חד. אמר שלוש לשונות נגד קדושת השלוש סעודות דשבת. לאפתחא אורחין היינו בחינת היראה שהוא תרעא לאעלא גו מהימנותא (וזהו ח"א י"א ב) וזהו האתערותא מצד ישראל וכמו שאמרנו (שיר השירים רבה ה' ג') תתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסין בו ואמרו מהבעל שם טוב צדוק"ל

בשל"ה הקדוש (ריש דרוש שובי"ם) איתא שבשנת העיבור מוסיפין על תיקון שובי"ם פרשיות תרומה תצוה ואמרנו דבשנת העיבור הזמן לתקן כל פגם הראשון (ונתבאר ראש חודש אדר מאמר י'). והענין שבכל שבת יש קדושה מיוחדת לאותו שבת וכמו שאמרנו כמה פעמים שעל זה נאמר שבת בשבתו. והקדושה היא קדושת הפרשה שקורין בשבת זו ומיוחדת לה כמו שמוכא בזוה"ק (ח"ב ר"ו ב) ולא יפסיק מלין דפרשתא דא בפרשתא דשבתא אחרא וכו' ועל דא כד מתעטר אפרשתא דא וכו' וסליק לון קמי קודשא בריך הוא ואלין מלין ממש קיימין קמיה ואמרין אנא פרשתא פלניא דאשלימו לי צבורא פלוני הכי והכי עיין שם באריכות. ואף שהפרשה היא היא קדושה חדשה לאותו שבת מקדושת הפרשה שקורין שיש בה גם כן אור מחודש בכל שנה ועל זה נאמר עולת שבת בשבתו וכן ומדי שבת בשבתו הקדושה המיוחדת לאותו שבת.

ופרשה זו מתחלת משמן ונרות ובכללה מדברת מקדושת אהרן ומסתיימת בפרשת מזבח מקטר קטורת. ועיקר כח הקטורת שלמדו ממה שנמנה החלבנה בין סממניה לתענית שצריך לצרף פושעי ישראל (כירתי' ו' ב) והיינו דאף החלבנה שריחה רע מכל מקום מעלה ריח טוב כשהיא עם הקטורת והוא מורה על מה שאמרו (עירובין כ"א ב) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. וכבר אמרנו כמה פעמים דמדנקט לשון בחורי ישראל מכלל שמדבר מפגם הברית שגורם הבחורות והילדות ופגם זה נותן ריח מזוהם ורע מאד ועל זה בא החלבנה שריחה רע מאד ומופלג בריחו הרע (כמו שכתב בספר שלי הגיבורים ח"א) ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת להורות שאף הפושעים בזה עתידין שיתנו ריח טוב וכן שדרשו לעיל מינה (שם) על רשעים מדמורים ושמא תמרא אבד סברם וכו' תלמוד לומר הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח.

וזהו עיקר התיקון דשורש הסתת הנחש היה בתאוה והטיל זוהמא בחוה (שבת קמ"ו א) ועל ידי זה נדבקה הזוהמא באדם הראשון וזרעו וגרם פגם המאה שלושים שנה. וזה שאמרו בגמרא (זבחים י"ב א) רעו ונתנהו פנתס עד שהרגו לזמרי דכתיב (במדבר כ"ה, י"ג) קייתה לו ולזרעו ברית כהונת עולם. והיינו מה שנאמר (שם) תחת אשר קינא וגו' וכפר על בני ישראל והיינו שכפר ותיקן ישראל אף מפגם זה שגרוע מכל הפגמים דאמרו על זה (עירובין י"ט א) דמשכא ערלתו ולא מבשקר ליה ואף אברהם אבינו ע"ה שעמלה כל פושעי ישראל מגיהנום אינו מעלה אותו והוא כיפר על בני ישראל אף מפגם זה וזכה לו ולזרעו ברית כהונת עולם וכמו שאמרנו במקום אחר דאליהו מעלה אותו.

ופרשה זו הוא גמר התיקון דמתחיל משמן שמרמז למשה רבות עילאה (וזהו ח"ג פ"ח סוף ע"ב) נהורא דעתיקא שהוא מאמר ראשון דבראשית שבו נאמר תוהו ובוהו שמרמז למעשהו של רשעים (בראשית רבה ב' ה') וחושך שמרמז למלאך המות המפתח פניהם וכו' (תנחומי וישב ד') והוא היצר הרע וכמו שאמרנו בגמרא (בבא בתרא

כשיתבטל היצר רע מעולם] מה שאין כן רציחה דרך משל, הגם דבלע המות לנצח [ישעיה כ"ה ח'] מכל מקום התורה נצחיות שנאמר בה [במדבר י"ט י"ד] אדם כי ימות וחייבי מיתות בית דין וכמו שאמרו ז"ל [פסחים ס"ח א'] הדניער בן מאה שנה ימות היינו באמונת העכו"ם יהיה גם אז מיתה] ואין מקום לעבודה זרה אין מקום לליצנות כלל ואין בו השרצה לעולם הבא כלל והפרכת שפה ברורה רק תמחה. וכמו שאמרו ז"ל [מכילתא סוף פרשת בשלה ב'] דאין מקבלין גר מעמלק;

וידוע להתחלת כניסת כל דבר מחכמה שהוא המורגש ונקרא יש מאין והוא הנקרא אבא כנודע. אבל כתר הוא שורש הנעלם וכמו מקיף כנודע והוא ברע כל מיני מחשבות זרות הנכנסות ופורחות מעצמן למוח ומבלבלים. ושורשן מקליפת נוגה שמכווח כל דברי הקליפת כנודע וזה עטיו של נחש ומשכא דחויא ידועו דהוא הארשת נוגה והוא שורש התמדה הגופניות שזה אי אפשר לתקן לגמרי בעולם הזה כי על ידי תיקונה הוא בילוע המות לנצח שהוא מבח עטיו של נחש. ולכן איתא בזוהר (ח"א ר"ט ב) דאין מועיל תשובה להוצאת זרע לבטלה כמו שמובא בעץ חיים שער קליפת נוגה דכל טיפת קרי הוא בקליפת נוגה עיין שם. ותשובה הוא לתקן לגמרי אם כן צריך להיות בילוע המות:

והנה הכהן הוא נפש שקבע השם יתברך להיות נושא עוון בני ישראל לכפר עליהם. ושמונה בגדי כהן גדול הם תיקון שמונה מדרגות ברע והתשיעי הוא גוף הכהן הגדול עצמו המלושב בהם הוא מכפר על מדרגה תשיעית שהוא ליצנות כי כהן רצצה לומר עובד הוא היפך ליצנות כי מצד ליצנות אין מקום לעבודה כלל. ולכן יתרו כהן מדין הוא היפך דעמלק רק שהוא פתי כי עבד לאל זר ויאמין לכל דבר. אבל צריך להאמין באבני וגו' ולעבדו. ומצד גוף כהן גדול ששמו כהן גדול היינו ששורשו כולו כך שורש דעבודה זרה הוא מתקן ומכפר על כל מיני רע דליצנות שבבני ישראל. ותיקון העשירי הוא כתר כהונה שבדברי רבותינו ז"ל רצה לומר מדת הכתר ושורש הנעלם לתקן שורש הנעלם דרע. וכתר כהונה הוא הור דמזבח מקטר קטורת כמו שאמרו ז"ל [וימא ע"ב ב] ולכן פרשת מזבח מקטר קטורת כתוב בסוף פרשת תצוה אחר ציווי עשיית בגדי כהונה ואחר קידוש ומשיחת גוף הכהנים ולא בפרשת תרומה דשם מקומו. רק לפי שהכתר חוץ לגוף ומקיף, אי אפשר לזוות עליו אלא אם כן זכר מקודם שמונה לבושים והתשיעי הגוף המלושב בהם ואחר כך ה' הכתר הוא על מזבח הקטורת ידועו בעץ חיים שם דהוא גם כן לתיקון קליפת נוגה עיין שם:

ולכן הוא עוצר המגיפה והמיתה והיינו כמו שאמרו ז"ל [ברכות מ"ב ב] דריח הנשמה נהנית ממנו. כי הנשמה באף כמו שאומרים נשמה באפו כי חמישה חושים נגד חמישה כוחות נפש רוח נשמה חיה יחידה. מישוש בנפש וטעם בחיך וגורון נגד הלב שבו כח הרגשת הטעם והוא מושב הרוח. וריח במוח שמושך הריחני דרך האף. ואלו שלושה נכנסים הריח כי אלו שלושה כוחות נפש רוח נשמה מלובשים בגוף. מה שאין כן ראייה ושמיעה הוא חוץ לגוף והוא נגד חיה יחידה שהם גם כן מקיפים כנודע. ונודע דנפש רוח נשמה חיה יחידה הם נגד חמישה פרצופין ונשמתין אתגורון מבריאה דתמן אימא עילאה מקוננת שהיא תרעא דחירו בסוד היובל כנודע:

וסוד כל הקרבנות בכלל אינו אלא ריח כמו שנובא (בראשית ח' י"ח) וירח ה' את ריח וגו' וצריך לבחוב הנובא לשם ריח [ונבחי מ"ו ב]. כי הנאת הריח דהשם יתברך שהוא גם כן בצלמנו היינו בכח המשפיע תרעא דחירו וכפרה על כל מיני רע. רק שההעלאה מצד אתערותא דלתתא אינו ריחני. והקטורת היא העלאת ריחני להעלות ריח והיינו אתערותא דלתתא מכח הנשמה שאומרים נשמה שנתת בי טהורה היא באמת מציתה. כי משכן הרע רק בלב ולא במוח רק המחשבות זרות המסבבים הם רק כענין ריח רע הנכנס למוח. וזה העלאת הקטורת כל מיני ריחות טובות בצירוף החלבנה שריחה רע גם כן לריח ניהוח להשם יתברך ועל ידי זה היא קישורא דכולא שמתקשרים כל מיני מחשבות זרות לקדושה. וזהו העלאת קליפת נוגה ועצירת המיתה ולכן שם הוא כתר כהונה מדרגת הכתר דכפרת בני ישראל בכל הסאתם גם כמתנין דמסאבותא ושורש הרע דעטיו של נחש. ודבר זה אינו ביד אדם כלל רק עזר השם יתברך לכך אין הכתר בראש הכהן רק על המזבח מקטר קטורת.

שהפתח כחודה של מחט היינו שיהיה מפולש מעבר לעבר עד חלל הלב.

ופתח זה היינו היראה שזהו מצד ישראל וזה שאמרו לאפתחא ארחי' והוא כנגד סעודתא דחקל תפוחין קדישין דיצחק אבינו ע"ה האושפיזא של סעודה זו ומדתו פחד יצחק שתמיד לנגד עיניו הקדוש ברוך הוא עומד עליו ורואה בעמשי' וכזכורה ישראל לקדושה זו בא התשובה וכמו שנדרש [עבודה זרה י"ט א'] אשרי איש ירא וגו' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש [ונתבאר במקום אחר]. וזהו פתח אחד של תשובה נקודת היראה. ואמר לאנהרא שבילין כמו שנאמר [התלים פ"ד, ו, 1] מסילות בלבבם ואיתא [ויקרא רבה י"ז, א'] אלו דשבילין דאורייתא כבישין בלבהון וזהו מה שאמרו ואני אפתח לכם פתחים שיהיו גלילות וקרניות נכנסין בו והיינו שעל ידי האתערותא דלתתא בבחינת גלילות וקרניות מסילות בלבבם דברי תורה לאנהרא שבילין. ולאדלקא בוצינין היינו מעשה המצוה שהוא נר מצוה ובכללם מעשה לימוד התורה שהוא גם כן מצות עשה ככל המצוות. והם כנגד סעודה שניה דשבת שזוכין שיקבע האור בלב לאנהרא שבילין ולאדלקא בוצינין.

ואחר כך אמר כנגד סעודתא דעירא אנפין שהיא נגד קדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא מסיטרא דעמודא דאמצעינתא הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן כנסת ישראל [זוהר ח"א כ"ו סוף ע"א] ונגד זה אמר ולקרבא כולא מתתא לעילא למיהוי כולא חד שהוא על ידי מדה זו. וזה שסיים בזוה"ק ובגין כך כתיב [דברים ד', ד'] ואתם הדבקים בה' וגו' שזהו קדושת יעקב אבינו ע"ה הדביקות בה' וזה זוכין בסעודה שלישית שנגדו וכמו שנתבאר כמה פעמים. וכן אומרים בתפילה שנגד קדושתו אתה אחד ושמןך אחד שזוכין להיחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה לקרבא כולא מתתא לעילא.

ובשבת שהוא בשנה כמו מקדש בעולם יכול כל אחד מישראל לזכות לקדושת כהן שבשבת כל ישראל פנוים רק לעבודת ה' יתברך כמו הכהנים וזוכין להיות קודש קדישים וכמו שאמרנו מהרמב"ם [הלכות שמיטה ויובל פרק י"ג הלכה י"ג עיין שם] ועל כן על ידי קריאת הפרשה שנחשב כמעשה. וכמו שאמרנו במה שאומרים ואת מוסף הזה נעשה ונקריב וכו' שהמכוון שעל ידי הרצון נחשב כאילו עשאו כיון שנאנס שאין לנו מזבח ומקדש [וכמו שנתבאר שקלים סוף מאמר ה' עיין שם] וכן יכולים לתקן על ידי קריאת הפרשה דקדושת כהן ומזבח הקטורת והשמן. לתקן שורש פגם הראשון כמו שפועל הכהן על ידי השמן והקטורת ליישר הלב ולתקן כלל ישראל כנ"ל. ועל כן בפרשה זו גמר התיקון דשובב"ם ת"ת כאמור:

צדקת הצדיק את רס"ד

הכניסה לרע הוא על ידי ליצנות כמו שאמרו ז"ל [וימא ל"ה ב] הבא לטמא פותחין מקרא דללצים הוא יליץ [משלי ג' ל"ד] מנבואר דלץ הוא הביאה וכניסה לכל מיני טומאה. והוא יליץ פירוש כמו שאמרו [זוהר ח"ב קפ"ד: וחי' ע"ב ב] דכמו שמתעורר למטה כך לעומתו למעלה. והלץ מלמעלה גם כן מתלוצצים ממנו פירוש מראים לו כאילו יש להתלוצץ באמת מאותו דבר. וזהו פותחין שנותנין לו פתח להתלוצץ וזה באמת ליצנות ממנו כי הרי באמת אין מקום כלל להתלוצץ מאותו דבר:

והם מארבעה תחות שאין מקבלים פני שכינה [סוטה מ"ב א] פירוש המעכבים ומבלבלים המחשבה בתפילה ובעת רצונו לדבק בו יתברך במחשבות זרות. והם ארבעה כחות שבלב המכונים בזוהר אבא ואמא דכר ונוקבא כנודע והם ברע ראשי תיבות חשמל. חפצים הוא האומר לרע טוב [ובכלל גם כן על עצמו מחניף ומחשיב עצמו לטוב]. וליצים הוא הראשית האומר לטוב רק וראשית גוים עמלק [במדבר כ"ד כ'] שהוא לץ כנזכר לעיל [אות ר"ט] הוא הראש לשבעה עממין שהם שבעה מדות הכוללים דכר ונוקבא והוא הראש הכולל תלת מוחין חכמה בינה דעת כנודע:

ולכך בו תמחה כי בכל מדה רעה יש בכללו טוב שהרי נקבע גם כן בישראל ומצד הטוב הם חסידי אומות העולם שיש להם חלק לעולם הבא ואז אהפוך אל העמים שפה ברורה וגו' [צפניה ג' ט'] כי גם אותם כוחות ישתירו גם לעתיד. מה שאין כן הטוב שבליצנות הוא ליצנותא דעבודה זרה וזהו רק בעולם הזה אבל לעתיד לבוא

ניבון אב ואם

פרשת תצוה תשפ"ד

עובדות מצדיקי הדורות

ישיב ר' שלמה וענה לאחיו וכך כתב חשד שוא חשדת בי אחי יקירי תלמידי חכמים חביבים עלי כבנים ואני תמיד משתדל לכבדם ולשוחח אתם, אולם הפעם לא אמרתי לפניהם דברי תורה, מכיון שבאבא היה לידי ולא רציתי להורות הלכה בפניו, בפעמים אחרות כשהייתי בפונא היה אבא יוצא מחדרו ואז הייתי אומר דברי תורה, אבל הפעם ישיב אבא כל הזמן בחברת תלמידי החכמים ולכן לא דברתי אתם בהלכה, אתה גם טוען שלא רציתי לדרוש לפניכם אך אני ידעתי שגם אבא ירצה לשמוע אותי והוא זקן וחלש ואינו יכול ללכת עד בית הכנסת לא רציתי להטריח אותו וידעתי שאם לא ילך יצטער שלא שמע אותי ולא כיבד אותי בנוכחותו לכן לא הסכמתי לדרוש

***

היה זה באחד מלילות החורף הקשים לאחר גשם סוער חזרו כמה יהודים מבית המדרש של העיר סלנט לבתיהם ולפתע ראו דמות של יהודי שחופר ומעדר את האדמה התקרבו האנשים למקום בכדי להסתכל מי זה האיש ומה מעשיו בשעה כזו מאוחרת, האין זה רבינו רבי זונדל מסלנט התפלאו מאד, כן היה זה רבי זונדל סלנטר עטוף במעיל חרפי מעדר בידו זעה יורדת על פניו והוא עיף מן המאמץ הקשה, מה פשר מעשיו של רבינו נמהו אחד אל השני.

ראה רבי זונדל הצריק את תמיהתם וסיפר להם בדרך זו עוברת אמי כאשר היא הולכת לבית הכנסת הגשמים והשלגים שירדו בימים האחרונים שיבשו את הדרך והיא מלאה עתה בבוץ ולכלוך לכן אני חופר במקום רצוני לנקות ולפנות לאמי דרך נוחה ונעימה מן הבית לבית הכנסת כדי למנוע ממנה טרחה ואי נעימות בדרכה מחוץ בבוקר לתפילה.

היה זה באחד מלילות החורף הקשים לאחר שירד גשם סוער חזרו כמה יהודים מבית המדרש של העיר סלנט לבתיהם ולפתע ראו דמות של יהודי שחופר ומעדר את האדמה התקרבו האנשים למקום בכדי להסתכל מי זה האיש ומה מעשיו בשעה כזו מאוחרת, האין זה רבינו רבי זונדל מסלנט התפלאו מאד, כן היה זה רבי זונדל סלנטר עטוף במעיל חרפי מעדר בידו זעה יורדת על פניו והוא עיף מן המאמץ הקשה, מה פשר מעשיו של רבינו נמהו אחד אל השני.

ראה רבי זונדל הצריק את תמיהתם וסיפר להם בדרך זו עוברת אמי כאשר היא הולכת לבית הכנסת הגשמים והשלגים שירדו בימים האחרונים שיבשו את הדרך והיא מלאה עתה בבוץ ולכלוך לכן אני חופר במקום רצוני לנקות ולפנות לאמי דרך נוחה ונעימה מן הבית לבית הכנסת כדי למנוע ממנה טרחה ואי נעימות בדרכה מחוץ בבוקר לתפילה.

דברי חכמים

ר' אלעזר אומר שלש דמעות הזיל עשו הרשע אחד מעינו של ימין ואחד מעינו של שמאל, והשלישית נתקשרה בעינו ולא ירדה, אימתי בשעה שבירך יצחק את יעקב, שנאמר וישא עשו קולו ויבך. בוא וראה כמה שלוה נתן לו הקב"ה שנאמר האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי, שלוש אין כתיב אלא שלישי, שלא היו ג' שלימות. ומה אם רשע זה על שכיבד את אביו מה פרע לו הקב"ה המכבד את אבותיו ועושה מצוות אחרות על אחת כמה וכמה. (מדמש תנחומא פר' קדושים סי' ט"ו)

דמה כבוד אב ואם לכבוד המקום וכו' ומוראם כמורא המקום וכו' וכן למתן שכר השווה כבודו לכבוד המקום שנאמר כבד את ה' מהוה וגו' וימלאו אסמין שבע וגו' (משלי ג' ט') ובאביו למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך והשווה שכר מורא למורא המקום בשבט מורא המקום נאמר ורחץ לבם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק (מלאכי ג' כ') ובמורא אביו ואמו נאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו השווה שניהם יחד ונאמר בשבת וקראת לשבת עונג וגו' וסמך ליה אז תתענג על ה' (שערי צדק י"א). (דרשות רבנו יונה)

פעם בא הצדיק ר' שלמה איגור אל אביו שגר בעיר פונא לבקרו ונכנסו אליו חכמי העיר פונא לשמוע ממנו ולהתפלפל אתו בדברי תורה אך הוא לא התפנה לשוחח אתם כאשר חזר ר' שלמה לביתו הגיע אליו מכתב מאחיו, בו שואל אותו האם מדוע לא הקדיש מעט מזומנו לחכמי פונא,

ישיב ר' שלמה וענה לאחיו וכך כתב חשד שוא חשדת בי אחי יקירי תלמידי חכמים חביבים עלי כבנים ואני תמיד משתדל לכבדם ולשוחח אתם, אולם הפעם לא אמרתי לפניהם דברי תורה, מכיון שבאבא היה לידי ולא רציתי להורות הלכה בפניו, בפעמים אחרות כשהייתי בפונא היה אבא יוצא מחדרו ואז הייתי אומר דברי תורה, אבל הפעם ישיב אבא כל הזמן בחברת תלמידי החכמים ולכן לא דברתי אתם בהלכה, אתה גם טוען שלא רציתי לדרוש לפניכם אך אני ידעתי שגם אבא ירצה לשמוע אותי והוא זקן וחלש ואינו יכול ללכת עד בית הכנסת לא רציתי להטריח אותו וידעתי שאם לא ילך יצטער שלא שמע אותי ולא כיבד אותי בנוכחותו לכן לא הסכמתי לדרוש

***

כאשר מרן הגאון רבינו משה יהושע לייב דיסקין זצוק"ל גאב"ד בריסק ורבה של ירושלים החליף את דירתו בירושלים אותו היום התפנה מעניינו ונטפל לו לזה שנגאש על זדונותיו את חבילת הכתיבים שהכילה שתי תיבות גדושי כתיבי ד' על מנת להעבירם לירידת החדשה, לתמונה העוברים ושבים מתלווה רבינו בדביקות אל נושא הכתיבים לכל אורך הדרך ואינו מסיר מבטו הימני אף שעה קלה, כך החזיק נושא החבילה את שתי התיבות אחת למעלה ואחת למטה, כשרבינו צועד לימינו אל כוון הדירה החדשה מלווה רבינו את נושא מטען הכתיבים לאורך כל הדרך לוחש לו על כל פסיעה ופסיעה לאמר היה זוהר לא להפוך את התיבות שאתה נושא העליונה למטה והתחתונה למעלה, שים נא בני את לברך שלא יתהפך המשא בידך, בקשה זו שנה לו רבינו על פני כל הדרך, נושא המשא לא עצר לבסוף כח שאל את רבינו רבי ומה כל החרדה אם חיללה וחס ישנתו בידי סדרי התיבות,

רבינו הסביר לו בעונה טעמו בפשיטות, התיבה העליונה מכילה חדושי כתיבי תורתו של אבא זצ"ל ובתוך התיבה התחתונה שתי הכתיבים שלי ואין זה הגון שיהא אפילו שעה אחת על אבא למטה ושלי למעלה שמענו התלמידים והשתאו על ההרגשה של רבם (עמוד אש עמ' ק"ט)

***

פעם בא הצדיק ר' שלמה איגור אל אביו שגר בעיר פונא לבקרו ונכנסו אליו חכמי העיר פונא לשמוע ממנו ולהתפלפל אתו בדברי תורה אך הוא לא התפנה לשוחח אתם כאשר חזר ר' שלמה לביתו הגיע אליו מכתב מאחיו, בו שואל אותו האם מדוע לא הקדיש מעט מזומנו לחכמי פונא,

פניני הלכה

הזכרת שם אביו בעליה תורה

איך אומרים שם אביו כשמקבל עליה.

הגרא"י שוב שליט"א: שמעתי מהגד"צ רבי שרירא דבליצקי זצוק"ל נוהגים בנאמרי שמכריז על אביו מכריז את שמו ולכאורה יש לו להוסיף יעמוד אביו מורי רבי וכו'.

בענין הנ"ל כשאביו נמצא שם

שאלה: מי שמקבל עלייה ואביו נמצא שם בביתנו האם מותר לו להזכיר שם אביו.
תשובת הגר"מ שטרנבוך שליט"א: יש להגיד רבי וכו'.

קריאת שם אביו כשקורא כתובה

אחד שאחיו מתחתן והוא כיבד אותו בקריאת התנאים או הכתובה האם הוא חייב לומר אבי מורי לפני שקורא שם אביו או יוכל לקרוא את שמו כמו שהוא פלוני בן פלוני בלי אבי מורי.

הגר"א נבנצל שליט"א: יגיד אבי מורי ואין צריך לקרוא השם הגרש"ק גרוס שליט"א: בתנאים נהוג לומר ר' וכן אומרים ר' וזה מספיק הגרי"ב צ"הנהן קוק שליט"א: הקורא כתובה או תנאים של אחיו או אחותו האם כשמגיע לשם אביו צריך להוסיף רבי או אבי מורי א"פ שלא כתוב את זה בכתובה יכול ואף חייב להוסיף תואר כבוד ומה שאין כתוב בכתובה אין בזה שום בעיה כמבואר בינידון דומה בשם רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"לה"ה בספר ציניני הלכה נישואין עמ' קכ"ד
הגר"י שוב שליט"א: צריך לומר אבי מורי כן שמעתי מהגאון רבי עזריאל איזערבאך שליט"א

בזאגן שלעדיגן בהההדהדה של זאגן

שערי רש"י על תהלים נפתחים לרזוזת, אורן מבדיקה ובא
כשפפרשו הקדוש ערוך ומגוש כפירוש משולב' לדתלים
ומעדה בואו שערין, להחעדש ולהעלות מזין אורן,
זור כדי אמירת הדתלים

אור חדש ומפלא
במזמורי הדתלים
לגלגדת

בעדה ובכסופין לשירי
נעים זמירות ישראל
להתבלב

בבדירות נפלאה
את המקומות הזקוקים
להבין

מוקד הזמנות: 073.357.3132

תפצה ראשית
עמודי שיש

